

SÄÄSTVA ARENGU NÄITAJAD INDICATORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

SÄÄSTVA ARENGU NÄITAJAD
INDICATORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Koostanud Statistikaameti keskkonna ja säästva arengu statistika talitus (Kaia Oras, tel 625 9234, e-post kaia.oras@stat.ee; Jelena Rõbakova, tel 625 9308, e-post jelena.robakova@stat.ee) koostöös Statistikaameti osakondadega.

Compiled by the Environment and Sustainable Development Statistics Service of Statistics Estonia (Kaia Oras, phone +372 625 9234, e-mail kaia.oras@stat.ee; Jelena Rõbakova, phone +372 625 9308, e-mail jelena.robakova@stat.ee) in cooperation with the departments of Statistics Estonia.

Toimetanud Kairit Pöder
Inglise keele toimetanud Elina Härsing, Karin Sahk
Küljendanud Oliver Lillma, Uku Nurges, Alar Telk
Kaane kujundanud Maris Valk
Kaardid kujundanud Ülle Valgma

*Edited by Kairit Pöder
English by Elina Härsing, Karin Sahk
Layout by Oliver Lillma, Uku Nurges, Alar Telk
Cover design by Maris Valk
Maps by Ülle Valgma*

Kirjastanud Statistikaamet, Endla 15, 15174 Tallinn
Trükkitud Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

Detsember 2011

*Published by Statistics Estonia, 15 Endla Str, 15174 Tallinn
Printed by Ofset Ltd, 25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn*

December 2011

ISSN 1736-9738
ISBN 978-9985-74-498-7

Autoriõigus/Copyright: Statistikaamet, 2011
Kaanefoto / Cover photograph: Bulls

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source.

SAATEKS

Käesolev kogumik on juba neljas ülevaade säästva arengu näitajatest. Eelmine, 2009. aastal ilmunud kogumik kajastas valdavalt Eesti arengut enne ülemaailmse finantskriisi puhkemist. Majanduskriis on kahtlemata mõjutanud ja mõjutab ka lähiaastatel kestlikku arengut nii Eestis kui ka mujal maailmas. 2011. aasta kogumik annab nendest mõjudest osaliselt (statistikat tehakse sageli pika viitajaga) aimu.

Kriis ei ole avaldanud valdkondadele mõju ühtmoodi, mistõttu näitajate muutusi ei ole võimalik iseloomustada ühtse trendiga. Mõningaid üldistavaid järeldusi on siiski võimalik teha. Loomulikult halvenesid lühiajaliselt majandusnäitajad, kuid praeguseks need valdavalt ületavad kriisieelset taset. Sotsiaalvaldkonnas paljude ekspertide prognoositud tagasiminekut ei toimunud. Kriisi ajal suhtelise vaesuse määr langes, iibenäitajad paranesid ja oodatav eluiga pikenes, kuid need on vaid mõned näited. Väiksema majandusliku aktiivsuse tõttu vähenes ka loodusvarade jt ressursside kasutamine.

Ülemaailmne majanduskriis tõi selgelt esile, et kestlik areng ei tähenda vaid ökoloogilist tasakaalu. Kõikidele valdkondadele tuleb tähelepanu pöörata tasakaalustatult. Lähiaastate, ehk isegi järgmise kümnendi võtmeteema on riikide makromajanduslik jätkusuutlikkus. See on valdkond, millele teiste säästva arengu valdkondade rahastamise suurendamise käigus on varasematel aastatel, eriti Euroopas, liiga vähe tähelepanu pööratud. Euroopa praegune olukord näitab, et rahalise jätkusuutlikkuse unarusse jätmine ei taga kuidagi kestlikku arengut. Eesti makromajanduse näitajad on ühed Euroopa parimad, kuid maailmajanduse keerulise olukorra tõttu ei tohi lähiajal selles valdkonnas järeleandmisi teha.

Kriisiaastad näitasid, et ilma majanduskasvuta ei ole võimalik teisi kestliku arengu valdkondi rahastada ja seetõttu on teatavad tagasilöögid majanduskriisi ajal vältimatud. Järgmistel aastatel on esmatähtis luua tugev alus uueks majanduskasvuks. Ennekõike just seetõttu on nii Euroopa Liidus kui ka OECD-s tugevalt esile kerkinud roheline majandusarengu kontseptsioon. Roheline majandusareng pöörab enam tähelepanu majanduspoliitika võimalustele jätkusuutliku arengu saavutamisel. Rahvusvahelised organisatsioonid püüavad leida kriisist väljumiseks n-ö rohelisi majandushoobasid. Rohemajanduse pakutavad kasvuallikad tuleb leida ka Eestil ja neid tuleb kasutada maksimaalselt.

Säästva arengu kogumik on mõeldud kõigile, kel on huvi Eesti kestliku arengu käekäigu vastu. Loodetavasti on kogumik tõhus abiline teadmiste ammutamiseks, uute ideede tekkeks ja jätkusuutliku poliitika kujundamisel.

Keit Kasemets
Riigikantselei strateegiadirektor

FOREWORD

This publication is already the fourth report on sustainable development indicators. The previous publication, issued in 2009, mainly looked at Estonia's development before the beginning of the global financial crisis. There is no doubt that the economic crisis has had, and will continue to have, an impact on sustainable development in Estonia and elsewhere in the world. The 2011 publication offers some (statistics are often produced after a lapse of time) glimpse of that impact.

The impact of the crisis has not been the same in all areas. Therefore, changes in the indicators cannot be described with a single trend. However, it is possible to draw some general conclusions. Of course, economic indicators deteriorated for a while, but most of these have now surpassed the pre-crisis level. Although predicted by many experts, there were no setbacks in the social sphere. The at-risk-of-poverty rate fell during the crisis, whereas natural population increase and life expectancy improved, but these are only some examples. Due to decreased economic activity, use of natural and other resources also decreased.

The global economic crisis clearly confirmed that sustainable development does not only mean ecological balance. Attention must equally be paid to all areas. The key issue in the coming years, or even in the next ten years, will be the macro-economic sustainability of countries. While funding of other sustainable development policies has increased, this is an area which has not received sufficient attention in the past, especially in Europe. The current situation in Europe shows that lack of attention to financial sustainability will in no way ensure sustainable development. Estonia's macroeconomic indicators are among the best in Europe, but we must not lose our focus in this area, due to the complicated times in global economy.

The crisis years have shown that it is impossible to fund other areas of sustainable development in the absence of economic growth, and thus certain setbacks during the recession are inevitable. In the coming years, focus must be on building a strong foundation for new economic growth. For this reason, above all, the concept of green growth has been strongly advocated by both the European Union and OECD. The green growth concept focuses more on the possibilities of economic policy in ensuring sustainable development. International organisations are looking for so-called green economic levers to leave the crisis behind. Estonia must also identify the sources of growth offered by green economy, and must make the most of these.

This publication on sustainable development is intended for everyone who is interested in Estonia's progress towards sustainability. We hope that the publication will be a great source of information that helps to generate new ideas and develop the best sustainability policies.

*Keit Kasemets
Strategy Director of Estonian Government Office*

SAATEKS

Eesti jätkusuutlikkuse tuum on Eesti riiklikus säästva arengu strateegias „Säästev Eesti 21“ väljendatud ühised arengueesmärgid: eestiliku kultuuriruumi püsimine, heaolu kasv, ühiskonna terviklikkus ja loodusega tasakaalus elamine.

Paljud strateegias nimetatud Eesti arengu jätkusuutlikkust ohustavad faktorid on majanduskriisi tõttu saanud 2011. aastal aktuaalsemaks, kui need olid 2004. aastal, strateegia kirjapaneku ajal. Kogumiku koostajad loodavad, et järgmistel lehekülgedel esitatud 75 näitaja trendid annavad ülevaate sellest, kas ja kui suurel määral on Eesti ühiskond olnud kriisi ajal võimeline isereguleerimiseks.

Paljude põhinäitajate trende ei ole väliskeskonna šokid negatiivselt mõjutanud. Selliste näitajate hulka kuuluvad näiteks riigivõlg, laenukoormus, haridussüsteemist väljalangemus, vereringeelundite haigustesse suurem, kuritegevus, oodatav eluiga ja elukestev õpe.

Siiski on nii ülemaailmsed kui ka kohalikud arengud kaasa toonud suurenenud töötuse (eriti just pikaajalise töötuse), enesetappude arvu hüppelise kasvu 2009. aastal, narko- mürgistusse surnute arvu suurenemise ja varavastaste kuritegude arvu teatava kasvu. Need on näitajad, mis osaliselt määravad meie riigil ees seisvad ülesanded.

Ökoloogilise tasakaalu valdkondades, nagu jäätmemajandus, jätkusuutlik energeetika ja keskkonnanahoidlik transport, on Eesti aga paljude näitajate põhjal eesmärkidele lähemalegi jõudnud: jäätmete taaskasutus on suurenenud, heitveega keskkonda sattunud lämmastiku ja fosfori hulk vähenenud, tekkinud olmejäätmete kogused stabiliseerunud, taastuvenergia osatähtsus energia lõpptarbimises pidevalt kasvanud ja taastuvenergiast toodetava elektri osatähtsus suurenenud.

Selliste näitajate puhul, mille poolest oleme Euroopas kehvemate seas, on oluline vaadata ka aegrida. Kuigi näiteks vereringeelundite haigustesse suuremuse kordaja poolest (eriti meeste puhul) oleme EL-is viimaste hulgas, osutab selle näitaja trend olukorra paranemisele, meetmete tõhususele ja inimeste teadlikkuse suurenemisele.

Samuti tuleks arvestada, et kui võrdleme end teiste riikidega, oleks seda õigem teha teiste Ida-Euroopa riikidega, kellega ligi 20 aastat tagasi ühelt joonelt iseseisvate riikidena alustasime.

2012. aastal möödub kakskümmend aastat ka esimesest ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsist Rio de Janeiro ja kümme aastat ülemaailmsest säästva arengu tippkohtumisest Johannesburgis. Mõlemad üritused juhtisid avalikkuse tähelepanu jätkusuutlikkuse olulisusele. Loodame, et lugeja saab kogumiku abil pildi sellest, kas oleme säästva arengu eesmärkidele lähemale jõudnud, millised on meie tugevad ja nõrgad küljed ning kus on vaja lisameetmeid ja -otsuseid selleks, et kasutada ressursse probleemide lahendamiseks.

Kaia Oras
Statistikaameti keskkonna ja säästva arengu statistika talituse juhataja

FOREWORD

Development of sustainability in Estonia is based on the shared development goals defined in "Sustainable Estonia 21", the Estonian national strategy for sustainable development: preservation of the Estonian cultural space, growth of welfare, a cohesive society, and living in balance with nature.

Compared to 2004, when the strategy was drawn up, many of the factors specified in the strategy as threats to Estonia's sustainable development have become more relevant in 2011 due to the recession. We hope that the trends of the 75 indicators outlined in the following pages give an overview whether, and to what extent, the Estonian society has been capable of self-regulation during the crisis.

The trends of many key indicators have not been negatively affected by shocks in the external environment. Such indicators are, for example, public debt, loan burden, drop-out from the educational system, deaths from diseases of the circulatory system, crime, life expectancy and lifelong learning.

Nevertheless, both global and local developments have resulted in increased unemployment (especially long-term unemployment), a sharp rise in the number of suicides in 2009, an increase in deaths from narcotic intoxication, and some increase in the number of criminal offences against property. These are indicators that, to an extent, determine the challenges to be faced by our country.

In areas related to ecological balance, like waste handling, sustainable energy and clean transport, Estonia has even made some headway, based on many indicators: waste recycling has increased; the amount of nitrogen and phosphorus released into the environment with waste water has decreased; the amount of municipal waste generated has stabilised; the share of renewable energy in final energy consumption has grown constantly, and the share of electricity produced from renewable energy sources has increased.

In case of indicators where we rank in the bottom half among European countries, it is important to also consider the timeline. For example, in terms of the death rate from diseases of the circulatory system (especially the rate for men), we have one of the worst rates in the EU, but the trend of this indicator suggests that the situation is improving, that the measures have been effective and that people's awareness has improved.

We should also remember that any comparison with other countries should better be made against those Eastern European countries that also started their journey some 20 years ago as newly independent countries.

2012 marks the twentieth anniversary of the first United Nations Conference on Environment and Development in Rio de Janeiro and the tenth anniversary of the World Summit on Sustainable Development in Johannesburg. Both events drew attention to the importance of sustainability. We hope that this publication will give readers an idea of our progress in meeting the sustainability target, of our strengths and weaknesses, and will show where additional measures are needed and decisions should be made in order to use resources to solve the problems.

*Kaia Oras
Head of Environment and Sustainable Development Statistics Service
Statistics Estonia*

SISUKORD

EESTI KULTUURIRUUMI ELUJÕULISUS

Kultuuris osalemine

Kultuuriasutustes käimine	12
Kultuuripärandi olukord ehitismälestiste näitel	14
Kultuurisektori töötajad.....	16

Eesti rahva säilimine

Loomuliku iibe kordaja.....	18
Summaarne sündimuskordaja.....	20

HEAOLU KASV

Majanduslik jõukus

Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta	22
SKP elaniku kohta võrrelduna Euroopa Liidu keskmisega	24
Tootlikkus	26

Innovatsioon ühiskonnas

Kulutused teadus- ja arendustegevusele	28
Innovaatiliste toodete müügitulu	30
Innovaatilised ettevõtted.....	32
Hõive teadmusintensiivses teeninduses.....	34
Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises tööstuses	36
Kõrgtehnoloogiliste toodete eksport	38

Riigi rahanduse jätkusuutlikkus

Valitsemissektori koondelarve tasakaal	40
Valitsemissektori võlg.....	42

Majanduse jätkusuutlikkus

Eesti koguvälisvõlg.....	44
Jooksevkonto saldo.....	46

Tööhõive

Tööhõive määr	48
Töötuse määr	50

Haridus

Loodus- ja täppisteaduste ja tehnikaalade lõpetajad.....	52
Kõrghariduse omandanud 20–29-aastased	54
Vähemalt keskharidusega isikud	56
Elukestvas õppes osalemine	58

Elukvaliteet

Oodatav eluiga	60
Tervena elada jäänud aastad	62
HI-viiruse levik.....	64
Vereringeelundite haigustesse suremus	66
Pahaloomulistesse kasvajatesse suremus	68

SIDUS ÜHISKOND

Võrdsed võimalused

Sissetulekute ebavõrdsus	70
--------------------------------	----

Suhteline vaesus	72
Laste vaesusrisk	74
Pikaajaline töötus	76
Ravikindlustusega kaetus.....	78
Hariduses osalemine	
Haridussüsteemist väljalangemine	80
Interneti levik	
Lairibaühendus.....	82
Turvalisus	
Kuritegude üldarv	84
Isikuvastased kuriteod.....	86
Varavastased kuriteod	88
Alaealiste kuritegevus	90
Liiklusõnnetustes hukkunud	92
Tulekahjudes hukkunud	94
Tapmised ja mõrvad.....	96
Enesetapud	98
Surмага lõppenud tööõnnetused	100
Ülemäärase loodusliku külma tõttu surnud.....	102
Juhusliku mürgistuse tagajärjel surnud	104
ÖKOLOOGILINE TASAKAAL	
Loodusressursside kasutamine	
Metsaraie	106
Põlevkivi kaevandamine.....	108
Ehitusmaavarade kaevandamine	110
Jätkusuutlik energeetika	
Majanduse energiamahukus	112
Taastuenergia osatähtsus energia lõpptarbimises	114
Taastuenergiast toodetud elekter	116
Koostootmisjaamades toodetud elekter	118
Biokütuse osatähtsus tarbitud autokütuses	120
Keskkonnasõbralik transport	
Uute sõiduautode keskmine CO ₂ tase.....	122
Ühistranspordi sõitjakäive	124
Keskkonna saastamine	
Kasvuhoonegaaside emissioon.....	126
Süsinikdioksiidi emissioon.....	128
Metaani emissioon	130
Dilämmastikoksiidi emissioon.....	132
Vääveldioksiidi emissioon	134
Lämmastikoksiidide emissioon.....	136
Süsinikoksiidi emissioon.....	138
Lenduvate orgaaniliste ühendite emissioon	140
Heitvee lämmastiku reostuskoormus.....	142
Heitvee fosfori reostuskoormus.....	144
Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus	146

Ühiskanalisisatsiooni kasutamine	148
Jäätmete ja jäätmekäitlus	
Jäätmete taaskasutus	150
Jäätmete	152
Olmejäätmete ladestamine	154
Liigiline mitmekesisus	
Hooldatud poollooduslike koosluste pindala	156
Kaitstavate loodusobjektide pindala	158
Rangelt kaitstava metsamaa pindala	160
 Allikad	 162

CONTENTS

VIABILITY OF THE ESTONIAN CULTURAL SPACE

Cultural participation

Cultural participation	12
Condition of cultural heritage, example of architectural monuments	14
Employees in the cultural sector	16

Preservation of the Estonian population

Rate of natural increase	18
Total fertility rate	20

GROWTH OF WELFARE

Economic welfare

Gross domestic product per capita	22
GDP per capita compared with the European Union average	24
Productivity	26

Innovation in the society

Research and development expenditures	28
Turnover of innovative products	30
Innovative enterprises	32
Employment in knowledge-intensive services	34
Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors	36
Export of high technology products	38

Sustainability of public finance

The general government consolidated budget balance	40
General government debt	42

Economic sustainability

Gross external debt of Estonia	44
Current account balance	46

Employment

Employment rate	48
Unemployment rate	50

Education

Graduates in mathematics, science and technology	52
--	----

Higher education graduates aged 20–29	54
Population with at least an upper secondary level of education	56
Participation in lifelong learning	58
Quality of life	
Life expectancy	60
Disability-free life expectancy	62
Spread of HIV infection	64
Deaths caused by diseases of the circulatory system	66
Mortality from malignant neoplasms	68
COHERENT SOCIETY	
Equal opportunities	
Inequality of income	70
Relative poverty	72
Risk-of-poverty of children	74
Long-term unemployment	76
Health insurance coverage	78
Participation in education	
Early school leavers	80
Availability of Internet connection	
Broadband connection	82
Security	
Total number of criminal offences	84
Offences against persons	86
Criminal offences against property	88
Juvenile delinquency	90
Persons killed in traffic accidents	92
Deaths caused by exposure to smoke, fire or flames	94
Homicides and murders	96
Suicides	98
Fatal accidents at work	100
Deaths caused by exposure to excessive natural cold	102
Deaths caused by accidental poisoning	104
ECOLOGICAL BALANCE	
Use of natural resources	
Forest felling	106
Oil shale mining	108
Mining of construction minerals	110
Sustainable energy	
Intensity of energy consumption	112
Share of renewable energy in gross final energy consumption	114
Electricity generated from renewable sources	116
Combined heat and power electricity generation	118
Share of biofuels in total fuel consumption in transport	120
Environment-friendly transport	
Average CO ₂ level of new passenger cars	122

<i>Passenger traffic volume of public transport</i>	124
Pollution of the environment	
<i>Emission of greenhouse gases</i>	126
<i>Emission of carbon dioxide</i>	128
<i>Emission of methane</i>	130
<i>Emission of nitrous oxide</i>	132
<i>Emission of sulphur dioxide</i>	134
<i>Emission of nitrogen oxides</i>	136
<i>Emission of carbon monoxide</i>	138
<i>Emission of volatile organic compounds</i>	140
<i>Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen</i>	142
<i>Pollution load of discharged wastewater with total phosphorus</i>	144
<i>Pollution load of organic pollutants of wastewater</i>	146
<i>Use of public sewerage</i>	148
Generation and treatment of waste	
<i>Recovery of waste</i>	150
<i>Waste generation</i>	152
<i>Disposal of municipal waste</i>	154
Biodiversity	
<i>The area of managed semi-natural communities</i>	156
<i>The area of protected natural objects</i>	158
<i>Strictly protected forest land area</i>	160
 <i>Sources</i>	 162

KULTUURIASUTUSTES KÄIMINE

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on teatris-, muuseumis-, raamatukogus- ja kinoskäikude ning Eesti Kontserdi korraldatud kontsertidel käikude arv, maakonna tasandi näitaja muuseumis-käikude arv.
Asjakohasus	Eesti kultuuri tuum on rahvuskeelne haridus ja rahvuskeelel põhinev kultuuriloom (sh teadus). Eesti kultuuri elujõulisus ja jätkusuutlikkus oleneb Eesti elanikest, selle kultuuri kandjatest. Kultuuriasutustes käimine väljendab Eesti kultuuriruumi elujõulisust selle vastuvõtjate kaudu. Kultuuriasutustes käijate arv näitab elanikkonna aktiivsust ja võimalusi kultuuri tarbida, samuti elanikkonna juurdepääsu kultuuriasutustele ja -sündmustele.
Olukord Eestis	Raamatukoguskäikude arv ajavahemikus 2005–2007 kahanes – 6,8 miljonist 6 miljonini. 2010. aastaks oli see arv taas kasvanud – 6,7 miljonini. Aastatel 2000–2010 suurenes raamatukoguskäikude arv 4%. Kümneni jooksul kasvas ka muuseumis- ja kinoskäikude arv (vastavalt 40% ja 98%). Veidi on vähenenud aga teatriskäikude arv – 807 000-st 754 000-ni (7%). Muuseumis käidi 2010. aastal 2,2 miljonil korral ja kinos 2,1 miljonil korral, teatris ligikaudu 750 000 korral. Kultuuritarbimine oleneb elanike haridustasemest, sissetulekust, kultuuriteenuste kättesaadavusest ja muudest teguritest. Näiteks kõrgema haridustaseme ja suurema sissetulekuga inimesed on tavaliselt ka suuremad kultuuritarbijad. Maa-piirkondades võib kultuuritarbimist mõjutada see, et ligipääs kultuuriasutustele on raskendatud. Kultuuriministeeriumi arengukavas aastateks 2011–2014 on seatud eesmärk, et 2014. aastaks kasvaks muuseumiskäikude arv 2,2 miljonini, raamatukoguskäikude arv 6,5 miljonini ja teatriskäikude arv 1,1 miljonini. Muuseumiskäikude arv 1000 elaniku kohta maakonniti on väga erinev. Tartumaal oli see 2010. aastal suurim – 3324. Järgnesid Lääne-Viru, Saare ja Hiiu maakond. Selle näitaja väärtuse erinevus maakonniti on tingitud mitmest tegurist, näiteks muuseumide arvust ja atraktiivsusest ning turistide arvust.
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvaheline võrdlus ei ole asjakohane, sest tegemist on riigisisese näitajaga.
Meetmed	Kultuuritarbimise alalhoidmisel on oluline riigi toetus valdkonna riiklike institutsioonide põhitegevusele, kolmanda sektori organisatsioonide projektide elluviimisele eri programmide kaudu, samuti kultuuriobjektide ehitamine ja renoveerimine. Kultuuri jätkusuutlikkuse seisukohalt on samuti väga tähtis laste ja noorte kultuurikasvatus. Järeltulevast põlvkonnast oleneb, mil määral tulevikus kultuuri hinnatakse, kui palju ise kultuuris osaletakse ning milline prestiiž on kultuuritegelastel ühiskonnas. Kultuuris osalemist soodustavad ka traditsioonid (nt laulu- ja tantsupidu), mis kannavad endas Eesti kultuurilist identiteeti.

CULTURAL PARTICIPATION

Definition	<i>The number of theatre, museum, library, cinema and concert (concerts organized by Eesti Kontsert) attendances in Estonia is used as an indicator on the state level. The number of museum attendances is the indicator used for the county level.</i>
Relevance	<i>Education provided in the national language and cultural activities (science included) based on the national language form the core of the Estonian culture. The viability and sustainable development of the Estonian culture depend on people as the carriers of the culture. The viability of Estonia's cultural space is reflected in the participation of Estonians in culture. The number of people visiting cultural institutions shows how active the population is and what possibilities they have for the consumption of culture but also the access of the population to cultural institutions and activities.</i>
Situation in Estonia	<i>The attendance of libraries decreased in the period 2005–2007 from 6.8 million visits to 6 million, increasing again to 6.7 visits by 2010. Compared to 2000, the number of library visits increased by 4%. Museum and cinema attendances also increased during the decade (by 40 and 98% respectively). At the same time, theatre attendances decreased a little, from 807,000 to 754,000 (a 7% decrease). The number of museum visits amounted to 2.2 million in 2010 and the number of cinema visits to 2.1 million, while the number of theatre attendances in 2010 reached 750,000. Consumption of culture depends on the educational level and income of the population, the availability of cultural services and other factors, e.g. people whose educational level and incomes are higher usually also consume more culture. More limited access to cultural institutions in the rural areas can also have an impact on the</i>

consumption of culture. The goal set in the strategic development plan for 2011–2014 of the Ministry of Culture in Estonia foresees that by 2014 the number of museum attendances should increase to 2.2 million, library attendance to 6.5 million and theatre attendance to 1.1 million.

The number of museum attendances per 1,000 inhabitants varies largely in counties. The biggest number of museum attendances per 1,000 inhabitants in 2010 was in Tartu county (3,324), followed by Lääne-Viru, Saare and Hiiu counties. Differences in this indicator on the county level are caused by many factors, for example, the number of museums, their level of attraction and the number of tourists.

International comparison

International comparison is not relevant, because this indicator is important only in Estonia.

Measures

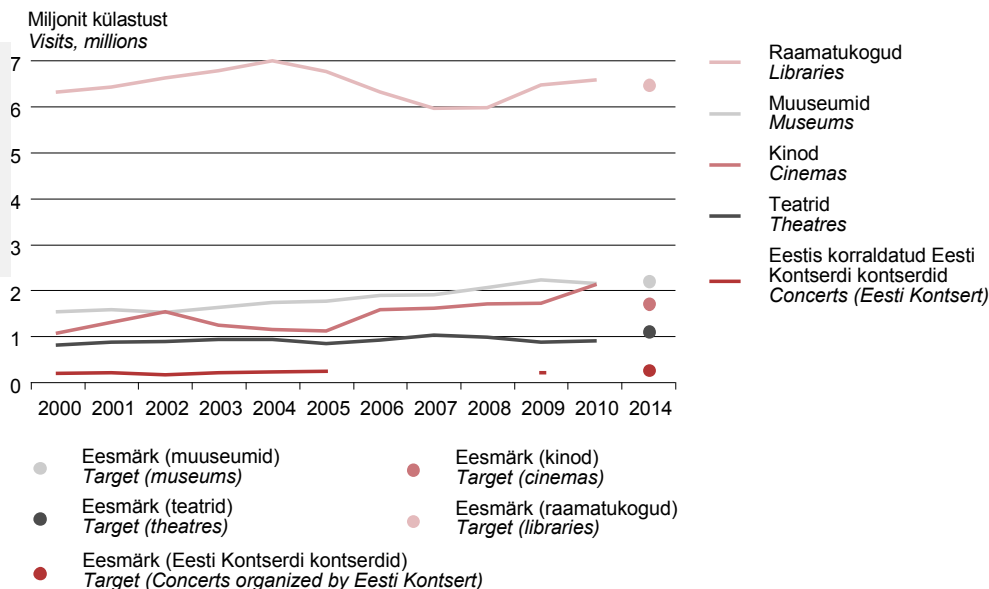
To maintain the consumption of culture, the state must support governmental institutions dealing with culture and the implementation of the projects of the third sector through different programmes, as well as the construction and renovation of different cultural facilities. Cultural education of children and youth is also crucial for the sustainability of culture. Future appreciation of culture, cultural participation and the image of cultural figures all depend on the young generations. National traditions (for example, national song and dance festivals) help to increase cultural participation in Estonia, as carriers of the Estonian national and cultural identity.

Kahel viimasel aastal on kasvanud raamatukogus- ja kinoskäikude arv.

Library and cinema attendances have increased in the last two years.

Kultuuriasutustes ja -üritustel käikude arv, 2000–2010 ja 2014. aasta eesmärk

Attendance rates of cultural venues and events in Estonia, 2000–2010 and target for 2014

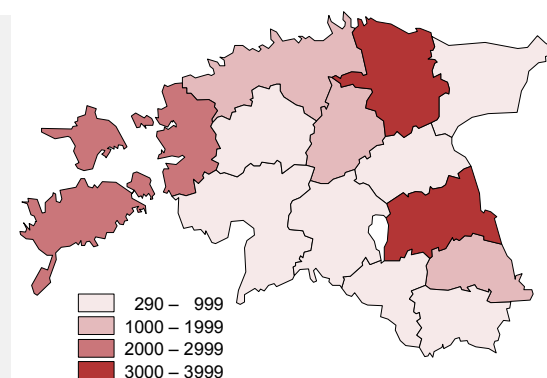
Allikad: Statistikaamet, Eesti Teatri Agentuur
Source: Statistics Estonia, Estonian Theatre Agency

Museumiskäikude arv 1000 elaniku kohta maakonna järgi, 2010

Museum attendance per 1,000 inhabitants by county, 2010

Kõige rohkem oli muuseumiskäike 1000 elaniku kohta Tartu maakonnas, vähim aga Rapla maakonnas.

The number of museum visits per 1,000 inhabitants was the highest in Tartu county and the lowest in Rapla county.

KULTUURIPÄRANDI OLUKORD EHTISMÄLESTISTE NÄITEL

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on avariilises või halvas seisukorras olevate ehitismälestiste osatähtsus ehitismälestiste hulgas. Maakonna tasandi näitaja on ehitismälestiste koguarv. Kultuuripärandi mõiste hõlmab peale ehitiste ka muud ainelist (nt paigad, artefaktid, raamatud, fotod, videod, arhivaalid, museaalid) ja vaimset (nt uskumused, tavad, käsitöökused, tehnoloogiad, muusika) pärandit, mida tajutakse paikkondliku, etnilise, religioosse vms identiteedi osana ning mida soovitakse seetõttu järgmistele põlvkondadele edasi anda ehk pärandada.
Asjakohasus	Eesti ainelise ja vaimse kultuuripärandi olukord näitab eesti kultuuri jätkusuutlikkust. Ainelise kultuuripärandi alla kuuluvad ajaloolise, teadusliku, kunstilise, sotsiaalse, tehnoloogilise vms väärtusega objektid ja inimesele oluline elukeskkond kui ühiskonna kestmiseks ja arenguks vajalik tervik, mida hoitakse tulevastele põlvedele. Eesti kultuuriloo mälestised on osa Euroopa kultuurimälestistest ja nende säilitamine on oluline mitte ainult Eesti, vaid ka Euroopa ja maailma kultuuri kontekstis. Mida rohkem ehitismälestisi korda tehakse, seda paremas seisukorras on riigi aineiline kultuuripärand.
Olukord Eestis	2010. aastal oli Eestis 5253 ehitismälestist, millest 592 (11%) olid avariilises seisukorras. Halvas ja avariilises olukorras olevaid ehitismälestisi on kokku muret tekitavalt palju – 1578 (30% ehitismälestistest). 2010. aastal oli restaureerimisel 131 objekti ehk 2,5% ehitismälestistest. Kultuuriministeerium on oma 2009.–2012. aasta strateegilises arengukavas seadnud eesmärgiks, et 2012. aastaks väheneks avariilises ja halvas seisukorras olevate arhitektuurimälestiste osatähtsus 20%-ni. 2010. aastal oli teiste maakondadega võrreldes kõige rohkem ehitismälestisi Harju maakonnas – 1264. Võru maakonnas oli neid kõige vähem – 109. Teistes maakondades jäi ehitismälestiste arv 212 ja 522 vahele. Valdav osa Eestis olevatest ehitismälestistest on praeguseks inspekteeritud.
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvaheline võrdlus ei ole võimalik andmete puudumise tõttu.
Meetmed	Selleks et tõhustada kultuurimälestiste kaitset ja parandada avariiliste mälestiste seisukorda, tuleks võtta mitmeid meetmeid. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on ette nähtud mälestiste inventeerimise ja kaitse alla võtmise kriteeriumite ülevaatamine. See tähendab, et samalaadsete kaitstavate ehitismälestiste puhul tuleks teha kindlaks, millised neist väärivad rahvusvahelist, millised riiklikku ja millised kohalikku tähelepanu. Kaitsealuste mälestiste väiksem arv võimaldab kasutada ressursse tähtsamate objektide kordategemiseks. Ehitismälestiste säilimisele aitab kaasa hoonetele uute kasutusviiside leidmine, millega saab vältida otstarbeta hoone lagunemist. Kultuuripärandi säilimise aspektist on äärmiselt vajalik avaliku sektori asutuste pidamine kultuuriväärtuslikes hoonetes. Samuti on tähtis teha teavitus- ja nõustamistööd, et vältida mälestiste kahjustumist omaniku asjatundmatu käitumise tõttu. Üha olulisemaks muutub ka kultuuripärandi digitaliseerimine ja juba digitaalsena loodud kultuuripärandi säilitamine.

CONDITION OF CULTURAL HERITAGE, EXAMPLE OF ARCHITECTURAL MONUMENTS

Definition	<i>The proportion of architectural monuments in bad or very bad condition in the total number of architectural monuments is a state-level indicator. The total number of architectural monuments has been selected as the county-level indicator. In addition to structures, the definition of cultural heritage also includes other material (e.g. locations, artefacts, books, photos, videos, records, museum objects) and intellectual (e.g. beliefs, traditions, handicraft skills, technologies, music) heritage which is perceived as a part of local, ethnic, religious or other identity and is therefore wished to be passed on to the next generations.</i>
Relevance	<i>The condition of the material and intellectual cultural heritage in Estonia shows the sustainability of Estonian culture. Material cultural heritage includes objects of historical, scientific, artistic, social, technological, etc. value, and an integrated physical and social environment essential for humans and necessary for the sustainability and development of the society, to be preserved for the next generations. Estonian cultural heritage forms a part of European cultural heritage and the preservation thereof is important not only in the Estonian but also in the European and global context. The more the condition of architectural monuments improves, the better the condition of the material cultural heritage of the country will be.</i>

Situation in Estonia

In 2010, there were 5,253 architectural monuments in Estonia, of which 592 (11%) were in very bad condition. The total number of architectural monuments in bad or very bad condition is worrisome – 1,578 (30% of architectural monuments). In 2010, 131 sites, i.e. 2.5% of the architectural monuments were under restoration. According to the objective set in the strategic development plan for 2009–2012 of the Ministry of Culture, the percentage of architectural monuments in bad or very bad condition must be reduced to 20% by 2012.

In 2010, the number of architectural monuments was the highest in Harju county – 1,264. The number was the smallest in Võru county – 109. In other counties, the number of architectural monuments varied from 212 to 522. Inspection of architectural monuments has mostly been completed in Estonia by now.

International comparison Measures

An international comparison cannot be made due to the unavailability of data.

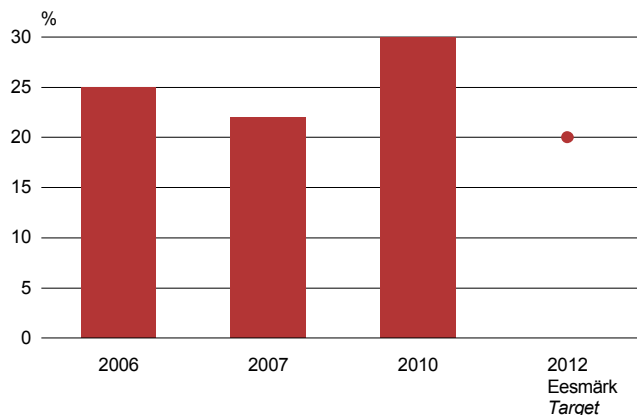
Several measures must be taken to make the preservation of cultural heritage more effective and ensure the improvement of the condition of architectural monuments in bad or very bad condition. The Estonian Government Action Plan 2011-2015 stipulates the inventorying of cultural heritage and a review of the criteria for granting protection. This means that a selection should be made from similar architectural monuments under protection as to which deserve international and which national attention, and which should be protected locally. With a smaller number of protected monuments, funds can be used to fix the more important sites. Finding a new use for buildings helps to preserve them in a better condition, as an unused structure decays more quickly. From the viewpoint of preserving cultural heritage, it is extremely important that public sector agencies be located in buildings of cultural value. Education and counselling of owners is also important for preventing damage to monuments caused by incompetence. Digitalization of cultural heritage and preservation of digital forms of cultural heritage are becoming more important with each year.

Avariilises ja halvas seisukorras olevate ehitismälestiste osatähtsus arhitektuurimälestiste koguarvus, 2006, 2007, 2010 ja 2012. aasta eesmärk

The share of architectural monuments in bad or very bad condition in the total number of architectural monuments, 2006, 2007, 2010, and the target for 2012

Halvas ja avariilises seisukorras oli 2010. aastal 30% ehitismälestistest.

30% of architectural monuments were in bad or very bad condition in 2010.

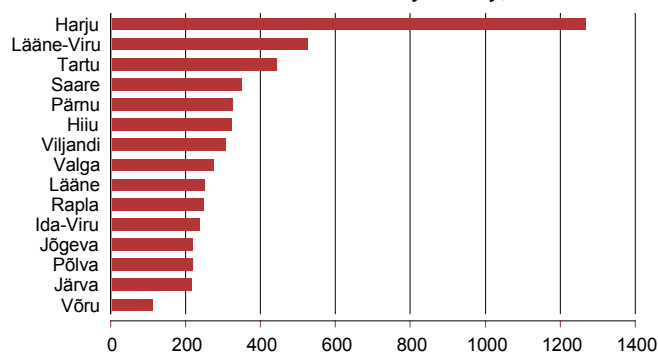

Allikas: Muinsuskaitseamet
Source: National Heritage Board

Ehitismälestiste arv maakonna järgi, 2010
Number of architectural monuments by county, 2010

Harju maakonnas oli märksa rohkem ehitismälestisi kui teistes maakondades.

In Harju county, there were significantly more architectural monuments compared to other counties.

Allikas: Muinsuskaitseamet
Source: National Heritage Board

KULTUURISEKTORI TÖÖTAJAD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on kultuurisektori – meelelahutus-, kultuuri- ja spordivaldkonna – töötajate osatähtsus tööhõives. Maakonna tasandi näitaja on muuseumi- ja raamatukogutöötajate arv 1000 hõivatu kohta.
Asjakohasus	Rahvuskultuuri jätkusuutlikkuse vaatepunktist on oluline, et kultuuri tegevusalad ja kultuurivaldkonnas töötavate inimeste arv ei langeks alla sellise kriitilise piiri, mis ohustaks kultuuri elujõudu. Kultuurisektoril on oluline roll ühiskonna väärtuste kujundamisel ja rahvuskultuuri alalhoidmisel. Kultuurisektor seob ja arendab eri majandustegevusalasid nii sees- kui ka väljaspool kultuurisektorit. Samuti elavdab kultuurisektor regionaalarengut ja majanduslikku aktiivsust ja seda mitte ainult keskustes, vaid ka maapiirkondades, aidates muu seas luua töökohti ja tuua noori maapiirkondadesse tagasi. Kultuurisektoril on positiivne mõju ka lõimumispoliitikale. Kultuurisektori töötajate osatähtsus tööhõives näitab, kui suur ja elujõuline on Eesti kultuurisektor.
Olukord Eestis	Eesti kultuuritöötajate arv ajavahemikus 2001–2009 nii suurenes kui ka vähenes. Kõige rohkem oli kultuuritöötajaid 2002. aastal (21 000), kõige vähem aga 2009. aastal (ligi 16 000). Kultuuritöötajate arvu üldine trend näitab pigem kahanemist. Kultuuritöötajate arvu osatähtsus tööhõives on samuti vähenenud. Kui 2001. aastal oli kultuurisektoris tööl 3,2% hõivatuist, siis 2009. aastal 2,7%. Üle poole kultuuritöötajatest olid naised (keskmiselt 61%) ja ligikaudu pooled (keskmiselt 49%) kõrgharidusega.
Rahvusvaheline võrdlus	2005. aastal hõlmasid kultuurisektori töötajad Eestis kogu riigi tööhõivest 3,2%, mis oli üks Euroopa Liidu suuremaid näitajaid. Veel suurem oli kultuurisektori töötajate osatähtsus tööhõives Soomes, Rootsis ja Hollandis. EL-is keskmiselt oli kultuurisektori töötajaid 2005. aastal 2,4% kõigist hõivatuist.
Meetmed	Eestis on elanikkonna huvi kultuuri vastu ja ühtlasi nõudlus kultuurisektori teenuste ja toodete järele üsna suur. Sellest hoolimata oleneb suure osa kultuuriettevtete ja -organisatsioonide hea käekäik riigi ja omavalitsuste toetusest. Meetmed kultuurisektori toetuseks võivad olla rahalised, nt riigi toetused ja dotatsioonid, aga ka mitterahalised, nt kultuurisündmuste tähtsuse esiletoomine kohalike omavalitsuste kaubanduse, turismi ja teiste valdkondade elavdajana.

EMPLOYEES IN THE CULTURAL SECTOR

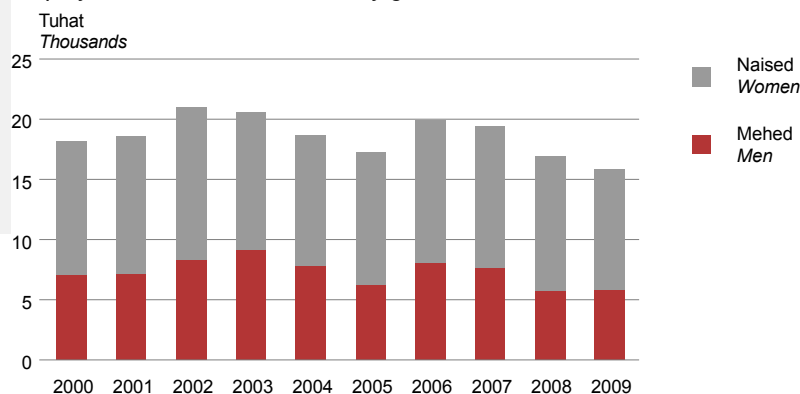
Definition	<i>The share of employees in the cultural sector (i.e. in entertainment, cultural and sports activities) in total employment is the state-level indicator. The number of library and museum employees per 1,000 employed persons is used on the county level.</i>
Relevance	<i>From the point of view of the sustainability of national culture, it is important that the areas of activities and number of employees in the cultural sector do not fall below the critical level, which could threaten the viability of the Estonian cultural space. The cultural sector has an important role in shaping values in the society and preserving Estonian culture. The cultural sector connects and advances various economic activities both within and outside the cultural sector. The cultural sector also promotes regional development and economic activity in rural regions, helping to create jobs and facilitating the return of young people to rural areas. The cultural sector has a positive impact on integration policy too. The share of people employed in the cultural sector indicates the size and viability of the Estonian cultural sector.</i>
Situation in Estonia	<i>The number of employees of the cultural sector in Estonia in the period 2001–2009 varied. The number of employees in the cultural sector was the highest in 2002 (21,000), and the lowest in 2009 (almost 16,000). The dynamics of the number of employees in the cultural sector, nevertheless, show a downward trend. Also, the share of these employees in total employment is declining. While in 2001 the share of persons employed in the cultural sector was 3.2%, it had dropped to 2.7% in 2009. Over half of the employees in the cultural sector were women (61% on average), and almost half (49% on average) had higher education.</i>
International comparison	<i>In Estonia, the share of employees of the cultural sector made up 3.2% in 2005, which was one of the highest rates in the European Union. Only Finland, Sweden and the Netherlands had a higher result. In the European Union, the average share of employees of the cultural sector was 2.4% of total employment in 2005.</i>
Measures	<i>In Estonia, the interest of the population in and thus also the demand for services and products of the cultural sector is quite high. Despite that, the success of the majority of</i>

companies and organizations in the field of culture depends on the aid provided by the state and local governments. Measures to support the cultural sector include financial support (state funding and subsidies) as well as non-monetary support, such as highlighting the relevance of cultural events in boosting trade, tourism and other services in the municipalities.

Üle poole kultuurisektori töötajatest on naised.

Over half of the employees in the cultural sector are women.

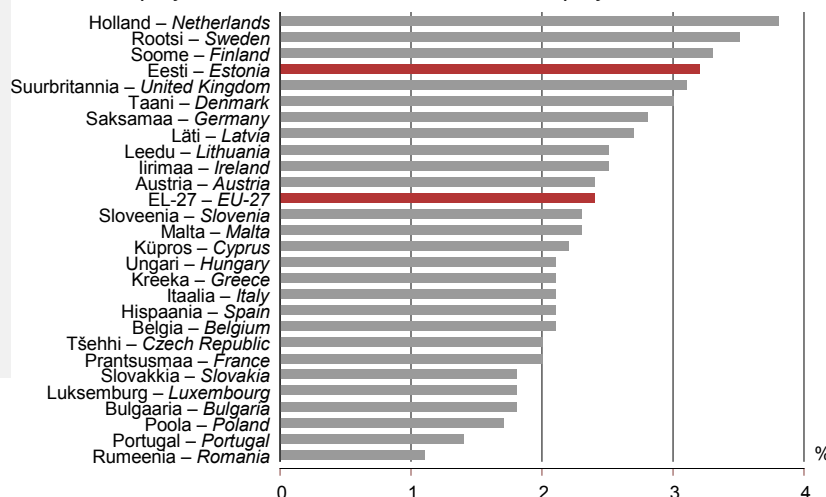
Kultuurisektori töötajad soo järgi, 2000–2009
Employees of the cultural sector by gender, 2000–2009

Eestis on kultuurisektori töötajate osatähtsus (3,2%) tööhõives üks EL-i suurimaid.

The share of employees of the cultural sector in Estonia (3.2%) is one of the highest in the EU.

Kultuurisektori töötajate osatähtsus tööhõives Euroopa Liidus, 2005
Share of employees of the cultural sector in total employment in the EU, 2005

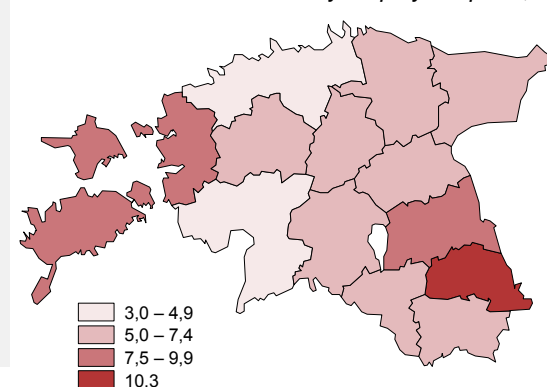

Allikas/Source: Eurostat

Raamatukogu- ja muuseumitöötajate arv 1000 hõivatu kohta oli 2009. aastal kõige suurem Põlva maakonnas.

In 2009, the number of museum and library employees per 1,000 persons employed was the highest in Põlva county.

Raamatukogu- ja muuseumitöötajate arv 1000 hõivatu kohta maakonna järgi, 2009
Number of museum and library employees per 1,000 persons employed by counties, 2009

LOOMULIKU IIBE KORDAJA

Definitsioon	Loomuliku iibe kordaja on sündimuse üldkordaja ja suremuse üldkordaja vahe ning väljendab rahvaarvu aastast muutust 1000 elaniku kohta migratsiooni arvestamata.
Asjakohasus	Jätksuutliku arengu eeldus on inimkapitali taastootmine. Loomuliku iibe kordaja on rahvastiku elujõulisuse hindamisel üks rahvastiku taastootmise võimet iseloomustav näitaja. Võrreldes teiste samalaadsete näitarvudega on loomuliku iibe kordaja eelis lihtsus ja kättesaadavus. Rahvastiku iive on rahvastikutaaste kahe peamise komponendi – sündimuse ja suremuse – aastane muutus. Kui sündide arv ületab surmade oma, on loomulik iive positiivne, kui aga surmasid on rohkem kui sünde, on loomulik iive negatiivne. Ühtlasi tuleb arvestada, et nii nagu teised üldkordaja tüüpi näitarvud mõjutavad ka loomuliku iibe kordajat rahvastiku vanuskoosseisu muutused, mida tuleb arvestada ajaliste, ruumiliste ja riikidevaheliste võrdluste puhul.
Olukord Eestis	2010. aastal oli iibekordaja väärtus 0,03 – üle 20 aasta taas positiivne (absoluutarvudes kogurahvastik +35, eestlased +1704, mitte-eestlased –1669). Loomuliku iibe kordaja oli Eestis viimati positiivne 1990. aastal (1,76, sündide ja surmade vahe absoluutarvudes +2773). 1990. aastate algul muutus rahvastiku loomulik iive kiiresti negatiivseks ja suremus ületas sündimust enim kümnendi teisel poolel. Positiivne pööre näitaja trendis toimus 2002. aastal. Loomuliku iibe kordaja maakonniti kajastab peale sündimuse ja suremuse ka maakondade elanikkonna vanuskoosseisu erinevusi. Peamiselt just nende erinevuste tõttu on loomuliku iibe kordaja olnud Tartumaal alates 2004. aastast ja Harjumaal alates 2005. aastast positiivne (2010. aastal vastavalt 3,1 ja 3,7). 2010. aastal lisandus positiivse iibega maakondade sekka ka Raplamaa, kelle loomuliku iibe kordaja oli 0,9.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli loomuliku iibe kordaja 2009. aastal keskmiselt 1,0. EL-is ei ole rahvaarvu ega loomuliku iibe mõjutamiseks seatud rahvastikupoliitilist eesmärki, kuid rahvaarvu vähenemise ärahoidmiseks tuleks vältida pikaajalist ja suurt negatiivset loomulikku iivet. 2009. aastal oli see näitaja negatiivne kümnes EL-i riigis, sh Eestis (–0,2). Suurim oli loomuliku iibe kordaja Iirimaa (10,2), Küprosel (5,5) ja Prantsusmaal (4,3), väikseim Bulgaarias, Lätis (mõlemas –3,6) ja Ungaris (–3,4).
Meetmed	Üldiselt on loomulikku iivet nagu rahvastikuprotsessi raske otsemeetmetega mõjutada, pealegi on iibe puhul tegemist mitme protsessi tulemiga. Loomuliku iibe kordaja oleneb suurel määral rahvastiku koosseisust, mis on kujunenud pika aja vältel ning mida ei ole võimalik tagantjärele muuta. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks saavutada 2015. aastaks positiivne loomulik iive. Selleks on valitsus heaks kiitnud laste ja perede arengukava aastateks 2012–2020, mille elluviimisega tõhustatakse lastekaitseüsteemi, toetatakse positiivset vanemlust, pakutakse peredele tuge majandusliku olukorra parandamiseks ning luuakse võimalusi töö-, pere- ja eraelu paremaks ühitamiseks. Loomuliku iibe suurenemist toetavad ka tõhus sotsiaalkaitse, krooniliste haiguste ärahoidmine ja varajane avastamine, kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavus, eakate sotsiaalse kaasatuse soodustamine jms.

RATE OF NATURAL INCREASE

Definition	<i>The rate of natural increase is the crude birth rate minus the crude death rate of a population and reflects the annual change (excluding migration) in the population figure per 1,000 inhabitants.</i>
Relevance	<i>Human reproduction is a prerequisite for sustainable development. Rate of natural increase is one of the characteristics for assessing the viability and the reproduction ability of a population. Compared to other similar indicators, the advantage of the rate of natural increase is its comparatively easy accessibility and comprehensibility. Increase of population has two main yearly variables: change in the birth and death rates of the population. If the number of births exceeds the number of deaths, the natural increase of the population is positive. The predominance of deaths over births, however, causes a negative natural increase. At the same time, it should be taken into account that, like other rate type indicators, the rate of natural increase is also affected by changes in the age structure of the population that must be considered in the evaluation of changes in time and space and in comparisons between countries.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the value of the rate of natural increase was 0.03 – positive again after 20 years (in absolute figures: total population +35, Estonians +1,704, non-Estonians –1,669). In Estonia, the natural increase rate was last positive in 1990 (1.76, with the difference between births and deaths +2,773 in absolute figures). In the early 1990s, the natural increase rate of the population quickly became negative, and in the second half of the decade the predominance</i>

of deaths over births reached the maximum level. The trend turned positive in 2002. The county-wise pattern of the rate of natural increase reflects, besides the levels of fertility and mortality, also the differences in the age structure of population by counties. Mainly due to the given factor, the rate of natural increase has remained positive in Tartu county since 2004 and in Harju county since 2005 (in 2010 it was 3.1 and 3.7, respectively). In 2010, Rapla county also had a positive rate of natural increase (0.9).

International comparison

Among the countries of the European Union, the average rate of natural increase was 1.0 in 2009. In the EU, no goals have been set in the field of population policies for influencing the population figure or natural increase, but in order to avoid a decrease in the size of population, there should be no long-term high negative natural increase. In 2009, this indicator had a negative value in ten EU countries, including Estonia (-0.2). The rate of natural increase was the highest in Ireland (10.2), Cyprus (5.5) and France (4.3). In the EU context, the rate of natural increase was the lowest in Bulgaria and Latvia (-3.6) and Hungary (-3.4).

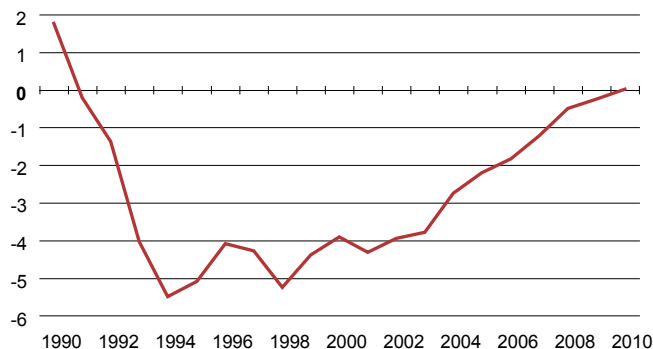
Measures

In general, it is difficult to influence natural increase (like any population processes) with any direct measures. In addition, natural increase in itself is an outcome of multiple processes. The rate of natural increase depends heavily on the age structure of the population, which is a result of long-term development and cannot be changed afterwards. The Estonian Government Action Plan 2011–2015 aims at achieving positive natural increase by 2015. To pursue this goal, the Government approved the Action Plan for Children and Families 2012–2020 which should help to improve the child protection system, support positive parenting, offer support for improving the economic situation of families and create opportunities to align work, family and private life. In addition, natural increase is supported by efficient social protection, the early detection and prevention of chronic illnesses, good access to high-quality health services, promotion of the social inclusion of the elderly and so on.

Loomuliku iibe kordaja, 1990–2010
Rate of natural increase, 1990–2010

Loomuliku iibe trendis toimus positiivne pööre 2002. aastal.

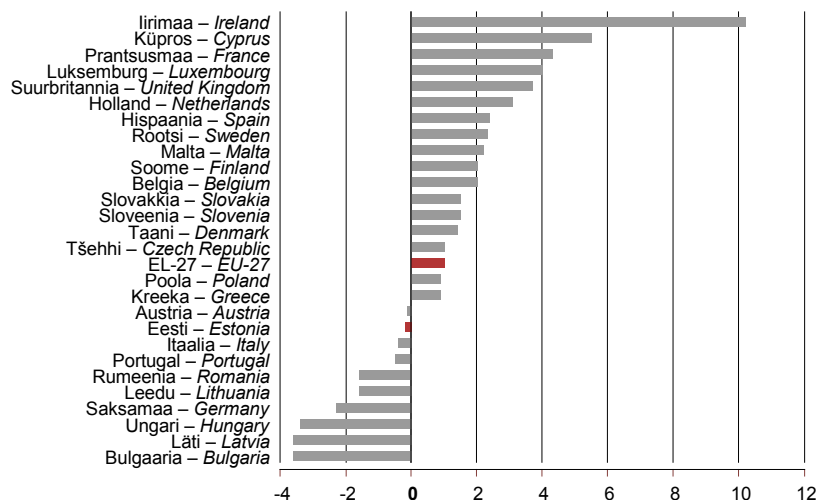
The trend of natural increase is on the upturn since 2002.

Loomuliku iibe kordaja Euroopa Liidus, 2009
Rate of natural increase in the European Union, 2009

2009. aastal oli loomuliku iibe kordaja negatiivne kümnes EL-i riigis.

In 2009, the rate of natural increase was negative in ten EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

SUMMAARNE SÜNDIMUSKORDAJA

Definitsioon	Summaarne sündimuskordaja näitab keskmist laste arvu naise kohta, kui kogu viljakusea jooksul jääb sündimus samaks kui sellel aastal, mille kohta kordaja on arvutatud.
Asjakohasus	Eesti iibe suurus seab piirid nii eesti kultuuri kandjate arvule kui ka majanduse aluseks olevale inimkapitalile, seega kaudselt seab see piirid ka jätkusuutlikkusele. Summaarset sündimuskordajat saab lihtsustatult tõlgendada kui viljakusea lõpuks sündinud laste keskmist arvu naise kohta. Summaarne sündimuskordaja iseloomustab rahvastikutaaste taset Eestis.
Olukord Eestis	2010. aastal oli summaarne sündimuskordaja Eestis 1,64. Kui vaadata näitajat pikemas ajavahemikus, on näha, et summaarne sündimuskordaja on kasvanud 1,29-st 1998. aastal 1,64-ni 2010. aastal. Siiski on see näitaja väiksem sellest, mida on vaja rahvastikukao vältimiseks pikemas perspektiivis. Samal ajal tuleb arvestada, et laste sünni nihkumine hilisemasse vanusesse laseb sündimuse perioodnäitajatel paista tegelikust mõnevõrra väiksemana. Et rahvastik põlvkondade vaheldumisega püsima jääks, peaks summaarne sündimuskordaja olema üle 2,1.
Rahvusvaheline võrdlus	Kõikides Euroopa Liidu riikides oli 2008. aastal sündimus allpool taastetaset, s.t rahvaarv on aja jooksul vähenenud. Taastetaseme lähedale olid jõudnud Iirimaa (2,07) ja Prantsusmaa (2,01). EL-i keskmine summaarne sündimuskordaja oli 1,6. See tähendab, et Eesti näitaja oli Euroopa Liidu keskmisest suurem. Rohkem kui pooltel riikidel oli 2008. aastal sündimus väiksem kui Eestis. Summaarne sündimuskordaja oli 2008. aastal 2007. aastaga võrreldes veidi suurem kõikides EL-i riikides, v.a Luksemburgis.
Meetmed	On täheldatud, et vanemahüvitise rakendamise ajal sündimus kasvab, sh on uuringutes nimetatud selle meetme võimalikku mõju sünnitajate seas kõrgharidusega ja varem hõivatud olnud naiste osatähtsuse suurenemisele ning teiste ja kolmandate laste sündide arvule. Peale rahaliste toetuste töö- ja pereelu ühitamiseks tuleb peredele tagada vajalike teenuste kättesaadavus (nt laste tervishoid, haridus, lastehoid). Vabariigi Valitsus on oma tegevusprogrammis seadnud eesmärgiks summaarse sündimuskordaja suurenemise 2015. aastaks 1,71-ni.

TOTAL FERTILITY RATE

Definition	<i>Total fertility rate shows the average number of children that would be born alive to a woman during her lifetime, if she passed through all her childbearing years conforming to the age-specific fertility rates of a given year.</i>
Relevance	<i>Fertility of the Estonian population sets limits to the number of persons involved in cultural participation in Estonia and also to human capital which is the basis for economic development. Thus, it indirectly sets limits to sustainability. In simplified terms, total fertility rate may be interpreted as the average number of children born to a woman by the end of her reproductive period. Total fertility rate shows the level of population reproduction in Estonia.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the total fertility rate was 1.64 in 2010. A review of the indicator over a longer period shows that it has increased from 1.29 in 1998 to 1.64 in 2010. Still, the indicator is below the level required to prevent population decline in the long term. At the same time, considering that women are increasingly postponing childbearing until a later age, the fertility indicators of some periods may seem somewhat smaller as a result. For the survival of the population in the process of one generation replacing the previous one, the total fertility rate must be over 2.1.</i>
International comparison	<i>In 2008, fertility was below the reproduction level in all EU countries, which means that the population figure is decreasing. Ireland (2.07) and France (2.01) have come closest to the reproduction level. The average total fertility rate of the European Union is 1.6. It means that the total fertility rate of Estonia is above the EU average. In more than half of the EU Member States, fertility was lower than in Estonia in 2008. In all EU countries, total fertility rate was a little higher in 2008 compared to 2007, except Luxembourg.</i>

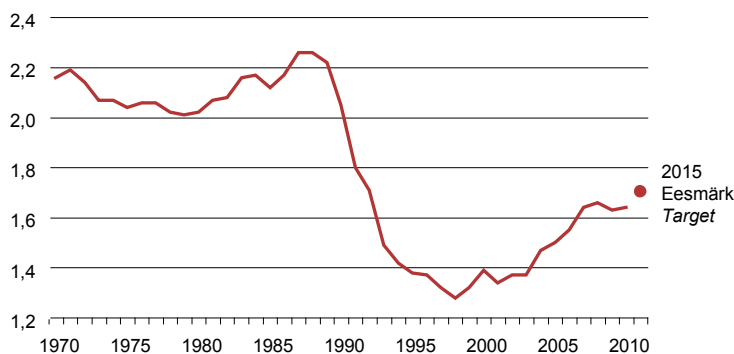
Measures

Fertility has been shown to grow during the implementation of the parental benefit. Studies have pointed out the possible impact of this measure in increasing fertility among women with higher education and previously employed women, and in increasing the number of births of the second and third child. In addition to financial support for aligning work and family life, the availability of necessary services (e.g. health care of children, education, and organized child care) to families should be ensured. The Estonian Government Action Plan 2011–2015 aims to increase the total fertility rate to 1.71 by 2015.

Summaarne sündimuskordaja suurenes Eestis aastatel 2000–2010 1,39-st 1,64-ni.

The total fertility rate of Estonia rose from 1.39 to 1.64 in the period 2000–2010.

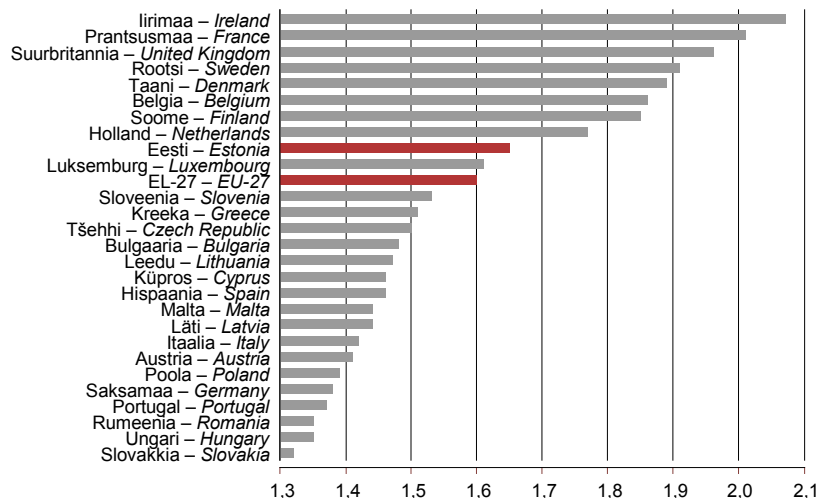
Summaarne sündimuskordaja, 1970–2010 ja 2015. aasta eesmärk
 Total fertility rate in Estonia, 1970–2010, and the target for 2015

Summaarne sündimuskordaja Euroopa Liidus, 2008
 Total fertility rate in the European Union, 2008

Eesti summaarne sündimuskordaja ületas 2008. aastal napilt EL-i keskmise.

The total fertility rate of Estonia narrowly exceeded the EU average in 2008.

Allikas/Source: Eurostat

SISEMAJANDUSE KOGUPRODUKT ELANIKU KOHTA

Definitsioon	Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on residentide toodetud lisandväärtuste summa kogurahvamajanduse ulatuses, millele on lisatud netotootemaksud. SKP ostujõustandardi (OJS) alusel on leitud riikide hinnatasemetete erinevuste kõrvaldamise tulemusel.
Asjakohasus	Jätksuutlikku ühiskonda iseloomustab sotsiaalne sidusus ning inimeste heaolu ja elukvaliteedi jätkuv kasv. Selle eeldus on teadmispõhine ja efektiivse ressursikasutusega innovaatiline majandus. SKP elaniku kohta on majandusnäitaja, mis iseloomustab kaudselt nii riigi majanduse edukust kui ka inimeste elatustaset. Mida suurem on SKP elaniku kohta, seda rohkem on võimalusi investeerida sellistesse valdkondadesse nagu sotsiaalne heaolu, keskkonnakaitse ja rahvusvaheline areng.
Olukord Eestis	2010. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta 10 674 eurot. Aastatel 2002–2010 kasvas Eesti reaalne SKP elaniku kohta kumulatiivselt 26% ja jooksevhindades SKP elaniku kohta 86%. Kuni 2007. aastani see näitaja suurenes pidevalt, kuid järgmistel aastatel vähenes majanduskriisi tõttu. Pärast 2008.–2009. aasta majanduslangust hakkas SKP 2010. aastal taas kasvama. Suurima panuse Eesti SKP kasvu andis töötlejate tööstus, mille lisandväärtus suurenes peamiselt tugeva ekspordi toel. Koos SKP vähenemisega 2008.–2009. aastal vähenes ka Eesti sisemajanduse nõudlus. 2010. aastal sisemajanduse nõudlus küll veidi kasvas, kuid suhtena SKP-sse jäi see ikkagi väikeseks (90%), olles viimase 16 aasta väikseim. See tähendab, et toodetud SKP oli lõpptarbimiskulutuste, investeeringute ja varude kogusummast suurem.
Rahvusvaheline võrdlus	SKP elaniku kohta Euroopa Liidu riikides oli 2010. aastal OJS-i alusel keskmiselt 24 400 eurot. Kõige suurem oli SKP elaniku kohta Luksemburgis (67 000 eurot), Hollandis (32 600 eurot), Iirimaa (31 100 eurot) ja Austrias (30 800 eurot). Väikseimad SKP-d elaniku kohta OJS-i alusel olid Bulgaarias (10 600 eurot) ja Rumeenias (11 000 eurot). Läti ja Leedu SKP elaniku kohta oli vastavalt 12 600 ja 14 200 eurot ning Eesti oma 15 700 eurot.
Meetmed	Üks olulisemaid eeldusi, et SKP elaniku kohta kasvaks, on suurendada majanduse tootlikkust ja innovaatilisust. Selleks on valitsus seadnud eesmärgiks, et aastaks 2015 oleks tootlikkus hõivatud kohta Eestis 73% EL-i keskmisest. Eesti SKP kasvu toetab ekspordi muutumine laiapõhjalisemaks ning kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste osatähtsuse suurenemine. Samuti mõjutab SKP kasvu sisemajanduse nõudluse taastumine.

GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA

Definition	<i>Gross domestic product (GDP) is the sum of value added produced by residents of the entire national economy, plus net taxes on products. GDP on the basis of purchasing power standard (PPS) is found by eliminating differences in the price levels of countries.</i>
Relevance	<i>Social cohesion and a continuous growth in people's welfare and life quality are the characteristics of sustainable society. A precondition for these characteristics is an innovative and knowledge-based economy with efficient use of resources. GDP per capita is an economic indicator, which indirectly describes successfulness of the economy and people's living standard as well. The higher the GDP per capita, the bigger the opportunities to invest into such areas like social welfare, environmental protection and international development.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, GDP per capita was 10,674 euros in Estonia. During 2002–2010, real GDP per capita increased cumulatively 26% and at current prices 86% in Estonia. Until 2007, the indicator continuously increased, but due to economic crisis it decreased in the following years. After the economic downturn in 2008–2009, the GDP started to grow again in 2010. Manufacturing had the biggest contribution to the GDP growth in Estonia. The growth of the value added of manufacturing was mainly contributed by the robust growth of exports. In conjunction with the decrease of the GDP, the domestic demand decreased as well. Although in 2010 the domestic demand grew moderately, its rate to the GDP still remained on the low level (90%), being the lowest of the past 16 years. This refers that the produced GDP was bigger than the sum of final consumption expenditures, investments and inventories.</i>
International comparison	<i>In 2010, the average value of GDP in PPS per capita in the European Union countries was 24,400 euros. The highest GDP per capita was recorded in Luxembourg (67,000 euros), followed by the Netherlands (32,600 euros), Ireland (31,100 euros) and Austria (30,800 euros). Bulgaria (10,600 euros) and Romania (11,000 euros) had the smallest GDP in PPS per capita in the European Union. GDP in PPS per capita in Lithuania and Latvia was respectively 12,600 and 14,200 euros and in Estonia – 15,700 euros.</i>
Measures	<i>Increasing of the productivity and innovation of the economy is one of the most important preconditions in achieving the growth of GDP per capita. For that purpose the Estonian</i>

Government has set the target to increase the productivity per person employed up to 73% of the EU average by 2015. The growth of GDP in Estonia is supported by more wide based export and increase in the share of products and services with higher value added. Recurring the gross domestic demand influences the increase of the GDP as well.

SKP elaniku kohta, 2002–2010

GDP per capita, 2002–2010

Pärast 2009. aasta kriisi hakkas SKP elaniku kohta 2010. aastal taas kasvama.

After the economic crisis in 2009, the GDP per capita started to grow again in 2010.

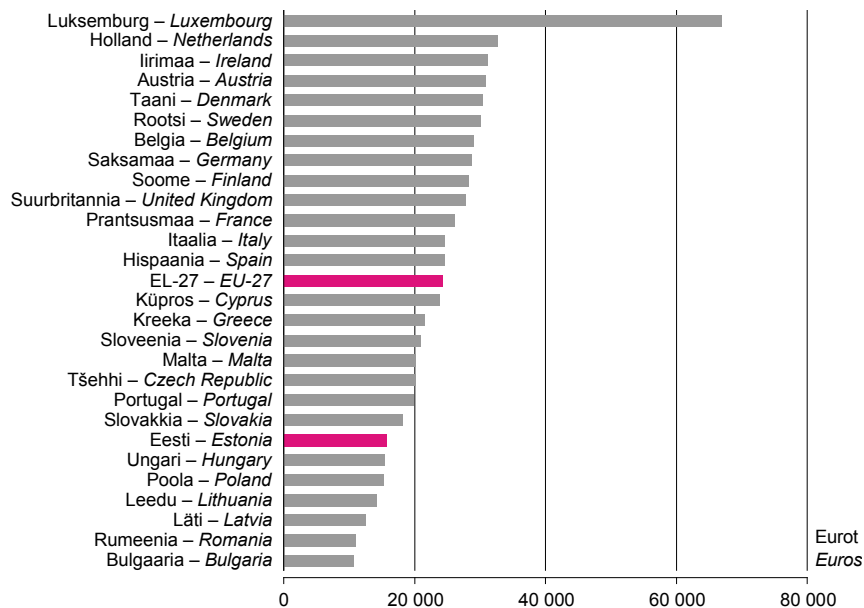

SKP ostujõustandardi alusel elaniku kohta Euroopa Liidus, 2010

GDP on the basis of purchasing power standard per capita in the European Union, 2010

2010. aastal oli SKP OSJ-i alusel elaniku kohta Luksemburgis kaks korda suurem kui Hollandis ja neli korda suurem kui Eestis.*

In 2010, the GDP in PPS per capita in Luxembourg was twice as high as in the Netherlands and four times higher than in Estonia.*

Allikas/Source: Eurostat

* Korrigeeritud 27.01.2012
 * Correction has been made on 27.01.2012

SKP ELANIKU KOHTA VÕRRELDUNA EUROOPA LIIDU KESKMISEGA

Definitsioon	Võrreldes Euroopa Liidu keskmisega (EL-27 = 100) arvutatakse SKP elaniku kohta ostujõu-standardi järgi, s.t kõrvaldatakse riikidevahelised hinnaerinevused. Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on residentide toodetud lisandväärtuste summa kogurahvamajanduse ulatuses, millele on lisatud netotootemaksud.
Asjakohasus	Näitaja võimaldab võrrelda Eesti SKP-d elaniku kohta EL-i liikmesriikide keskmisega. SKP elaniku kohta iseloomustab kaudselt Eesti elatustaset ja majanduslikku edukust võrreldes teiste EL-i riikidega.
Olukord Eestis	2010. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta 64% EL-i keskmisest. Aastatel 2000–2007 suurenes Eesti SKP elaniku kohta kiiremini kui EL-i keskmine, mille tulemusel vahe EL-i keskmise näitajaga vähenes. 2007. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta ostujõu standardi järgi 70% EL-i keskmisest. Et majanduskriisi ajal, aastatel 2008–2009, vähenes Eesti SKP kiiremini kui EL-i keskmine, vähenes ka Eesti SKP elaniku kohta võrrelduna EL-i keskmisega. 2010. aastal oli SKP elaniku kohta EL-i keskmisega võrreldes suurim Luksemburgis (283%), Hollandis (134%) ja Iirimaa (128%). Väikseima SKP-ga elaniku kohta olid Bulgaaria ja Rumeenia, kus see näitaja jäi alla poole EL-i keskmisest (vastavalt 43% ja 45%). Eestiga sarnased olid Ungari ja Poola, kus SKP elaniku kohta ostujõu-standardi järgi oli vastavalt 64% ja 63% EL-i keskmisest.
Meetmed	Eesti SKP suurendamiseks tuleb kasvatada Eesti majanduse konkurentsivõimet. Olulisimad meetmed, millega suurendada SKP-d elaniku kohta, on ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamine ja arendustegevuse laiendamine, töötajate oskuste parandamine ning rahvusvahelisel tasandil toetava infrastruktuuri arendamine. Eesti majanduse tootlikkuse suurendamise eeldus on kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste osatähtsuse kasv.

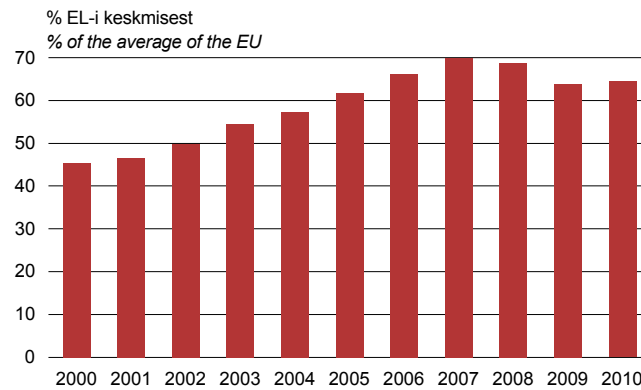
GDP PER CAPITA (PPS), COMPARED WITH THE EUROPEAN UNION AVERAGE

Definition	<i>GDP per capita compared with the EU average (EU average = 100) is calculated in purchasing power standard, it means that price differences between countries are eliminated. The gross domestic product (GDP) is the sum of value added produced by residents of the entire economy, plus net taxes on products.</i>
Relevance	<i>The indicator allows comparing Estonian GDP per capita with the average level of the European Union Member States. The GDP per capita is characterizing indirectly Estonia's living standard and economic success in comparison with other European Union Member States.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, Estonia's GDP per capita accounted for 64% of the average indicator of the EU. During the period 2000–2007 the GDP per capita increased faster than the average of the EU as a result of which the difference with the average indicator of the EU decreased. In 2007, the GDP per capita in PPS was 70% of the EU average. Since the GDP in Estonia decreased faster during the years of economic recession (in 2008–2009) than the EU average, the GDP per capita decreased as well compared to the EU average. In 2010, the highest GDP per capita compared to the EU average was in Luxembourg – 283%, in the Netherlands – 134% and in Ireland – 128%. The lowest GDP per capita compared to the EU average were in Romania (45%) and in Bulgaria (43%). The GDP per capita in PPS in Estonia was in the same group with Hungary and Poland where the GDP per capita in PPS was respectively 64% and 63% of the EU average.</i>
Measures	<i>In order to increase Estonian GDP, the competitiveness of Estonia's economy should be increased. The most important measures to increase the Estonian GDP per capita are increasing the export capability and development activity of enterprises, increasing the proficiency of employees and developing the international supporting infrastructure. The assumption for increasing our economy's productivity is to increase the share of products and services with higher value added.</i>

SKP elaniku kohta ostujõustandardi järgi, 2000–2010
GDP per capita in purchasing power standard, 2000–2010

2010. aastal oli Eesti SKP elaniku kohta osatähtsusena EL-i keskmisest 2005.–2006. aasta tasemel.

In 2010 Estonia's GDP per capita as a percentage of the EU average was on the level of 2005–2006.

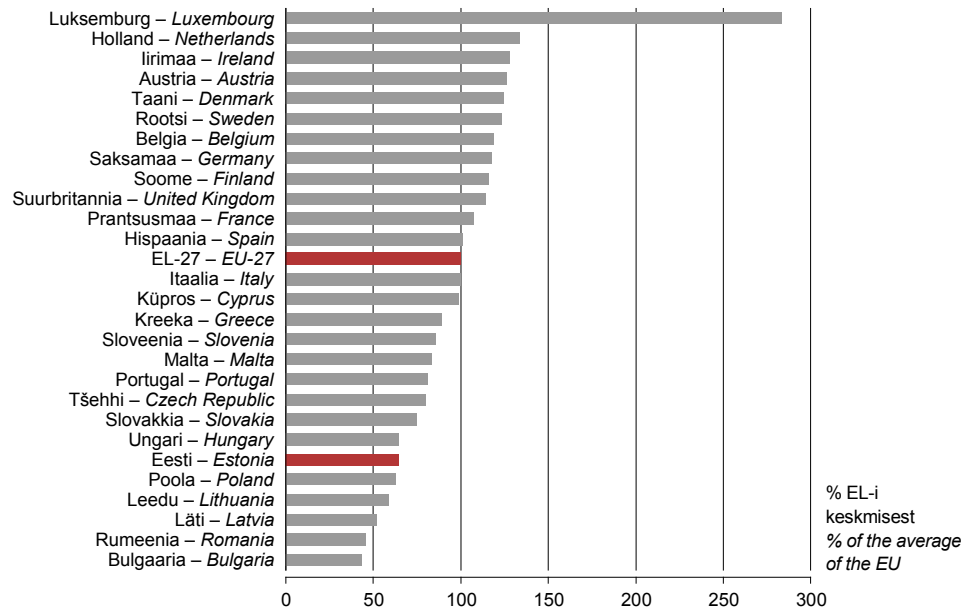

Allikas/Source: Eurostat

SKP elaniku kohta võrreldes Euroopa Liidu keskmisega, 2010
GDP per capita compared to the European Union average, 2010

Eesti SKP elaniku kohta ostujõustandardi järgi oli 2010. aastal sarnane Ungari ja Poola omaga.

In Estonia the GDP per capita in PPS was similar to the respective figure in Hungary and Poland in 2010.

Allikas/Source: Eurostat

TOOTLIKKUS

Definitsioon	Töõjõu tootlikkus näitab tööjõu ühiku panust lisandväärtuse tootmisel. Töõjõu tootlikkust mõõdetakse SKP suhtarvuna töötatud tunni või töötaja kohta. Rahvusvahelises võrdluses väljendatakse tootlikkust SKP suhtarvuna (EL-27 = 100) töötaja kohta ostujõu standardi järgi.
Asjakohasus	Töõjõu tootlikkusega mõõdetakse majandustegevuse efektiivsust. Suurema tootlikkusega on need tegevusalad, kus luuakse rohkem lisandväärtust väiksema arvu töötatud tundide ja töötajatega. Kaudselt iseloomustab suurem tööjõu tootlikkus riigi majanduse konkurentsivõimet, viidates sageli tegevuse innovaatsusele ja tööjõu paremale kvalifikatsioonile. Seega on suurem tootlikkus üks ühiskonna jätkusuutlikkuse tunnuseid.
Olukord Eestis	2010. aastal oli tööjõu tootlikkus Eestis 13,8 eurot tunnis. Aastatel 2002–2010 suurenes see näitaja kumulatiivselt 39%. Nimetatud ajavahemikus vähenes tunnitootlikkus vaid 2008. aastal (–2,3%). 2010. aastal oli tootlikkus hõivatu kohta 25 967 eurot.
Rahvusvaheline võrdlus	Eesti tootlikkus töötaja kohta oli 2010. aastal 69% Euroopa Liidu keskmisest. Tootlikkus töötaja kohta oli suurim Luksemburgis, kus see ületas EL-i keskmist 78 protsendipunktiga. Iirimaa oli tootlikkus töötaja kohta EL-i keskmisest 37 ja Belgias 28 protsendipunkti suurem. Väikseima tootlikkusega riigid olid 2010. aastal Bulgaaria (42% EL-i keskmisest) ja Rumeenia (48%). Läti ja Leedu tootlikkus hõivatu kohta oli vastavalt 55% ja 63% EL-i keskmisest.
Meetmed	Kogumajanduse tööjõu tootlikkuse kasvuks tuleb ettevõtetel investeerida tehnoloogia arendusse, töötajate koolitamisest, organisatsiooni arendamisse või juhtimis- ja tootmismeetodite parandamisse. Seejuures peaks arendustegevusi ja investeeringuid soodustama ka riik. Jätkusuutlikus ühiskonnas peaksid olema tasakaalus majanduslik tõhusus, mis põhineb tootlikkuse suurendamisel, inimese rahuolu oma tööga ja võimalikult väike keskkonnakoormus. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks, et 2015. aastaks oleks tootlikkus töötaja kohta Eestis 73% EL-i keskmisest. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on 2020. aastaks püstitatud tootlikkuse eesmärk 80% EL-i keskmisest.

PRODUCTIVITY

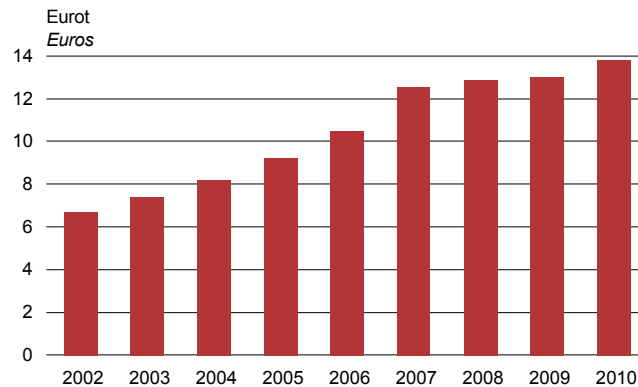
Definition	<i>Labour productivity shows the input of labour unit into the production of value added. Labour productivity is measured as the ratio of GDP per hour worked or per person employed. In international comparison, labour productivity is expressed as the ratio of GDP (EU-27 = 100) per person employed according to the Purchasing Power Standard.</i>
Relevance	<i>Labour productivity measures the efficiency of economic activities. Productivity is bigger in the activities where more value added is generated with a smaller number of hours worked and a smaller number of employees. A higher labour productivity indirectly characterizes the competitiveness of a country's economy, often indicating the innovativeness of activity and higher qualification of labour force. Therefore, a higher productivity is one of the characteristics of sustainability in the society.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the labour productivity per hour worked was 13.8 euros in Estonia. The indicator increased cumulatively 39% during 2002–2010. During the referred period the productivity decreased only in 2008 (-2.3%). In 2010, the productivity was 25,967 euros per employee.</i>
International comparison	<i>In 2010, Estonia's labour productivity per person employed was 69% of the European Union average. In 2010, the highest labour productivity per person employed was in Luxembourg, where the productivity exceeded the European Union average by 78 percentage points. In Ireland the productivity was 37 percentage points and in Belgium 28 percentage points higher than the EU average. The countries with the lowest productivity were Bulgaria (42% of the European Union average) and Romania (48%). The productivity per person employed in Latvia and Lithuania was respectively 55% and 63% of the EU average.</i>
Measures	<i>In order to increase the labour productivity of the total economy, companies should invest in the technological development, education of employees, development of organisation or in the improvement of management and production methodologies. At the same time, the</i>

government should also promote development activities and investments. In a sustainable society, the economic efficiency based on the increase in productivity, satisfaction of people with their work and the environmental burden as minimal as possible should be in balance. Estonian Government Action Plan 2011–2015 has set the target to increase the productivity per person employed up to 73% of the EU average by 2015. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” sets the target to increase the productivity up to 80% of the EU average by 2020.

Töõjõu tootlikkus töötatud tunni kohta Eestis, 2002–2010
 Labour productivity per hour worked in Estonia, 2002–2010

Aastatel 2002–2010 suurenes töõjõu tootlikkus tunnis Eestis kumulatiivselt 39%.

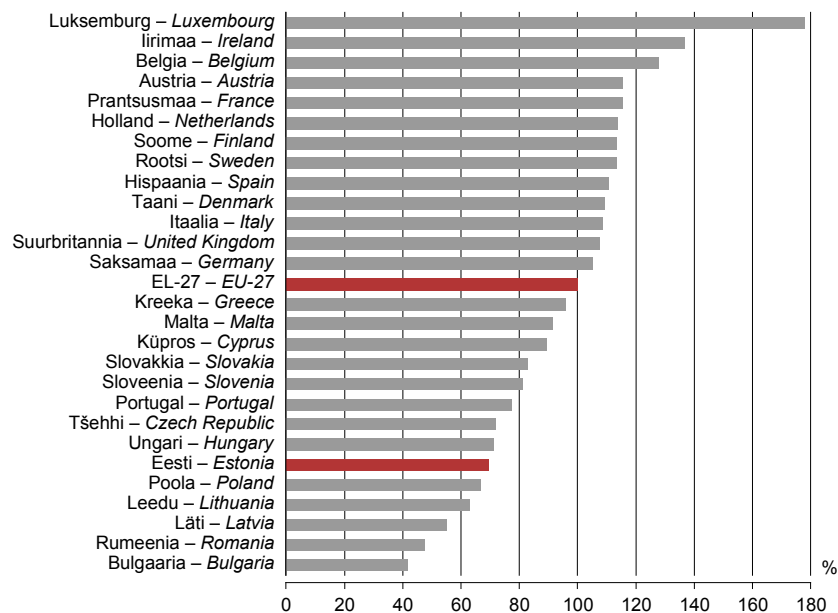
In 2002–2010 the labour productivity increased cumulatively by 39% in Estonia.

Tootlikkus töötaja kohta ostujõu pariteedi alusel (EL-27 = 100), 2010
 Productivity per person employed in purchasing power standard (EU-27 = 100), 2010

2010. aastal oli tootlikkus töötaja kohta Eestis 69% EL-i keskmisest.

In 2010, the labour productivity in Estonia per person employed was 69% of the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

KULUTUSED TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSELE

Definitsioon	Näitaja väljendab teadus- ja arendustegevusele (T&A) tehtud kulutusi võrreldes SKP-ga ehk T&A kulutuste intensiivsust, sh eraldi avaliku ja erasektori kulutused. T&A on süstemaatiline loominguiline tegevus, mille eesmärk on suurendada teadmiste hulka ja kasutada neid teadmisi uute rakenduste väljatöötamiseks. Arvestatakse kõiki riigi territooriumil T&A-le tehtud kulutusi olenemata rahastamisallikast.
Asjakohasus	T&A-le tehtud kulutused on olulised Eesti jätkusuutliku arengu ja Eesti majanduse konkurentsivõime tagamiseks. T&A on alus ressursipõhiselt majanduselt teadmispõhisele majandusele üleminekuks. Näitaja iseloomustab innovatsiooni väärtustamist. Samal ajal peaks teadmispõhises ühiskonnas kõigi, sh poliitiliste otsuste langetamine põhinema asjatundlikul analüüsil. Targa, jätkusuutliku ja kasvu eeldava Euroopa strateegias „Euroopa 2020“ on seatud eesmärk muuta Euroopa Liidu majandus 2020. aastaks teaduspõhisemaks ja innovatiivsemaks, ressursi efektiivsemalt kasutavaks ja konkurentsivõimelisemaks. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja suurendada T&A-le tehtud kulutuste osatähtsus 2020. aastaks vähemalt 3%-ni SKP-st ja kaks kolmandikku nendest kulutustest peaks rahastama ettevõtlussektor.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2000–2008 kasvas T&A rahastamine Eestis aasta-aastalt. 2009. aastal vähenesid kulutused T&A-le 2008. aastaga võrreldes ligikaudu 5% ja olid 197 miljonit eurot. T&A-le tehtud kulutused olid 2009. aastal 1,43% SKP-st, kasvades 2008. aastaga võrreldes 0,14 protsendipunkti ennekõike SKP languse tõttu. Poole T&A-le tehtud kulutustest rahastas riik, kaks viiendikku ettevõtteid ja kümnendiku välismaised allikad. Riigi rahastamine vähenes 2009. aastal varasema aastaga võrreldes 7% ehk 96 miljoni euroni ja ettevõtete rahastamine 8% ehk 76 miljoni euroni.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal olid EL-i riikide kulutused T&A-le keskmiselt 2,01% SKP-st. Lissaboni strateegias seatud eesmärgi suutsid täita vaid kolm riiki: Soome (3,92% SKP-st), Rootsi (3,61% SKP-st) ja Taani (3,06% SKP-st). Eestis olid kulutused T&A-le 1,43% SKP-st, mis oli 71% EL-i keskmisest. 2008. aastal rahastas 54,7% EL-i riikide T&A-le tehtud kulutustest ettevõtlussektor. Suurimad T&A kulud olid ettevõtlussektoril Soomes (70,3%), Saksamaal (67,3%) ja Sloveenias (62,8%). Kõige väiksemad olid ettevõtlussektori kulutused T&A-le 2008. aastal Küprosel (17,8%), Leedus (21,4%), Rumeenias (23,3%) ja Lätis (27%). Eestis oli see näitaja 2008. aastal 39,8% mis jääb samuti EL-i keskmisest väiksemaks.
Meetmed	Et teadus- ja arendustegevusele tehtud kulutused kasvaksid, on peale riigi finantseerimise suurendamise oluline arendada teadusasutuste ja ettevõtete vahelist koostööd ja soodustada ettevõtete innovaatilisust. Samal ajal on tähtis ka teadus- ja arendustegevuseks vajaliku teadmuse olemasolu, mis ühtlasi eeldab kõrgetasemelise hariduse edendamist. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks suurendada teadus- ja arendustegevusele tehtavate kogukulutuste osatähtsust SKP-s 2%-ni. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on selleks eesmärgiks seatud 2020. aastaks 3% SKP-st.

RESEARCH AND DEVELOPMENT EXPENDITURES

Definition	<i>The indicator expresses research and development (R&D) expenditures compared to GDP or intensity of R&D expenditures, of which expenditures of public and business sector separately. Research and development is defined as creative work undertaken on systematic bases to increase the stock of knowledge and the use of this stock to devise new applications. Expenditure data consider the research expenditure on the national territory, regardless of the source of funds.</i>
Relevance	<i>Research and development expenditures are important to ensure sustainable development in Estonia and competitiveness of Estonian economy. Research and development activity form the basis for switching from resource-based economy to knowledge-based economy. The indicator reflects the valuation of innovation. At the same time in the knowledge-based society all decisions (including political decisions) should be based on competent analysis. The strategy “Europe 2020” for smart, sustainable and inclusive economy sets the goal for European economy to become more knowledge-based, innovative, resource efficient and competitive. In order to achieve this goal the targets were set to increase the research and development expenditures at least 3% of GDP by 2020, and to have two thirds of research and development expenditures financed by the business enterprise sector.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the financing of research and development has increased from year to year during 2000–2008. In 2009 the research and development expenditures decreased by about 5% compared to 2008 and amounted to 197 million euros. In 2009, the share of research and development expenditures of GDP increased by 0.14 percentage points (up to 1.43% of the GDP) mainly due to the decrease of GDP. In 2009, half of the research and development expenditures were financed by government; two fifths by business sector and one tenth of research and development expenditures were financed by foreign sources. In</i>

2009, the financing of research and development expenditures by government decreased by 7% down to 96 million euros and the contribution of business sector decreased by 8% down to 76 million euros.

International comparison

In 2009 the research and development expenditures in the EU-27 stood at 2.01% of GDP. Only three Member States exceeded the goal set by Lisbon strategy of achieving the expenditures for research and development of 3% of GDP: Finland (where research and development expenditures made up 3.92% of GDP), Sweden (3.61%) and Denmark (3.06%). In Estonia research and development expenditures accounted for 1.43% of GDP, which correspond to 71% of the average of EU-27. 54.7% of EU research and development expenditures were financed by the business enterprise sector in 2008. R&D expenditures made by business sector were the highest in Finland (70.3%), Germany (67.3%), and Slovenia (62.8%). In 2008, the smallest shares of business sector in research and development expenditures were in Cyprus (17.8%), Lithuania (21.4%), Romania (23.3%) and Latvia (27%). In Estonia the value of the respective indicator was 39.8%, which was also less than the EU average.

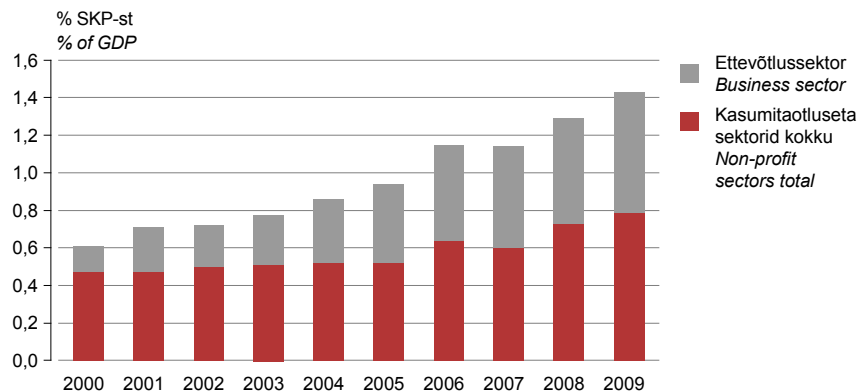
Measures

In order to increase the expenditures for research and development besides the increasing financing from state budget it is also important to develop the cooperation between enterprises and scientific research institutions and promote the innovation of enterprises. At the same time the research and development requires the knowledge, which presumes the availability of the high level education. Estonian Government Acton Plan 2011–2015 has set the target to increase the research and development expenditures up to 2% of GDP. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” sets the corresponding target up to 3% of GDP by 2020.

Ettevõtlussektori panus T&A rahastamisse on aasta-aastalt kasvanud.

The contribution of business sector in financing the R&D has increased from year to year.

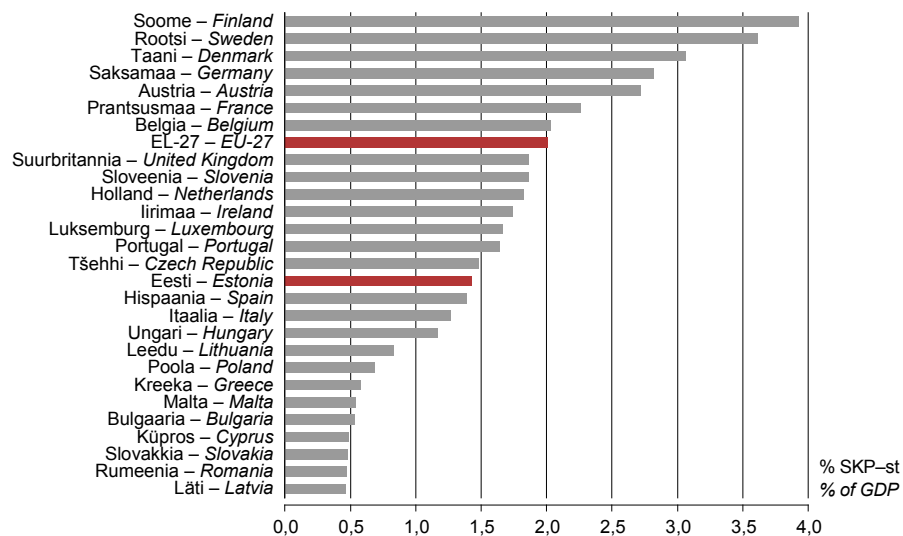
Kulutused teadus- ja arendustegevusele, 2000–2009
Research and development expenditures, 2000–2009

Eestis oli T&A-le tehtud kulutuste osatähtsus SKP-s 2009. aastal EL-i keskmisest väiksem.

In 2009 in Estonia the share of R&D expenditures in GDP was smaller than the average of the EU.

Kulutused teadus- ja arendustegevusele Euroopa Liidus, 2009
Research and development expenditures in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

INNOVAATILISTE TOODETE MÜÜGITULU

Definitsioon	Näitaja väljendab ettevõtte jaoks innovaatiliste toodete (vaadeldaval ajavahemikul turule toodud uute või oluliselt täiustatud toodete) osatähtsust innovaatiliste ettevõtete müügitulus. Innovaatilised tooted jagunevad kaheks: ettevõtte turu jaoks uued tooted ja ainult ettevõtte jaoks uued tooted.
Asjakohasus	Näitaja kajastab ettevõtete innovaatilisust ja innovaatiliste ettevõtete konkurentsivõimet ning on üks teadmispõhise majanduse näitajaid. Uute toodete juurutamine eeldab tööjõu kõrget kvalifikatsiooni ja uute tehnoloogiasaavutuste rakendamist, seega peegeldab näitaja kaudselt ka hariduse ning teadus- ja arendustegevuse taset. Üks jätkusuutliku ühiskonna eeldusi on innovatsioon laiemalt, aga ka innovaatiliste ettevõtete konkurentsivõime kitsamas mõttes.
Olukord Eestis	2008. aastal oli Eesti innovaatiliste ettevõtete innovaatiliste toodete müügitulu 13,8% ettevõtete kogumüügitulust – 2,7 protsendipunkti väiksem kui 2006. aastal. Varasem suurem näitaja tulenes võimalustest, mis olid Eesti ettevõtetel tekkinud Euroopa Liiduga ühinemisel. Turu jaoks uute toodete müügitulu aga oli 5,5% kogumüügitulust ja näitaja väärtus pole alates 2000. aastast peaaegu üldse muutunud.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli ainult ettevõtte jaoks innovaatiliste toodete müügitulu 2008. aastal 10,9% ja turu jaoks uute toodete müügitulu 6,4% ehk kokku 17,3% kogu innovaatiliste ettevõtete müügitulust. Suurimad näitajad olid Maltal (29,9%), Bulgaarial (25,3%) ja Rumeenial (24,6%), väikseim Luksemburgil (9,7%). EL-i keskmisest tunduvalt suurem oli turu jaoks uute toodete müügist saadud tulu osatähtsus innovaatiliste ettevõtete müügitulus Maltal (23,4%), Ungaris (14,8%) ja Bulgaarias (13,9%). Väikseim oli näitaja Küprosel (2,3%), Saksamaal (3,5%) ja Luksemburgis (3,8%). Turu jaoks uute toodete osatähtsus oleneb ennekõike ettevõtte turu suurusest: mida laiemas piirkonnas ettevõtte oma toodet turustab, seda tõenäosem on konkurentide olemasolu. See seletab Malta ja Saksamaa erinevust. Eesti vastav näitaja jääb EL-i liikmesriikide keskmisele veidi alla.
Meetmed	Innovaatiliste toodete osatähtsuse suurendamine müügis eeldab ettevõtete innovaatilisuse soodustamist ja arendamist, tihedamat koostööd teadusasutuste ja ettevõtete, aga ka ettevõtete endi vahel, ning teadus- ja arendustegevuse edendamist. Tähtis osa on ka haridusel, sealjuures nii elukestva õppe soodustamisel ja arendamisel kui ka turundusel (potentsiaalsete tarbijate vajaduste tundmaõppimisel) ja reklaaminduse arendamisel.

TURNOVER OF INNOVATIVE PRODUCTS

Definition	<i>The indicator expresses the share of turnover from Innovative products (new products introduced on the market during the period under investigation) in total turnover of innovative enterprises. Innovative products are divided into two classes: the products that were new in the market and products only new to the enterprise.</i>
Relevance	<i>The indicator reflects the level of innovation of the enterprises, the competitiveness of innovative enterprises and is one of the indicators of the knowledge-based economy. The introduction of new products requires a higher level of qualifications of the labour force and the implementation of the latest technological achievements, thus the indicator reflects indirectly the level of education and research and development. Innovation in a wider sense but also the competitiveness of the innovative enterprise in particular is the preconditions of the sustainable society.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2008, in Estonia the share of turnover of the innovative products made up 13.8% of the total turnover of innovative enterprises; compared to the year 2006 the turnover of products of this type has decreased by 2.7 percentage points. The earlier higher indicator was related to the new prospects that opened up for the Estonian enterprises upon accession to the European Union. The turnover of the products new to the market was 5.5% of the total turnover at the same time and the indicator has remained almost the same since 2000.</i>
International comparison	<i>In 2008 the turnover of the products only new to the companies amounted to 10.9% and products new for the market 6.4%, i.e. 17.3% in total. The share of turnover of innovative products in total turnover of innovative enterprises was the highest in Malta (29.9%), Bulgaria (25.3%) and Romania (24.6%). The indicator was the lowest in Luxembourg (9.7%). At the same time the share of turnover of the products new to the market remarkably exceeded the EU-27 average in Malta (23.4%), Hungary (14.8%) and Bulgaria (13.9%). The value of this indicator was the smallest in Cyprus (2.3%), Germany (3.5%) and Luxembourg (3.8%). The share of the products new to the market is primarily the function of the size of</i>

the market: the broader the area the company markets its products the more likely there are competitors. This explains the difference between Malta and Germany. The indicator of Estonia regarding the share of products new to the market in the sales of the innovative enterprises is somewhat lower compared to the EU average.

Measures

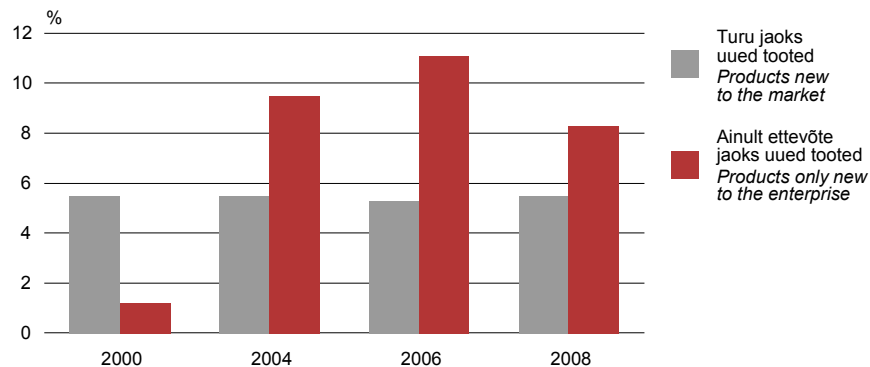
Increasing the share of turnover from innovative products requires the promotion and developing of enterprises' innovativeness, closer cooperation between enterprises and scientific and research institutions and also between different enterprises, promotion of research and development. Education, including promoting and developing of lifelong learning, as well as marketing (learning about the needs of potential customers) and the advertising play also an important role in this process.

Innovaatiliste toodete müügitulu osatähtsus innovaatiliste ettevõtete kogumüügitulus, 2004, 2006, 2008

The share of turnover of new or significantly improved products in the total turnover of Estonian innovative enterprises, 2004, 2006, 2008

Eesti ettevõtetel on peaarõhk ettevõtte jaoks uutel toodetel, mida nende konkurendid juba müüvad.

Estonian companies are focused on the products new to the enterprise which are already brought to the market by their competitors.

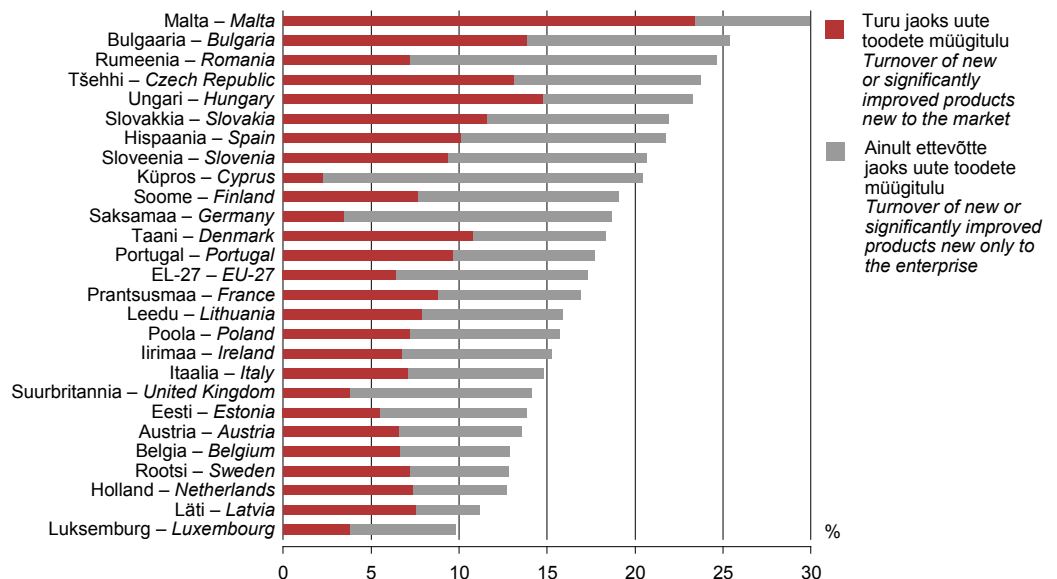
Allikas/Source: Eurostat

Innovaatiliste toodete müügitulu osatähtsus innovaatiliste ettevõtete kogumüügitulus Euroopa Liidus, 2008

The share of turnover of new or significantly improved products in the total turnover of innovative enterprises in the European Union, 2008

Eesti innovaatiliste toodete müügitulu näitajad olid 2008. aastal mõnevõrra väiksemad kui EL-is keskmiselt.

In 2008 in Estonia the share of turnover from products new to the innovative enterprises remained below the average of the EU.

Allikas/Source: Eurostat

INNOVAATILISED ETTEVÕTTED

Definitsioon	Innovaatiline on ettevõtte, mis on vaadeldaval ajavahemikul viinud ellu toote-, protsessi-, organisatsiooni- või turundusuuenduse või olnud hõivatud innovaatilise tegevusega.
Asjakohasus	Innovaatilisus on üks jätkusuutliku teadmispõhise ühiskonna võtmelemente. Seega on innovaatiliste ettevõtete osatähtsus teadmispõhises majanduses oluline näitaja. Innovatsioon on üks ettevõtete tootlikkuse suurendamise alus, mis parandab ettevõtete konkurentsivõimet. Innovaatilised ettevõtted arendavad majandust nii, et sellega kaasneb ka üldine elatustaseme tõus.
Olukord Eestis	2008. aastal olid Eestis innovaatilised 56,4% ettevõtete innovatsiooniuuringus osalenud ettevõtetest (kogumisse kuulusid kõik 2008. aastal tegutsenud vähemalt kümne hõivatuga ettevõtte tööstuses ja mitmel teeninduse tegevusalal). Seejuures suurte ettevõtete (üle 250 töötajaga) seas oli innovaatilisi ettevõtteid koguni 91%. Ka keskmise suurusega ettevõtetest (50–249 töötajat) olid innovaatilised üle poole – 74%. Väikeste ettevõtete (10–49 töötajat) hulgas oli innovaatilisi 51%. Tehnoloogiliselt innovaatilistest ettevõtetest peaaegu 40% tegelesid korraga nii toote- kui ka protsessiuuendusega, 38% ainult protsessiuuendusega ja 16% ainult tooteuuendusega. Innovaatiliste ettevõtete osatähtsuse vähenemine 2008. aastal võrreldes 2006. aastaga on seotud nende ettevõtete osatähtsuse vähenemisega, kes viisid ellu organisatsiooni- või turundusuuendusi.
Rahvusvaheline võrdlus	Aastal 2008 olid uuenduslikud 51,6% kõigist uuringus osalenud EL-i riikide ettevõtetest. Innovaatiliste ettevõtete osatähtsus oleneb palju ettevõtete suurusest – uuenduslikud olid 78,8% suurettevõtetest (vähemalt 250 töötajat), 63,7% keskmise suurusega ettevõtetest (50–249 töötajat) ja 47,7% väikestest ettevõtetest (10–49 töötajat). Enim uuenduslikke ettevõtteid oli EL-i liikmesriikidest Saksamaal – 79,9% kõigist uuringus osalenud ettevõtetest. Järgnesid Luksemburg (64,7%) ja Belgia (58,1%). Kõige väiksem oli uuenduslike ettevõtete osatähtsus Lätis (24,3%), Poolas (27,9%) ja Ungaris (28,9%). Eesti on oma näitajaga nende üheksa riigi hulgas, kelle näitaja on üle 56%, mis on samuti EL-i keskmisest suurem.
Meetmed	Euroopa Parlamendi ja nõukogu vastu võetud konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammis aastateks 2007–2013 on rõhutatud, et innovatsioonile orienteeritud ühiskonna kujundamise võti on haridus, mis arendab ettevõtlusoskusi, samuti kirjaoskust, teaduslikku ja matemaatikapädevust, keelteoskust ning digitaalset kirjaoskust. Teine oluline tegur innovaatilise ühiskonna kujundamiseks on vastava seadusandliku keskkonna loomine: uute tehnoloogiliste standardite kiire vastuvõtmine ja intellektuaalse omandi kaitse. Kõrgkoolide ja tööstuse ning ettevõtete vaheline koostöö, samuti turunduse ja reklaaminduse edendamine potentsiaalsete klientide vajaduste väljaselgitamiseks ja uute toodete eelistest teavitamiseks on samuti olulised innovatsiooni edendamise tegurid.

INNOVATIVE ENTERPRISES

Definition	<i>Innovative enterprise is an enterprise which during the observation period, has implemented a new product, significantly improved production process, made a significant change in the organization or marketing or was engaged with innovation activity.</i>
Relevance	<i>Innovation is one of the key elements of sustainable knowledge-based society. The share of innovative enterprises is an important indicator of the knowledge-based economy. Innovation is one of the bases for improving enterprises productivity, which increases the competitiveness of enterprises. Innovative companies generate economic development, which is accompanied with a general increase in living standard.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2008 in Estonia 56.4% of companies covered by the survey were innovative (the survey covered all enterprises active in 2008 with at least 10 persons employed in industry and real activities in services). At the same time among big enterprises (with more than 250 employees) innovative enterprises accounted for 91%. More than half – 74% – of surveyed enterprises were innovative also in the group of medium-sized (with 50-249 employees) enterprises. The share of innovative enterprises among small enterprises (10-49 employees) was 51%. 40% of technologically innovative enterprises were active in product and process innovation at the same time, 38% were active in process innovation only and 16% were active in the product innovation only. The reduction in the share of innovative enterprises in 2008 in comparison with 2006 was connected with the reduction of those enterprises, which implemented organizational or marketing innovation.</i>

International comparison

In 2008, 51.6% of all enterprises in the EU covered by the survey were innovative. The share of innovative enterprises depends significantly on the size of the enterprise – 78.8% of the large enterprises (with more than 250 employees), 63.7% of the medium-sized (between 50 and 249 employees) and 47.7% of the small enterprises (between 10 and 49 employees) were innovative. Among the EU-27 countries the most of innovative enterprises were in Germany – 79.9 of all surveyed enterprises – followed by Luxembourg (64.7) and Belgium (58.1%). The lowest share of innovative enterprises was in Latvia (24.3%), Poland (27.9%) and Hungary (28.9%). The value of indicator for Estonia placed us among the nine countries where the share of innovative enterprises was above 56%, which was bigger than the average of the EU-27.

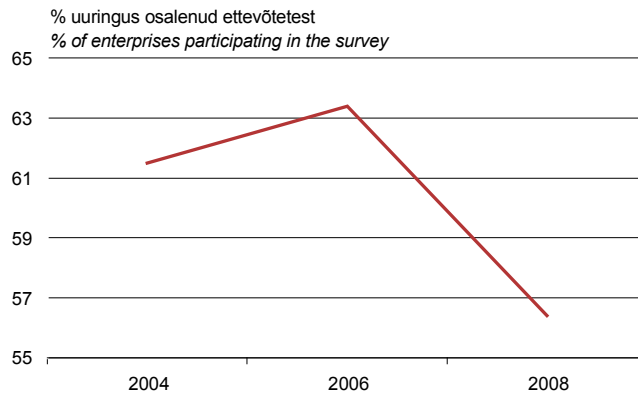
Measures

The decision the European Parliament and the Council, establishing a competitiveness and innovation framework programme for the period 2007–2013 pointed out that education is a key to developing an innovation-orientated society, through developing entrepreneurial skills as well as literacy, scientific and mathematical competence, languages and digital literacy. Another element, which is important for the development of an innovative society, is the regulatory environment: the rapid adoption of new technological standards and the protection of intellectual property. The mobility between universities and industry; cooperation between different enterprises; developing of marketing to know the needs of potential clients and advertising to inform the benefits of new products are also important for promoting the innovation.

2008. aastal innovaatilise tegevusega ettevõtete osatähtsus Eestis vähenes.

In 2008 in Estonia the share of innovative enterprises among the surveyed enterprises decreased.

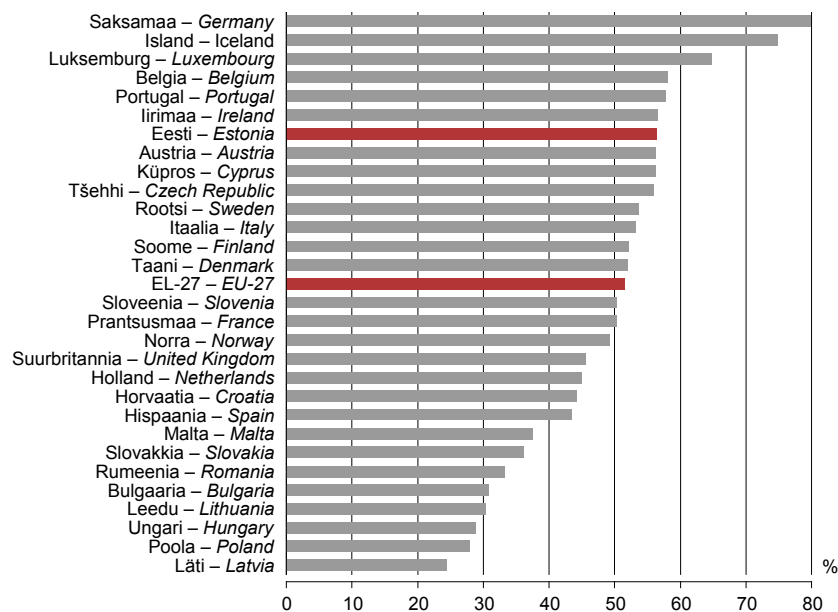
Innovaatilise tegevusega ettevõtted, 2004, 2006, 2008
Innovative enterprises in Estonia, 2004, 2006, 2008

Eestis oli innovaatiliste ettevõtete osatähtsus suurem kui EL-is keskmiselt.

In Estonia the share of innovative enterprises was higher than the average of the EU.

Innovaatilise tegevusega ettevõtted Euroopa riikides^a, 2008
The share of innovative enterprises in European countries^a, 2008

^a Island, Norra ja Horvaatia ei kuulu Euroopa Liitu.

^a Iceland, Norway and Croatia do not belong to the European Union.

Allikas/Source: Eurostat

HÕIVE TEADMUSINTENSIIVSES TEENINDUSES

Definitsioon	Näitaja väljendab teadmusintensiivsete teenuste sektori hõive osatähtsust koguhõives. Eurostati definitsiooni kohaselt kuuluvad teadmusintensiivse teeninduse sektorisse järgmised tegevusalad: veetransport, õhustransport, side ja telekommunikatsioon, finantsvahendus, kinnisvara üürimine ja äritegevus, haridus, tervishoid ja sotsiaalhoolekanne ning vaba aja, kultuuri- ja sporditegevus.
Asjakohasus	Hõive teadmusintensiivses teeninduses näitab riigi innovatsioonipoliitika edukust ja seega ka teenindussektori jätkusuutlikkust. Et kompetentne inimressurss on teadmiste kandja, kajastab näitaja ka juurdepääsu haridusele ja teadmiste väärtustamist. Samuti näitab hõive teadmusintensiivses teeninduses riigi sotsiaal-majanduslikku edukust, sest teadmusintensiivne teenindus üldjuhul tõstab elukvaliteeti. Peale selle on teadmusintensiivne teenindus, näiteks infotehnoloogia ja telekommunikatsioon, ka innovatsiooni kasvu alus kogu majanduses tervikuna. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni-strateegias aastateks 2007–2013 „Teadmistepõhine Eesti“ seatud eesmärgi kohaselt peaks 2013. aastal hõive teadmusintensiivses teeninduses ja tööstussektoris kokku olema 11% koguhõivest.
Olukord Eestis	Eestis oli hõive teadmusintensiivses teeninduses ajavahemikul 2000–2009 koos tõusude ja langustega vahemikus 27–35% koguhõivest. 2009. aastal oli näitaja väärtus vaadeldud ajavahemiku suurim – 35% –, olles 2008. aasta omast 4 protsendipunkti suurem. 2009. aastal olid 67% teadmusintensiivses teeninduses hõivatuid naised.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal oli Euroopa Liidus teadmusintensiivses teeninduses hõivatud umbes 83 miljonit inimest ehk ligikaudu kolmandik hõivatuid. Võrreldes 2006. aastaga oli teadmusintensiivses teeninduses hõivatute arv 16 miljoni võrra suurem. Suurim oli teadmusintensiivses teeninduses hõivatute osatähtsus 2009. aastal Luksemburgis (55,6%), järgnesid Rootsi (50,2%) ja Taani (48,8%). Väikseim oli näitaja Rumeenias – 19,8%. EL-i riikides keskmiselt domineerisid teadmusintensiivses teeninduses naised (59%).
Meetmed	Teadmusintensiivse teeninduse hõive suurendamisel on tähtis osa haridusel, sealjuures elukestva õppe soodustamisel ja arendamisel. Oluline on soodustada ka teenindus-ettevõtete innovaatilisust ja arendada teadusasutuste ja ettevõtete vahelist koostööd.

EMPLOYMENT IN KNOWLEDGE-INTENSIVE SERVICES

Definition	<i>The indicator expresses employment in knowledge-intensive services as a percentage of total employment. Eurostat defines the following activities as knowledge-intensive services: water transport; air transport; post and telecommunications; financial intermediation; real estate, renting and business activities; education; health and social work; recreational, cultural and sporting activities.</i>
Relevance	<i>Employment in knowledge-intensive services indicates successfulness of innovation policy of the country and hence the sustainability of service sector. Qualified human recourse is a carrier of knowledge, therefore this indicator reflects also the availability of education and appraisal knowledge. Employment in knowledge-intensive services expresses also the social and economic success of the country, as knowledge-intensive services, as a rule, are increasing life quality. In addition knowledge-intensive services, like information technology and telecommunication, made up the bases for rising of innovation in total economy. Estonian strategy of science, development and innovation for 2007–2013 “Knowledge based Estonia” sets the target to increase the employment in knowledge-intensive services and manufacturing as total up to 11% for 2013.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia during the years 2000–2009 employment in knowledge-intensive services as a percentage of total employment oscillated between 27–35%. The highest level of indicator was achieved in 2009 – 35%, which was 4 percentage points more than in 2008. Females accounted for 67% of the employed in knowledge-intensive services in 2009.</i>
International comparison	<i>In 2009, in the European Union about 83 million people were employed in the knowledge-intensive services sector, which made up almost one third of the EU employment. In 2009, 16 million more people were employed in the knowledge-intensive services sector than in</i>

2006. The biggest number of people were employed in the knowledge-intensive services sector in Luxembourg (55.6%), followed by Sweden (50.2%) and Denmark (48.8%). The indicator was the lowest in Romania, where the employment rate in knowledge-intensive services was only 19.8%. Female employment dominated in knowledge-intensive services at EU-27 level (59%).

Measures

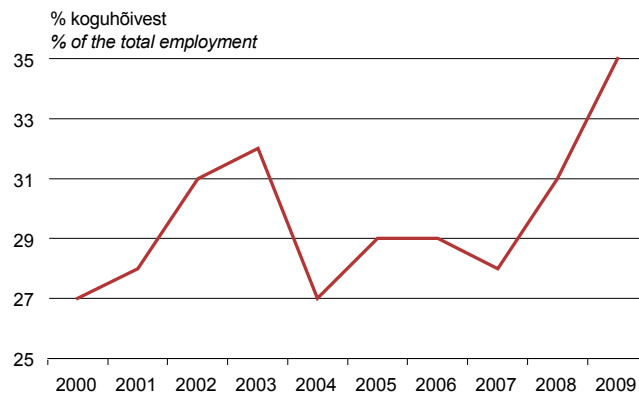
Education, including developing and promoting the life long learning, is an important factor in order to increase the employment in knowledge-intensive services. It is also essential to contribute to innovativeness of services enterprises and promote the mobility between universities and enterprises.

2009. aastal oli teadmusintensiivse teeninduse hõive Eestis ajavahemiku 2000–2009 suurim.

In 2009 in Estonia the share of employment in knowledge-intensive services was the highest of the period 2000–2009.

Hõive teadmusintensiivses teeninduses, 2000–2009

Employment in knowledge-intensive service sectors, 2000–2009

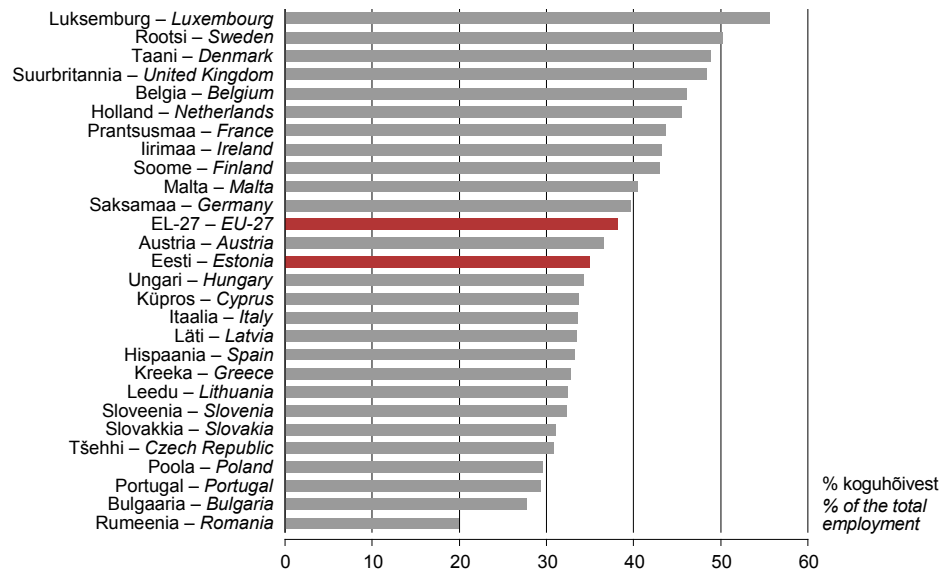
Allikas/Source: Eurostat

2009. aastal oli teadmusintensiivses teeninduses hõivatute osatähtsus Eestis EL-i keskmisest väiksem.

In 2009 in Estonia the share of the employment in knowledge-intensive services was below the average of the EU countries.

Hõive teadmusintensiivses teeninduses Euroopa Liidus, 2009

Employment in knowledge-intensive service sectors in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

HÕIVE KÕRG- JA KESKKÕRGTEHNOLOOGILISES TÖÖSTUSES

Definitsioon	Näitaja väljendab kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive osatähtsust koguhõives. Eurostati definitsiooni järgi on kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses järgmised tegevusalad: kemikaalide ja keemiatoodete tootmine; kontorimasinate ja arvutite tootmine; elektri- ja optikaseadmete tootmine; raadio-, televisiooni- ja sideseadmete ning -aparatuuri tootmine; meditsiinitehnika, optikariistade, täppis-instrumentide ja ajanäitajate tootmine; mujal liigitamata masinate ja seadmete tootmine; mootorsõidukite, haagiste ja poolhaagiste tootmine ning muude transpordivahendite tootmine.
Asjakohasus	Jätkusuutlikku ühiskonda iseloomustab hea elukvaliteet, s.t elanike materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatud. Elukvaliteedi paranemise eelduseks on majandusliku lisandväärtuse kasv. Eeldatavalt loob suurimat lisandväärtust uuenduslik ettevõtlus, mis rakendab oma toodetes ja teenustes edukalt teadmisi, tehnoloogiaid ja professionaalset disaini. Suurem tööhõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses näitab, et riigi majandus on orienteeritud kõrgtehnoloogia kasutamisele. Viimase iseloomulik tunnus on ressursside efektiivsem kasutamine, mis on oluline nii majandusliku heaolu kui ka jätkusuutlikkuse saavutamiseks. Et kompetentne inimressurss on teadmiste kandja, väljendab näitaja kaudselt ka juurdepääsu haridusele ja teadmiste väärtustamist. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias aastateks 2007–2013 „Teadmistepõhine Eesti“ on seatud eesmärgiks saavutada 2013. aastaks teadmus-intensiivses teeninduses ja tööstussektoris hõiveks kokku 11% koguhõivest.
Olukord Eestis	Aastatel 2000–2009 püsis hõive Eesti kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses vahemikus 3–5%, seejuures viimasel kahel aastal oli näitaja stabiilselt 4%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses hõivatute määr 2009. aastal keskmiselt 5,7%, üks protsendipunkt väiksem kui 2007. aastal. Näitaja oli suurim Saksamaal (10,2%) ja Tšehhis (9,5%), väikseim aga Küprosel (0,7%) ja Luksemburgis (0,9%). Eesti näitaja oli 2009. aastal EL-i keskmisest väiksem. 2009. aastal vähenes kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses hõivatute osatähtsust koguhõives võrreldes 2008. aastaga peaaegu kõikides EL-i riikides peale Eesti, Saksamaa ja Lirimaa, kus see hoopis suurenes.
Meetmed	Hõive suurendamisel kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses on tähtis osa haridusel, sealjuures elukestva õppe soodustamisel ja arendamisel. Oluline on soodustada ka tööstusettevõtete innovaatilisust ja arendada teadusasutuste ja ettevõtete vahelist koostööd. Turunduse ja reklaaminduse arendamine on samuti tähtsal kohal.

EMPLOYMENT IN HIGH- AND MEDIUM-HIGH-TECHNOLOGY MANUFACTURING SECTORS

Definition	<i>The indicator expresses the employment in high- and medium-high-technology manufacturing industry as a percentage of total employment. Eurostat defines high- and medium-high-technology manufacturing industry as: chemicals and chemical products; manufacture of office machinery and computers, manufacture of electrical and optical equipment; manufacture of radio, television and communication equipment and apparatus; manufacture of medical, precision and optical instruments; manufacture of other not elsewhere classified machinery and equipment; manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers and other transport equipment.</i>
Relevance	<i>The characteristic of sustainable society is a high life quality, i.e. the satisfaction of the material, social and cultural needs of individuals. The growth of the economical value added is a presumption of increasing of the welfare. The innovative enterprise, where knowledge, new technologies and professional design were successfully implemented, is supposed to create the bigger value added. The higher employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors indicates that country's economy is oriented towards high technology. This kind of economy is characterized by more effective use of resources, which is important for achievement of economical welfare and sustainability. Qualified human resource is a carrier of knowledge, therefore this indicator reflects also the availability of education and appraisal knowledge. Estonian strategy of science, development and innovation for 2007–2013 “Knowledge based Estonia” sets the target to increase the employment in knowledge-intensive services and manufacturing as total up to 11% for 2013.</i>

Situation in Estonia

In Estonia the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors stayed at the level of 3–5% during 2000–2009; and was stabilized at 4% during the last two years.

International comparison

In 2009, in the European Union the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors was 5.7%, the respective indicator decreased by one percentage point compared to 2007. The biggest number of people was employed in high- and medium-high-technology manufacturing sectors in Germany (10.2%) and Czech Republic (9.5%). The indicator was the lowest in Cyprus (0.7%) and in Luxembourg (0.9%). In Estonia the share of the employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors was lower than the average of EU-27. In 2009 compared to 2008, the indicator decreased in almost all EU-27 countries, except of Estonia, Germany and Ireland, where the employment rate in high- and medium-high-technology manufacturing sectors increased.

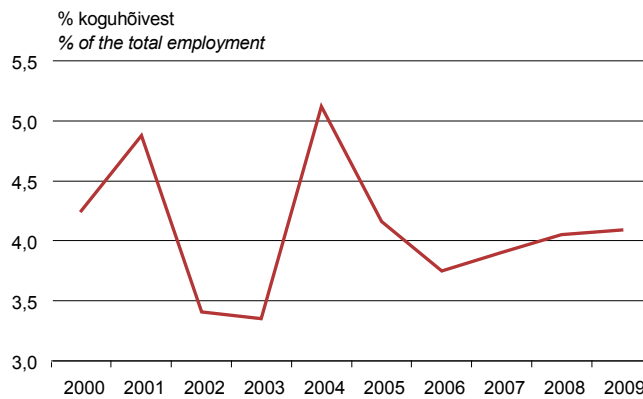
Measures

Education, including developing and promoting the life long learning, is an important factor in order to increase employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors. It is also essential to contribute to innovativeness of manufacturing enterprises and promote the mobility between universities and enterprises. The development of the marketing and advertising is important as well.

Eestis on kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilise töötleva tööstuse hõive püsinud viimastel aastatel 4% juures.

In Estonia the share of employment in high- and medium-high-technology manufacturing industry is staying at the level of 4% during the recent years.

Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses, 2000–2009
Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors in Estonia, 2000–2009

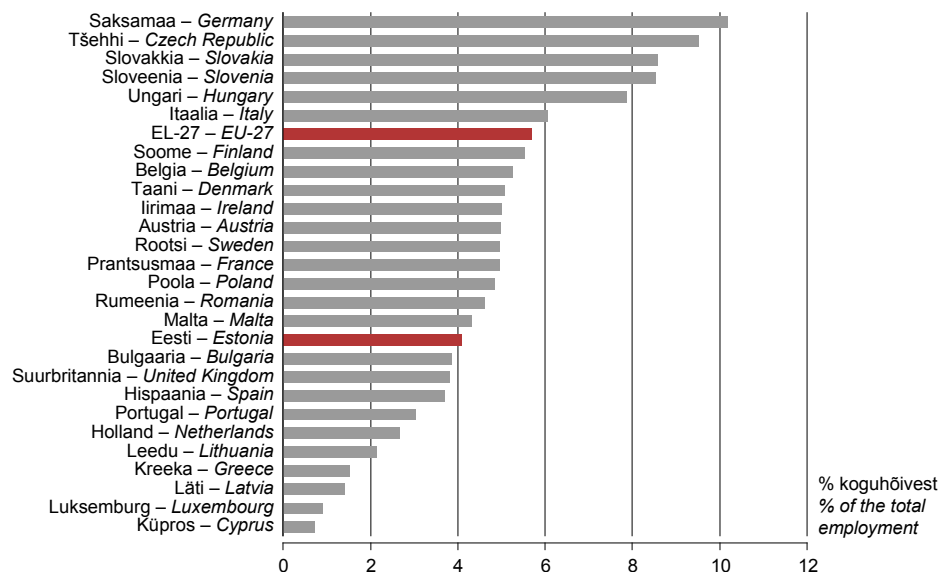

Allikas/Source: Eurostat

2009. aastal oli kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses hõivatute osatähtsus Eestis üks EL-i väiksemaid.

In 2009, in Estonia the share of the employment in high- and medium-high-technology manufacturing industry was one of the lowest among the EU countries.

Hõive kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilises töötlevas tööstuses Euroopa Liidus, 2009
Employment in high- and medium-high-technology manufacturing sectors in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

KÕRGTEHNOLOOGILISTE TOODETE EKSPORT

Definitsioon	Näitaja väljendab kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsust koguekspordis. Eurostati definitsiooni kohaselt on kõrgtehnoloogilised tooted kosmosetehnika, arvutid, kontori-masinad, elektroonikakaubad, tootmisvahendid, elektrimasinad ja relvastus.
Asjakohasus	Kõrgtehnoloogiline tööstustoodang eeldab üldjuhul suuremat tootlikkust ja on seotud ka suurema lisandväärtuse loomisega. Mõlemad eeldused on iseloomulikud ka jätkusuutlikule majandusele. Kõnealune näitaja väljendab teadmispõhise majanduse ulatust Eestis ja majanduse konkurentsivõimet teiste riikide omadega võrreldes. Kõrgtehnoloogiline tootmine eeldab tööjõu kõrgemat kvalifikatsiooni ja uusimate tehnoloogiasaavutuste rakendamist, seega kajastab näitaja kaardelt ka hariduse ning teadus- ja arendustegevuse taset. Samuti näitab kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis ettevõtete innovaatilise ulatust.
Olukord Eestis	Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis oli aastatel 2005–2009 langustrendis – 2005. aastal 10,3% ja 2009. aastal 6,9%. 2000. aastal suurenes näitaja väärtus hüppeliselt 25%-ni, mis oli tingitud ühe ettevõtte korraks suurenenud ekspordimahust. Selline kõrvalekalle on iseloomulik väikeriikidele, kus mõne üksiku suure ettevõtte näitajate muutus avaldab riigi koondnäitajale olulist mõju.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal oli Euroopa Liidu riikide kõrgtehnoloogiliste toodete eksport 16,7% maailmaturust. 2009. aastal oli kõrgtehnoloogiliste toodete eksport 16,9% EL-i koguekspordist. Suurim oli kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis Maltal (43,8%) ja Luksemburgis (41,8%), väiksem Portugalis (3,7%), Bulgaarias (4,6%) ja Hispaanias (4,7%). 19 EL-i liikmesriigi näitajad jäid allapoole EL-i keskmist, sealhulgas kõikide Eesti lähinaabrite omad. Eesti näitaja oli 2008. aastal 6,9%; väiksem oli näitaja Leedus (5,8%) ja Lätis (5,3 %). Soomes (13,9%) ja Rootsis (14,8%) oli see näitaja Eesti omast kaks korda suurem. Üks põhjuseid, miks Eesti näitaja oli üks EL-i väiksemaid, on see, et Eestis on valdavalt madaltehnoloogilised tooted.
Meetmed	Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsuse suurendamine eeldab ühelt poolt vastavate toodete tootmiskasvu osatähtsuse suurendamist ja teiselt poolt turunduse ja reklaaminduse arendamist. See omakorda eeldab ettevõtete innovaatilisuse soodustamist ja arendamist, tihedamat koostööd teadusasutuste ja ettevõtete vahel ning teadus- ja arendustegevuse edendamist. Tähtis osa on ka haridusel, sealjuures elukestva õppe soodustamisel ja arendamisel. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks, et teadus- ja arendustegevusele tehtud kogukulutused oleksid 2015. aastal 2% SKP-st ja Eesti ekspordi osatähtsus maailmakaubanduses 0,1%. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on need eesmärgid 2020. aastaks 3% SKP-st ja 0,11% maailmakaubandusest.

EXPORT OF HIGH TECHNOLOGY PRODUCTS

Definition	<i>The indicator expresses the share of exports of high technology products in total exports. According to Eurostat, high technology products are defined as the sum of the following products: aerospace, computers, office machinery, electronics, instruments, pharmaceuticals, electrical machinery and armament.</i>
Relevance	<i>High technology production assumes, in general, the higher productivity and is connected with higher value added; both of these assumptions are also characteristics of sustainable economy. This indicator reflects the extent of knowledge-based economy in Estonia and competitiveness of Estonian economy compared to other countries. High technology production expects the high professional qualification of employers and application of the newest achievements of technology, therefore the indicator reflects indirectly the level of education and research and development. The share of exports of high technology products in total exports indicates also the extent of innovation of enterprises.</i>
Situation in Estonia	<i>The trend of the share of high technology products in total exports has been declining in the period 2005–2009 – from 10.3% in 2005 to 6.9% in 2009. In 2000 the indicator increased rapidly up to 25%, which was caused by increased export of one big enterprise. Such deviation is characteristic of the small countries, where changes in the value of indicators of some big enterprises have substantial influence on total indicators of the country.</i>
International comparison	<i>In 2008, exports of high technology products of the EU-27 accounted for 16.7% of the world market high-tech exports. High technology products made up 16.9% of the total EU-27 exports in 2009. This year, Malta and Luxembourg had the biggest share of high tech exports (43.8% and 41.8%, respectively) of the total exports. The lowest share of high technology products in exports was in Portugal (3.7%), Bulgaria (4.6%) and Spain (4.7%). The value of the indicators for 19 countries was below the average of the EU-27 including</i>

the neighbouring countries of Estonia. In Estonia in 2008 this indicator was 6.9%, which was higher than in Lithuania (5.8) and Latvia (5.3). The indicator of Finland (13.9%) and Sweden (14.8%) was twice higher at the same time. One reason why Estonian indicator was one of the lowest of the EU-27 is domination of low technology products in Estonia.

Measures

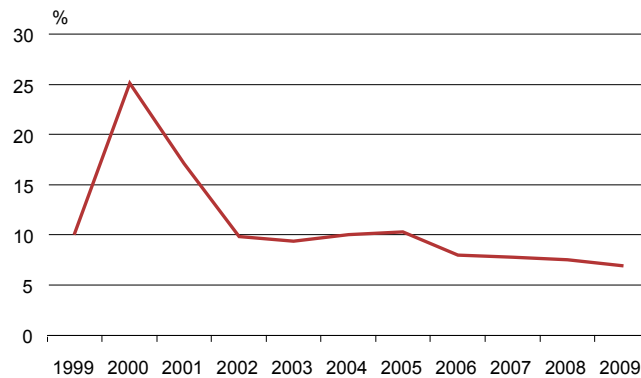
The increase in the share of exports of high technology products in total exports presumes the increase in the share on the one hand and developing of marketing and advertising on the other hand. This in turn presupposes the promotion and developing of innovation of enterprises, mobility between universities and enterprises, promotion of research and development. Education, including developing and promoting the life long learning, is also an important factor. Estonian Government Acton Plan 2011–2015 has set the target to increase the share of research and development expenditures up to 2% of the GDP and to increase the share of Estonian exports in the world trade up to 0.1%. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” sets the respective targets 3% of the GDP and 0.11% of the world trade by 2020.

Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis, 1999–2009

The share of exports of high technology products in total exports in Estonia, 1999–2009

2009. aastaks oli kõrgtehnoloogiliste toodete osatähtsus koguekspordis Eestis vähenenud 6,9%-ni.

In Estonia the share of high technology products in total exports had decreased to 6.9% in 2009.

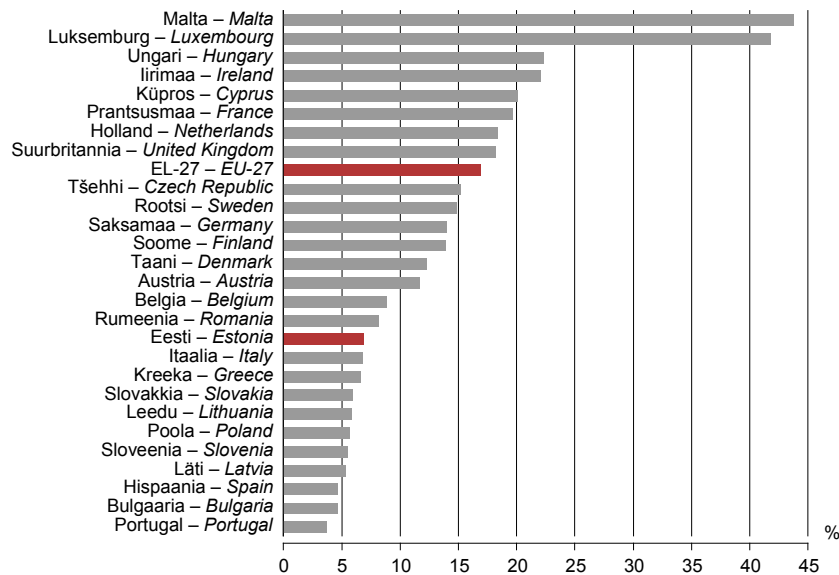
Allikas/Source: Eurostat

Kõrgtehnoloogiliste toodete ekspordi osatähtsus koguekspordis Euroopa Liidus, 2009

The share of exports of high technology products in total exports in the European Union, 2009

2009. aastal oli Eestis kõrgtehnoloogiliste toodete osatähtsus koguekspordis alla EL-i keskmise.

In 2009, in Estonia the share of high technology products in total exports was below the average among the EU-27 countries.

Allikas/Source: Eurostat

VALITSEMISSEKTORI KOONDEELARVE TASAKAAL

Definitsioon	Rahvamajanduse arvepidamises on valitsemissektori koondeelarve tasakaal defineeritud kui valitsemissektori netolaenuandmine või -võtmine ehk tulude ja toetuste summa, millest on maha arvatud kulud ja antud netolaenu. Kui tulud on kuludest suuremad, on koondeelarve ülejäägis (netolaenuandmine), vastupidisel juhul aga puudujäägis (netolaenuvõtmine). Valitsemissektori konsolideeritud ehk koondeelarve on valitsemissektori allsektorite eelarvete tulude ja kulude koond, millest on lahutatud allsektoritevahelised siirded. Riigi rahanduse jätkusuutlikkuse näitaja on valitsemissektori koondeelarve üle- või puudujäägi osatähtsus SKP-s. Maakonna tasandil vaadatakse kohalike omavalitsuste eelarve tulude ja kulude suhte osatähtsust tuludes.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas peaks valitsemissektori koondeelarve olema tasakaalus. See tähendab, et valitsemissektori kulutused ei saa pikema aja jooksul maksudest ja varadelt saadavaid tulusid eriti palju ületada. Euroopa rahaliidu liikmena peab Eesti täitma Maastrichti lepingus nimetatud konvergensikriteeriumeid ja hoidma valitsemissektori koondeelarve puudujääki 3% piires SKP-st, riigi võlataseme alla 60% SKP-st ning inflatsiooni- ja intressimäära taseme madalana.
Olukord Eestis	2010. aastal oli valitsemissektori eelarve ülejääk 37,2 miljonit eurot ehk 0,3% SKP-st. Valitsemissektori kulud suurenesid 2,22 miljardist eurost 2000. aastal 5,81 miljardi euroni 2010. aastal. Tulud kasvasid samal ajavahemikul 2,21 miljardist eurost 5,85 miljardi euroni. Aastatel 2002–2007 oli Eesti valitsemissektori koondeelarve ülejäägis, 2008. ja 2009. aastal, majanduse madalseisu ajal, aga puudujäägis. Sealjuures 2008. aastal oli puudujääk 3% SKP-st. 2010. aastal oli valitsemissektori eelarve taas väikeses ülejäägis.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli valitsemissektori eelarve defitsiit 2010. aastal keskmiselt 6,6%. Eesti ja Rootsi olid ainukesed liikmesriigid, kus valitsemissektori eelarve oli ülejäägis. Suurimad eelarve puudujäägid oli Iirimaa (–31,3%), Kreekal (–10,6%) ja Suurbritannial (–10,3%).
Meetmed	Valitsemissektori koondeelarve tasakaal on riigi jätkusuutlikkuse aspektist oluline ja seda tuleb silmas pidada riigieelarve koostamisel ning teiste riiki ja ühiskonda puudutavate poliitiliste otsuste tegemisel. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ ja valitsuse tegevusprogrammis on seatud eesmärgiks jõuda aastaks 2014 valitsussektori eelarves ülejäägini ja hoida seda pikka aega.

THE GENERAL GOVERNMENT CONSOLIDATED BUDGET BALANCE

Definition	<i>In national accounts, the general government consolidated budget balance is defined as the general government net lending/net borrowing – revenue and grants minus expenditure and net lending. The excess of revenue over expenditure means surplus (net lending) and the excess of expenditure over revenue means deficit (net borrowing). The general government consolidated budget is the summary of revenues and expenditures of the general government sub-sectors, from which the intergovernmental transfers have been eliminated. The surplus/deficit of the general government consolidated budget as the share of GDP is monitored as a public finance sustainability indicator. At the county level – the local governments' budgetary revenue and expenditure as the ratio of income is observed.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the general government consolidated budget should be balanced. This means that in the longer run, the public sector's expenditures cannot substantially exceed the income from taxes and property. As a member of the European Monetary Union Estonia must meet the convergence criteria laid down in the Maastricht Treaty and keep the general government consolidated budget's deficit within the limits of 3% of the GDP, the government debt level below 60% of the GDP and the inflation and interest rates at a low level.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the general government budget surplus comprised 37.2 million euros, which was 0.3% of the GDP. Expenditures of the government sector increased from 2.21 billion euros in 2000 to 5.81 billion euros in 2010. During the same time, the revenues increased from 2.21 billion euros to 5.85 billion euros. During 2002–2007, the Estonian general government consolidated budgets were in surplus. In 2008 and 2009 there was a budget deficit, which reached 3% of the GDP in 2008. In 2010 a small surplus was reached again.</i>
International comparison	<i>In 2010, the general government budget deficit of the European Union was on average 6.6%. Estonia was the only Member State with budget surplus, Sweden had a perfect balance. The highest general government deficit was recorded in Ireland (–31.3%), Greece (–10.6%) and the United Kingdom (–10.3%).</i>

Measures

The general government consolidated budget balance is important from the point of view of the sustainability of a country and it should be taken into consideration while drafting the state budget and when taking political decisions concerning the state and society. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” and Estonian Government Action Plan 2011–2015 sets the target to achieve the surplus of general government consolidated budget position by 2014 and keep it as such for long perspective.

2010. aastal oli valitsemissektori eelarve ülejääk 37,2 miljonit eurot ehk 0,3% SKP-st.

In 2010, the general government budget surplus comprised 37.2 million euros, which accounted for 0.3% of the GDP.

Valitsemissektori eelarve üle-/puudujäägi osatähtsus SKP-s, 2000–2010*

General government surplus/deficit as a percentage of the GDP, 2000–2010

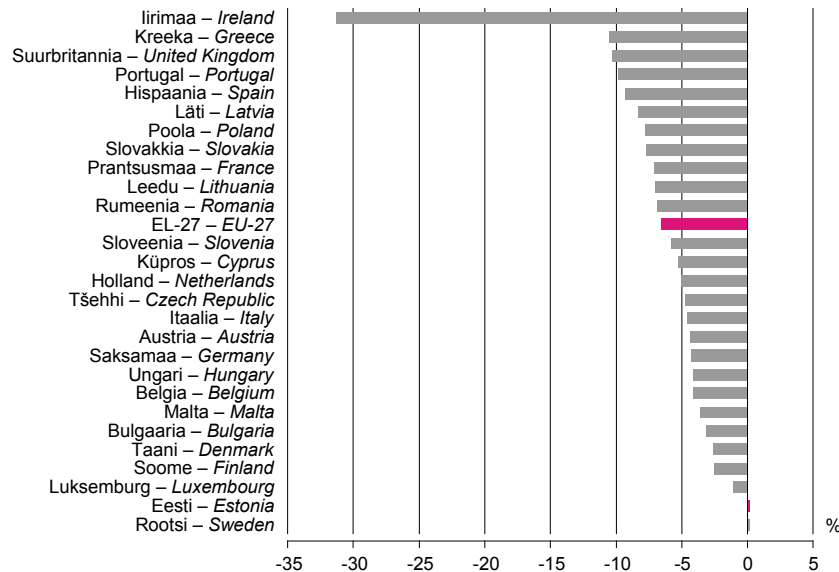

Valitsemissektori eelarve üle-/puudujäägi osatähtsus SKP-s Euroopa Liidus, 2010*

General government surplus/deficit as a percentage of the GDP in the European Union, 2010

2010. aastal ei olnud EL-i liikmesriikidest valitsemissektori eelarve puudujäägis ainult Eestis ja Rootsis.

In 2010, from the EU Member States only Estonia and Sweden did not have a deficit of general government budget.*

Allikas/Source: Eurostat

* Korrigeeritud 27.01.2012
* Correction has been made on 27.01.2012

VALITSEMISSEKTORI VÕLG

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on valitsemissektori konsolideeritud võla osatähtsus SKP-s. Valitsemissektori konsolideeritud võlg (ka Maastrichti võlg) on defineeritud kui valitsemissektori koguvõlg nimiväärtuses perioodi lõpu seisuga, konsolideerituna valitsemissektorite vahel ja sektorite sees. Valitsemissektori võlg koosneb valitsemissektori kohustuste seisust perioodi lõpus järgmiste finantsvarade kaupa: sularaha ja hoiused (ESA95 süsteemis AF.2), väärtpaberid peale aktsiate, v.a tuletisinstrumentid (AF.33), ja laenu (AF.4).
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas peaks valitsemissektori eelarve pikas perspektiivis tasakaalus olema. Valitsemissektori kulud ei saa maksudest saadud tulu pikema aja jooksul eriti palju ületada. Valitsemissektori võla osatähtsuse suurenemine SKP-s viitab sellele, et valitsemissektori rahastamine ei ole säästlik, samal ajal kui valitsemissektori võla väike osatähtsus SKP-s näitab üldjuhul riigi rahanduse suuremat jätkusuutlikkust.
Olukord Eestis	2010. aastal oli valitsemissektori võlg 956,7 miljonit eurot ehk 6,7% SKP-st. Eestis on valitsemissektori võlg alates 2000. aastast kõikunud 3,5 protsendipunkti ulatuses. Suurim oli valitsemissektori võlg 2009. aastal – 7,2% SKP-st – ja väikseim 2007. aastal – 3,7% SKP-st. Eesti valitsemissektori võlatase kasvas isegi majanduskriisi aastatel vähem kui paljudes teistes Euroopa Liidu riikides, sest eelarvedefitsiit suudeti hoida kontrolli all. Samuti võimaldasid kriisiaastatel eelarvepuudujääki osaliselt finantseerida varasemate aastate eelarveülejäädikdest moodustatud reservid. Seetõttu ei olnud tarvidust uusi laene võtta ja oli võimalik seniseid laene graafiku järgi tagasi maksta.
Rahvusvaheline võrdlus	2010. aastal oli EL-i valitsemissektori võlg keskmiselt 80,2% SKP-st. Suurima valitsemissektori võlaga riigid olid Kreeka (144,9% SKP-st), Itaalia (118,4% SKP-st), Belgia (96,2% SKP-st), Iirimaa (94,9% SKP-st) ja Portugal (93,3% SKP-st). Väikseim oli valitsemissektori võla osatähtsus SKP-s 2010. aastal Eestil – 6,7% SKP-st. Väiksuselt teisel kohal oleval Bulgaarial oli valitsemissektori võlg juba 16,3% SKP-st ja kolmandal kohal oleval Luksemburgil 19,1% SKP-st.
Meetmed	Valitsemissektori eelarve tasakaal on riigi jätkusuutlikkuse aspektist oluline. Seda tuleb silmas pidada riigieelarve koostamisel ning teiste riiki ja ühiskonda puudutavate poliitiliste otsuste tegemisel. Aastatel, kui eelarve on ülejäägis, moodustatakse reservid, mida osaliselt kasutatakse neil aastatel, kui eelarve on puudujäägis. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on 2015. aastaks seatud eesmärk 5,4% SKP-st.

GENERAL GOVERNMENT DEBT

Definition	<i>The country level indicator is the share of general government debt in the GDP. The general government consolidated debt (also referred to as the Maastricht debt) is defined as the general government gross debt at nominal value outstanding at the end of the period, consolidated between and within the sectors of general government. The general government debt is equal to the sum of liabilities of the general government sector at the end of the period in the following categories: currency and deposits (AF.2 in the ESA95 system); securities other than shares, excluding financial derivatives (AF.33), and loans (AF.4).</i>
Relevance	<i>In a sustainable society the general government budget should be balanced in the long perspective. In the longer run, the public sector expenditures cannot substantially exceed the income from taxes. The increase in the share of public sector debt in the GDP is an evidence of non-sustainable financing of the public sector. At the same time, a small share of general government debt in GDP indicates the country's better potential sustainability.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, in Estonia the government debt was 956.7 million euros, which made up 6.7% of the GDP. Since 2000 the government debt fluctuated around 3.5 percentage points. The government debt was the highest in 2009 – 7.2% of GDP and the lowest in 2007 – 3.7% of the GDP. In Estonia even in years of the economic crisis the level of a general government debt grew less than in other EU countries, because the budgetary deficiency was managed to hold under the control. Also the created reserves within an overabundance of the budget have allowed financing shortage of the budget during the period of crisis. Therefore there was no indispensability to take new loans and there was a possibility to return the existing loans according to the schedule.</i>
International comparison	<i>In 2010, the average general government debt of the EU-27 was 80.2% of the GDP. The biggest general government debt was in Greece (144.9% of the GDP), Italy (118.4% of the GDP), Belgium (96.2% of the GDP), Ireland (94.9% of the GDP) and Portugal (93.3% of the</i>

GDP). In 2010 the lowest general government debt in the GDP was in Estonia (6.7% of the GDP), while on the second place was Bulgaria with the government debt already 16.3% of the GDP and on the third place was the Luxembourg with government debt 19.1% of the GDP.

Measures

The general government budget balance is important from the point of view of sustainability of a country and it should be taken into consideration during adoption of the state budget and other important political decisions concerning the state and society. Reserves are created in the years of surplus of the budget which are partially used in the years of lack of the budget. The Estonian competitiveness strategy "Estonia 2020" has set the target of the level of general government debt 5.4% of the GDP by 2015

Ajavahemikus 2000–2010 ei ole Eesti valitsemissektori võla suhe SKP-sse ületanud 7,5%.

Estonian general government consolidated gross debt has not exceeded 7.5% of the GDP during the period 2000–2010.

Valitsemissektori võla osatähtsus SKP-s, 2000–2010

General government consolidated gross debt as a percentage of the GDP, 2000–2010

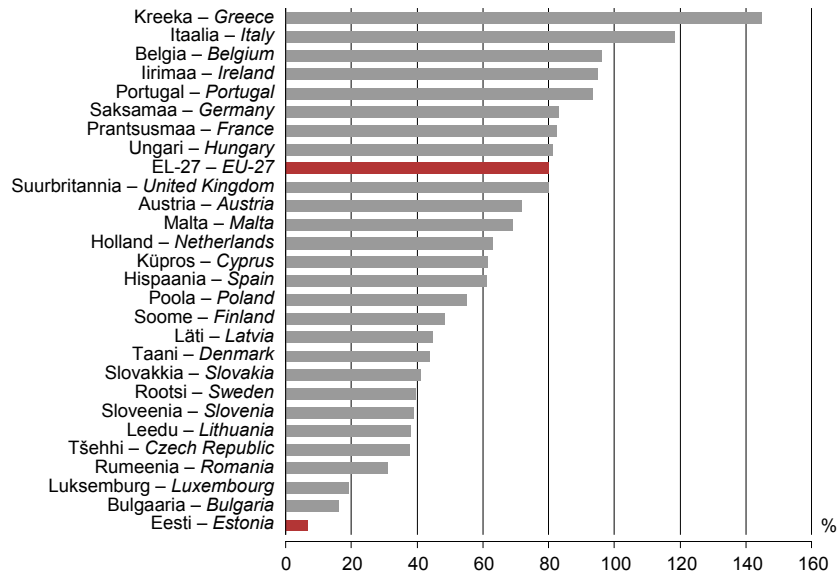

Valitsemissektori võla osatähtsus SKP-s, 2010

General government consolidated gross debt as a percentage of the GDP, 2010

2010. aastal oli Eesti valitsemissektori võlg EL-i liikmesriikide väikseim.

In 2010, the government consolidated gross debt of Estonia was the lowest among the EU Member States.

Allikas/Source: Eurostat

EESTI KOGUVÄLISVÕLG

Definitsioon	Näitaja väljendab Eesti koguvälisvõla osatähtsust SKP-s.
Asjakohasus	Mida väiksem on kogumajanduse võlakooormus, seda paindlikum on riik võimalike majanduslike tagasilöökide ning uute võimaluste suhtes. Seetõttu on koguvälisvõla suurus majanduse jätkusuutlikkuse hindamisel oluline näitaja.
Olukord Eestis	2010. aasta lõpus oli Eesti koguvälisvõlg 16,5 miljardit eurot ehk 115% SKP-st. 2000. aasta lõpus oli Eesti koguvälisvõlg 52% SKP-st ja 2007. aasta keskel juba pisut üle 100% SKP-st. Eesti koguvälisvõlg kasvas ajavahemikul 2000–2010 viis korda. Alates 2004. aastast on Eesti koguvälisvõlg kasvanud kiiremini kui SKP. Ligi pool (49%) Eesti koguvälisvõlast oli krediidasutuste välisvõlg. Muude sektorite välisvõlg oli 28% ja otseinvesteeringusuhetes olevate äriühingute välisvõlg 19% koguvälisvõlast. Valitsemissektori välisvõlg oli vaid ligi 5% koguvälisvõlast.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu liikmesriikidest oli suurim koguvälisvõlg suhtena SKP-sse 2010. aastal Iirimaa, ületades SKP-d 11 korda. Järgnesid Malta (viis korda), Suurbritannia (neli korda) ja Holland (kolm korda). Väikseima koguvälisvõlaga riigid EL-is olid Tšehhi (49% SKP-st), Poola (66%), Rumeenia ja Slovakkia (mõlemal 75%). EL-i koguvälisvõlg oli 2010. aasta lõpus 88% SKP-st. Absoluutväärtuses aga olid suurima koguvälisvõlaga riigid Suurbritannia 6721 miljardi euroga ning Saksamaa ja Prantsusmaa ligi 4000 miljardi euroga. Väikseima koguvälisvõlaga riigid olid Eesti 16 miljardi euroga, Leedu 23 miljardi euroga ja Läti 29 miljardi euroga.
Meetmed	Riigi koguvälisvõla suurus näitab ühelt poolt konkurentsivõimet (s.t riiki on investeeritud ja talle on antud laene), teiselt poolt kätkeb suur välisvõlg endas ohtu riigi majanduslikule stabiilsusele. Eelkõige on see seotud lühiajaliste laenudega, kui võlad kasvavad liiga suureks ja neid ei suudeta tasuda või refinantseerida.

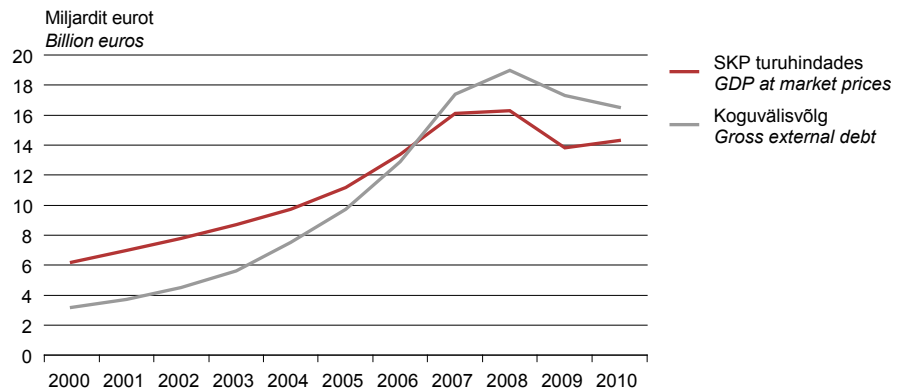
GROSS EXTERNAL DEBT OF ESTONIA

Definition	<i>The indicator expresses the share of Estonia's gross external debt and surplus/deficit in gross domestic product (GDP).</i>
Relevance	<i>The lower the debt burden of total economy, the more flexible the respective country with regard to potential economic downturns and new possibilities. Therefore the gross external debt is an important indicator to assess the sustainability of economy.</i>
Situation in Estonia	<i>At the end of 2010, the Estonian gross external debt was 16.5 billion euros which accounted for 115% of the GDP. At the end of 2000, the gross external debt accounted for 52% of Estonian GDP, in 2007 it already exceeded 100% of the GDP. In the period 2000–2010 the Estonian gross external debt had increased five times. Since 2004, the external debt had increased faster than the GDP in Estonia. The debt to credit institutions accounted for almost a half (49%) of the gross external debt. The external debt of other sectors made up 28% of the total and the backlog of arrears of direct investors 19% of the total external debt. The amount of external debt of government was limited to about 5%.</i>
International comparison	<i>The highest gross external debt to GDP ratio among the European Union Member States in Ireland exceeded the GDP for 11 times, followed by Malta (five times), the United Kingdom (four times) and the Netherlands (three times). The gross external debt was the lowest in the Czech Republic (49% of the GDP), Poland (66% of the GDP), Romania and Slovakia (both 75% of the GDP). The total external debt of the European Union as at the end of 2010 amounted to 88% of the GDP. In absolute terms the highest gross external debt ratios to the GDP were in the United Kingdom (6,721 billion euros), Germany and France (almost 4,000 billion euros). The lowest gross external debt ratio to the GDP is in Estonia (16 billion euros), Lithuania (23 billion euros) and Latvia (29 billion euros).</i>
Measures	<i>The gross external debt shows the country's competitiveness (i.e. the country has invested in and has been granted loans) on the one hand, while on the other hand, high debt is a threat to the country's economic stability. In particular, it is related to short-term loans, when the debts grow too big to be paid or refinanced.</i>

Eesti koguvälisvõlg ja SKP, 2000–2010
Estonian gross external debt and the GDP, 2000–2010

Alates 2007. aastast on Eesti koguvõlg SKP-d ületanud.

Since 2007 the gross external debt of Estonia has exceeded the GDP.

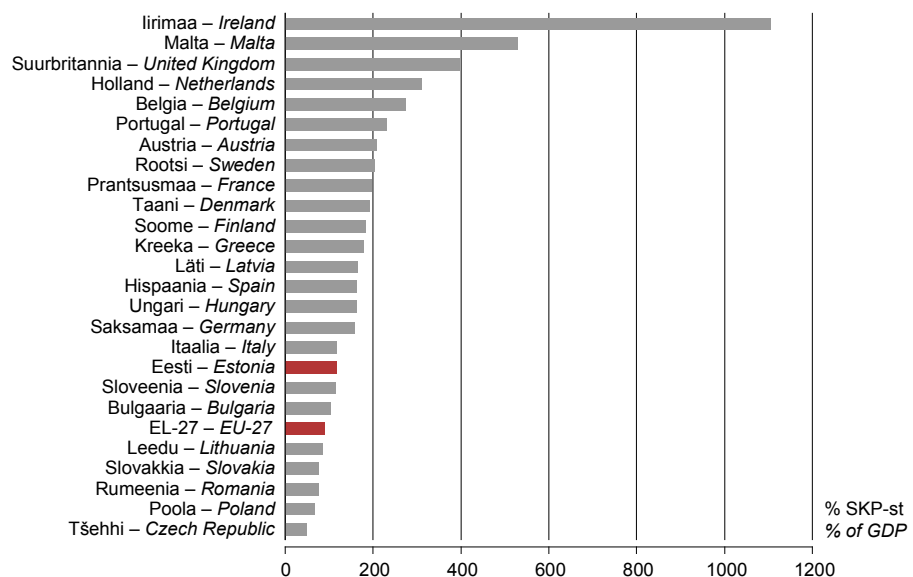

Allikas: Eesti Pank
 Source: Bank of Estonia

Koguvälisvõlg SKP suhtes, 2010
Gross external debt ratio to the GDP, 2010

Eesti koguvälisvõlg oli 2010. aastal üks EL-i väiksemaid.

Compared to the EU Member States, the gross external debt of Estonia was one of the smallest in 2010.

Allikad: Rahvusvaheline Valuutafond, Statistikaamet
 Source: International Monetary Fund, Statistics Estonia

JOOKSEVKONTO SALDO

Definitsioon	Näitaja kajastab riigi välismajanduse tegevusest (kaupade ja teenuste eksport ja import, tulude sisse- ja väljavool ning ülekannete bilanss) saadavate tulude kujunemist.
Asjakohasus	Jooksevkonto saldo on riigi välismajanduse positsiooni jätkusuutlikkuse mõõt. Negatiivne saldo näitab, et riik kulutab välismaal rohkem, kui teenib, olles seega välismaailma suhtes võlgnik. Püsiv jooksevkonto defitsiit on rahvusvahelise konkurentsivõimetuse märk. Pikaajaline negatiivne jooksevkonto saldo vähendab riigi jätkusuutlikkust, vähendades ka võimalust pikemas perspektiivis ise hakkama saada.
Olukord Eestis	Jooksevkonto saldo on olnud negatiivne peaaegu kogu taasiseseisvumisjärgse aja. See on tingitud majanduse ümberstruktureerimisest ning sellega kaasnenud suurest importkaupade nõudlusest. 2006. ja 2007. aasta jooksevkonto saldo defitsiidi suure kasvu peamine põhjus oli väliskaubandusbilansi puudujääk, kuna investeringukaubad valdavalt imporditakse. Väliskaubandusbilansi halvenemisele aitas kaasa ka kiiresti kasvanud imporditud kaupade lõpptarbimine. Teine oluline jooksevkonto defitsiidi tekitaja oli tulu, eelkõige taasinvesteeritud tulu väljavool. 2008. aastal vähenes jooksevkonto defitsiit majandusaktiivsuse vähenemise tõttu varasema aastaga võrreldes ligi kaks korda. Alates 2009. aastast on jooksevkonto saldo olnud positiivne.
Rahvusvaheline võrdlus	2010. aastal oli pooltel Euroopa Liidu liikmesriikidel jooksevkonto saldo defitsiidis. Suurima defitsiidiga riigid olid Kreeka (10,5% SKP-st), Portugal (9,9% SKP-st) ja Küpros (7,8% SKP-st). Suurima positiivse saldoga olid Rootsi, Holland (mõlemad 6,7% SKP-st) ja Luksemburg (6,4% SKP-st). EL-i jooksevkonto saldo oli -2% EL-i SKP-st. Seejuures tuleb arvestada, et kui EL-i kogunäitaja puhul võetakse arvesse ainult EL-i väline kaubandus, siis liikmesriikide jooksevkonto saldode puhul arvestatakse nii EL-i välist kui ka sisest kaubandust.
Meetmed	Välistasakaalu hoidmiseks on Eestil oluline tõsta eksportkaupade ja -teenuste konkurentsivõimet kvaliteedi suurendamise ja sobiva turundusega.

CURRENT ACCOUNT BALANCE

Definition	<i>The net current account reflects the country's income formation from the external economic activity (exports and imports of goods and services; inflow and outflow of income, current transfers).</i>
Relevance	<i>The balance of the current account is a measure of the sustainability of the countries' external position. A negative current account balance shows that a country is spending abroad more than it is earning and therefore is a debtor towards the rest of the world. The permanent deficit in current account is an indication of disability of country to compete on international market. The long-time current account deficit reduces countries' sustainability decreasing their chances to manage the local economy in long-term perspectives.</i>
Situation in Estonia	<i>The balance of Estonia's current account has been negative practically throughout the entire period since the restoration of independence (1991). This was caused by the restructuring of the economy and the resulting high demand for imported goods. The main reason for steep increase of the current account balance deficit in 2006 and 2007 was the foreign trade balance deficit as investment goods are mainly imported. The deterioration of the foreign trade balance situation was boosted by the rapidly increasing end consumption of imported goods. The second important cause for the current account balance deficit was the outflow of income and primarily the outflow of reinvested income. In 2008, the current account balance deficit decreased almost two times compared to 2007 due to the decrease in economic activity. Starting from 2009, i.e. for the last two years the current account balance has been positive in Estonia.</i>
International comparison	<i>In 2010, the current account balance was negative in half of the EU-27 Member States. The biggest deficit of the current account was in Greece (10.5% of the GDP) Portugal (9.9% of the GDP) and Cyprus (7.8% of the GDP). The biggest profit of current account of the EU-27 Member States was in Sweden and the Netherlands (6.7% of the GDP both) and Luxembourg (6.4% of the GDP). The current account balance of the European Union was in</i>

deficit by -2% of the EU GDP. It should be noted that as the EU-27 trade is measured with the rest of the world, for individual Member States the total trade includes both trade carried out between the Member States as well as with non-community countries.

Measures

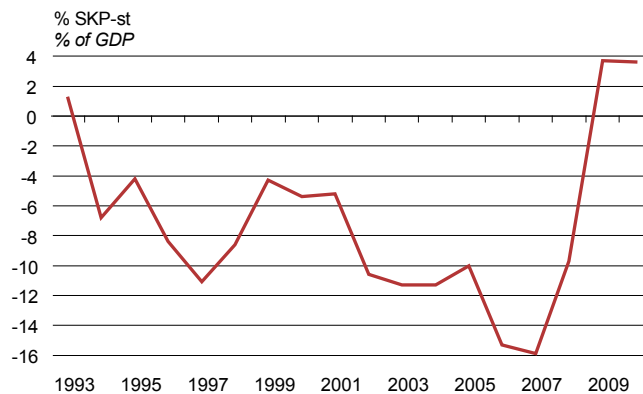
In order to attain the balance of the current account, Estonia should increase the export volume, for which a high quality of goods and service and competitive marketing have to be guaranteed.

Välis- ja sisenõudluse vähenemise tõttu on jooksevkonto saldo kaks viimast aastat olnud positiivne.

Due to the decrease of internal and external demand the current account has been positive during the two last years.

Jooksevkonto saldo, 1993–2010

The balance of the current account, 1993–2010

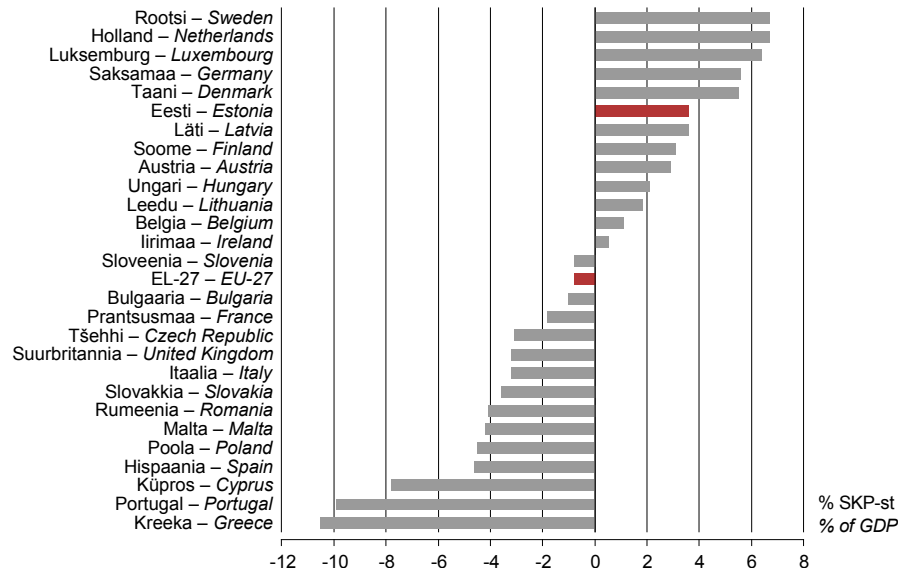
Allikas: Eesti Pank
Source: Bank of Estonia

Jooksevkonto saldo, 2010

The net current account balance, 2010

2010. aastal oli jooksevkonto saldo positiivne pooltes EL-i riikides.

Half of the EU-27 Member States had a positive balance of the net current account in 2010.

Allikas/Source: Eurostat

TÖÖHÕIVE MÄÄR

Definitsioon	Näitaja väljendab 15–64-aastaste hõivatute osatähtsust samas vanuserühmas.
Asjakohasus	Tööhõive määr näitab inimkapitali kasutamise jätkusuutlikkust. Suurema tööhõive korral on ühtlasi suurem elanikkonna see osa, kes aitab kaasa ühiskonna jõukuse kasvule. Seega on inimeste võimalikult suur tööga hõivatus ühiskonna eduka arengu eeldus.
Olukord Eestis	Tööhõive määr on Eestis alates 2000. aastast tõusnud, jõudes 2008. aastal 69,5%-ni, kui vähenes nii töötute kui ka mitteaktiivsete osatähtsus tööealises elanikkonnas. 2008. aasta teises pooles hakkas hõivemäär aga kiiresti langema ja tegi seda kuni 2010. aasta esimese pooleni. 2010. aastal oli tööhõive määr Eestis 61%. Kõrgeim oli tööhõive määr Harju maakonnas (66%), madalaim Põlva maakonnas (48%).
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu keskmine tööhõive määr oli 2010. aastal 64% ehk kõrgem kui Eestis samal aastal (61%). EL-is oli seatud eesmärgiks saavutada 2010. aastaks tööhõive määraks 70%. Viiel liikmesriigil – Hollandil, Taanil, Rootsil, Austrial ja Saksamaal – see ka õnnestus. EL-i madalaim tööhõive määr olid Maltal (55%) ja Ungaril (56%).
Meetmed	Tööhõivet aitab suurendada inimestele paindlike töötingimuste (näiteks osalise ajaga või kodus töötamine) võimaldamine. Oluline on võimaldada inimestele ka elukestvat õpet, ümberõpet või kvalifikatsiooni tõstmist. Samuti on tähtsal kohal sotsiaalteenuste, näiteks lastesõimede ja -aedade olemasolu.

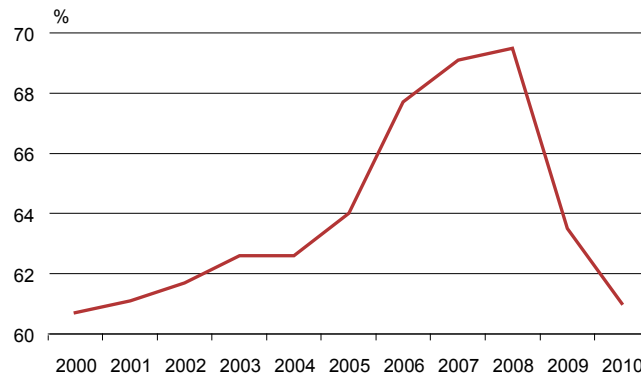
EMPLOYMENT RATE

Definition	<i>The indicator expresses the share of employed persons aged 15–64 in the population aged 15–64.</i>
Relevance	<i>Employment rate expresses the sustainability of the usage of human resources. In case of bigger employment, the share of population, who are contributing to the increase of welfare in the society, is bigger, so the occupation of labour force with work to the maximum possible extent is important for successful development of the society.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the employment rate has increased since 2000 and reached the level of 69.5% by 2008. From the second half of 2008 the employment rate started to fall quickly and fell until the first half of 2010. In 2010, the employment rate in Estonia was 61%. It was the highest in Harju county (66%) but the lowest in Põlva county (48%).</i>
International comparison	<i>In 2008, the average employment rate of the European Union was 64%, which was higher than in Estonia (61%) in the same year. The European Union had set the target to raise the employment rate to 70% by 2010. Seven countries – Switzerland, Norway and five European Union countries (the Netherlands, Denmark, Sweden, Austria and Germany) had achieved this target by 2010. The lowest employment rate among the EU countries was in Malta (55% and Hungary (56%).</i>
Measures	<i>Flexible working conditions (like possibility to work part-time or work at home) assist in increasing the employment rate. The opportunities to participate in lifelong learning, retraining for a new profession or raising qualification are also important for people. The availability of social services, like the existence of nurseries and kindergartens, plays a significant role, too.</i>

15–64-aastaste tööhõive määr, 2000–2010
The employment rate of the population aged 15–64, 2000–2010

2010. aastaks vähenes tööhõive määr järsult.

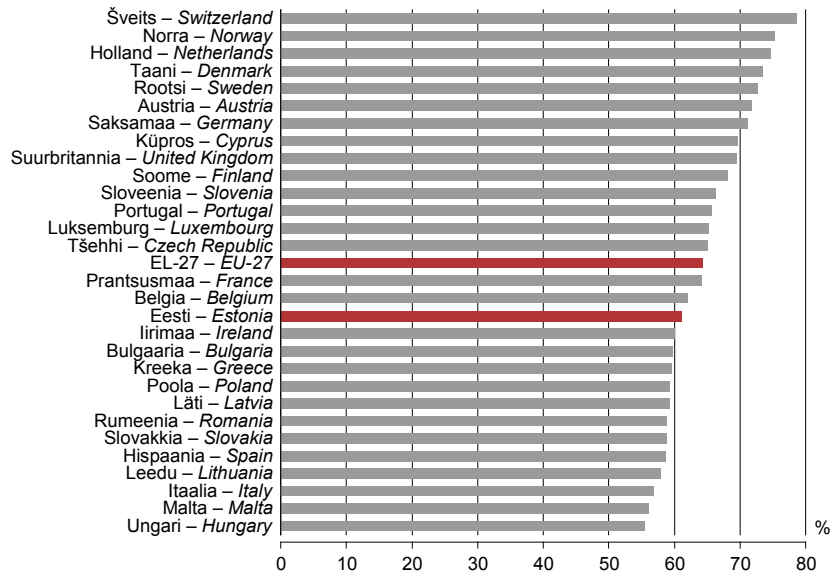
The employment rate decreased sharply by 2010.

15–64-aastaste tööhõive määr Euroopas^a, 2010
The employment rate of the population aged 15–64 in Europe^a, 2010

2010. aastal oli tööhõive määr Eestis EL-i riikide keskmisest madalam.

In 2010, the employment rate in Estonia was lower than the average in the EU.

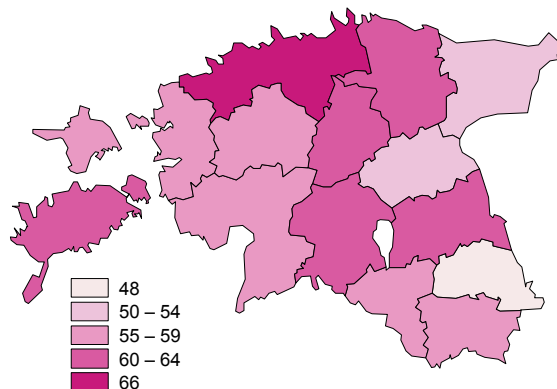
^a Norra ja Šveits ei kuulu Euroopa Liitu.
^a Norway and Switzerland do not belong to the European Union.

Allikas/Source: Eurostat

15–64-aastaste tööhõive määr maakonna järgi, 2010
The employment rate of the population aged 15–64 by county, 2010
 (protsenti – percentages)

2010. aastal oli tööhõive määr madalaim Põlva ja kõrgeim Harju maakonnas.

In 2010, the employment rate was the lowest in Põlva and the highest in Harju county.

TÖÖTUSE MÄÄR

Definitsioon	Näitaja väljendab töötute osatähtsust tööjõulises elanikkonnas.
Asjakohasus	Kõrge töötuse määr avaldab ühiskonna jätkusuutlikkusele negatiivset mõju. Näitaja kajastab sotsiaal-majandusliku heaolu kasvu või kahanemist. Töötus on vaesuse peamine põhjus suure ja keskmise sissetulekuga riikides ning kõrgharidusega inimeste hulgas väikese sissetulekuga riikides. Töötute olemasolu avaldab survet sotsiaalhoolekandele ja tekitab ühiskonnas pingeid. Kõrge töötuse määr muudab kogukonna heaolu ja toimetuleku küsitavaks, madal töötuse määr aga hoiab majanduse tervena.
Olukord Eestis	Eestis oli töötuse määr üsna kõrge 2000. aastal – 13,6%. Järgmistel aastatel tööpuudus järjest vähenes, saavutades 2007. aastaks madalaima taseme – 4,7%. Järgmistel aastatel aga kasvas tööpuudus järsult ja 2010. aastal oli see 16,9%. Erinevalt enamikust Euroopa Liidu riikidest on Eestis meeste tööpuudus suurem kui naiste oma. 2010. aastal oli meeste töötuse määr 19,5% ja naiste oma 14,3%. Maakonniti erineb töötuse määr suuresti – 2010. aastal oli see Ida-Virumaal üle kahe korra kõrgem kui Saaremaal (vastavalt 25,8% ja 9,3%).
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i keskmine töötuse määr oli 2010. aastal 9,7%, liikmesriigiti aga erines töötuse määr palju. Kõrgeim oli töötuse määr Hispaanias (20,1%), madalaim Austrias (4,4%), Hollandis (4,5%) ja Luksemburgis (4,5%). Eestis oli töötuse määr 2010. aastal EL-i keskmisest märksa kõrgem.
Meetmed	Töötuse leevendamiseks on vajalik tõhus koostöö võimalike tööandjate ja Eesti Töötukassa vahel. Töötuid aitab tööturule tagasi tuua see, kui selgitada välja suurima nõudlusega erialad ja organiseerida nendel koolitusi. Samuti tuleb kasuks, kui töötotsjal on personaalne tegevuskava ja juhendaja ning kui talle on kättesaadavad sotsiaalsed teenused, mis aitavad vältida töötumist mitteaktiivseks või heitunuks.

UNEMPLOYMENT RATE

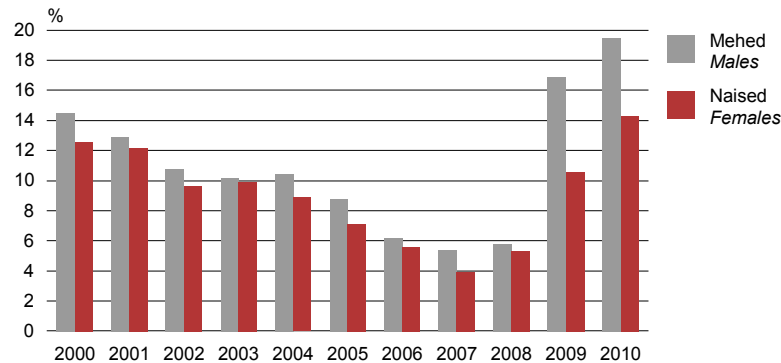
Definition	<i>The indicator expresses the share of the unemployed persons in the population capable of work.</i>
Relevance	<i>A high unemployment rate has a negative impact on the sustainability of society. The indicator reflects the growth or decline in the socio-economic welfare. Unemployment is the main reason for poverty in the countries with a high or medium income level and among the persons with higher education in the countries with a low income level. Existence of the unemployed puts social welfare under pressure and builds tension in the society. A high unemployment rate puts the welfare and coping of a community at stake, whereas a low level of unemployment keeps the economy sound.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the unemployment rate was quite high in 2000 – 13.6%. In the following years, the unemployment gradually decreased and reached its lowest level – 4.7% – in 2007. During next years the unemployment rate rose significantly and in 2010 it was 16.9%. Unlike the majority of the European Union countries, the unemployment in Estonia is bigger among males than among females. In 2010, the unemployment rate for males was 19.5% and 14.3% for females. The unemployment varies considerably by county: in 2008, the indicator of Ida-Viru county exceeded more than twice that of Saare county (25.8% and 9.3%, respectively).</i>
International comparison	<i>In 2010, the average unemployment rate of the European Union was 9.7%, but it varied considerably by Member States. The unemployment rate was the highest in Spain (20.1%) and the lowest in Austria (4.4%), the Netherlands (4.5%) and Luxembourg (4.5%). In Estonia, the unemployment rate was significantly higher than the average of the European Union in 2010.</i>
Measures	<i>In order to alleviate unemployment, effective cooperation between potential employers and the Estonian Unemployment Insurance Fund is needed. Finding out for which professions there is the greatest demand in the society and organizing of appropriate trainings assist in returning the unemployed back to the labour market. Providing tailored action programmes and guidance as well as a guarantee of social services for the unemployed, in order to avoid them from becoming inactive or discouraged, are also of help to job seekers.</i>

15–74-aastaste töötuse määr soo järgi, 2000–2010

The unemployment rate of the population aged 15–74 by gender, 2000–2010

2010. aastal oli töötuse määr kõrgem kui 2000. aastal.

In 2010, the unemployment rate was higher than in 2000.

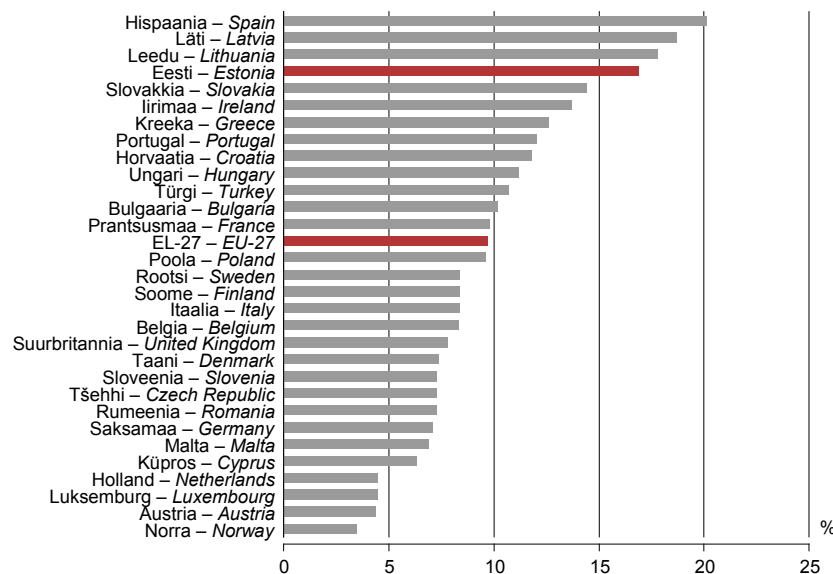

15–64-aastaste töötuse määr Euroopas^a, 2010

The unemployment rate of the population aged 15–64 in Europe^a, 2010

2010. aastal oli töötuse määr Eestis üks EL-i riikide kõrgemaid.

In 2010, the unemployment rate in Estonia was one of the highest in the EU countries.

^a Türgi, Horvaatia ja Norra ei kuulu Euroopa Liitu.

^a Turkey, Croatia and Norway are not members of the European Union.

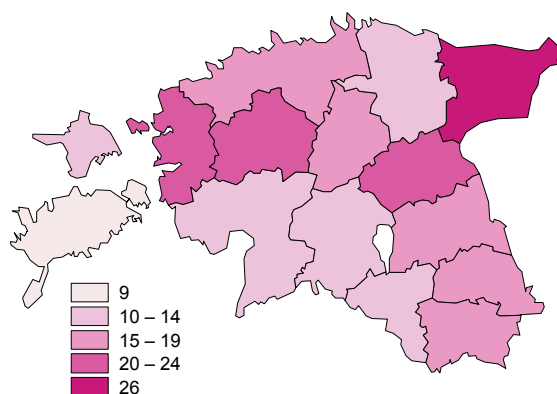
Allikas/Source: Eurostat

15–74-aastaste töötuse määr maakonna järgi, 2010

The unemployment rate of the population aged 15–74 by county, 2010 (protsenti – percentages)

2010. aastal oli töötuse määr Ida-Virumaal üle kahe korra kõrgem kui Saaremaal (vastavalt 25,8% ja 9,3%)

In 2010, the unemployment rate of Ida-Viru county exceeded more than twice that of Saare county (25.8% and 9.3%, respectively).

LOODUS- JA TÄPPISTEADUSTE JA TEHNIKAALADE LÕPETAJAD

Definitsioon	Näitaja väljendab loodus- ja täppisteaduste ja tehnikaerialade lõpetajate arvu tuhande 20–29-aastase elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikus teadmispõhises ühiskonnas suureneb loodus- ja täppisteaduste ja tehnikaalade osatähtsus ja see eeldab ka nende valdkondade spetsialistide suuremat arvu. Tegemist on valdkondadega, mis on uuendusliku majanduse kujunemise alus. Seega eeldab uuenduslik majandus kvaliteetse hariduse kättesaadavust loodus- ja täppisteaduste ja tehnika valdkonnas ning nendel erialadel kõrghariduse omandanute piisavat arvu. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse eriala lõpetanud on loodus- ja tehnikateaduste potentsiaalsed edasivijjad ning uuenduslike rakenduste loojad.
Olukord Eestis	Kuigi tasuta õppekohtade loomisel on eelistatud loodus- ja täppisteaduste ning tehnika valdkonda, on nende erialade lõpetanute osatähtsus ainult 19,4% kõigist kõrghariduse omandanutest. Siiski on noorte huvi nende õppevaldkondade vastu suurenenud. 2009. aastal kasvas nendel erialadel vastuvõetud üliõpilaste arv 432 võrra. Kõige populaarsem loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade valdkond on arvutiteadused, mida 2009. aastal asus õppima 1440 üliõpilast. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade omandajate hulgas domineerivad mehed, keda on 70% selle valdkonna üliõpilastest.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus on loodus- ja täppisteaduste ja tehnikaerialade lõpetajaid ligikaudu neljandik kõigist lõpetajaist. Kui 2009. aastal oli EL-is keskmiselt 14 loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaeriala lõpetanut tuhande 20–29-aastase elaniku kohta, siis Eesti näitaja (11 lõpetanut) oli sellest väiksem. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta oli suurim Prantsusmaal (20), Rumeenias (20), Soomes (19) ja Leedus (18), väikseim aga Küprosel (4), Maltal (7) ja Ungaris (7). Eestile on iseloomulik nendel erialadel hariduse omandanud meeste suur osatähtsus, mis ületab EL-i keskmise.
Meetmed	Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetajate senisest suurema osatähtsuse saavutamiseks on vaja ühelt poolt märkimisväärselt parandada loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade õpetamise kvaliteeti, mis omakorda parandaks Eesti kõrghariduse mainet ja konkurentsivõimet. Teiselt poolt tuleks suurendada nende erialade populaarsust põhi- ja keskkooliõpilaste hulgas. Noorte seas tuleks arendada nende endi tehtavat teavitustööd, et nad hakkaksid nägema reaalteaduseid kui valdkonda, milles õppides avaneb edasises elus suur võimalus. Samal ajal tuleb edendada ettevõtlussektori uuenduslikkust ning ettevõtete ja teadusasutuste koostööd, mis suurendab ka nõudlust loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetajate järele.

GRADUATES IN MATHEMATICS, SCIENCE AND TECHNOLOGY

Definition	<i>The indicator expresses the share of the graduates in mathematics, science and technology per 1,000 of the population aged 20–29.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the importance of mathematics, science and technology is growing. This also requires a larger number of specialists in these specialities. These areas are the basis for the development of innovative economy. Therefore, the availability of high quality education in mathematics, science and technology and a sufficient number of higher education graduates in the respective fields of study is required for innovative economy. Graduates in mathematics, science, technology, manufacturing and construction will be a potential driving force in natural sciences and engineering and the creators of innovative applications.</i>
Situation in Estonia	<i>Although the fields of mathematics, science and technology are the state's priority when it comes to state budgeting, the share of the graduates of these fields is only 19.4% of all graduates. Nevertheless, there has been an increased interest in young people towards these fields of study. In 2009, the number of students admitted to the fields of mathematics, science and technology increased by 432. The most popular field of study in mathematics, science and technology fields is computer science, 1,440 students began to study this in 2009. Mathematics, science and technology fields are dominated by men – 70% of the students studying these fields of study are male.</i>
International comparison	<i>In the European Union, the share of the graduates in mathematics, science and technology was approximately a quarter of all higher education graduates. While in the European Union the average number of mathematics, science and technology graduates per 1,000 of the</i>

population aged 20–29 was 14 in 2009, then the indicator in Estonia (11) was below the EU average. The number of mathematics, science and technology graduates per 1,000 of the population aged 20–29 was the largest in France (20), Romania (20), Finland (19) and Lithuania (18), and the smallest in Cyprus (4), Malta (7) and Hungary (7). Estonia is characterized by a large share of men educated in these specialties, which exceeds the average of the EU countries.

Measures

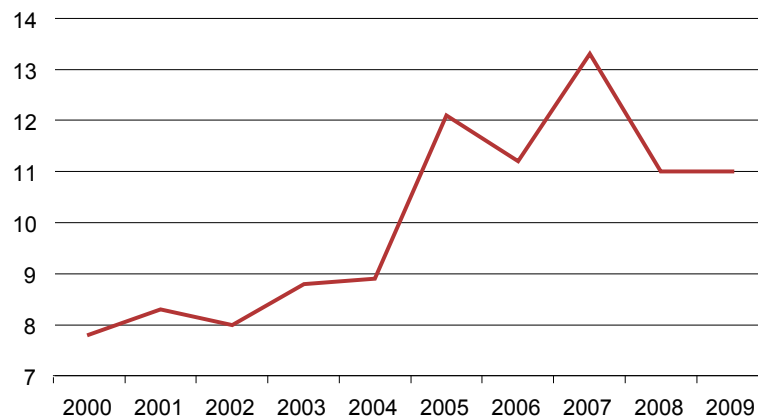
In order to increase the share of graduates in mathematics, science and technology, it is necessary, on the one hand, to significantly enhance the teaching quality in mathematics, science and technology, which would increase the reputation and competitiveness of Estonia's higher education. On the other hand, the popularity of these specialties should be increased among the basic and secondary school students. It's important that the youth will take the lead in the circulation of information among themselves. It is crucial for the youth to understand that education attained in mathematics, science or technology opens a lot of opportunities in the future life. At the same time, business innovation as well as cooperation between businesses and scientific institutions should be promoted, which will furthermore increase the demand for graduates in mathematics, science and technology.

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta on Eestis alates 2007. aastast vähenenud.

Since 2007, the number of graduates in mathematics, science and technology per thousand of the population aged 20–29 has decreased in Estonia.

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta, 2000–2009

Graduates in mathematics, science and technology per thousand of the population aged 20–29, 2000–2009

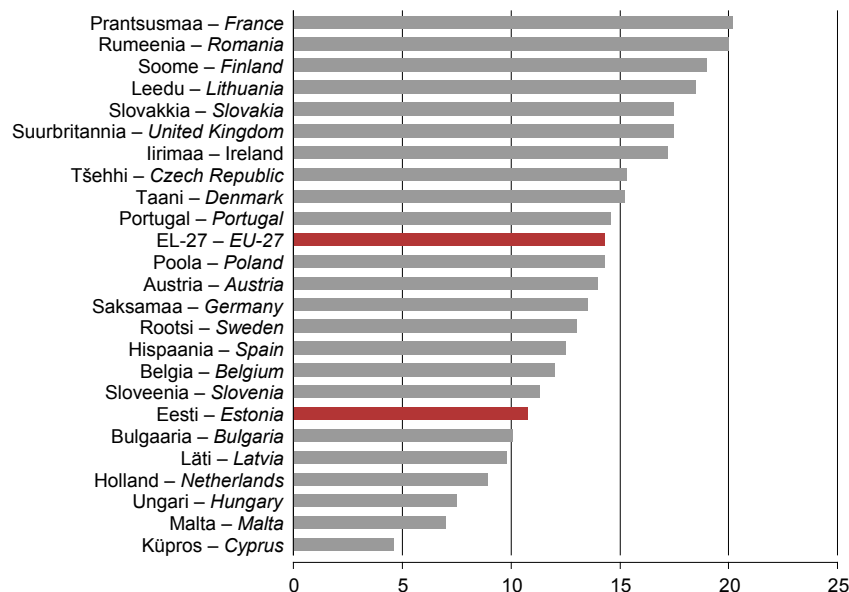
Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium
Source: Estonian Ministry of Education and Research

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

Graduates in mathematics, science and technology per thousand of the population aged 20–29 in the European Union, 2009

Eestis oli 2009. aastal loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaerialade lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta üks EL-i väiksemaid.

In Estonia, the number of graduates in mathematics, science and technology per thousand of the population aged 20–29 was one of the smallest among the EU countries in 2009.

Allikas/Source: Eurostat

KÕRGHARIDUSE OMANDANUD 20–29-AASTASED

Definitsioon	Näitaja väljendab õppeaasta jooksul 20–29-aastaste kolmanda taseme hariduse (ISCED 5-6) omandanute arvu tuhande sama vanuserühma elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikule, suurema lisandväärtusega ja teadusmahukamale majandusele üleminek eeldab kõrgelt haritud inimesi kõigis majandussektorites. Näitaja väljendab riigi võimet saada kasu tehnoloogilisest ja teaduslikust progressist. Kõrgem haridustase on inimeste ja tänapäevase ühiskonna arengus olulisim, sest suurendab sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku arengut. Ühiskonna tasandil kajastab näitaja tööjõu kvaliteeti, teadmiste-põhise ühiskonna väljakujunemise alust ja haridussüsteemi võimet pakkuda majanduse spetsiifilistele vajadustele vastavat haridust. Üksikisiku tasandil aga näitab see kõrghariduse omandamise ja eneseteostuse võimalusi, kuid ka kõrghariduse väärtustamist noorte hulgas ja kaudselt ka noorte potentsiaalset heaolu.
Olukord Eestis	2010. aastal omandas Eestis tuhande 20–29-aastase elaniku kohta kõrghariduse ligikaudu 40 selles vanuses inimest. Kõige rohkem 20–29-aastaseid lõpetanud tuhande sama vanuserühma elaniku kohta oli bakalaureuseastmes – 17. Enim oli 20–29-aastaseid kõrghariduse omandanud tuhande sama vanuserühma elaniku kohta 2007. aastal, pärast seda on lõpetanute arv 20–29-aastaste vanuserühmas vähenenud.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli 20–29-aastaste kõrghariduse omandanute arv tuhande sama vanuserühma elaniku kohta 2009. aastal suurim Leedus (67), Belgias (64) ja Rumeenias (63), väikseim aga Küprosel (26), Saksamaal (27), Rootsis (32) ja Austrias (34). Kõikides EL-i riikides, v.a Küprosel, on kõrghariduse omandanute hulgas naisi rohkem kui mehi.
Meetmed	Kõrgharidust peaks rohkem väärtustama juba põhi- ja keskkooliõpilaste hulgas. Samal ajal tuleks kõigile soovijatele tagada võimalus kõrgharidust omandada, võimaldades seda ka vähekindlustatud noortele stipendiumite, toetuste ja soodustingimustel antavate laenude abiga.

HIGHER EDUCATION GRADUATES AGED 20–29

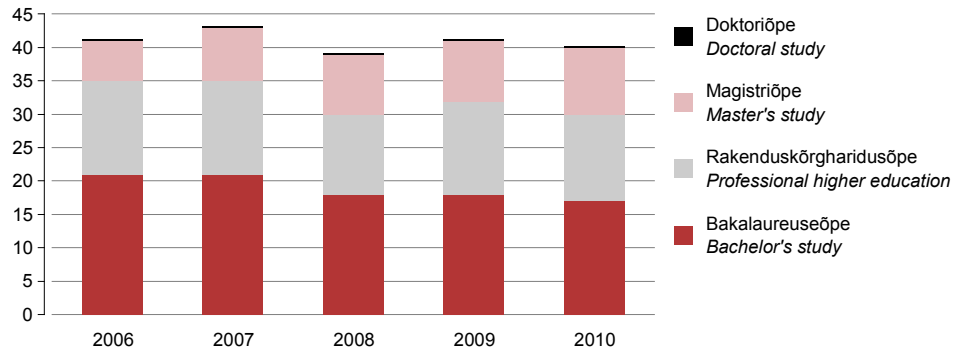
Definition	<i>The indicator expresses the number of the population having graduated from the tertiary education (ISCED 5-6) during the academic year per 1,000 of the population aged 20–29.</i>
Relevance	<i>Transition to a sustainable, more knowledge-intensive economy characterized by a higher value added requires the presence of highly educated people in all economic sectors. The indicator shows the ability of the country to benefit from the technological and scientific progress. Higher education plays a central role in the development of human and modern society as it enhances the social, cultural and economic progress. At the level of society, the indicator reflects the quality of labour force, the basis for the development of knowledge-intensive society and also the ability of the educational system to provide the education meeting the specific needs of the economy. At the individual level, the indicator shows the opportunities for the attainment of higher education and personal fulfilments. At the same time, the indicator shows the value of higher education among young people and indirectly also the potential well-being of young people.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, approximately 40 persons aged 20–29 per thousand people of the corresponding age population graduated from higher education in Estonia. The number of graduates per thousand people aged 20–29 was the highest at Bachelor's level – 17 graduates. When comparing the previous years, then the highest number of graduates per thousand people aged 20–29 was in 2007, after that the number of graduates has decreased.</i>
International comparison	<i>Among the EU countries in 2009, the number of graduates aged 20–29 per thousand people aged 20–29 was the highest in Lithuania (67), in Belgium (64) and in Romania (63), the smallest in Cyprus (26), in Germany (27), in Sweden (32) and in Austria (34). Females dominate over males among the higher education graduates in all the EU countries except Cyprus.</i>
Measures	<i>A higher value should be attributed to higher education already at the basic and secondary school levels. At the same time, all interested people should be granted access to higher education, by supporting also the education of underprivileged young people by providing them with scholarships, grants and soft loans.</i>

Kõrghariduse omandanute arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta haridusastme järgi, 2006–2010

The number of higher education graduates per thousand of the population aged 20–29 by level of study, 2006–2010

Eestis omandas 2010. aastal 20–29-aastastest kõrghariduse ligikaudu 40 inimest tuhande samas vanuses elaniku kohta. Enim oli bakalaureuseastme lõpetanuid.

In 2010, 40 persons aged 20–29 per thousand of the population aged 20–29 graduated from higher education in Estonia. The number of graduates was the highest at Bachelor’s level.

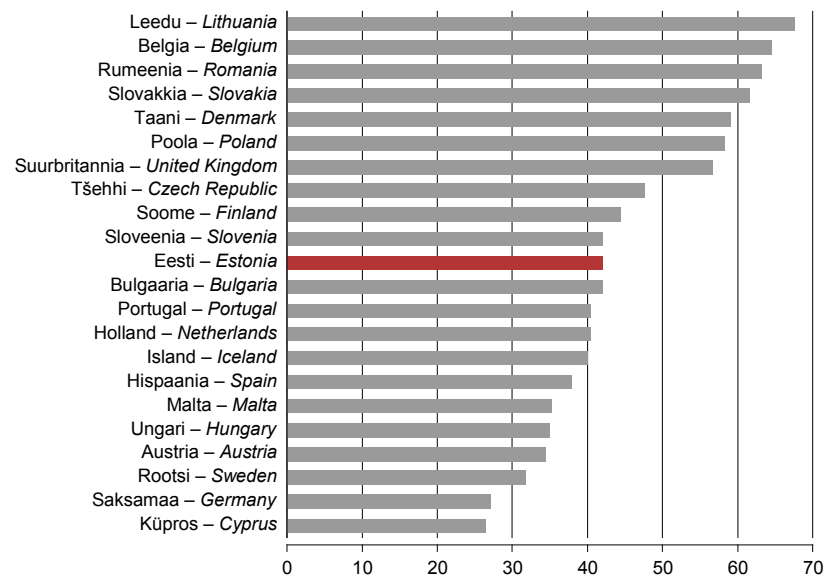

20–29-aastaste kolmanda taseme hariduse (ISCED 5-6) omandanute arv tuhande sama vanuserühma elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

The number of tertiary education (ISCED 5-6) graduates aged 20–29 per thousand of the corresponding age population in the European Union, 2009

Eesti oli 2009. aastal 20–29-aastaste kõrghariduse omandanute arvuga tuhande sama vanuserühma elaniku kohta üks EL-i keskmisi.

In 2009, in Estonia the number of higher education graduates aged 20–29 per thousand of the corresponding age population was the average among the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

VÄHEMALT KESKHARIDUSEGA ISIKUD

Definitsioon	Näitaja väljendab vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsust 20–24 aastaste hulgas.
Asjakohasus	Jätksuutlik ühiskond vajab kvalifitseeritud tööjõudu, samal ajal aga pakub noortele ka võimalusi endi võimeid ja huvisid maksimaalselt arendada ja rakendada. Tööjõu kvaliteedi määrab eeskätt inimeste haridustase. Euroopa Liidus mõõdetakse ühiskonna üldist haridustaset ja üldhariduse kättesaadavust selle kaudu, kui suur on vähemalt keskhariduse omandanute osatähtsus 20–24-aastaste hulgas. Et näitaja käib noorte kohta, iseloomustab see ka tööturule siseneva uue inimkapitali kvaliteeti. Samuti kajastab näitaja hariduse kättesaadavust ja väärtustamist ühiskonnas. EL-is oli püstitatud eesmärk suurendada vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsust 22-aastaste hulgas 2010. aastaks 85%-ni.
Olukord Eestis	2010. aastal oli Eestis vähemalt keskharidusega inimesi 20–24-aastaste hulgas 83%. Näitaja on aastate jooksul aegamisi suurenenud. Võrreldes 2000. aastaga on vähemalt keskharidusega noorte osatähtsust 20–24-aastaste hulgas kasvanud neli protsendipunkti. Tööjõu-uuringu andmetel oli 2010. aastal 20–24-aastastest naistest vähemalt keskharidusega 90% ja meestest 78%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli 2010. aastal vähemalt keskharidusega inimesi keskmiselt 79% 20–24-aastastest. Üle 90% oli näitaja Slovakkias (93%), Tšehhis (92%) ja Poolas (91%). EL-i 2010. aastaks seatud eesmärk oli täidetud veel ka Sloveenias, Iirimaa, Leedus, Rootsis, Küprosel ja Austrias. Kõige kaugemal olid eesmärgist Malta (53%), Portugal (59%) ja Hispaania (60%). Eestis oli vähemalt keskharidusega noorte osatähtsust 20–24-aastaste hulgas 2010. aastal 83%, mis oli EL-i keskmisest küll veidi suurem, kuid sellegipoolest oli EL-i riikide pingereas alles 14. kohal.
Meetmed	Vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsuse suurendamiseks tuleks vähendada koolist väljalangemust. Koolist väljalangemisel on ühelt poolt sotsiaalsed ja majanduslikud põhjused, teiselt poolt on see aga seotud ka hariduse väärtustamise ja hariduse omandamise motivatsiooniga noorte hulgas. Seega tuleks esiteks tagada kõigile soovijatele võimalus keskhariduse omandada, teiseks aga suurendada noorte huvi õppimise vastu. Koolist väljalangemuse vähendamiseks on valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 seatud eesmärgiks vähendada 18–24-aastaste põhihariduse või sellest madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte osatähtsust 2015. aastaks 11%-ni.

POPULATION WITH AT LEAST AN UPPER SECONDARY LEVEL OF EDUCATION

Definition	<i>The indicator expresses the percentage of the population aged 20–24 having completed at least upper secondary education</i>
Relevance	<i>A sustainable society needs a skilled labour force, and at the same time, is offering the opportunity to young people to develop and implement to the utmost their competence and interests. The level of education of people determines the quality of the labour force. In the European Union, the overall level of and the availability education in society, is measured by the percentage population with at least an upper secondary education in age group 20–24. Since the indicator is limited to young people it characterizes the quality of human capital entering the labour market. The indicator reflects the evaluation of education in society. The European Union has set a target to increase the percentage of persons with at least upper secondary education among population aged 22 to at least 85% for 2010.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the share of persons with at least upper secondary education in age group 20–24 was approximately 83% in Estonia. The indicator's trend is slowly increasing. The share of persons with at least upper secondary education in age group 20–24 has risen four percentage points compared with the year 2000. Based on the Estonian Labour Force Survey 2010, 90% of women aged 20–24 had at least upper secondary education, but among men the respective indicator was 78%.</i>
International comparison	<i>In 2010, as an average of the European Union 79% of persons in age group 20–24 had at least upper secondary education. Over 90% of young people aged 20–24 had at least upper</i>

secondary education in Slovakia (93%), Czech Republic (92%) and Poland (91%). The European Union's target for 2010 was achieved also in Slovenia, Ireland, Lithuania, Sweden, Cyprus and Austria. Malta (53%), Portugal (59%) and Spain (60%) were the farthest from the EU target. In Estonia in 2010, the share of persons having at least upper secondary education in age group 20–24 was 83%, which was slightly more than the EU-27 average, but placed us on the 14th position in the ranking of the EU-27 countries.

Measures

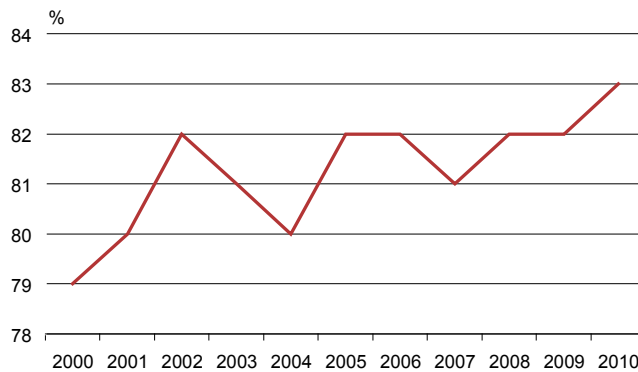
In order to increase the share of persons with at least upper secondary education the number of school leavers should be reduced. On the one hand dropping out of school has social and economic causes, on the other hand the valuation of education and the motivation to study is important. Thus, firstly the opportunity to acquire secondary education should be guaranteed to anyone, secondly young people's interest in learning should be increased. Estonian Government Acton Plan 2011–2015 has set the target to decrease the percentage of the population aged 18–24 with basic or lower education who are no longer in further education or training, down to 11% by 2015.

Vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsus 20–24-aastaste hulgas, 2000–2010

The percentage of the population aged 20–24 having completed at least upper secondary education in Estonia, 2000–2010

Eestis on vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsus 20–24-aastaste hulgas vähehaaval suurenenud.

In Estonia, the percentage of the population aged 20–24 having completed at least upper secondary education is slowly increasing.

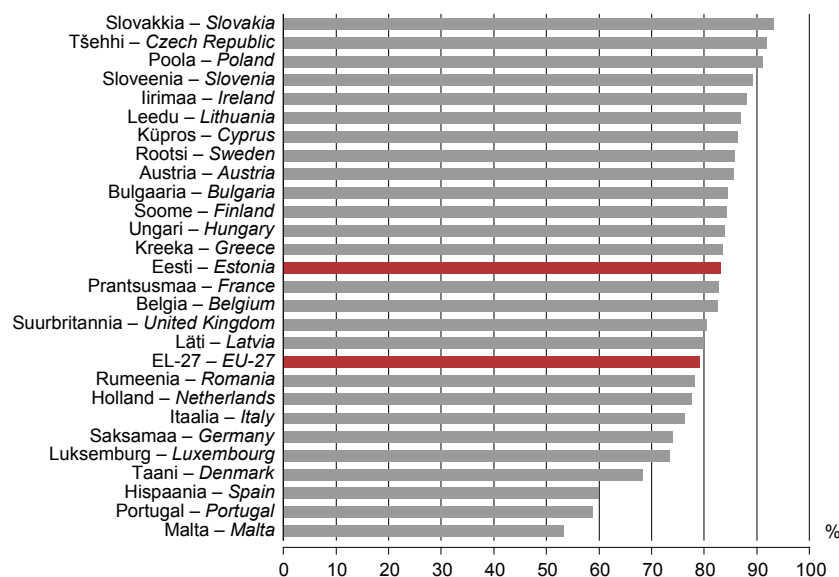

Vähemalt keskharidusega inimeste osatähtsus 20–24-aastaste hulgas Euroopa Liidus, 2010

The percentage of the population aged 20–24 having completed at least upper secondary education in the European Union, 2010

Eestis oli 2010. aastal vähemalt keskharidusega isikute osatähtsus 20–24-aastaste hulgas üle EL-i keskmise.

In Estonia in 2010 the percentage of the population aged 20–24 having completed at least upper secondary education, was almost the same as the average in the EU.

Allikas/Source: Eurostat

ELUKESTVAS ÕPPES OSALEMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab nende 25–64-aastaste tööjõu-uuringus osalenud elanike osatähtsust, kes olid uuringule eelnenud nelja nädala jooksul osalenud õppes või koolitusel. Kaasatud on kõik ametlikud ja mitteametlikud õppetöö ja koolituse vormid, v.a enesetäiendamine ehk iseseisev õppimine ja interneti teel toimunud õpe.
Asjakohasus	Jätkusuutlik teadmistepõhine majandus ja ühiskond eeldab inimestelt kõrget kvalifikatsiooni. Tööjõu konkurentsivõime tagamiseks ei piisa ainult kvaliteetsest tasemeõppes. Ülimalt oluline on hoida ja täiustada ametioskusi ning omandada ja arendada uusi ka pärast erialast väljaõpet. Inimeste ulatuslik osalemine elukestvas õppes võimaldab reageerida tööturu vajadustele paindlikumalt ning säilitada ja suurendada konkurentsivõimet tööturul.
Olukord Eestis	Alates 2007. aastast on elukestvas õppes osalenute osatähtsus märkimisväärselt suurenenud. Kui 2007. aastal osales koolitustel või õppis formaalharidussüsteemis 7% 25–64-aastastest, siis 2010. aastal juba 10,9%. Täienduskoolitusega tegelevad rohkem naised. 2010. aastal osales elukestvas õppes 13% naistest ja 8,5% meestest.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal tõusis 25–64-aastaste elukestvas õppes osalenute määr Eestis 0,4% võrra üle Euroopa Liidu keskmise (9,4%). 2010. aastal oli Eesti näitaja (11%) EL-i keskmisest (9%) juba ligi kahe protsendi võrra kõrgem. Samal ajal olid liikmesriikide vahel suured erinevused: kui Taanis osales elukestvas õppes ligikaudu kolmandik ning Rootsis ja Soomes neljandik, siis Bulgaarias ja Rumeenias kõigest 1% riigi 25–64-aastastest elanikest.
Meetmed	Elukestvas õppes osalemist soodustab täiskasvanute õpimotivatsiooni suurendamine, paindlike õppimisvõimaluste loomine ja sihitatud finantseerimismeetmed. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on seatud eesmärgiks suurendada täiskasvanute elukestvas õppes osalejate hulk 2015. aastaks 15%-ni ja 2020. aastaks 20%-ni. Eesmärgi saavutamiseks on vajalik täiskasvanute täiendus- ja ümberõppe võimaluste laiendamine ja rahastamise suurendamine ning ilma erialase hariduseta täiskasvanutele tasemeõppe pakkumine

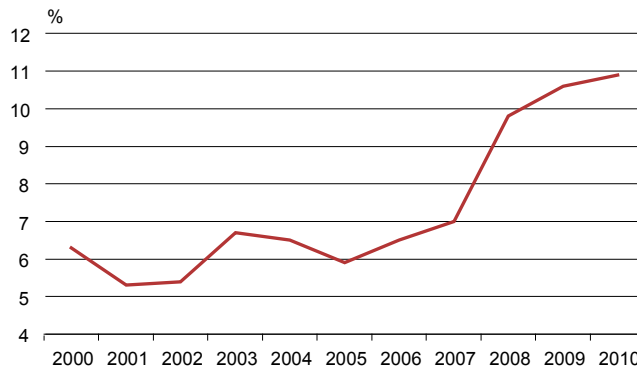
PARTICIPATION IN LIFELONG LEARNING

Definition	<i>Lifelong learning refers to the proportion of persons aged 25–64 and covered by the Labour Force Survey, who received education or training during the four weeks preceding the survey. All formal and non-formal forms of education and training are covered, but self-development activities and also learning on the Internet are excluded.</i>
Relevance	<i>The sustainable and knowledge-based economy and society expect a high professional qualification from people. A high-quality formal education is not enough in order to ensure the competitiveness of labour force. It is extremely important for individuals to maintain and improve their professional skills and to obtain and develop new skills also after finishing professional studies. Widespread participation in lifelong learning offers individuals an opportunity to follow the needs of labour market more flexibly and to sustain and improve their professional competitiveness.</i>
Situation in Estonia	<i>Since 2007, the share of people who have participated in lifelong learning has made a huge leap. While in 2007, 7% of persons aged 25–64 participated in non-formal or formal education, then in 2010 already 10.9%. Women are more active in adult learning. In 2010, 13% of women and 8.5% of men participated in lifelong learning.</i>
International comparison	<i>In Estonia the participation rate in lifelong learning among persons aged 25–64 increased 0.4% above the EU average (9.4%) in 2008. In 2010, the Estonian indicator (11%) was nearly 2% higher than the EU average (9%). At the same time there were big differences between Member States: about one third of the population of this age group participated in lifelong learning in Denmark, while in Sweden and in Finland about a quarter, but only 1% of the respective age group in Bulgaria and Romania.</i>
Measures	<i>Lifelong learning is facilitated by increasing the motivation for learning of adult people, creating the flexible opportunities for trainings and special-purpose financing measures. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” sets the target to increase the share of adult people who are participating in lifelong learning up to 15% by 2015 and up to 20% by 2020. In order to achieve this target it is necessary to extend the possibilities of adult people for further training and conversion training, to increase the financing and to offer the professional training for adults without professional qualification.</i>

Elukestvas õppes osalenute osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 2000–2010
The share of population aged 25–64 participating in lifelong learning, 2000–2010

Elukestvas õppes osalemise määr on Eestis tõusuteel.

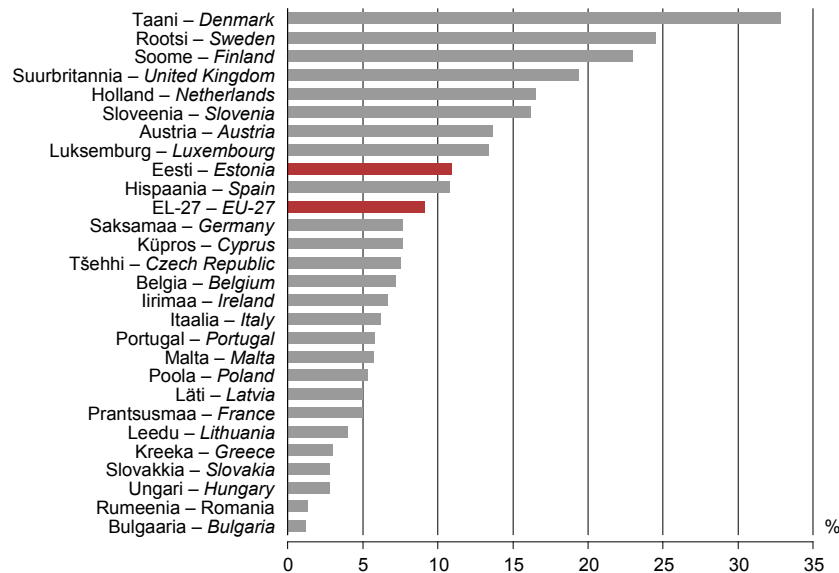
In Estonia, the participation rate in lifelong learning is on a rise.

Elukestvas õppes osalenute osatähtsus 25–64-aastaste hulgas Euroopa Liidus, 2010
The share of population aged 25–64 participating in lifelong learning in the European Union, 2010

Elukestvas õppes osalejate määr EL-i liikmesriikides erineb suuresti. Eestis oli see 2010. aastal EL-i riikide keskmisest kõrgem.

There are large differences in the shares of population participating in lifelong learning in the EU Member States. In Estonia, this indicator was above the EU average in 2010.

Allikas/Source: Eurostat

OODATAV ELUIGA

Definitsioon	Oodatav eluiga on keskmine vanus, milleni vastsündinu eeldatavalt elab, kui ajavahemikule iseloomulikud suremuse näitajad ei muutu.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas elab inimene kaua ja tervena, mis omakorda viitab kõrgemale elukvaliteedile ja heaolule. Rahvastiku jätkusuutlikkust ei taga see, kui keskendutakse üksnes sündimuse suurenemisele, tähtis on ka kvaliteetne elukeskkond, mis on pika eluea eeldus. Näitaja kajastab elukvaliteeti ja inimese elu väärtustamist nii üksikisiku kui ka riigi tasandil.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2000–2010 pikenes oodatav eluiga sünnihetkel 70,6 aastast 75,8-ni. Naiste oodatav eluiga (2010. aastal 80,5 aastat) on pikem kui meeste oma (2010. aastal 70,6 aastat). Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on seatud eesmärgiks, et 2012. aastal oleks oodatav eluiga meestel 71 ja naistel 80 aastat. Naiste puhul oli eesmärk täidetud juba 2009. aastal, meestel peaks eesmärgi saavutamiseks eluiga pikinema veel vaid 0,4 aasta võrra. Maakondade võrdluses olid 2010. aastal pikima keskmise elueaga inimesed Tartumaal – 76,9 aastat. Keskmiselt üle 76 aasta elavad ka Pärnu, Jõgeva, Viljandi, Harju, Saare ja Valga maakonna inimesed. Kõige lühema elueaga on Ida-Virumaa elanikud – nende keskmine oodatav eluiga on 72,3 aastat.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal oli oodatav eluiga sünnihetkel Eestis lühem kui enamikus Euroopa Liidu riikides. Meeste näitaja oli kõige väiksem Leedus ja Lätis (vastavalt 67,5 ja 68,1 aastat). Naistest on lühima oodatava elueaga Rumeenia ja Bulgaaria naised (mõlemad 77,4 aastat). Meestest elavad kõige kauem Rootsi mehed (79,4 aastat) ja naistest Prantsusmaa naised (85 aastat). Meeste ja naiste oodatava eluea vahe oli 2009. aastal kõige suurem Leedus (11,2 aastat), Eesti oli 10,4 aastaga kohe järgmine. Kõige väiksem oli see vahe oli Rootsis (4,1 aastat).
Meetmed	Pikk eluiga on seotud inimese teadlikkuse ja motivatsiooniga toituda ja liikuda tervislikult, vältida haigusi, hoida tervist ning vajaduse korral saada õigel ajal kvaliteetset arstiabi. Samuti on oluline, et heaoluühiskonnas liigutaks stressivabamate elutingimuste ja turvalisema elukeskkonna poole. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on nimetatud viis strateegilist eesmärki, mille saavutamine aitab kaasa oodatava eluea piknemisele. Need eesmärgid on sotsiaalne sidusus ja võrdsed tervishoiuvõimalused, laste ja noorte turvaline areng, tervislik elu-, töö- ja õpikeskkond, tervislik eluviis ning tervishoiusüsteemi areng. Valitsuse tegevusprogrammis on 2015. aastaks eesmärgiks seatud, et meeste oodatav eluiga oleks 72,5 ja naistel 82,2 aastat. Eesmärgi saavutamiseks on oluline suurendada elanikkonna terviseteadlikkust ning vähendada enneaegsete surmade arvu ja riskikäitumist.

LIFE EXPECTANCY

Definition	<i>Life expectancy is the average number of years that the newborn is expected to live, provided that the rate of mortality of the given period remains unchanged.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society people lead a long and healthy life, which in turn refers to a higher quality of life and welfare. Focusing on the increase of the birth rate only does not guarantee the sustainability of the population. The quality of the human environment which serves as a prerequisite for ensuring long lifetime is also important. The indicator shows the quality of life and valuation of human life at the individual as well as at state level.</i>
Situation in Estonia	<i>Life expectancy at birth increased from 70.6 to 75.8 years in the period 2000–2010. Females have higher life expectancy (80.5 years in 2010) than males (70.6 years in 2010). The National Health Plan 2009–2020 sets a goal that men's life expectancy will increase to 71 years and women's life expectancy to 80 years by 2012. In view of this target, women have reached the goal already in 2009 and men's life expectancy for the achievement of the target must increase only by 0.4 years. Comparing counties the highest life expectancy in 2010 was in Tartu county – 76.9 years. People living over 76 years are also in Pärnu, Jõgeva, Viljandi, Harju, Saare and Valga counties. The lowest life expectancy is in Ida-Viru county – 72.3 years.</i>
International comparison	<i>In 2009, the population of Estonia had a shorter life expectancy than in most of the European Union countries. In the European Union context, the life expectancy of men is the shortest in Lithuania and Latvia (67.5 and 68.1 years, respectively). Women's life</i>

expectancy is the shortest in Romania and Bulgaria (77.4 years both). Males' life expectancy is the longest in Sweden (79.4 years) and women's life expectancy is the longest in France (85 years). The biggest gap between males' and females' life expectancy in 2009 was in Lithuania (11.2 years) followed by Estonia with 10.4 years, the smallest gap between males' and females' life expectancy was in Sweden (4.1 years).

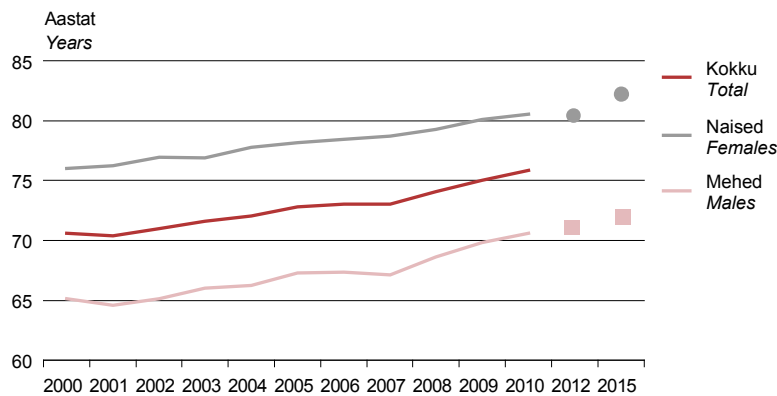
Measures

Long life expectancy depends on people's awareness and motivation to stick to a healthy diet and lifestyle, prevent illnesses, care for the health and get qualified medical aid in time whenever necessary. It is also important for the people in the welfare society to be oriented to more tension-free living conditions and a safer human environment. The National Health Plan 2009–2020 sets out five strategic goals, which contribute to the extension of life expectancy. These strategic goals are: social cohesion and equal opportunities in health, safe development for children and the youth, healthy living, working and learning environment, healthy life style and development of health services. Estonian Government Acton Plan 2011–2015 has set the target to increase the life expectancy of men up to 72.5 years and life expectancy of women up to 82.2 years. To achieve this target it is important to increase the health awareness of population and to decrease the premature deaths and risk behaviour.

Ajavahemikus 2000–2010 pikenes meeste oodatav eluiga 65 aastast 71-ni ja naiste oma 76-st 81-ni.

Males' life expectancy has grown from 65 to 71 years and that of females from 76 to 81 years in the period 2000–2010.

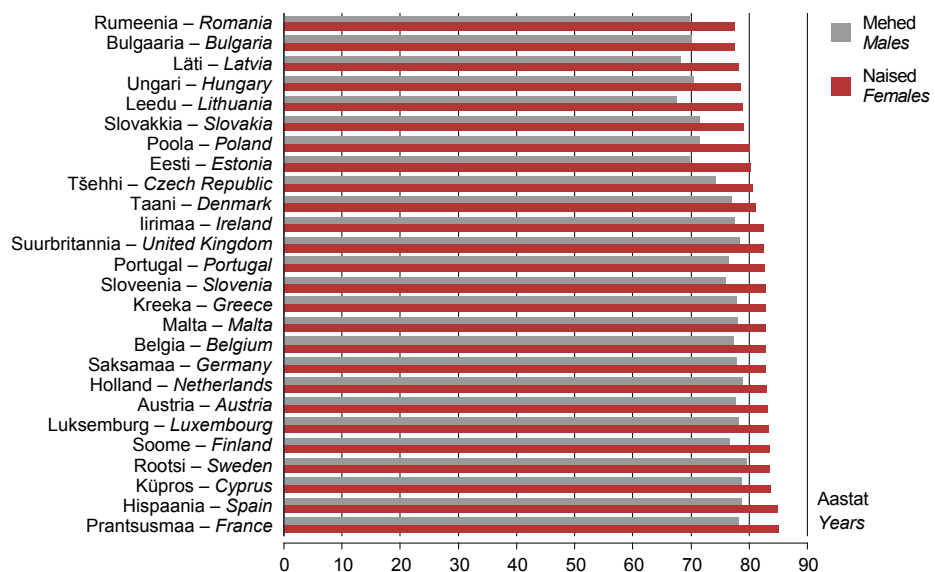
Oodatav eluiga soo järgi, 2000–2010 ning 2012. ja 2015. aasta eesmärk
Life expectancy by gender, 2000–2010 and the target for 2015

Oodatav eluiga soo järgi Euroopa Liidus, 2009
Life expectancy by gender in the European Union, 2009

Eesti elanikud elavad vähem kui enamiku EL-i riikide omad.

The life of the inhabitants in Estonia is shorter than the life in the majority of the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

TERVENA ELADA JÄÄNUD AASTAD

Definitsioon	Näitaja väljendab inimese tervena elada jäänud aastate arvu sünnimomendil.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas on keskmine oodatav eluiga sünnihetkel pikk ja tervena elada jäänud aastate arv läheneb keskmisele oodatavale elueale. See tähendab, et jätkusuutlikus ühiskonnas elab inimene kaua ja tervena. Tervena elatud pikk elu tähendab ka head elukvaliteeti ja heaolu. Ühelt poolt kajastab näitaja väärtushinnanguid ja tervise tähtsustamist, teiselt poolt tervise hoidmise võimalusi ning arstiabi kättesaadavust.
Olukord Eestis	Aastatel 2009–2010 sündinud Eesti elanik elab tervena eeldatavalt 56–57 aastat. 2010. aastal sündinute tervena elada jäänud aeg on 56,1 aastat. Naised elavad tervena kauem kui mehed. 2010. aastal oli naiste tervena elada jäänud aeg 58 ja meeste oma 54,1 aastat. Eesti elanike tervena elada jäänud aastate arv on ajavahemikul 2004–2010 üldiselt suurenenud. Väikesed langused olid 2005. ja 2010. aastal. Seetõttu olid vaadeldud ajavahemiku kõrgeimad näitajad 2009. aastal – 2009. aastal sündinud mees elab tervena 54,8 aastat ja naine 59,0 aastat. Pikaajaliste haigustega inimeste osatähtsus vähemalt 16-aastaste seas oli 2010. aastal 43%. Väiksem oli see näitaja 2009. aastal, kui pikaajalise haiguse põdejaid oli 40% vähemalt 16-aastastest. Suurim oli näitaja Põlva ja Lääne maakonnas – vastavalt 63% ja 56%. Kõige parem oli olukord Järvamaal, kus pikaajalist haigust põdes 35% vähemalt 16-aastastest elanikest.
Rahvusvaheline võrdlus	Eesti elanikud elavad tervena vähem kui enamiku teiste Euroopa Liidu riikide elanikud. Nii naised kui ka mehed elavad kõige kauem tervena Maltal (vastavalt 71,9 ja 68,7 aastat). Sooti elavad kõige lühemat aega tervena Slovakkia naised (52,3 aastat) ja Läti mehed (51,5 aastat).
Meetmed	Tervena elada jäänud aastate arv oleneb inimese teadlikkusest ja motivatsioonist toituda ja liikuda tervislikult, vältida haigusi, hoida tervist ning vajaduse korral saada õigel ajal kvaliteetset arstiabi. Samuti on oluline, et heaoluühiskonnas liigutaks stressivabamate elutingimuste ja turvalisema elukeskkonna poole. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on kirjas viis strateegilist eesmärki, mille saavutamine aitab kaasa tervena elada jäänud aja pikendamisele. Need eesmärgid on sotsiaalne sidusus ja võrdsed tervishoiuvõimalused, laste ja noorte turvaline areng, tervislik elu-, töö- ja õpikeskkond, tervislik eluviis ning tervishoiusüsteemi areng.

DISABILITY-FREE LIFE EXPECTANCY

Definition	<i>The indicator expresses the disability-free life expectancy at birth.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the average life expectancy at birth is high and the disability-free life expectancy converges on the average life expectancy. This means that in a sustainable society people lead a long and healthy life. A long and disability-free life also entails a better life quality and welfare. The indicator shows people's value judgements and valuation of health on the one hand, and opportunities for taking care of one's health and the availability of health services and medical aid on the other hand.</i>
Situation in Estonia	<i>The population of Estonia born during 2009–2010 are expected to live disability free on average for 56–57 years. For the people born in 2010, the disability-free life expectancy is 56.1 years. Females live disability free longer than males. In 2010, the disability free life expectancy for females was 58 years and for males 54.1 years. The disability-free life expectancy of inhabitants of Estonia during 2004–2010 has been generally rising, smaller decreases were in 2005 and 2010. Therefore the highest figures of the period are in 2009 – a man born in 2009 will live disability-free life for 54.8 years and a woman born in the same year will live disability-free life for 59.0 years. The share of the occurrence of long-term illnesses among the inhabitants aged 16 or older was 43% in 2010. This indicator was lower in 2009 when 40% of the persons aged 16 or older had suffered from a long-term illness. The share of the people having suffered from a long-term illness among the inhabitants aged 16 or older was the largest in Põlva and Lääne</i>

counties – 63% and 56%, respectively. The situation was the best in Järva county, where 35% of the inhabitants aged 16 or older had suffered from a long-term illness.

International comparison

The inhabitants of Estonia live disability free for a shorter period of life than the inhabitants in most European Union countries. Both females and males live disability free the longest in Malta (71.9 and 68.7 years, respectively). For females, the disability-free life expectancy is the shortest in Slovakia (52.3 years) and for males in Latvia (51.5 years).

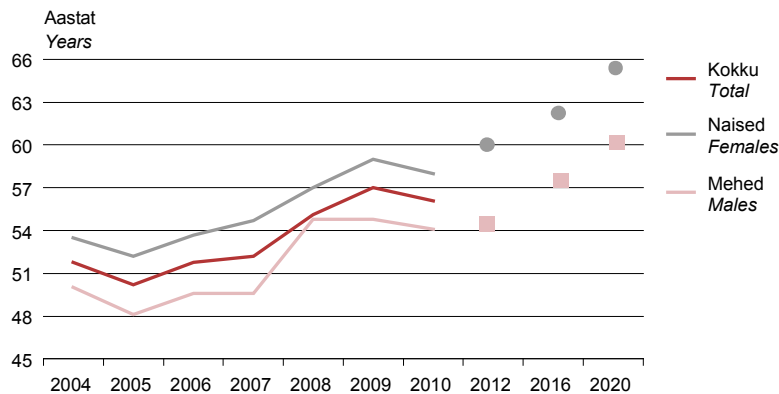
Measures

Disability-free life expectancy depends on people’s awareness and motivation to stick to a healthy diet and lifestyle, prevent illnesses, care for the health and get qualified medical aid in time in case of necessity. It is also important that people in the welfare society are oriented to more stress-free living conditions and a safer living environment. The Public Health Development Plan for the years 2009–2020 sets out five strategic goals, which promote the growth of disability-free life expectancy. These strategic goals are social cohesion and equal opportunities in health, safe development for children and the youth, a healthy living, working and learning environment, a healthy lifestyle and development of the system of health services.

Praegune olukord on tervena elada jäänud aastate arvu poolest eesmärkidest veel kaugel.

With respect to disability-free life expectancy, the current situation is still far from the targets set.

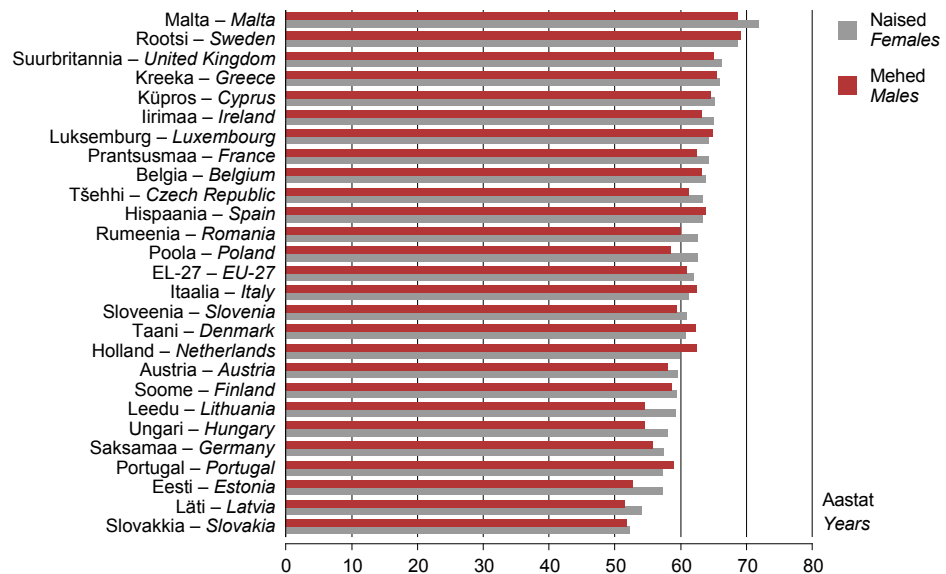
Tervena elada jäänud aastad, 2004–2010 ning 2012., 2016. ja 2020. aasta eesmärk
 Disability-free life expectancy, 2004–2010 and the targets for 2012, 2016 and 2020

Eesti elanikud elavad tervena vähem aastaid kui enamiku EL-i riikide omad.

People in Estonia live disability free for a shorter period of life than people in the majority of the EU countries.

Tervena elada jäänud aastad soo järgi Euroopa Liidus, 2008
 Disability-free life expectancy by gender in the European Union, 2008

Allikas/Source: Eurostat

HI-VIIRUSE LEVIK

Definitsioon	Näitaja väljendab uute HIV-nakkuse juhtude arvu 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Eestis on üks jätkusuutliku arengu eesmäärke saavutada HIV leviku püsiv langustendents. Näitaja kajastab riigi ja ühiskonna suutlikkust lahendada tervishoiuprobleeme, kaasates kõiki riigi tasandeid ja sektoreid ning pannes sellega piiri HIV levikule. Teisalt kajastab näitaja riigi suutlikkust ohjeldada ja/või vähendada sotsiaalprobleeme (narkomaania, prostitutsioon jne).
Olukord Eestis	2010. aastal diagnoositi Eestis 372 uut HIV-nakkuse juhtu ehk 28 juhtu 100 000 elaniku kohta. Aastatel 2000–2010 diagnoositi Eestis kokku 7596 uut HIV-nakkuse juhtu. Eesti üks omapärasid on HIV suur levik naiste seas: 2010. aastal diagnoositi haigus 144 naisel, mis teeb 20 juhtu 100 000 naise kohta. Meestel diagnoositi 228 uut juhtu ehk 37 juhtu 100 000 mehe kohta. Kõige suuremasse riskirühma kuuluvad 20–34-aastased, kelle uute nakkusjuhtude arv oli 2010. aastal 66% kõigist uutest HIV-juhtudest. Riiklikus HIV ja AIDS-i strateegias aastateks 2006–2015 on seatud eesmärgiks, et 2015. aastaks väheneks uute diagnoositud HIV-nakkuse juhtude arv 100 000 elaniku kohta 20-ni. 2010. aastal diagnoositi kõige rohkem uusi nakkusjuhte endiselt Ida-Virumaal – 168 juhtu ehk 10 uut juhtu 10 000 elaniku kohta – ja Harjumaal – 176 juhtu ehk 3,3 uut juhtu 10 000 elaniku kohta. Peamiselt elasid HIV-ga nakatunud linnades (Narvas, Tallinnas).
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal oli Eesti uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta endiselt Euroopa Liidu suurim. EL-is keskmiselt oli 5 ja Eestis 31 uut juhtu 100 000 elaniku kohta. Teisel kohal Eesti järel oli Läti 12 uue HIV-juhuga 100 000 elaniku kohta. Uute nakatunute arv 100 000 elaniku kohta oli vähemalt 10 veel neljas riigis: Suurbritannias (11), Belgias, Portugalis ja Luksemburgis (kõigis kolmes 10).
Meetmed	HIV levik on suures osas seotud riskikäitumisega ehk narkootikumide tarbimise, prostitutsiooni, homoseksualismi, kinnipeetavate käitumisega ning noorte teadlikkuse ja väärtushinnangutega. HIV leviku piiramiseks on oluline teavitada inimesi leviku võimalustest ja nakatumise riskist. Eestis on palju HIV-sse nakatunuid heteroseksuaalide hulgas, mis viitab vajadusele teha ennetustööd riskirühma kuuluvate naiste ja nende partnerite seas. Oluline on ka teavitada inimesi HIV testimise ja nõustamise võimalustest ning tagada need kõigile soovijatele. Tagada tuleb ka kõigi HIV-positiivsete tervises seisundi jälgimine, vajaduse korral antiretroviirusravi ja HIV-ga seotud haiguste ravi kättesaadavus ja hea kvaliteet.

SPREAD OF HIV INFECTION

Definition	<i>The indicator expresses the number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants.</i>
Relevance	<i>Achieving a persistent declining trend in the HIV prevalence is one of the aims of sustainable development in Estonia. The indicator reflects the ability of the state and society to solve health problems, by involving all national levels and sectors and setting a limit to the prevalence of HIV. On the other hand, the indicator reflects the ability of the state to control and/or mitigate social problems (drug use, prostitution, etc.).</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, 372 new cases of HIV infection, i.e. 28 cases per 100,000 inhabitants were diagnosed in Estonia. During the period 2000–2010, a total of 7,596 new cases of HIV infection were diagnosed in Estonia. One of the peculiarities characteristic of Estonia is the high prevalence of HIV among females. In 2010, 144 new cases i.e. 20 cases per 100,000 females were diagnosed. Among males, 228 new cases, i.e. 37 new cases per 100,000 males were diagnosed. The age group 20–34 constitutes the largest risk group, the number of new cases of HIV infection diagnosed among this group made up 66% of the new cases of HIV in 2010. The national strategy for the prevention of HIV and AIDS for the period 2006–2015 sets the target at reducing the number of new diagnosed HIV cases to 20 per 100,000 inhabitants by 2015. In 2010, as also in the past, the number of new diagnosed HIV cases was the highest in Ida-Viru county – 168 cases, i.e. 10 new cases per 10,000 inhabitants, and in Harju county – 176 cases, i.e. 3.3 new cases per 10,000 inhabitants. The persons infected with HIV were mainly diagnosed in cities (Narva, Tallinn).</i>
International comparison	<i>In 2009, the rate of new HIV cases per 100,000 inhabitants in Estonia was continuously the highest in the European Union. The average rate of new HIV cases per 100,000 inhabitants was 5 in the EU and 31 in Estonia. Latvia, where the number of new infections is 12, is on the second place after Estonia. In four more countries, the number of new HIV positives per 100,000 inhabitants was ten or over: the United Kingdom (11), Belgium, Portugal and Luxembourg (10 in each).</i>

Measures

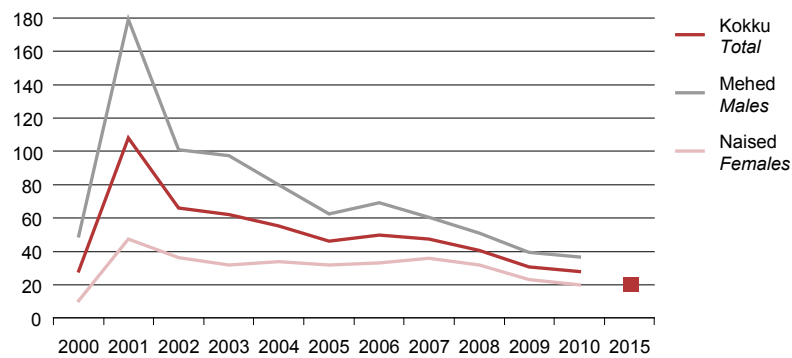
The prevalence of HIV infection is largely connected to the so-called risk behaviour, i.e. use of drugs, prostitution, homosexuality, behaviour of prisoners and to the awareness and values of youngsters. In order to curb the prevalence of HIV it is necessary to inform the population of the pathways of HIV and enhance the knowledge required to assess the risk of getting infected. One peculiarity in Estonia is the high prevalence of HIV among heterosexuals. This refers to the need to take preventive action among the women of the risk groups and their partners. It is also important to inform the population of the opportunities for HIV testing and counselling and to ensure these services to all those in need. Also monitoring of the health status of all HIV positive persons, antiretroviral treatment if required and availability and quality of the treatment of the diseases related to HIV infection must be ensured.

Eesti omapära on HIV suur levik naiste seas.

The peculiarity of Estonia is a high prevalence of HIV among females.

Uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta soo järgi, 2000–2010 ning 2015. aasta eesmärk

The number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants by gender, 2000–2010 and the target for 2015

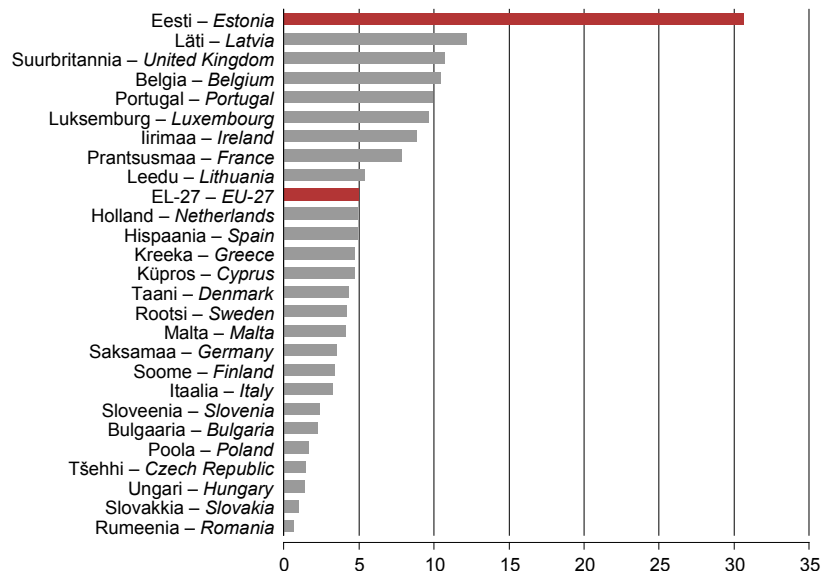
Allikas: Tervisekaitseinspektsioon
Source: Health Protection Inspectorate

Uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

The number of new cases of HIV infection per 100,000 inhabitants in the European Union, 2009

2009. aastal oli uute HIV-juhtude arv 100 000 elaniku kohta Eestis EL-i keskmisest üle kuue korra suurem.

In 2009, the rate of new HIV infections per 100,000 inhabitants in Estonia exceeded the EU average by more than six times.

Allikas: Maailma Tervishoiuorganisatsiooni Euroopa regionaalbüroo
Source: World Health Organisation's Regional Office for Europe

VERERINGEELUNDITE HAIGUSTESSE SUREMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab vereringeelundite haigustesse surnute arvu 100 000 alla 65-aastase elaniku kohta soo järgi. Rahvusvahelises võrdluses kasutatakse vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suremuskordajat 100 000 alla 65-aastase elaniku kohta soo järgi.
Asjakohasus	Jätkusuutliku arengu üks näitajaid on ärahoitavate surmade arvu vähenemine. Vereringeelundite haigused on üks levinumaid surmapõhjuseid Eestis. Näitaja aegrida näitab rahvastiku terviseteadlikkuse kasvu ja tervishoiusüsteemi orienteeritust ennetustegevusele, samuti meditsiini olukorda riigis. Näitaja kõrge tase, eriti alla 65-aastaste seas, tähendab, et tööealise elanikkonna eluiga lüheneb. Samal ajal on vereringeelundite haigused suures osas välditavad ja edasilükatavad.
Olukord Eestis	2010. aastal suri vereringeelundite haigustesse 1178 alla 65-aastast inimest, sh 903 meest ja 275 naist. 100 000 elaniku kohta oli nimetatud vanuserühmas 106 surmajuhtu. Alla 65-aastaste meeste seas oli 167 surmajuhtumit 100 000 sama vanuserühma mehe kohta ja naiste seas 48 juhtu 100 000 sama vanuserühma naise kohta. Alla 65-aastaste naiste puhul vähenes enneaegu vereringeelundite haigustesse surnute arv aastatel 2000–2010 üle 40%. Meeste näitaja vähenes samal ajavahemikul üle kolmandiku. Riiklikus südame- ja veresoonehaiguste ennetamise strateegias aastateks 2005–2020 on seatud eesmärgiks, et 2020. aastaks oleks vereringeelundite haigustesse suremuse kordaja alla 65-aastaste meeste seas alla 148 ja samas vanuses naiste oma alla 57. Seega naiste eesmärk on juba saavutatud.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal oli vereringeelundite haiguste standarditud suremuskordaja Euroopa Liidus 100 000 alla 65-aastase elaniku kohta 46,8 – meestel 70,2 ja naistel 24,2. Eesti oli koos Bulgaaria, Rumeenia, Läti ja Leeduga nii meeste kui ka naiste näitajaga EL-i riikide esimeste seas. Eesti 2008. aasta näitaja oli 2,4 korda suurem (meeste oma 2,8 korda suurem) kui EL-i keskmine. Kõige väiksem oli Prantsusmaa näitaja (25,6), seda ka meeste puhul (38,5), naistest oli väikseim näitaja Hispaanial (13,1). Kõige suurem oli vereringeelundite haiguste standarditud suremuskordaja Lätis (157), sealjuures ka meeste puhul (261,1). Naiste näitaja oli 2008. aastal EL-i riikidest kõige suurem Bulgaarias (76,4).
Meetmed	Südame- ja veresoonehaiguste vältimiseks on välja töötatud riiklik strateegia aastateks 2005–2020. Südame- ja veresoonehaigustega inimest arvu on võimalik vähendada pikaajaliste programmidega. Oluline on rakendada meetmeid liikumisharjumuste parandamiseks, mis eeldab, et tagatud on ka seda toetav keskkond ja infrastruktuur. Südame- ja veresoonehaigustesse suremise riski vähendavad toitumisharjumuste tervislikumaks muutmine ning tubaka- ja alkoholitarbimise ja passiivse suitsetamise piiramine.

DEATHS CAUSED BY DISEASES OF THE CIRCULATORY SYSTEM

Definition	<i>The indicator expresses the death rate of persons under 65 from diseases of the circulatory system by gender per 100,000 inhabitants. In international comparison the age-standardized mortality rate (European standard population) per 100,000 inhabitants under 65 by gender is used.</i>
Relevance	<i>The decrease of preventable deaths is an indicator of sustainable development. Diseases of the circulatory system are one of the most common causes of death in Estonia. The time series of the indicator express the growth in the public awareness of health and orientation of the health system to preventive activities. On the other hand, the indicator reflects the level of medicine in a country. The high level of the indicator, in particular in the age group younger than 65 years of age, reduces the lifespan of working-age population. Diseases of the circulatory system are largely preventable and can be deferred.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010 1,178 persons in the age group up to 65 died from diseases of the circulatory system, among them 903 males and 275 females, which made up 106 deaths per 100,000 inhabitants in this age group. The respective death rate of males was 167 deaths per 100,000 males of this age group, and that of females – 48 deaths per 100,000 females of this age group. Among females in the age group 65 years or younger, the number of incidents of premature death caused by diseases of the circulatory system decreased over 40% in the period 2000–2010. At the same time, the number of incidents of premature death among males in the age group 65 years or younger caused by diseases of the circulatory system declined by more than one third. The national strategy for prevention of cardiovascular diseases for the years 2005–2020 sets a target that the number of deaths</i>

caused by diseases of the circulatory system shall be less than 148 deaths among men in the age group 65 or younger and less than 57 deaths among women in the age group 65 or younger by the year 2020. Thus the target for women is already achieved.

International comparison

In 2008, the standardized death rate of the diseases of circulatory system per 100,000 inhabitants aged 65 or younger was 46.8 in the European Union – 70.2 for males and 24.2 for females. Regarding the standardized death rate among both men and women, Estonia together with Bulgaria, Romania, Latvia and Lithuania ranks as one of the first among the European Union countries. The 2008 indicator of Estonia exceeded the European Union average by 2.4 times (2.8 times higher among males). The indicator was the lowest in France – 25.6 – this was also for males (38.5) and for females the lowest was in Spain (13.1). The standardized death rate of diseases of the circulatory system was the highest in Latvia (157), thereby also among males (261.1). In case of females, the highest indicator of the European Union countries was recorded in 2008 in Bulgaria (76.4).

Measures

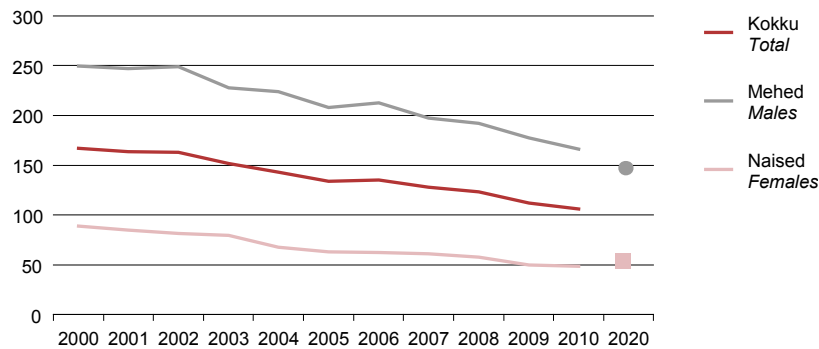
A national strategy has been worked out for the years 2005–2020 for the prevention of cardiovascular diseases. Occurrences of cardiovascular diseases can be reduced by long-term and extensive programmes. It is important to implement measures for encouraging physical activity, whereas the environment and infrastructure that promote physical activity are relevant preconditions in that respect. The mortality risk caused by cardiovascular diseases can be reduced when the nutrition habits of population become healthier and the consumption of tobacco and alcohol as well as passive smoking decreases.

Vereringeelundite haigustesse surnute arv 100 000 alla 65-aastase elaniku kohta soo järgi, 2000–2010 ja 2020. aasta eesmärk

The number of deaths from diseases of the circulatory system per 100,000 inhabitants in the age group below 65 by gender, 2000–2010 and the target for 2020

Näitaja kõrge taseme tõttu alla 65-aastaste seas lüheneb tööealise elanikkonna eluiga.

A high level of the indicator among the population aged below 65 shortens the lifetime of working-age population.

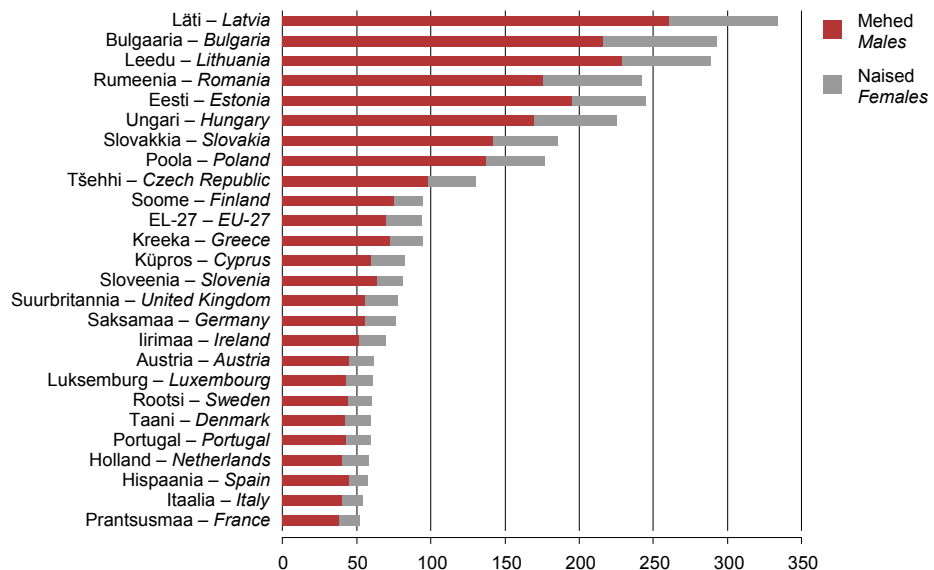

Vereringeelundite haiguste standarditud suremuskordaja 100 000 alla 65-aastase elaniku kohta soo järgi Euroopa Liidus, 2008

Standardized death rate of diseases of the circulatory system per 100,000 inhabitants in the age group below 65 in the European Union, 2008

Eesti asub EL-i riikide seas nii meeste kui ka naiste suremuskordaja poolest esimeste hulgas.

With respect to the death rate of both males and females, Estonia ranks as one of the first among the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

PAHALOOMULISTESSE KASVAJATESSE SUREMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab pahaloomulistesse kasvajatesse surnute arvu 100 000 elaniku kohta. Rahvusvahelisel võrdlusel kasutatakse vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suremuskordajat 100 000 elaniku kohta soo järgi.
Asjakohasus	Jätkusuutlik areng eeldab oodatava eluea pikenemist ja tervena elada jäänud aastate arvu suurenemist. Arenenud riikides on pahaloomulised kasvajad hakanud kujunema vananeva rahvastiku peamiseks surmapõhjuseks, kuid haiguse õigeaegne avastamine ja ravi vähendab suremust tööealises elanikkonnas. Riiklikus vähistrateegias aastateks 2007–2015 on seatud eesmärk, et 2015. aastaks väheneks vähki suremus 2005. aastaga võrreldes 10%, sh meestel kopsuvähki suremus 10% ja naistel emakakaelavähki suremus 30%.
Olukord Eestis	2010. aastal suri pahaloomulistesse kasvajatesse 3553 inimest (1947 meest ja 1606 naist), ehk 265 inimest 100 000 elaniku kohta, sh 315 meest 100 000 mehe ja 222 naist 100 000 naise kohta. Enamik pahaloomuliste kasvajate tõttu surnud meestest suri kopsuvähki ^a (28% meeste vähisurmades) – 536 surmajuhtu ehk 87 juhtu 100 000 mehe kohta. Naised surid enim rinnavähki (14%). Emakakaelavähk oli surma põhjus 4%-l juhtudest. 2010. aastal suri rinnavähki 227 naist (31 naist 100 000 kohta) ja emakakaelavähki 71 naist (10 naist 100 000 kohta).
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis oli 2008. aastal pahaloomuliste kasvajate standarditud suremuskordaja (190 juhtu 100 000 kohta) 8% suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt (173 / 100 000). Meeste näitajaga (290 / 100 000) oli Eesti 2008. aastal EL-i esimese nelja riigi seas. Naiste näitaja (136 / 100 000) oli Eestis üks EL-i keskmisi.
Meetmed	Pahaloomuliste kasvajate teke on seotud nii keskkonnategurite, inimeste harjumuste (nt tubaka- ja alkoholitarvitamise) kui ka geneetilise eelsoodumusega. Riiklikus vähistrateegias aastateks 2007–2015 on vähijuhtude arvu vähendamise meetmetena rõhutatud ennetustööd, vähi varajast avastamist ja ravi. Olulised on veel meetmed tervislikuma keskkonna tagamiseks, rahvastiku teadlikkuse suurendamiseks keskkonnaga seotud vähimõjurite kohta ning tubakatoodete ja alkoholi tarvitamise piiramiseks. Tervishoiusüsteemis eeldab see emakakaela- ja rinnavähi varajast avastamist sõeluuringu teel, kvaliteetsete diagnostikameetodite juurutamist ja kättesaadavuse tagamist ning kvaliteetse, kõiki ravimeetodeid kaasava vähiravi saamist optimaalses mahus.

MORTALITY FROM MALIGNANT NEOPLASMS

Definition	<i>The indicator expresses the death rate of malignant neoplasms per 100,000 population. In international comparison the age-standardized mortality rate (European standard population) per 100,000 inhabitants by gender is used.</i>
Relevance	<i>A prerequisite for sustainable development is the increase in life expectancy and disability-free life expectancy. In the developed countries, deaths from malignant neoplasms are becoming the major death cause among ageing population. Nevertheless, timely detection and treatment of diseases reduce the mortality among the working-age population. The National Cancer Strategy 2007–2015 foresees that the cancer death rate will be reduced by 10%, the lung cancer death rate among males by 10% and cervical cancer death rate among females by 30% by the year 2015 compared to 2005.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, 3,553 persons (1,947 males and 1,606 females) died from malignant neoplasms, amounting to 265 deaths per 100,000 inhabitants, of which 315 males per 100,000 males and 222 females per 100,000 females. Lung cancer^a was the most frequent cause of death from malignant neoplasms among males (28%) – 536 deaths or 87 males per 100,000 males. Among females, the most prevalent cause of death from cancer was breast cancer (14%). Cervical cancer was the cause of death in 4% of cases. In 2010, 227 females died from breast cancer (31 females per 100,000) and 71 females from cervical cancer (10 females per 100,000).</i>
International comparison	<i>In 2008, in Estonia, the age-standardized death rate (190 deaths per 100,000) of malignant neoplasms exceeded the European Union average by 8% (173 deaths per 100,000). In 2008, Estonia was among the top four EU countries with regard to the high death rate of malignant neoplasms among males (290 / 100,000). In 2008, the standardized death rate of malignant neoplasms among females in Estonia was at the average level (136 / 100,000) of the European Union.</i>

^a Kopsuvähi juhtumite hulka on arvestatud ka kõri-, hingetoru- ja bronhivähi juhtumid.

^a Under lung cancer also the cancers of larynx, trachea and bronchus are considered.

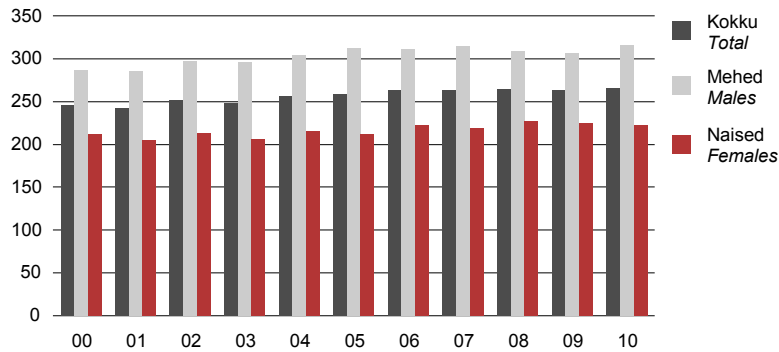
Measures

Cancer development is related to the environmental factors, personal habits (e.g., consumption of tobacco and alcohol) as well as to the genetic disposition. In the National Cancer Strategy 2007–2015, prophylactic activities, early detection and treatment of cancer have been pointed out as the measures for cancer prevention. Also the measures for ensuring healthier environment, for increasing the population’s awareness of cancer risks arising from the environment, and for reducing the consumption of tobacco and alcohol are considered important. In the health system, it requires early detection of cervical and breast cancer by screening, introduction of high-quality diagnostic methods and availability of high-quality multimodal (involving all treatment methods) cancer treatment in an optimal scope.

Aastatel 2000–2010 kasvas pahaloomulistes kasvajatesssuremus üle 7%.

In 2000–2010, the mortality from malignant neoplasms increased by more than 7%.

Pahaloomulistes kasvajatesssuremus 100 000 elaniku kohta soo järgi, 2000–2010
Mortality from malignant neoplasms per 100,000 inhabitants in Estonia by gender, 2000–2010

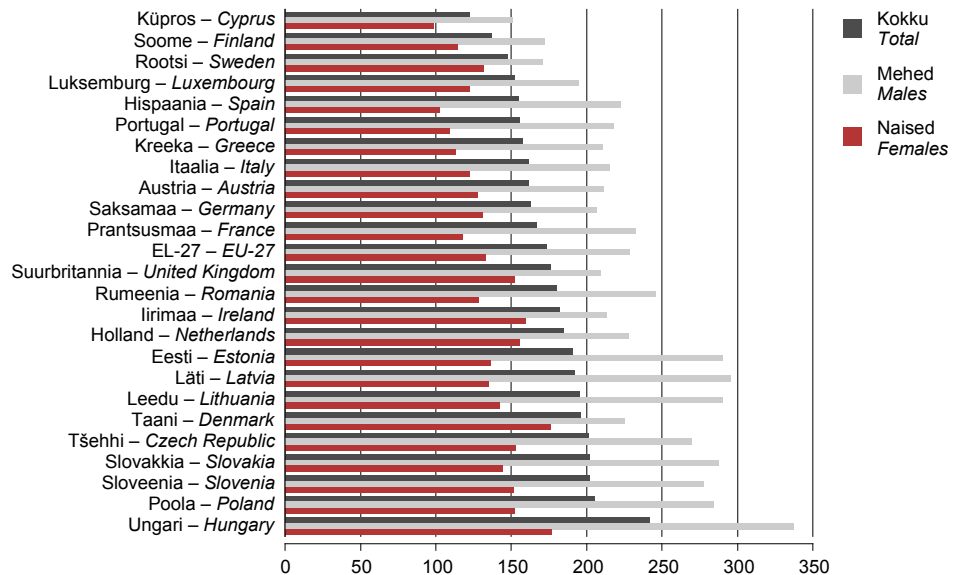

Pahaloomuliste kasvajate standarditud suremuskordaja 100 000 elaniku kohta soo järgi Euroopa Liidus, 2008

Age-standardized death rate of malignant neoplasms per 100,000 inhabitants in the European Union by gender, 2008

Eestis oli pahaloomuliste kasvajate suremuskordaja 2008. aastal 8% suurem kui EL-is keskmiselt.

In 2008, the death rate of malignant neoplasms in Estonia exceeded the EU average by 8%.

Allikas/Source: Eurostat

SISSETULEKUTE EBAVÕRDSUS

Definitsioon	Näitaja väljendab 20% kõrgeima sissetulekuga (kõrgeim kvintil) isikute summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku ja 20% madalaima sissetulekuga isikute (madalaim kvintil) summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku jagatist.
Asjakohasus	Sissetulekute ebavõrdsus näitab, mitu korda ületavad kõige rikkamate inimeste sissetulekud kõige vaesemate omasid ehk milline on majandusliku ebavõrdsuse tase ühiskonnas: mida suurem on sissetulekute jagatise arväärtus, seda suurem on ühiskonnaliikmete majanduslik ebavõrdsus. Näitaja trend kajastab sotsiaalpoliitika tõhusust riigis ehk seda, kas ja millisel määral suudavad sotsiaaltoetused vähendada vabast turust tingitud ebavõrdsust. Suur majanduslik ebavõrdsus avaldab negatiivset mõju majanduse arengule ja majanduskasvule ning tekitab ka sotsiaalset ja poliitilist ebastabiilsust ja rahulolematust. Sissetulekute suur ebavõrdsus tekitab ühelt poolt pingeid inimeste vahel, teiselt poolt aga sotsiaalseid probleeme ühiskonnas tervikuna ja viitab suuremale vajadusele sotsiaaltoetuste järele.
Olukord Eestis	Eestis on 20% madalaima sissetulekuga ja 20% kõrgeima sissetulekuga elanike sissetulekute erinevus viimastel aastatel püsinud enam-vähem samal tasemel. 2009. aastal oli elanikkonna vaeseima ja rikkaima kvintili sissetulekute erinevus viiekordne. 2000. aastal ületas kõrgeimasse kvintili kuuluvate inimeste sissetulek madalaima kvintili inimeste oma 6,3 korda, seega on sissetulekute ebavõrdsus siiski veidi vähenenud.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides keskmiselt oli 2008. aastal kõrgeimasse ja madalaimasse sissetulekukvintili kuuluvate elanike summaarse aasta ekvivalentnetosissetuleku suhe 4,9. Suurim sissetulekute ebavõrdsus oli Lätis (7,3 korda), väikseim Sloveenias (3,2), Tšehhis (3,5) ja Ungaris (3,5). Eestis oli see näitaja 5,0 ehk EL-i riikide keskmisest veidi suurem. Tuleb siiski arvestada, et sissetulekute võrdsem jaotus ei näita otseselt riigi paremat majandusliku arengu taset.
Meetmed	Vaesuse leevendamiseks ja majandusliku ebavõrdsuse vähendamiseks tuleb tösta inimeste haridustaset ja suurendada tööhõivet, samuti on oluline roll sotsiaalsetel siiretel. Nende hulka kuuluvad nii riiklikud kui ka kohalike omavalitsuste toetused ja hüvitised. Siirded hõlmavad madalaima sissetulekukvintiliga elanike sissetulekust üle poole.

INEQUALITY OF INCOME

Definition	<i>Ratio of the total equalized yearly disposable income received by 20% of the population with the highest income (highest quintile) to the total equalized yearly disposable income received by 20% of the population with the lowest income (lowest quintile).</i>
Relevance	<i>The indicator shows how many times the income of the wealthiest population exceeds the income of the poorest population, which reflects the level of economic inequality in the society: the bigger the numerical value of the quotient of incomes, the bigger the economic inequality in society. The trend of this indicator reflects the efficiency of the social policy of a country. Or in other words: if and to which extent social benefits can contribute to the reduction of inequality arising from free-market conditions. Substantial economic inequality has a negative impact on both economic growth and economic development, and it also generates social and political instability and discontentment. On the one hand, marked inequality between incomes causes tensions between people. On the other hand, it generates social problems in the society as a whole and increases the need for social benefits.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the difference between the incomes received by 20% of the population with the highest income and 20% of the population with the lowest income has not changed much in recent years. In 2009, the income of the richest quintile was five times higher than that of the poorest quintile. In 2000, the income of the population of the highest quintile exceeded the income of the population of the lowest quintile 6.3 times. Thus, inequality of income has slightly decreased.</i>
International comparison	<i>In 2008, the ratio of the total equalized yearly disposable income of people belonging to the highest income quintile to the total equalized yearly disposable income of people belonging to the lowest income quintile was on average 4.9 in the European Union countries. The largest inequality of income was recorded in Latvia (7.3) and the ratio was the lowest in Slovenia (3.2), Czech Republic (3.5) and Hungary (3.5). In Estonia, this ratio was 5.0, which is slightly higher than the EU average. It should be mentioned that a more equal distribution of incomes does not directly indicate the level of economic development of a country.</i>

Measures

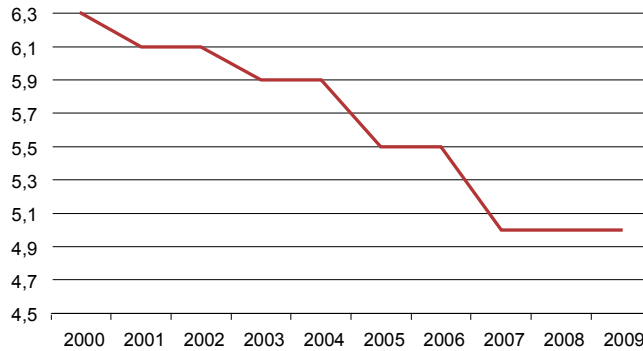
In order to alleviate poverty and reduce economic inequality, it is important to increase the level of education of the population and the employment rate. Social transfers also have great importance. Both governmental and local municipality grants and benefits are relevant here. Social transfers make up more than a half of the income of the population of the lowest income quintile.

20% madalaima ja 20% kõrgeima sissetulekuga elanike sissetulekute erinevus on vähenenud.

The difference between the incomes of 20% of the population with the highest income and 20% of the population with the lowest income has decreased.

Kvintiilide suhte kordaja Eestis, 2000–2009

Quintile share ratio in Estonia, 2000–2009

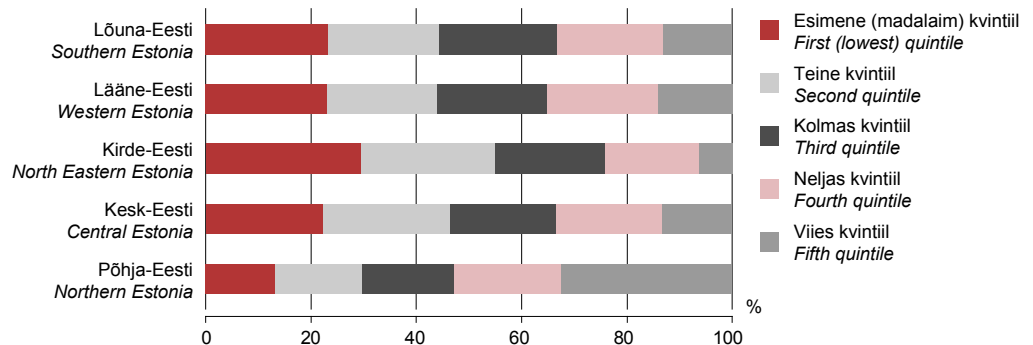

Elanikud sissetulekukvintiili ja piirkonna järgi, 2009

Population by income quintile and region, 2009

Rikkamate inimeste osatähtsus oli 2009. aastal suurim Põhja-Eestis ja väiksem Kirde-Eestis.

In 2009, the share of richer population was the highest in Northern Estonia and the lowest in North Eastern Estonia.

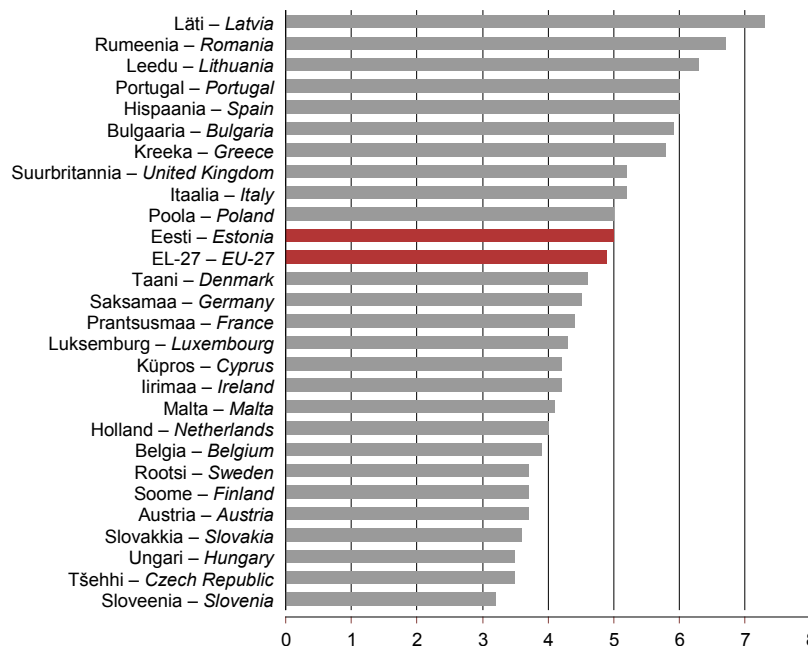

Kvintiilide suhte kordaja Euroopa Liidus, 2008

Quintile share ratio in the European Union, 2008

2008. aastal oli EL-is kõrgeimasse sissetulekukvintiili kuuluvate elanike sissetulek keskmiselt umbes viis korda suurem kui madalaimasse sissetulekukvintiili kuuluvate elanike oma.

In 2008, the population of the highest income quintile received, on average, an almost five times higher income than the population of the lowest income quintile in EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

SUHTELINE VAESUS

Definitsioon	Suhtelise vaesuse määr on nende isikute osatähtsus, kelle ekvivalentnetosissetulek on suhtelise vaesuse piirist madalam. Eestis nagu ka teistes Euroopa Liidu riikides on suhtelise vaesuse piir kokkulepitult 60% elanikkonna sissetulekute mediaanist.
Asjakohasus	Suhteline vaesus mõõdab üht vaesuse dimensiooni – rahalist sissetulekut –, peale mille on veel mitmesuguseid mitterahalise vaesuse või ilmajäetuse mõõtmeid. Peale sissetulekuvaesuse on üha levinum rääkida vaesusest kui nende ainelistest ressursside puudumisest, mis tagaksid ühiskonnas hädavajalikuks peetava elustandardi ja võimaldaksid osaleda ühiskonna sotsiaal- ja majanduselusel. Seega üldisemalt näitab vaesus ühiskonna sotsiaalse kaasatavuse taset.
Olukord Eestis	2009. aastal elas suhtelises vaesuses 16% Eesti elanikest ehk 211 000 inimest. Võrreldes 2008. aastaga oli suhtelise vaesuse määr ligikaudu 4 protsendipunkti madalam. Elanike vaesusesse langemist aitas vältida pensionite ja riiklike hüvitiste suurenemine 2009. aastal. Suhtelise vaesuse määra vähenemine oli tingitud ka inimeste sissetulekute kahanemisest, mistõttu esimest korda viimase kümne aasta jooksul vaesuspiir langes. Võrreldes 2008. aastaga langes vaesuspiir 24 euro võrra kuus. Majanduskasvu aastatel, kui osa ühiskonnarühmade sissetulekud suurenesid ebaproportsionaalselt kiiresti, jäid teised nendega võrreldes suhteliselt vaesemaks ja rühmadevaheline ebavõrdsus oli suurem. Majanduskriisi ajal aga on elanike sissetulekud ühtlustunud ja seda näitab ka madalam suhtelise vaesuse määr. Viimase kümne aasta jooksul on suhtelises vaesuses elavate meeste osatähtsus olnud alati naiste omast väiksem. 2009. aastal kahanes vaesusmäärade sooline erinevus vaid ühe protsendipunkti. Soolise lõhe vähenemist mõjutas meeste kõrge töötusmäär ja vanemaealiste suhtelise positsiooni paranemine ühiskonnas. Kui varasematel aastatel oli vanemaealiste vaesusmäär vanuserühmade suurim, siis 2009. aastal olid nad üks vaesusega kõige vähem kokkupuutuvaid rühmi.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal oli Euroopa Liidu liikmesriikide keskmine suhtelise vaesuse määr 16%. Eesti elanikest elas vaesuses 20%. Suhtelise vaesuse määr oli Eesti omast kõrgem Lätis (26%), Rumeenias (22%), Bulgaarias (22%) ja Leedus (21%). Eesti omaga enam-vähem sama suur oli vaeste osatähtsus rahvastikus Kreekas ja Hispaanias. EL-i madalaim oli suhtelise vaesuse määr 2008. aastal Tšehhis (9%).
Meetmed	Vaesusriski leevendamisel on muu hulgas oluline osa sotsiaalsetel siiretel, mille hulgas on nii riiklikud kui ka kohalike omavalitsuste toetused ja hüvitised. (Näiteks 2009. aastal elanuks Eestis igasuguste sotsiaalsete toetusteta suhtelises vaesuses 41% kogu rahvastikust.) Oluline vaesuse vähendaja on ka riiklik tööhõivestrategia, mis aitab võidelda vaesuse suurima põhjuse – töötusega. Nimelt elavad Eestis suurimas vaesuses just need leibkonnad, kus keegi tööl ei käi – 2009. aastal lasteta töötutest leibkondadest 52% ja lastega töötutest leibkondadest 80%. Eesti valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on eesmärgiks seatud inimeste sissetulekute ja sotsiaalse turvalisuse suurenemine ning elukvaliteedi paranemine. Suhtelise vaesuse määr pärast sotsiaalseid siirdeid peaks 2015. aastaks vähenema 16,5%-ni ja 2020. aastaks 15%-ni.

RELATIVE POVERTY

Definition	<i>At-risk-of-poverty rate is the share of persons with an equalized disposable income that is below the relative poverty threshold. In Estonia and in other EU countries, the at-risk-of-poverty threshold is set at 60% of the national median disposable income.</i>
Relevance	<i>Relative poverty measures monetary income which is one dimension of poverty. Besides that, there are several non-monetary poverty or deprivation dimensions. Poverty is not just a lack of money, but rather the lack of material resources that ensure the essential living standard and enable participation in the social and economic life of the society. Therefore, in a more general sense, poverty reflects the level of social inclusion in the society.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, the at-risk-of-poverty rate of Estonia was 16% – 211,000 people lived in relative poverty, which is about 4 percentage points less than in 2008. The decrease in at-risk-of-poverty rate was due to increased pensions and governmental benefits in 2009, but also due to a fall in people's incomes which meant that, for the first time in ten years, there was a decrease in poverty threshold. Compared to 2008, poverty threshold fell by 24 euros per month. In the years of economic growth, the income of certain social groups grew disproportionately fast, while the relative poverty of other groups increased and the</i>

inequality between groups was greater. During the recession, however, the incomes of the population have evened out, which is also indicated by a lower at-risk-of-poverty rate.

For the last 10 years, the share of men living below poverty line has always been smaller than that of women. However, in 2009, the gender gap in poverty rates decreased to just one percentage point. The gender poverty gap was affected by a high unemployment rate among men and also by the improvement in the relative position of the elderly. During the previous years, the elderly have had the highest at-risk-of-poverty rate of all age groups, whereas in 2009 they were one of the groups least affected by poverty.

International comparison

In 2008, the average at-risk-of-poverty rate of the EU-27 countries was 16%. 20% of Estonian residents lived in poverty. This indicator was higher only in Latvia (26%), Romania (22%), Bulgaria (22%) and Lithuania (21%). In Greece and Spain, the share of population living in poverty was almost the same as in Estonia. In 2008, the lowest relative poverty in EU-27 was in the Czech Republic (9%).

Measures

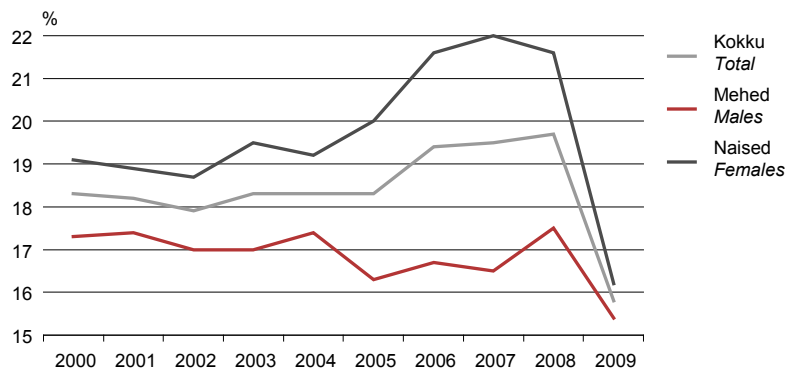
Among other things, social transfers have an important role in alleviating poverty risk. Both governmental and local municipality grants and benefits should be considered. (For example, in 2009, without the availability of various social benefits, 41% of the population in Estonia would have lived in relative poverty). The national employment strategy is an essential tool aimed at reducing poverty. It helps to fight the main cause of poverty – unemployment. Namely, households with no employed members have the biggest poverty risk in Estonia – 52% of non-working households without children and 80% of non-working households with children lived in poverty in 2009. A target set in the Estonian Government Action Plan 2011–2015 is to increase the population’s income, quality of life and social security. The goal is to decrease the at-risk-of-poverty rate after social transfers down to 16.5% by 2015 and to 15% by 2020.

Sooline lõhe vaesusmäärades on kahanenud, peamiselt tänu naiste vaesusmäära langusele.

The gender gap in poverty rates has decreased, mostly due to a decline in women’s poverty rate.

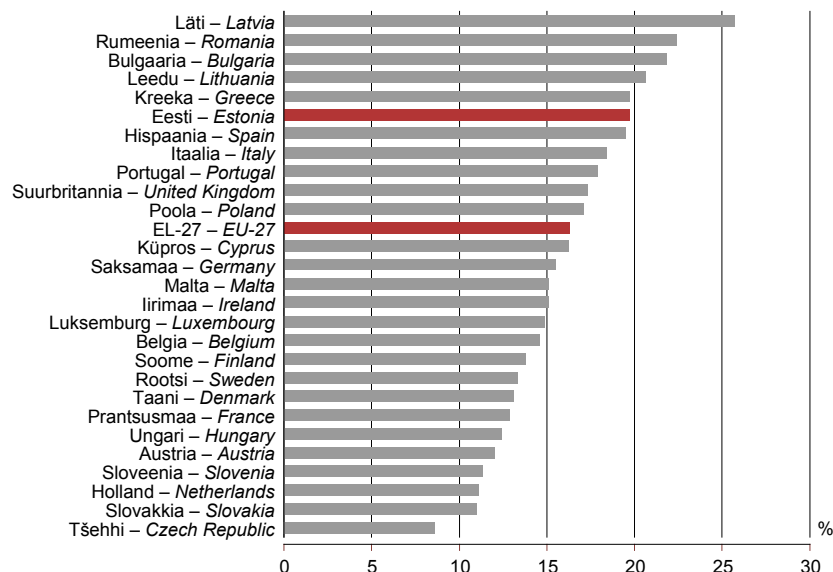
Suhtelise vaesuse määr soo järgi, 2000–2009

At-risk-of-poverty rate by gender, 2000–2009

Suhtelise vaesuse määr Euroopa Liidus, 2008

At-risk-of-poverty rate in the European Union, 2008

2008. aastal oli Eesti elanike vaesusesse sattumise risk üks EL-i suurimaid.

In 2008, the at-risk-of-poverty rate of Estonia was one of the highest among the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

LASTE VAESUSRISK

Definitsioon	Näitaja väljendab allpool suhtelise vaesuse piiri elavate kuni 17-aastaste laste osatähtsust. Eestis on suhtelise vaesuse piir 60% elanikkonna sissetulekute mediaanist.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas peaksid kõigil lastel olema võrdsed hariduslikud, arstiabi, rahuldavate elamistingimuste ning ka huvitegevuse ja vaba aja sisuka veetmise võimalused. Sissetulekuvaesust mõõdetakse leibkonna alusel – leibkonnaliikmete sissetulekud liidetakse kokku ja jagatakse liikmete arvuga. See tähendab, et vaesed ei saa olla leibkonna üksikud liikmed, vaid vaene on kogu leibkond. Seega on lapse vaesusrisk otseselt seotud leibkonna suhtelise vaesusega.
Olukord Eestis	Eestis elab allpool vaesuspiiri umbes viiendik kuni 17-aastastest lastest. Võrreldes 2008. aastaga oli aasta hiljem see näitaja veidi väiksem – 2009. aastal oli laste suhtelise vaesuse määr 17,3%. Samal ajal on laste suhteline positsioon võrreldes kogu Eesti elanikkonna omaga halvenenud. Alates 2008. aastast on laste vaesusmäär olnud riigi keskmisest kõrgem ja 2009. aastal see erinevus ka suurenes. Suhtelisse vaesusesse sattumise riskitegur võib olla leibkonna koosseis: leibkonna heaolu oleneb töötavate ja ülalpeetavate liikmete arvust leibkonnas. Seepärast on vaesuses elavaid inimesi teistest enam üksikvanemate ja paljulapseliste paaride hulgas. Võrreldes teiste leibkonnatüüpidega oligi 2009. aastal kõige rohkem vaesuses elavaid inimesi üksikvanemate seas (38%). Kui ühe või kahe lapsega paaridest elas vaesuses kümnendik, siis vähemalt kolme lapsega perede hulgas oli vaeste osatähtsus ligikaudu kaks korda suurem.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides elas 2008. aastal allpool suhtelise vaesuse piiri keskmiselt 20% kuni 17-aastastest lastest. Kõige suurem oli allpool vaesuspiiri elavate laste osatähtsus Rumeenias (33%), Lätis (26%) ja Bulgaarias (25%), kõige väiksem Taanis, Sloveenias (mõlemas 11%), Küprosel ja Soomes (mõlemas 12%). Eestis oli see näitaja 2008. aastal EL-i riikide keskmisest veidi suurem (21%).
Meetmed	Laste vaesusrisk väheneb, kui kasvab lastega leibkondade sissetulek. Selleks peaks suurenema vanemate palgatööst saadav tulu ja/või lastele mõeldud toetused. Nende hulka kuuluvad nii riiklikud toetused (peretoetused, vanemahüvitised, sünnitoetus, lapsetoetus olenevalt laste arvust, lapsehooldustasu, üksikvanema toetus jm) kui ka kohalike omavalitsuste makstavad toetused. Ilma sotsiaalsete siireteta elanuks 2009. aastal suhtelises vaesuses 33,3% lastest (pärast siirdeid elas 17,3%). Abi vajavate laste ja lastega perede jaoks on oluline ka lastekaitse ja -hoolekande tase riigis. Et kõige suuremas vaesusriskis elavad töötute leibkondade lapsed, on riigi tööhõivestrateegial (töötuse vähendamisel) laste vaesuse vähendamisel oluline osa. Laste ja perede arengukavas aastateks 2012–2020 nimetatud tegevuste peamine eesmärk on suurendada laste ja perede heaolu ja parandada elukvaliteeti. Muu hulgas kavandatakse edasi arendada peretoetuste süsteemi ja tõhustada lastekaitse süsteemi.

RISK-OF-POVERTY OF CHILDREN

Definition	<i>The share of children aged up to 17 living below the at-risk-of-poverty threshold. In Estonia, the relative poverty threshold is set at 60% of the national median disposable income.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, all children should have equal possibilities for education, health care, satisfactory living conditions, recreational activities and well-spent leisure time. Income poverty is measured on the basis of the household – the incomes of household members are summed up and divided by the number of household members. This means that not the separate members of a household are poor, but the entire respective household is poor. Therefore, the risk-of-poverty of a child is directly connected with the relative poverty of the respective household.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, about one fifth of the children aged up to 17 live below the at-risk-of-poverty threshold. Compared to 2008, this indicator decreased a little and made up 17.3% in 2009. However, compared to the total population of Estonia, the relative position of children has worsened. Starting from the year 2008, the at-risk-of-poverty rate of children has been higher than the country's average, and this gap widened even more in 2009. An important factor affecting risk of poverty is the composition of the household: the well-being of a household depends on the number of working and dependent members in a household. Therefore, the number of people living in poverty is the highest among single parent households and in households with a large number of children. Compared to other household types, the at-risk-of-poverty rate was the highest among single parents in 2009</i>

(38%). Only one tenth of couples with one or two children were considered to be poor. However, the rate of households living in poverty was two times higher among couples with three or more children.

International comparison

In 2008, an average of 20% of the children aged up to 17 lived below the at-risk-of-poverty threshold in the EU-27 countries. The share of children living below the at-risk-of-poverty threshold was the biggest in Romania (33%), Latvia (26%) and Bulgaria (25%), and it was the smallest in Denmark and Slovenia (11% in both), Cyprus and Finland (12% in both). In Estonia, this indicator was a little higher than the EU-27 average in 2008 (21%).

Measures

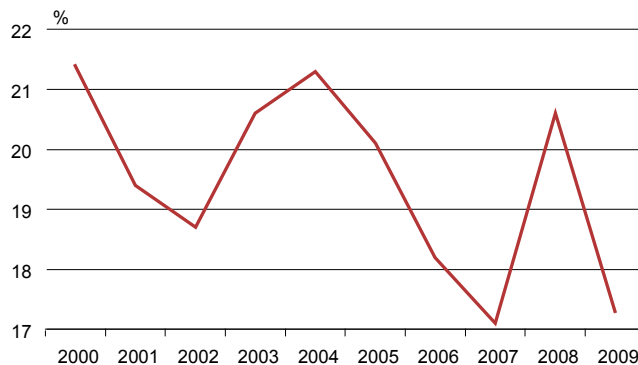
The risk-of-poverty of children can be reduced by increasing the income of households with children. For that purpose, either the income that parents receive from wage labour and/or the social benefits intended for children should increase. Both the governmental (family allowances, parental benefits, childbirth allowance, child allowance in correlation with the number of children, childcare allowances, single parent's child allowances, etc.) and the local municipality transfers should be considered. In 2009, without the availability of social transfers, 33.3% of children would have lived in relative poverty (after transfers, this rate was 17.3%). For children and families with children who are in need of help, the level of child protection and child welfare in the country is also of great importance. As children living in non-working households are at the biggest poverty risk, the national employment strategy (abatement of unemployment) has an essential role in reducing children's poverty. The main aim of the activities listed in the Action Plan for Children and Families 2012–2020 is to increase the well-being and quality of life of children and families. Continued development of the system of family subsidies and improvement of child protection are planned among other measures.

Allpool suhtelise vaesuse piiri elavate 0–17-aastaste osatähtsus, 2000–2009

The share of the population aged 0–17 living below the at-risk-of-poverty threshold, 2000–2009

Eestis allpool suhtelise vaesuse piiri elavate laste arv 2009. aastal veidi vähenes.

In Estonia, the number of children living below the at-risk-of-poverty threshold slightly decreased in 2009.

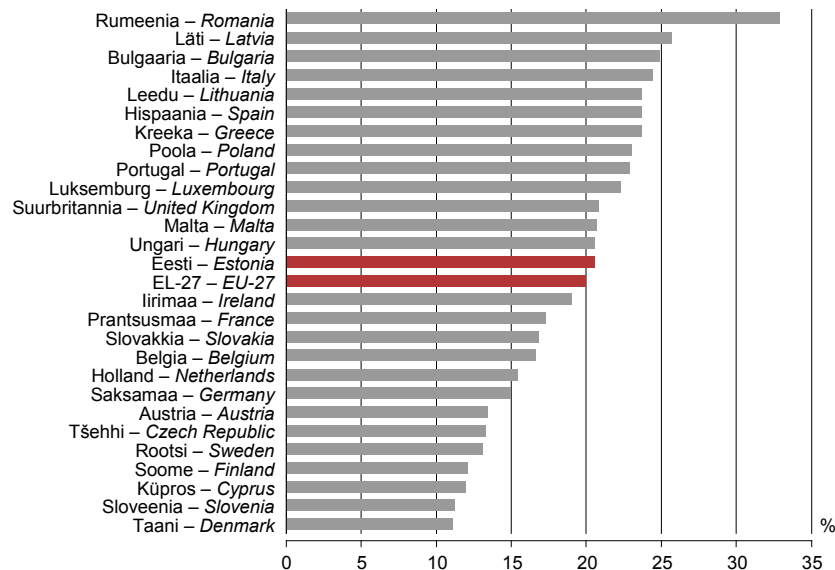

Allpool suhtelise vaesuse piiri elavate 0–17-aastaste osatähtsus Euroopa Liidus, 2008

The share of the population aged 0–17 living below the at-risk-of-poverty threshold in the European Union, 2008

Eestis on allpool suhtelise vaesuse piiri elavate laste osatähtsus umbes sama suur kui EL-is keskmiselt.

In Estonia, the share of children living below the at-risk-of-poverty threshold is about the same as the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

PIKAAJALINE TÖÖTUS

Definitsioon	Näitaja väljendab pikaajaliste (vähemalt 12 kuud) töötute osatähtsust tööjõus (15–74-aastaste hulgas).
Asjakohasus	Kõrge pikaajalise töötuse määr mõjub ühiskonna jätkusuutlikkusele negatiivselt. Vähenevad sotsiaalne sidusus ja majanduskasv, sest osa tööjõust ei leia rakendust. Pikaajaliste töötute osatähtsus näitab nende inimeste hulka, kes soovivad tööturule siseneda ja on valmis seda tegema, kuid mitmesugustel põhjustel pole siiski suutnud seda teha. Pikaajaline töötus avaldab negatiivset mõju peale töötut enda ka tema perele ja kogu ühiskonnale. Pikaajaline töötus on suurem risk vaesusesse sattuda ja tõrjutud olla, on tal potentsiaalne oht muutuda mitteaktiivseks ja heitunuks. Pikaajalised töötud on need, kelle kvalifikatsioon ei vasta tööturu nõuetele ja kelle jaoks ei ole piisavalt sobivaid töökohti.
Olukord Eestis	Pikaajaliste töötute arv oli 2010. aastal 53 000 ja pikaajalise töötuse määr 7,7%. 2000. aastal oli Eestis pikaajalisi töötuid 41 000. Järgmistel aastatel tööpuudus järjest vähenes ja koos sellega vähenes ka pikaajaliste töötute arv. 2008. aastal alanud majanduskriisiga kaasnesid taas ka pikaajalise töötuse kasv, tööotsingutest loobumine ja majandusliku toimetuleku raskused. Kui 2008. aastal oli aasta või kauem tööd otsinud 12 000 töötut, siis 2009. aastal kasvas nende arv üle kahe korra – 26 000-ni – ja 2010. aastal veel sama palju – 53 000-ni. Üle kahe aasta kestnud majanduskriis süvendas märkimisväärselt ka väga pikaajalist töötust. 2010. aastal oli vähemalt 24 kuud töötäin olnud 19 000 inimest. Meeste hulgas on pikaajaline tööpuudus suurem kui naiste hulgas: meeste pikaajalise töötuse määr oli 2010. aastal 9,4%, naiste oma 5,9%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikide keskmine pikaajalise töötuse määr oli 2010. aastal 3,9% ehk umbes kaks korda madalam kui Eestis samal aastal (7,7%). Kõige rohkem oli pikaajalisi töötuid Slovakkias (9,2%) ja kõige vähem Austrias (1,1%).
Meetmed	Töötuse, sealhulgas pikaajalise töötuse leevendamiseks on vajalik tõhus koostöö võimalike tööandjate ja Töötukassa vahel. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on seatud eesmärgiks vähendada pikaajalise töötuse määra 2015. aastaks 4%-ni ja 2020. aastaks 2,5%-ni. Pikaajaliste töötute tööturule tagasipöördumist toetavad aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ja tõhusad aktiveerimismeetmed.

LONG-TERM UNEMPLOYMENT

Definition	<i>The share of the long-term (over 12 months) unemployed in labour force (among the population aged 15–74).</i>
Relevance	<i>A high long-term unemployment rate has a negative impact on the sustainability of society. Long-term unemployment limits social cohesion and economic growth, as a part of the labour resources is not deployed. The long-term unemployed are persons who are looking for a job and wish to enter the labour market, but for various reasons have not succeeded in doing so. Long-term unemployment has a negative impact not only on the unemployed person himself/herself but also on his/her family and the whole society. Professional skills, working habits, self-esteem and quality of life decrease during a long period of unemployment. The emerging subsistence problems in turn affect family relationships and health. As the long-term unemployed have a bigger risk of poverty and exclusion, they are in a potential danger of becoming inactive and discouraged. Long-term unemployment indicates that the qualifications of these people do not correspond to the labour market demands and that there are not enough suitable jobs available for them.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the number of the long-term unemployed in 2010 was 53,000 and the respective rate was 7.7%. In 2000, the number of the long-term unemployed in Estonia was 41,000. In the following years, unemployment decreased steadily together with the number of the long-term unemployed. The recession that started in 2008 also brought along an increase in long-term unemployment and difficulties in coping, and caused people to give up job-seeking. While in 2008 there were 12,000 long-term unemployed, their number increased more than</i>

twice in 2009 to 26,000 and doubled again in 2010 – to 53,000. The economic crisis, which lasted over two years, significantly aggravated the situation of very long-term unemployment. The number of the unemployed who had been without work for 24 months or more reached 19,000 in 2010. Compared to women, men suffered more from long-term unemployment. In 2010, the rate of long-term unemployment among men reached 9.4%, and 5.9% among women.

International comparison

In 2010, the average long-term unemployment rate of the EU-27 countries was 3.9%, which was two times lower than in Estonia (7.7%) in the same year. The number of the long-term unemployed was the highest in Slovakia (9.2%) and the lowest in Austria (1.1%).

Measures

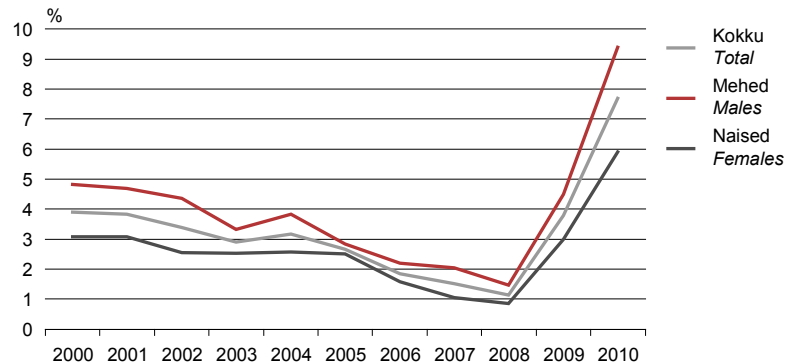
In order to alleviate unemployment, including long-term unemployment, effective cooperation between potential employers and the Estonian Unemployment Insurance Fund is needed. The Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020” has set the target to decrease the long-term unemployment rate to 4% by 2015, and down to 2.5% by 2020. The greater influence of an active labour market policy and efficient measures of activation will help to bring the long-term unemployed back to the labour market

15–74-aastaste pikaajalise töötuse määr soo järgi, 2000–2010

The long-term unemployment rate of the population aged 15–74 by gender, 2000–2010

Pikaajaline tööpuudus on suurem meeste hulgas.

Long-term unemployment is greater among men.

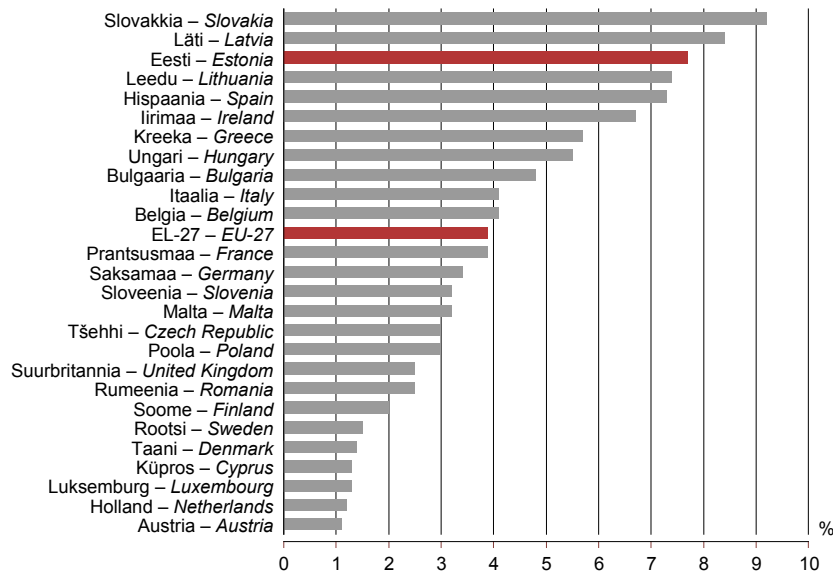

15–74-aastaste pikaajalise töötuse määr Euroopa Liidus, 2010

The long-term unemployment rate of the population aged 15–74 in the European Union, 2010

2010. aastal oli pikaajalise töötuse määr Eestis üks EL-i kõrgemaid.

In 2010, the long-term unemployment rate in Estonia was one of the highest among the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

RAVIKINDLUSTUSEGA KAETUS

Definitsioon	Näitaja väljendab ravikindlustusega inimeste osatähtsust rahvastikus. Ravikindlustus on ravikindlustuse seadusega kehtestatud tervishoiukulude katmise süsteem, kus rahastatakse ravikindlustusega inimeste kulud haiguste ärahoidmiseks ja raviks (sh ravimid ja meditsiinilised abivahendid) ning makstakse ajutise töövõimetuse või muid hüvitisi.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas peaks kõigil inimestel olema õigus saada arstiabi ja võrdsed võimalused haigusi ära hoida. Et Eesti on oma elanike terviseseisundi näitajate poolest Euroopa Liidus viimaste hulgas, on ravikindlustusega kaetusel riiklikult väga suur tähtsus. Eestis toimib ravikindlustus solidaarsuspõhimõttel – solidaarsed on omavahel põlvkonnad: laste, õpilaste ja pensionäride tervishoiuteenuste kulud katavad täiel määral praegused töötajad – ning võrdse ja ühetaolise kohtlemise põhimõttel – kehtiva õigusruumi kohaselt on kõikidele kindlustatutele tagatud võrdsed õigused ja ühetaoline kohtlemine, s.t raviteenuse kättesaadavus ei olene konkreetse inimese eest tasutud sotsiaalmaksu suurusest.
Olukord Eestis	2010. aasta lõpus oli Eestis ravikindlustus 1 256 240 inimesel ehk 93,7%-l rahvastikust. Võrreldes 2009. aastaga, kui kindlustatud oli 95,2% rahvastikust, on ravikindlustatute osatähtsus vähenenud 1,5 protsendipunkti. Ajavahemikus 2000–2010 oli ravikindlustusega inimeste osatähtsus suurim 2008. aastal – 96,0%. Kolme aastaga on kindlustuskaitsega inimeste arv vähenenud rohkem kui 30 000 võrra. Rahvaarv on samal ajal püsinud stabiilsena. Ravikindlustatute osatähtsuse vähenemine on majanduskriisi otsene tagajärg – töötutel, kes ei ole end arvele võtnud, pole ka ravikindlustust, ja töötute arv saavutas kõrgpunkti just 2010. aasta I kvartalis. Maakondadest on parim olukord Harju maakonnas, kus ravikindlustus on tervelt 96,9%-l elanikkonnast. Neljas maakonnas oli 2010. aastal kindlustatuid alla 90% (Jõgeva, Viljandi Järva ja Ida-Viru maakonnas), väikseima kindlustuskaetusega oli Jõgeva maakond (87,3%).
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvahelise võrdluse teeb keeruliseks asjaolu, et riigiti sotsiaalkindlustussüsteemid erinevad. Eesti Haigekassa andmetel on 100% kindlustuskaetus saavutatud Soomes ja Rootsis, kuid see on sotsiaaldemokraatliku heaolumudeli puhul loomulik
Meetmed	Et suurendada ravikindlustusega kaetust ja teha kvaliteetne arstiabi kättesaadavaks kõigile, on oluline tagada ravikindlustus ka neile, kel seda praegu ei ole. Peale õiguse saada vältimatut arstiabi on oluline, et kõik elanikud saaksid vajaduse korral pöörduda perearsti poole, tänu millele pikemas perspektiivis rahva tervisenäitajad paranevad ja tervishoiukulude kasv väheneb. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on seatud eesmärgiks, et ravikindlustusega elanike osatähtsus rahvastikus oleks 2012. ja 2016. aastal 99% ja 2020. aastal 100%.

HEALTH INSURANCE COVERAGE

Definition	<i>The proportion of persons covered with health insurance in the population. Health insurance is the system established by the Health Insurance Act for covering health care expenses: to finance the disease prevention and treatment costs of insured persons (incl. medicinal products and medical devices) and to pay benefits, e.g. for temporary incapacity for work.</i>
Relevance	<i>A sustainable society should provide all individuals with the right to receive medical care and with equal opportunities for preventing diseases. The public health indicators of the Estonian population place the country among the worst of the European Union. Thus, coverage with health insurance has very important implications on the national level. Health insurance in Estonia is based on the solidarity principle – solidarity is observed between different generations, so that the cost of health services for children, schoolchildren and pensioners is fully covered by the present working generations – and on the principle of equal and similar treatment, which means that all insured persons are granted equal rights and similar treatment pursuant to the current legislation, i.e. the availability of health services does not depend on the amount of social tax paid on behalf of a particular person.</i>
Situation in Estonia	<i>As at the end of 2010, 1,256,240 persons in Estonia, i.e. 93.7% of the population, had health insurance. Compared to 2009, when 95.2% of the population had health insurance, coverage has decreased by 1.5%. Between 2000 and 2010, health insurance coverage was the highest in 2008, at 96.0%. Over a period of three years, the number of persons with health insurance coverage has decreased by more than 30,000. At the same time, the population figure has remained stable. The decrease in health insurance coverage is a</i>

direct result of the economic crisis – the unemployed who are not registered do not have health insurance, and the number of the unemployed reached its peak exactly in Q1 2010.

Among the counties, the situation is the best in Harju county where as much as 96.9% of the population have health insurance. In 2010, the coverage rate was below 90% in four counties (Jõgeva, Viljandi, Järva and Ida-Viru), with the lowest coverage in Jõgeva county (87.3%).

International comparison

Any international comparisons are complicated by the fact that different countries have different social insurance systems. According to data provided by the Estonian Health Insurance Fund, Finland and Sweden have achieved 100% coverage, but this is natural considering the social democratic welfare model of these countries.

Measures

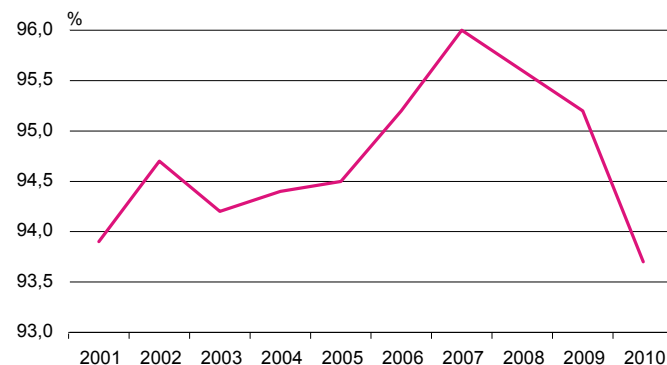
In order to increase health insurance coverage and to provide the entire population with access to high-quality medical aid, it is important to ensure health insurance coverage also for the population as yet not covered by health insurance. In addition to the right to receive emergency medical care, the free of charge opportunity to visit a family physician should also be provided to all people, as this will ensure the improvement of public health indicators and a decrease in health expenditure in the long term. The National Health Development Plan 2009–2020 has set the target of 99% health insurance coverage by 2012 and 2016, and 100% coverage by 2020.

Ravikindlustatute osatähtsus rahvastikus on järsult vähenenud.

The proportion of persons covered by health insurance has sharply decreased.

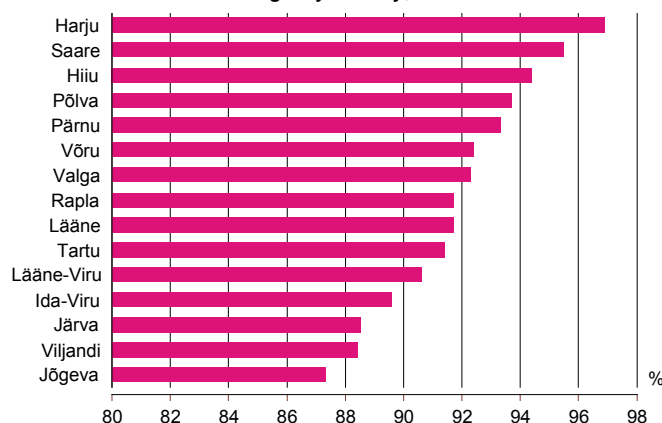
Ravikindlustusega kaetus, 2001–2010*

Health insurance coverage, 2001–2010*

Ravikindlustusega kaetus maakonna järgi, 2010

Health insurance coverage by county, 2010

Rahvastiku tervise 2009.–2020. aasta arengukava kohaselt peaks ravikindlustatute osatähtsus aastal 2012 olema 99%.

The National Health Development Plan 2009–2020 has set the target of 99% for health insurance coverage in 2012.

* Korrigeeritud 27.01.2012

* Correction has been made on 27.01.2012

HARIDUSSÜSTEEMIST VÄLJALANGEMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab põhihariduse või sellest madalama haridustasemega mitteõppivate noorte osatähtsust 18–24-aastaste hulgas.
Asjakohasus	Jätkusuutlik ühiskond tugineb teadmispõhisele majandusele ja eeldab elanikelt piisavat kvalifikatsiooni. Seetõttu mõjub noorte haridussüsteemist väljalangemine ühiskonna jätkusuutlikkusele negatiivselt. Lõpetamata haridustee vähendab inimese toimetulekuvõimalusi ja tööjõu kvaliteeti. Varajane haridussüsteemist väljalangemine (vaid põhihariduse või sellest madalama hariduse omandamine) suurendab tõenäosust edaspidi töötuks jääda, mis omakorda soodustab sotsiaalsete probleemide teket nii ühiskonna kui ka indiviidi tasandil (vaesusrisk, kuritegevus jne).
Olukord Eestis	2010. aastal oli Eestis põhihariduse või sellest madalama haridustasemega 18–24-aastaseid noori keskmiselt 12% ehk kümne aasta jooksul vähim. Võrreldes naistega langeb mehi haridussüsteemist välja ligi kaks korda enam. Kui 18–24-aastaste meeste seas oli väljalangenuid 15%, siis naiste seas 8%. Eestlaste hulgas oli põhihariduse või sellest madalama haridustasemega 18–24-aastaseid mitteõppivaid noori rohkem kui mitte-eestlaste seas (vastavalt 12% ja 10%).
Rahvusvaheline võrdlus	Põhihariduse või sellest madalama haridustasemega 18–24-aastaste noorte osatähtsus Euroopa Liidu riikides erineb suuresti. Kuues riigis – Maltal (36,9%), Portugalis (28,7%), Hispaanias (28,4%), Itaalias (18,8%), Rumeenias (18,4%) ja Suurbritannias (14,9%) – oli 2010. aastal haridussüsteemist väljalangenute osatähtsus üle EL-i keskmise (14,1%). Eesti näitaja oli EL-i keskmisest 2,5 protsendipunkti väiksem. Kõige vähem on põhihariduse või sellest madalama haridusega noori Slovakkias (4,7%). EL-is keskmiselt langeb mehi haridussüsteemist välja rohkem kui naisi*.
Meetmed	Haridussüsteemist väljalangenute osatähtsuse vähendamisele aitab kaasa kooli ja kodu sideme tugevdamine, hariduse atraktiivsuse suurendamine ning lastele ja noortele suunatud sotsiaaltöö meetmete tõhustamine. Haridussüsteemist väljalangemuse vähendamiseks on valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 seatud eesmärgiks vähendada põhihariduse või sellest madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate 18–24-aastaste osatähtsust 2015. aastaks 11%-ni. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ kohaselt peaks see näitaja aastaks 2020 vähenema 9,5%-ni.

EARLY SCHOOL LEAVERS

Definition	<i>The percentage of the population aged 18–24 with at most a lower secondary education who are no longer in further education or training.</i>
Relevance	<i>A sustainable society is grounded on knowledge-based economy and expects sufficient professional qualifications from its members. Thus, early school leaving has a negative impact on the sustainability of the society. Unfinished education reduces the subsistence opportunities and lowers the professional quality of individuals. Early school leaving (obtaining an education at most on the level of lower secondary education) increases the probability of future unemployment, which in turn is potentially related to the emergence of social problems in the society as well as for the individual (poverty risk, crime, etc).</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the share of the population aged 18–24 with at most a lower secondary education was on average 12% in Estonia, which is the lowest result in the past ten years. The share of early school leavers among men is twice as big as among women. The share of early school leavers aged 18–24 was 15% among men, while among women it was 8%. The share of early school leavers aged 18–24 with at most a lower secondary education was higher among Estonians (12%) than among non-Estonians (10%).</i>
International comparison	<i>The share of the population aged 18–24 with at most a lower secondary education varies greatly among the European Union countries. In six countries – in Malta (36.9%), Portugal (28.7%), Spain (28.4%), Italy (18.8%), Romania (18.4%) and the United Kingdom (14.9%) – the share of early school leavers in 2010 was above the EU average (14.1%). In Estonia, the value of this indicator was two and a half percentage points lower than the EU average. The share of youth aged 18–24 with at most a lower secondary education is the smallest in Slovakia (4.7%). On average, there are more early school leavers among men than women in the EU*.</i>

* Korrigeeritud 27.01.2012

* Correction has been made on 27.01.2012

Measures

In order to reduce the share of early school leavers, cooperation between the school and the home should be strengthened; the attractiveness of education should be increased, and the social work targeted at children and young people should be made more efficient. To reduce early school leaving, the Estonian Government Action Plan 2011–2015 has set the target to decrease the percentage of the population aged 18–24 with at most a lower secondary education, who are no longer in further education or training, down to 11% by 2015. The respective indicator should be reduced to 9.5% by 2020 according to the Estonian competitiveness strategy “Estonia 2020”.

2010. aastal põhihariduse või sellest madalama haridusega õpinguid mittejätkavate 18–24-aastaste osatähtsus vähenes.

In 2010, the share of early school leavers aged 18–24 with at most a lower secondary education decreased.

Haridussüsteemist väljalangemine, 2000–2010

Early school leavers, 2000–2010

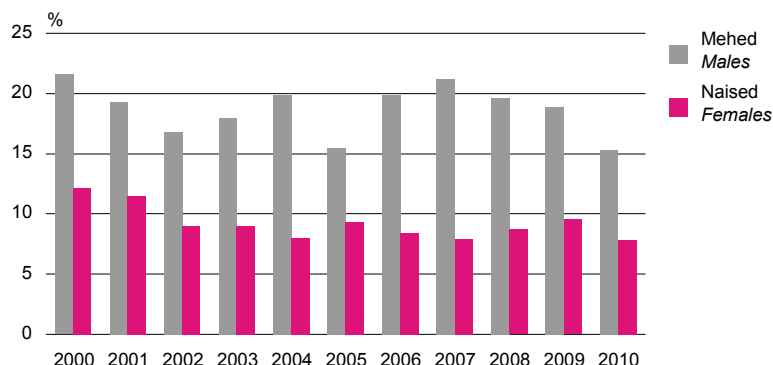

Poisse langeb haridussüsteemist välja umbes kaks korda rohkem kui tüdrukuid.

There are about twice as many early school leavers among boys as there are among girls.

Haridussüsteemist väljalangemine soo järgi, 2000–2010

Early school leavers by gender, 2000–2010

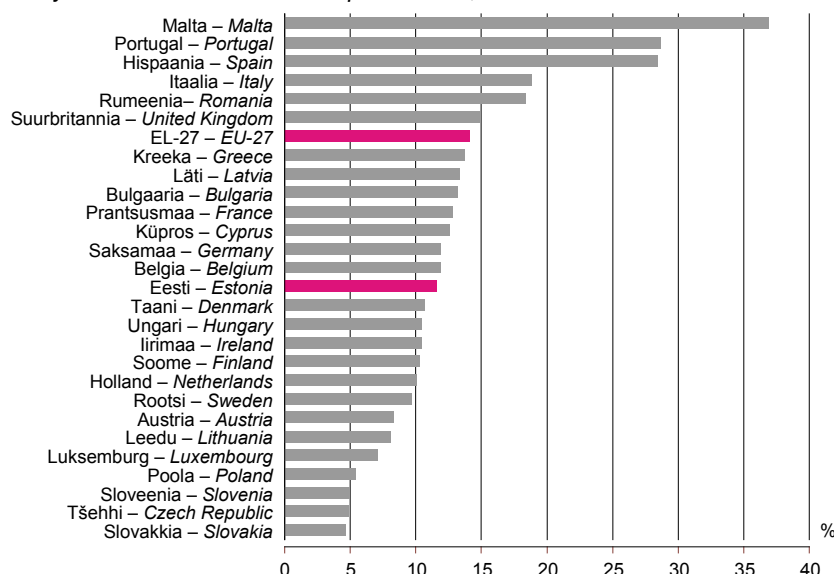

Haridussüsteemist väljalangemine Euroopa Liidus, 2010

Early school leavers in the European Union, 2010

2010. aastal oli haridussüsteemist väljalangenuid Eestis vähem kui EL-is keskmiselt.

In 2010, there were fewer early school leavers in Estonia than on average in the European Union.

Allikas/Source: Eurostat

LAIRIBAÜHENDUS

Definitsioon	Näitaja väljendab interneti püsiühendusega leibkondade osatähtsust nende leibkondade seas, milles on vähemalt üks 16–74-aastane liige.
Asjakohasus	Kvaliteetne internetiühendus on üks teabele ligipääsu tagamise põhilisi tingimusi ja seega ka jätkusuutliku ühiskonna vältimatu eeldus. Internet on viimase paarikümne aasta jooksul avaldanud ühiskonnale tohutult suurt mõju. Üha rohkem tänapäevaseid äriplaanid eeldab püsivat juurdepääsu internetile ning paljusid valitsus- ja finantsteenuseid pakutakse samuti peale tavapärase juba suures osas ka internetis. 18. juunil 2009 vastuvõetud Euroopa Komisjoni teatistes interneti haldamise kohta on rõhutatud, et interneti kasutus ja hõlvamine on nii ulatuslik, et see on muutunud kriitiliseks ressursiks, mistõttu igal tõsisemal teenusekatkestusel võivad olla ühiskonnale ja majandusele katastroofilised tagajärjed. Lairibaühendus võimaldab kiiremat ühendust ja suuremat andmeedastuskiirust, olles ühtlasi turvalisim internetiühenduse tüüp. Euroopa Liidu infoühiskonna strateegia peamine eesmärk on pakkuda Euroopa kodanikele, ettevõtetele ja valitsustele parimaid info- ja sidevahendeid, et suurendada konkurentsivõimet, toetada riigi arengut, luua töökohti ning lahendada sotsiaalseid probleeme. Eesmärk on luua kõikehõlmav digitaalne ühiskond, mis annaks võimalused kõigile ning ületaks sotsiaalsed ja geograafilised erinevused.
Olukord Eestis	Eestis on lairibaühendusega leibkondade hulk pidevalt suurenenud. Kui 2005. aastal oli lairibaühendus 30%-l leibkondadest, siis 2011. aastal kahel kolmandikul leibkondadest. Lairibaühendus oli domineeriv internetiühenduse liik – 94%-l internetiühendusega leibkondadest oli lairibaühendus.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides oli 2010. aastal kodune internetiühendus keskmiselt 70%-l leibkondadest. Suurim oli internetiühendusega leibkondade osatähtsus Hollandis (91%), väiksem Bulgaarias (33%). Lairibaühendusega leibkondade hulk on viimase nelja aasta jooksul on EL-is kiiresti kasvanud – kui 2006. aastal oli nende leibkondade osatähtsus keskmiselt 30%, siis 2010. aastal 61%. EL-i liikmesriikidest oli lairibaühendus kõige vähem levinud Rumeenias (23%-l leibkondadest). Rootsis oli lairibaühendus kodus 83%-l leibkondadest. Eestis oli lairibaühendusega leibkondi 64% ehk veidi rohkem kui EL-is keskmiselt.
Meetmed	Üks võimalus suurendada juurdepääsu internetile, on arendada internetiühendust pakkuvat teenust nii, et lairibaühendus oleks kättesaadav enamikule leibkondadele. Teine võimalus on tõhustada sotsiaalset tugisüsteemi, mille puhul on eriti oluline kohalike omavalitsuste abi, mis võimaldaks juurdepääsu internetile ka vähekindlustatud leibkondade liikmetele ja puuetega inimestele. Tähtis on teavitada inimesi ka interneti turvalisuse probleemidest ning eri tüüpi internetiühenduste eelistest ja puudustest.

BROADBAND CONNECTION

Definition	<i>The share of households with broadband Internet connection among the households with at least one member from the age group 16–74.</i>
Relevance	<i>Availability of a high-quality Internet connection is one of the primary prerequisites for providing access to information; thus, it is an essential feature of a sustainable society. In the last twenty years, the Internet has had a tremendous impact on society. An ever-increasing number of contemporary business models are built on the assumption of near-constant availability of Internet connectivity. Many governmental and financial services are already, to a large extent, offered on the Internet, in addition to the traditional channels. In the Communication from the Commission on Internet governance, adopted on 18 June 2009, it was pointed out that Internet use and penetration is now so high that it has become a critical resource, where any serious disruption in service can have potentially catastrophic effects on society and the economy. An Internet connection by broadband allows faster Internet access and higher rates of data transfer; at the same time, it is the most secure type of Internet connection. The main objective of the EU strategy for the information society is to provide European citizens, businesses and governments with the best information and communication technologies in order to improve competitiveness, support growth and create jobs as well as address key social challenges. The aim of the policy is to create an inclusive digital society that provides opportunities for all, to ensure that social and geographical differences are overcome.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the share of households having a broadband Internet connection has been constantly increasing. In 2005, 30% of households had a broadband Internet connection,</i>

whereas in 2011 two thirds of households had a broadband Internet connection. Broadband connection was the predominant type of Internet connection – 94% of households with Internet connection had a broadband connection.

International comparison

In the European Union countries, an average of 70% of households had access to the Internet at home in 2010. The largest proportion of households with Internet access at home was recorded in the Netherlands (91%), and the smallest in Bulgaria (33%). The share of households with broadband connection in the EU has increased quickly in the last four years: from 30% in 2006 to 61% in 2010. Among the EU Member States, broadband access was the least common in Romania (in 23% of households). In Sweden, 83% of households had broadband Internet connection. In Estonia, the share of households with broadband Internet was 64%, which is a little above the EU average.

Measures

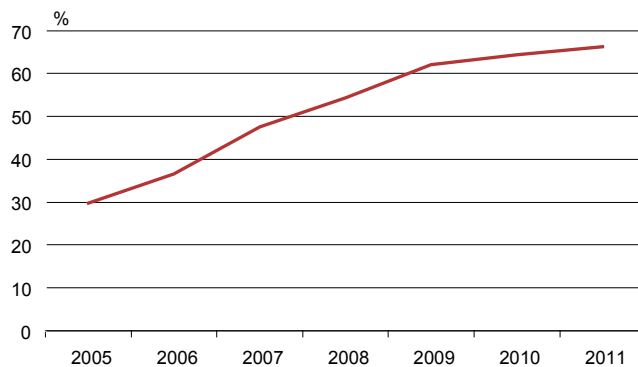
One way to facilitate access to the Internet is to develop Internet connection services in a way that makes broadband connectivity technically accessible to the majority of households. Another possibility is to improve the social support system. In this case, assistance from local governments is of special importance to ensure access to the Internet for members of underprivileged households and for disabled persons. It is also important to inform people about the problems related to Internet security and about the advantages and disadvantages of different types of Internet connection.

2011. aastal oli Eestis kiire interneti püsiühendus kahel kolmandikul leibkondadest.

In 2011, two thirds of households in Estonia had a high-speed broadband Internet connection.

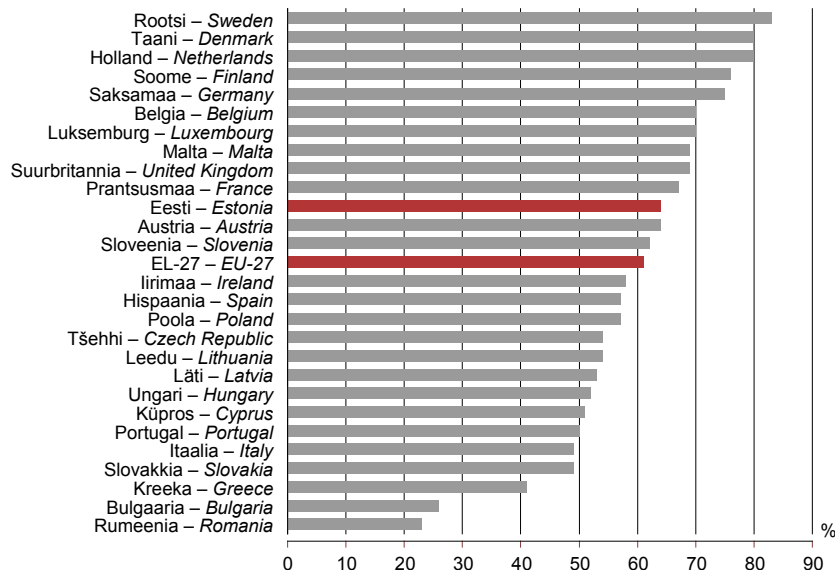
Lairibaühendusega leibkonnad, 2005–2011

Households with broadband Internet connection, 2005–2011

Lairibaühendusega leibkonnad Euroopa Liidus, 2010^a

Households with broadband Internet connection in the European Union, 2010^a

2010. aastal oli kiire interneti püsiühendusega leibkondade osatähtsus Eestis veidi suurem kui EL-is keskmiselt.

In 2010, the share of households with broadband Internet connection in Estonia was slightly higher than the EU average.

^a Suurbritannia andmed on 2009. aasta kohta.

^a United Kingdom – the data for 2009

Allikas/Source: Eurostat

KURITEGUDE ÜLDARV

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on registreeritud kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, maakondade võrdluses registreeritud kuritegude arv 10 000 elaniku kohta. Kuritegu on karistus-seadustikus sätestatud süütegu, mille eest on füüsilisele isikule põhikaristusena ette nähtud rahaline karistus või vangistus ja juriidilisele isikule rahaline karistus või sundlõpetamine.
Asjakohasus	Kuritegevuse näitajad võimaldavad ennekõike analüüsida ühiskonna sidusust ja turvalisust, mis on ühed jätkusuutlikkuse alustalad. Samal ajal on kuritegevus seotud nii töötuse, vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse kui ka majanduse struktuuri ja sotsiaalpoliitikaga. Kuigi kuritegevuse tase ei tarvitse olla alati seotud tööpuuduse ja madala elatustasemega, võivad need probleemid kuritegevust olulisel määral soodustada.
Olukord Eestis	2010. aastal tehti Eestis 100 000 elaniku kohta 3607 kuritegu. Kuritegude arv on viimastel aastatel vähenenud nii absoluut- kui ka suhtarvudes. 2010. aastal registreeriti 100 000 inimese kohta 15% vähem kuritegusid kui 2003. aastal. Majanduslangusest hoolimata on registreeritud kuritegude arv 100 000 elaniku kohta Eestis tervikuna vähenenud. Siiski oli see mõnes maakonnas 2010. aastal ka suurem kui 2009. aastal. Kõige enam, üle 10%, on kuritegude üldarv kasvanud Valga (20%), Jõgeva (11%), Võru (11%) ja Ida-Viru (10%) maakonnas. Kõige suurem langus on toimunud Rapla maakonnas (–23%).
Rahvusvaheline võrdlus	Registreeritud kuritegude arv 100 000 elaniku kohta (arvesse on võetud mõrvad ja vägivallaga seotud kuriteod, röövimised, murdvargused kodumajapidamistes, autode ärandamine ja narkoäri) vähenes ajavahemikus 2005–2008 paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides. 2008. aastal, võrreldes 2005. aastaga, vähenes see näitaja aastaga kõige enam Maltal (–27%), Poolas (–22%), Suurbritannias (–16%) ja Slovakkias (–16%). Kõige enam kasvas see arv aga Rumeenias (40%), Lätis (13%), Portugalis, Taanis ja Rootsis (kõigis kolmes 9%). Eestis see näitaja nendel aastatel samuti vähenes. 2008. aastal oli registreeritud kuritegude arv 100 000 elaniku kohta 2005. aastaga võrreldes 4% väiksem ja sellega oli Eesti EL-is keskmiste hulgas.
Meetmed	Kuritegevuse vähendamiseks ja ärahoidmiseks tuleb tugevdada koostööd õiguskaitse-asutuste, ühiskondlike organisatsioonide, omavalitsuste ja elanike vahel. Selleks et vältida laste sattumist kuritegelikule teele, on vaja sisustada nende vaba aega ja pakkuda neile töö-, puhke- ja sportimisvõimalusi. Tuleb tugevdada ennetustööd koolides, selgitades, millised on ebaseaduslike tegevuste mõjud ja tagajärjed ning milline karistus nende tegevustega kaasneb. Tuleks vähendada sotsiaalseid lõhesid eri inimrühmade vahel ja suurendada sidusust. Tähelepanu tuleb pöörata ksenofoobia vähendamisele ja tolerantsuse süvendamisele. Senisest veelgi enam tuleks piirata alkohoolsete jookide ja narkootiliste ainete tarvitamist, sest tegemist on kuritegevust soodustavate faktoritega.

TOTAL NUMBER OF CRIMINAL OFFENCES

Definition	<i>The number of criminal offences per 100,000 inhabitants recorded by the Police is a state-level indicator. For county-level comparisons, data on criminal offences per 10,000 inhabitants recorded by the Police have been used. A criminal offence is an offence specified in the Penal Code for which the principal punishment is a pecuniary punishment or imprisonment (in case of natural persons) or a pecuniary punishment or compulsory dissolution (in case of legal persons).</i>
Relevance	<i>Crime figures allow an analysis, first and foremost, of social cohesion and security, which are part of the foundation of sustainability. At the same time, crime is related to unemployment, poverty, social exclusion as well as the structure of the economy and social policies. Though the level of crime is not always necessarily related to unemployment and low living standards, these problems may significantly contribute to criminality.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, 3,607 criminal offences were committed per 100,000 inhabitants in Estonia. The number of criminal offences has decreased in recent years, both in absolute figures and per 100,000 inhabitants. In 2010, 15% fewer criminal offences were recorded per 100,000 inhabitants compared to 2003. Despite the economic downturn, the total number of registered offences per 100,000 inhabitants has decreased in Estonia. Still, in some</i>

counties, the rate increased in 2010, compared to 2009. The total number of offences increased the most, by more than 10%, in Valga (20%), Jõgeva (11%), Võru (11%) and Ida-Viru (10%) counties. The rate decreased the most in Rapla county (-23%).

International comparison

In the period of 2005 to 2008, the number of registered crimes per 100,000 inhabitants (murders, crimes of violence, robbery, domestic burglary, car theft and drug trafficking have been taken into account) declined in several EU Member States. In 2008, the decline was the steepest in Malta (-27%), Poland (-22%), the United Kingdom (-16%) and Slovakia (-16%), compared to 2005. On the other hand, the increase in 2008 (compared to 2005) was the largest in Romania (40%), Latvia (13%), Portugal (9%), Denmark (9%) and Sweden (9%). In Estonia, there was also a downward trend in this period. The rate dropped by 4% in 2008, compared to 2005, which places Estonia close to the EU average.

Measures

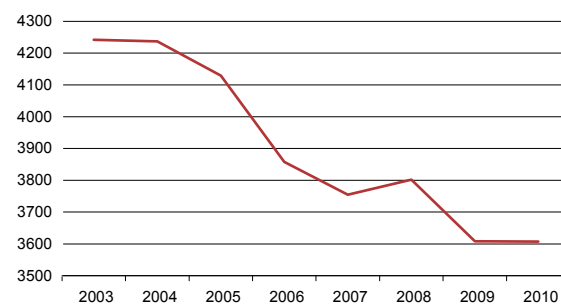
In order to prevent and reduce crime, the cooperation between law enforcement agencies, non-profit organizations, local authorities and residents must be strengthened. To keep children away from crime, it is necessary to organize their free time and provide them with opportunities for work, recreation and sports. Prevention work in schools should be improved, by explaining what the impact and consequences of illegal activities are and what kind of punishments these activities lead to. Social gaps between various groups in the society should be reduced and cohesion should be strengthened. Attention should be paid to reducing xenophobia and increasing tolerance. Stricter measures should be taken to reduce the use of alcoholic beverages and drugs, as these are dangerous factors contributing to criminality.

Võrreldes 2003. aastaga on registreeritud kuritegude arv vähenenud 15%.

Compared to 2003, the number of recorded criminal offences has decreased by 15%.

Kuritegude üldarv 100 000 elaniku kohta, 2003–2010

The total number of criminal offences per 100,000 inhabitants, 2003–2010

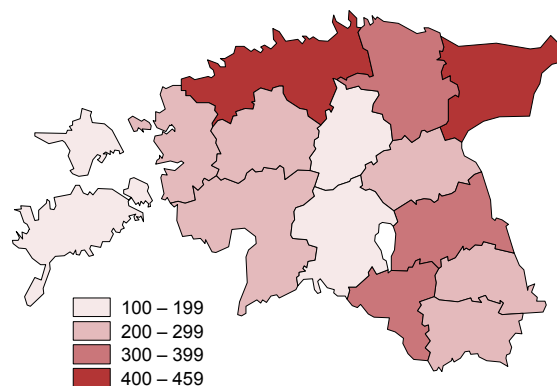

Allikas: Justiitsministeerium
Source: Ministry of Justice

Kõige enam kasvas registreeritud kuritegude arv 2009. aastaga võrreldes Valga maakonnas.

Compared to 2009, the number of recorded criminal offences increased the most in Valga county.

Registreeritud kuritegude arv 10 000 elaniku kohta maakonna järgi, 2010
The number of recorded criminal offences per 10,000 inhabitants by county, 2010

ISIKUVASTASED KURITEOD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on registreeritud isikuvastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, maakonna tasandi näitaja registreeritud isikuvastaste kuritegude arv 10 000 elaniku kohta. Isikuvastased kuriteod on tapmine, väärkohtlemine, isikuvabaduse piiramine, seksuaal-kuritegu, kuritegu surnu suhtes jms.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas on tagatud inimeste turvalisus ja oluline on isikuvastaseid kuritegusid ära hoida. Peamine isikuvastaste kuritegude toimepanekut soodustav tegur on alkoholi liigtarbimine. Ühiskonnas tuleks hoida negatiivset suhtumist isikuvastastesse kuritegudesse.
Olukord Eestis	Eestis on isikuvastaste kuritegude arv viimastel aastatel kahanenud. 2010. aastal registreeriti 401 isikuvastast kuritegu 100 000 elaniku kohta ehk 18% vähem kui 2008. aastal, kuid siiski 36% rohkem kui 2003. aastal. 2010. aastal sooritati 5377 isikuvastast kuritegu. Enim oli kehalise väärkohtlemise juhtumeid – 2010. aastal 4320 juhtu ehk 80% kõigist isikuvastastest kuritegudest. Isikuvastaste kuritegude arv iseloomustab hästi ka maakondade turvalisust. Enim isikuvastaseid kuritegusid 10 000 elaniku kohta pandi 2010. aastal toime Ida-Virumaal (50), sellele järgnesid Põlva- (49), Lääne- (47) ja Harjumaa (46). Kõige vähem oli isikuvastaseid kuritegusid saartel – Hiiumaal 14 ja Saaremaal 19 –, aga ka Järvamaal (20). Isikuvastaseid kuritegusid oli viimati enim 2008. aastal, pärast seda on nende arv hakanud jälle kahanema.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal registreeriti Euroopa Liidu liikmesriikides kõige rohkem isikuvastaseid kuritegusid (sh mõrvad jt vägivallakuriteod) 100 000 elaniku kohta Suurbritannias (1783), Austrias (1555) ja Rootsis (1177), kõige vähem aga Rumeenias (34), Küprosel (41) ja Lätis (90). Eestis sooritati 2008. aastal 683 isikuvastast kuritegu 100 000 elaniku kohta, mis oli samuti üks EL-i suurimaid näitajaid. 2009. aastal kasvas isikuvastaste kuritegude arv 2008. aastaga võrreldes kõige rohkem Eestis (58%), seejärel Taanis (20%), Portugalis ja Ungaris (mõlemas 12%).
Meetmed	Isikuvastaste kuritegude arvu vähendamiseks tuleb luua ja heaks kiita riikliku alkoholipoliitika raamdokument, mille eesmärk on alkoholi riskitarvitamise ja sellega kaasnevate kahjude vähendamine. Suurendada tuleb ühiskonna teadlikkust perevägivallast, kaasates selleks politseid ja kohalikke omavalitsusi. Üle Eesti tuleb luua piisaval hulgal varjupaiku isikuvastaste kuritegude ohvritele, muuta ohvriabisüsteem kliendikessemaks ja suurendada sotsiaalprogramme pakkuvate mittetulundusühingute toetusi. Dokumentides „Kriminaal-poliitika arengusuunad aastani 2018“ ja „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ on ette nähtud korraldada meediakampaaniaid kooli- ja lähisuhtevägivallast kui probleemist teavitamiseks ja hoidumiseks ning tõhustada alaealiste kaitsega tegelevate ametnike vahelist koostööd (sh tagada alaealise kannatanuga isikuvastase kuriteo puhul kiire kohtueelne menetlus).

OFFENCES AGAINST PERSONS

Definition	<i>The number of recorded offences against persons per 100,000 inhabitants is the state-level indicator. On the county level, recorded offences against persons per 10,000 inhabitants have been used. The following crimes are classified under offences against persons: murders, abuse, restriction of personal freedom, sexual offenses, offences against the deceased etc.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the security of people is guaranteed and prevention of offences against persons is extremely important. Abuse of alcohol is the primary factor giving rise to offences against persons. It is important to maintain a negative attitude to offences against persons in the society as a whole.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the number of offences against persons has decreased in recent years. In 2010, the number of registered offences against persons was 401 per 100,000 inhabitants, which means an 18% drop compared to 2008, but is still 36% more than in 2003. 5,377 offences against persons were committed in 2010. Physical abuse (4,320 cases) constitutes the biggest share in offences against persons, accounting for 80% of all these offences. The number of offences against persons is also a good characteristic of the level of security in the counties. In 2010, the number of offences against persons per 10,000 inhabitants was the highest in Ida-Viru county (50), followed by Põlva (49), Lääne (47) and Harju (46) counties. The rate was the lowest in Hiiu (14), Saare (19) and Järva (20) counties. The last peak of offences against persons was in 2008, after which their number has been declining.</i>

International comparison

In 2008, the rate of offences against persons (incl. murders and other crimes of violence) per 100,000 inhabitants in the EU was the highest in United Kingdom (1,783), Austria (1,555) and Sweden (1,177), and the lowest in Romania (34), Cyprus (41) and Latvia (90). In 2008, 683 offences of this kind per 100,000 inhabitants were committed in Estonia, which is also one of the highest rates among the EU countries. In 2009, the increase in offences against persons (compared to 2008) was the highest in Estonia (58%), followed by Denmark (20%), Portugal and Hungary (both 12%).

Measures

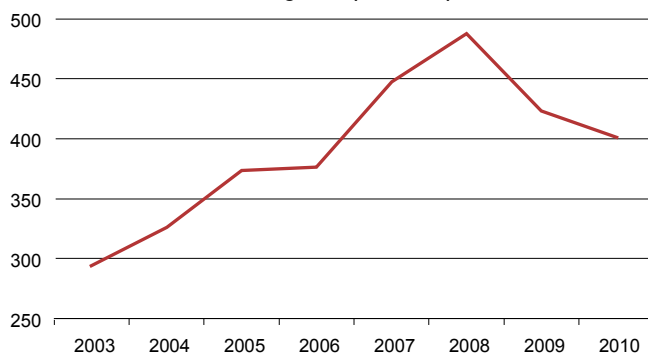
In order to reduce the number of offences against persons, it is essential to adopt a national framework plan for alcohol policy which aims to decrease the risks and damage related to alcohol abuse. National awareness regarding domestic violence should be increased, by engaging the police and local governments in the process. A sufficient number of shelters should be established all over Estonia for victims of offences against persons. The victim support system must be made more client-oriented and increased support must be provided to non-profit associations offering social programmes. The documents "Development of Criminal Policy until 2018" and "Guidelines for Estonian Security Policy until 2015" stipulate the organization of different media campaigns about school and intimate partner violence to increase awareness and prevent these problems; and also the improvement of cooperation between officials dealing with the protection of minors (incl. ensuring quick pre-trial proceedings in case of offences against minors).

Võrreldes 2008. aastaga vähenes isikuvastaste kuritegude arv 2010. aastal 18%.

Compared to 2008, the number of offences against persons decreased by 18% in 2010.

Isikuvastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, 2003–2010

The number of offences against persons per 100,000 inhabitants, 2003–2010

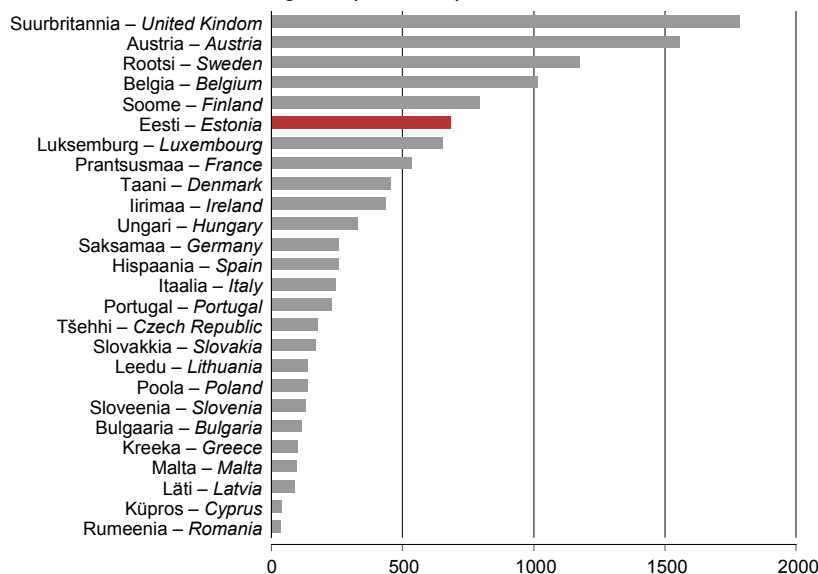
Allikas: Justiitsministeerium
Source: Ministry of Justice

Eestis registreeriti 2008. aastal 100 000 elaniku kohta rohkem vägivalda- ja tapmisjuhte kui enamikus EL-i riikides.

In 2008, more cases of violence and homicide per 100,000 inhabitants were recorded in Estonia than in most EU Member States.

Isikuvastaste kuritegude^a arv 100 000 elaniku kohta, 2008

The number of offences against persons^a per 100,000 inhabitants, 2008

^a Vägivald ja tapmised
^a Violence and homicides

Allikas/Source: Eurostat

VARAVASTASED KURITEOD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on registreeritud varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, rahvusvahelises võrdluses vaid politseis registreeritud varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta. Maakondade võrdluses on kasutatud registreeritud varavastaste kuritegude arvu 10 000 elaniku kohta. Varavastased kuriteod on vargus, röövimine, omastamine, kelmus, väljapressimine ja asja omavoliline kasutamine.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas on tagatud inimeste turvalisus. Kuritegevus on seotud nii töötuse, vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse kui ka majanduse struktuuri ja sotsiaalpoliitikaga. Varavastased kuriteod on seotud elanikkonna vaesusega, aga ka üldise sotsiaalse rahulolematusega, mis võib väljenduda nii asjade ebaseaduslikus omastamises ja kasutamises kui ka vandalismis.
Olukord Eestis	Varavastased kuriteod on Eestis enim levinud kuriteoliik. Kõigist 2010. aastal registreeritud kuritegudest oli varavastaseid üle poole – 63%. 100 000 elaniku kohta oli 2010. aastal 2256 varavastast kuritegu ehk 54 kuritegu rohkem kui aasta varem. Aastatel 2003–2007 varavastaste kuritegude arv vähenes, kuid alates 2008. aastast on jälle kasvanud. 2010. aastal sooritati varavastaseid kuritegusid 10% rohkem kui 2007. aastal, kuid 29% vähem kui 2003. aastal. Varavastastest kuritegudest olid suurima osatähtsusega vargused: 2010. aastal sooritatud 30 235 varavastastest kuriteost 25 253 olid vargused (84%). Võrreldes 2007. aastaga kasvas varavastaste kuritegude arv kümnes maakonnas. Kõige vähem varavastaseid kuritegusid 10 000 elaniku kohta pandi toime Hiiu (31) ja Saare (64) maakonnas, kõige rohkem aga Ida-Viru (190) ja Harju (269) maakonnas.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal sooritati Euroopa Liidus varavastaseid kuritegusid (röövimised, sõidukite ärandamised ja vargused kodumajapidamisest) 100 000 elaniku kohta kõige rohkem Taanis (1484), Belgias (987) ja Iirimaa (937), kõige vähem aga Rumeenias (70), Slovakkias (141) ja Poolas (184). Eestis pandi 2008. aastal nimetatud kuritegusid 100 000 elaniku kohta toime 393. Selle näitajaga oli Eesti EL-i liikmesriikide keskmiste seas. Suur erinevus rahvusvahelise ja Eesti näitaja vahel tuleneb meetodilistest erinevustest.
Meetmed	Üks paremaid võimalusi, kuidas varavastaseid kuritegusid ära hoida, on suurendada ja toetada naabrivalvet. Oluline on laiendada kogukonnakeskset ennetustööd, kaasates sellesse korteriühistuid, kinnisvaraarendajaid, kindlustus- ja turvafirmasid ning teavitada elanikke võimalikest riskidest ning kuritegevuse trendidest. Dokumendi „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ kohaselt tuleks suurendada ka politsei võimekust varustatud asjadega kauplejate leidmiseks ja koos erasektoriga tuleks välja töötada süsteem, mis raskendab kuritegelikul teel saadud vara müümist ja seeläbi kriminaaltulu saamist. Kriminaalsel teel saadud tulu ja varade konfiskeerimine tuleb muuta efektiivsemaks.

CRIMINAL OFFENCES AGAINST PROPERTY

Definition	<i>On the state level, the indicator shows registered property crimes per 100,000 inhabitants. For international comparison, criminal offences against property recorded by the Police per 100,000 inhabitants are used. On the county level, registered property crimes per 10,000 inhabitants have been used. The following crimes are classified under property crimes: theft, robbery, embezzlement, fraud, extortion, and unauthorized use of a thing.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, the security of people is guaranteed. Crime is related to unemployment, poverty, social exclusion as well as the structure of the economy and social policies. Criminal offences against property are associated with poverty, but also with social dissatisfaction in general, which can express itself in illegal appropriation and use of things as well as vandalism.</i>
Situation in Estonia	<i>Property crimes are the most common type of criminal offence in Estonia. Of all crimes recorded in 2010, crimes against property constituted over a half, namely 63%. In 2010, the number of property crimes amounted to 2,256 per 100,000 inhabitants, i.e. 54 cases more than in the previous year. In the period of 2003 to 2007, the number of property crimes declined, but it started to rise again in 2008. In 2010, the number of property crimes exceeded the respective indicator for 2007 by 10%, while still being 29% lower than in 2003. Theft constituted the largest share of property crimes: of the 30,235 property crimes committed in 2010, 25,253 were thefts (84%). Compared to 2007, crime against property</i>

was on the rise in 10 counties. The number of property crimes per 10,000 inhabitants was the lowest in Hiiu (31) and Saare (64) counties, and the highest in Ida-Viru (190) and Harju (269) counties.

International comparison

In 2008, the number of property crimes (robbery, car theft and domestic burglary) committed per 100,000 inhabitants was the highest in Denmark (1,484), Belgium (987) and Ireland (937), and the lowest in Romania (70), Slovakia (141) and Poland (184). In Estonia, the number of such crimes committed per 100,000 inhabitants reached 393 in 2008. This indicator places Estonia in the middle among other EU countries. The major difference between the international and the Estonian indicator is caused by differences in methodology.

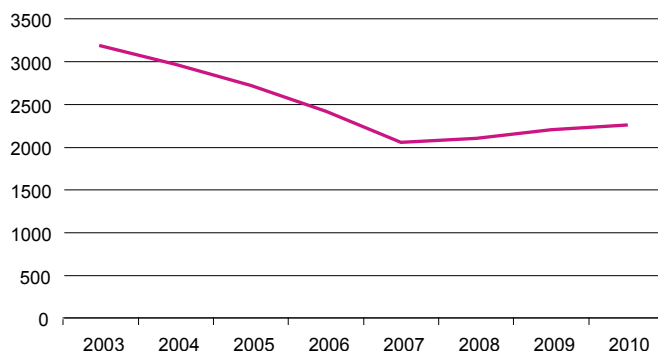
Measures

One of the most important preventive measures against property crime is the expansion and support of Neighbourhood Watch. It is important to increase community-based prevention, by involving resident associations, property developers, insurance and security companies, and to inform the general public of the potential risks and crime trends. Pursuant to the document "Guidelines for Estonian Security Policy until 2015", the capabilities of the police in identifying traffickers of stolen things should be improved and a system should be developed in co-operation with the private sector to make it more difficult to sell things obtained through crime and, thus, to receive criminal profit. The confiscation of income and things obtained through crime should be made more efficient.

Alates 2007. aastast on registreeritud varavastaste kuritegude arv kasvanud 10%.

Since 2007, the number of recorded property crimes has increased by 10%.

Varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta, 2003–2010
The number of property crimes per 100,000 inhabitants, 2003–2010

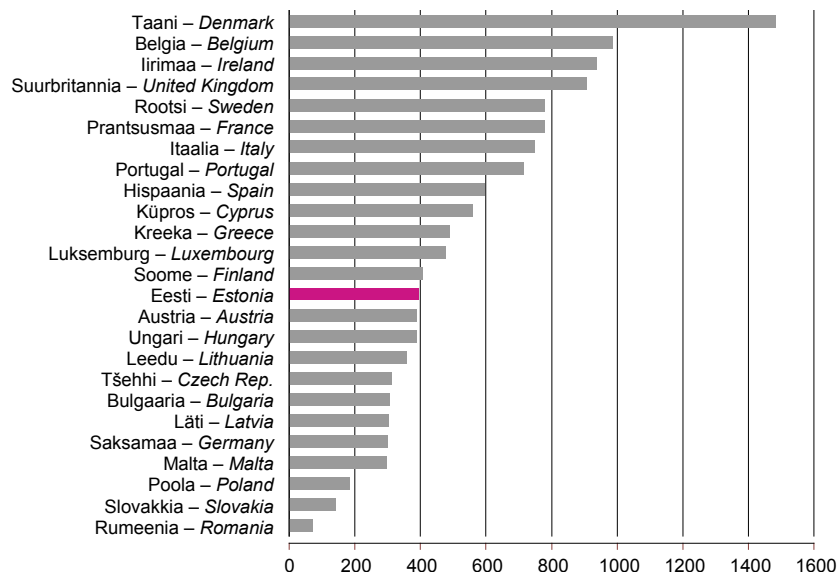

Allikad: Justiitsministeerium, Statistikaamet
Source: Ministry of Justice, Statistics Estonia

2008. aastal oli varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta Eestis üks EL-i keskmisi.

In 2008, the number of property crimes per 100,000 inhabitants in Estonia was close to the EU average.

Varavastaste kuritegude arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2008
The number of property crimes per 100,000 inhabitants in the European Union, 2008

Allikas/Source: Eurostat

ALAEALISTE KURITEGEVUS

Definitsioon	Näitaja väljendab kuriteo toime pannud alaealiste (14–17-aastased) arvu 10 000 samaealise elaniku kohta. Maakonna tasandi näitaja on 14–17-aastaste toimepandud kuritegude arv 1000 samaealise kohta.
Asjakohasus	Alaealiste kuritegevuse tase on ühiskonna jätkusuutlikkuse, sidususe ja turvalisuse seisukohalt oluline näitaja. Teataval määral on noorte hälbimus nii sotsiaalses kui ka psühholoogilises mõttes normaalne, ent alaealiste kuritegevuse kasv võib mõjutada üldist kriminogeensust nii lähi- kui ka kaugemas tulevikus. Noorte kuritegevus ei ole ainult vaesusest tingitud probleem, selle taga on ka tähelepanuvajadus, huvitegevuse puudulikkus, usalduse puudumine, ühepäevamentaliteet, pere ja kooli vaheline nõrk side jms. Meetmed alaealiste kuritegelikule teele sattumise vältimiseks on esitatud kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018.
Olukord Eestis	2010. aastal tuvastati 301 kuriteo sooritanud alaealist 10 000 samaealise elaniku kohta. Tuvastatud alaealiste kurjategijate arv on ajavahemikul 2008–2010 vähenenud 2289-st 1653-ni. Kokku registreeriti 2010. aastal 1788 alaealiste toime pandud kuritegu. Alaealiste toimepandud kuritegude üldarvu muutust on mõjutanud ka see, et selles eas noorte arv on alates 2008. aastast vähenenud ligi 10 000 võrra ehk 15%. Maakonniti registreeriti kõige rohkem kuritegusid Harju maakonnas (468, sh Tallinnas 379), järgnesid Tartu (286) ja Ida-Viru maakond (228). Kõige vähem oli alaealiste toimepandud kuritegusid Hiiumaal (11) ja Saaremaal (32). Enim levinud kuriteoliik alaealiste seas oli varavastane kuritegu (48%), millele järgnesid isikuvastased kuriteod (28%), avaliku rahu (12%) ja avaliku usalduse vastased (7%) ja muud kuriteod (5%). 21% alaealistest, kelle puhul menetlus lõpetati ja kes saadeti alaealiste komisjoni, pani aasta pärast menetluse lõpetamist toime uue kuriteo.
Meetmed	Et vältida alaealiste sattumist kuritegelikule teele ja teha varakult kindlaks riskilapsed, tuleb kohalikel omavalitsustel välja selgitada kasvukeskkonnas esinevad probleemid, arendada lapsevanemate vanemlikke oskusi ja parandada valdkonnaspetsialistide koostööd. Rakendada tuleb abinõusid koolikohustuse täitmata jätmise, koolikiusamise jt koolikeskkonnas esinevate, õpilaste vaimset ja füüsilist turvalisust mõjutavate probleemide vältimiseks. Erikoolid tuleb muuta toimivateks õppe- ja kasvatusasutusteks: korrastada infrastruktuur, individualiseerida õppe- ja kasvatusöö, pakkuda vajalikke tugiteenuseid ning koos kohalike omavalitsustega pakkuda erikooli lõpetanutele järelhooldust. Oluline on tagada alaealiste komisjonide ja nende kohaldatavate mõjutusvahendite ühtlane kvaliteet üle Eesti ning alaealiste kurjategijatega seotud kriminaalasijade kiire menetlemine. Alaealiste kuritegevuse piiramiseks tuleb parandada ka laste ja noorte vaba aja veetmise võimalusi, suurendada sotsiaalkeskuste ja õpilaskodude arvu, luua ravi- ja rehabilitatsioonikeskusi noortele, kellel on psühhoaktiivsete ainete sõltuvus, ning teha selgitustööd alkoholi ja muude sõltuvust tekitavate ainete mõju ning nende kasutamise tagajärgede kohta.

JUVENILE DELINQUENCY

Definition	<i>The number of juvenile delinquents (aged 14 to 17) identified by the police per 10,000 inhabitants in the same age group. The indicator on county level is per 1,000 inhabitants of the same age group.</i>
Relevance	<i>Juvenile delinquency is an important indicator of the sustainability, cohesion and security of a society. To a certain extent, the divergence of young people is normal from both the social and the psychological perspective, but growth of juvenile crime may affect overall criminality now as well as in the future. Juvenile delinquency is not caused by poverty alone, but it is also the result of a lack of attention, lack of recreational activities, lack of trust, a reckless mentality, the weakness of the links between the family and school, and so forth. The document "Development of Criminal Policy until 2018" establishes measures for prevention of juvenile crime.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the number of juvenile offenders reached 301 per 10,000 youngsters of the same age group. In the period of 2008 to 2010, the number of identified juvenile offenders dropped from 2,289 to 1,653 in absolute numbers. In 2010, the total number of recorded crimes committed by juveniles was 1,788. The total number of juvenile crimes has been also affected by the decreasing number of minors in this age group by almost 10,000, or by 15%.</i>

starting from 2008. On the county level, the number of registered offences was the highest in Harju county (468, incl. 379 in Tallinn), followed by Tartu (286) and Ida-Viru counties (228). The number of recorded juvenile offences was the smallest in Hiiu (11) and Saare (32) counties. The most common type of juvenile crime was crimes against property (48%), followed by offences against persons (28%), offences against public order (12%) and public trust (7%), and other crimes (5%). 21% of the minors whose proceedings were terminated and who were sent to the Juvenile Committee committed a new offence within a year from the termination of the proceedings.

Measures

In order to prevent juvenile crime and identify the children at risk early on, local governments should establish the problems present in their environment, develop the parenting skills of the parents and improve cooperation between the specialists in the field.

Measures should be taken to prevent non-attendance in compulsory school age, bullying at school and other problems in the school environment that influence the mental and physical well-being of students. Special schools should be turned into efficient educational institutions: the infrastructure should be improved, education should be personalized, the necessary support services should be provided and, together with local governments, supervision after graduation should be offered to former students of special schools. It is important to ensure the uniform quality of Juvenile Committees and the sanctions applied by these all over Estonia, and rapid proceedings in case of crimes involving juveniles.

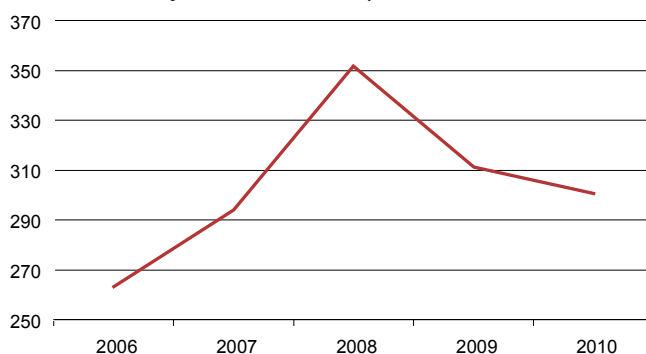
In order to decrease juvenile delinquency, the leisure opportunities for children and young people should be improved, the number of social centres and boarding facilities should be increased, treatment and rehabilitation centres for young people addicted to psychoactive substances should be established, and awareness of the effects and consequences of the use of alcohol and other addictive substances should be increased.

Alaealiste kurjategijate arv 10 000 samaealise elaniku kohta, 2006–2010

The number of juvenile offenders per 10,000 inhabitants in the same age group, 2006–2010

Alates 2008. aastast on alaealiste kurjategijate arv 10 000 samaealise elaniku kohta vähenenud.

Since 2008, the number of juvenile offenders per 10,000 inhabitants in the same age group has decreased.

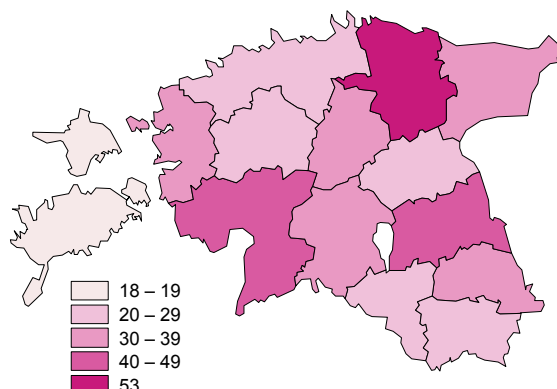
Allikad: Justiitsministeerium, Statistikaamet
Source: Ministry of Justice, Statistics Estonia

Alaealiste toimepandud kuritegude arv maakonna 1000 samaealise elaniku kohta maakonna järgi, 2010

The number of juvenile crimes per 1,000 inhabitants in the same age group in that county by county, 2010

2010. aastal oli kõige vähem alaealiste toimepandud kuritegusid 1000 samaealise elaniku kohta Saaremaal ja Hiiumaal.

In 2010, the number of juvenile crimes per 1,000 inhabitants in the same age group was the smallest in Saare and Hiiu counties.

LIIKLUSÕNNETUSTES HUKKUNUD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on nende inimeste arv 100 000 elaniku kohta, kes said liiklusõnnetuses surma sündmuskohal või surid liiklusõnnetuses saadud vigastuse tagajärjel 30 päeva jooksul pärast liiklusõnnetust. Rahvusvahelises võrdluses on näitaja vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suremuskordaja 100 000 elaniku kohta soo järgi.
Asjakohasus	Jätkusuutlik ühiskond väärtustab inimelu. Liikluskultuur ja selle pahupool ehk liiklusõnnetused näitavad ühiskonna üldist käitumiskultuuri, väärtushinnanguid ja seda, kui viisakad inimesed on. Tihti on liiklusõnnetuste põhjus hoolimatu suhtumine nii enda kui ka kaasliiklejate elusse. Samuti on näitaja seotud alkoholismi, töötuse, depressiooni ja stressi levikuga.
Olukord Eestis	Alates 2007. aastast on liiklusõnnetustes hukkunute arv Eestis vähenenud. 2010. aastal kaotas liiklusõnnetustes elu 97 inimest ehk ligikaudu 7 inimest 100 000 elaniku kohta. Seda on kaks ja pool korda vähem kui 2006. aastal, kui hukkunuid oli 245 ehk 100 000 elaniku kohta ligikaudu 18, ja 22% vähem kui 2009. aastal. Kolmveerand liiklusõnnetustes hukkunutest on mehed. Joobes mootorsõidukijuhi põhjustatud liiklusõnnetustes hukkus 2010. aastal 12 inimest (2009. aastal 28). Eesti riiklikus liiklusohutusprogrammis aastateks 2003–2015 on seatud eesmärgiks, et 2015. aastaks oleks hukkunute arv alla 100. See eesmärk saavutati juba 2010. aastal.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal oli liiklusõnnetustes hukkunute arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus keskmiselt 8,2. Peaaegu kõigis EL-i riikides see arv võrreldes 2007. aastaga vähenes. Enim oli liiklusõnnetustes hukkunuid 100 000 elaniku kohta Leedus (16,8), Rumeenias (16,6) ja Lätis (15,9). Eesti teedel hukkus 2008. aastal 100 000 elaniku kohta kaks korda rohkem inimesi kui Hollandis, Rootsis ja Suurbritannias, samal ajal lähenes Eesti näitaja EL-i keskmisele. Eesti näitajat mõjutab väike rahvaarv – suhtarve mõjutavad märgatavalt juba paar suuremat liiklusõnnetust aastas.
Meetmed	Eesti riiklikus liiklusohutusprogrammis aastateks 2003–2015 on esitatud viis olulist liikluskorralduse meetmete valdkonda: hoiakute kujundamine liikluses, liikluskoolitus ja -järelevalve, liikluskeskkond ja liikluse planeerimine. Inimeste hoiakuid on raske muuta, kuid liiklust puudutav selgitustöö ja kontrollimine aitavad liiklusõnnetusi ära hoida. Koolituses on tähtis ennetustöö lastega. Liikluskeskkonna seisukohalt on oluline elektrooniliste ja automatiseeritud liiklusjärelevalvehendite kasutamine, mis suurendab liiklusjärelevalve territoriaalset ulatust ja mis omakorda aitab parandada liiklusrikkumiste avastamist ja distsiplineerida liiklejaid. Õiguskäitluse käitumine liikluses aitab vähendada hukkumiste ja invaliidistumiste arvu. Jätkata tuleb jalakäijatele ja jalgratturitele mõeldud kergliiklusteede ehitamist. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on kirjas, et põhi-magistraalide ohutuse suurendamiseks tuleb sinna rajada vajalikud barjäärid, peale- ja mahaõiduteed ning valgustama peab ohtlikud teelõigud ja ristmikud.

PERSONS KILLED IN TRAFFIC ACCIDENTS

Definition	<i>The indicator on the state level is the number of people per 100,000 inhabitants who were killed in traffic accidents on the spot or died due the injuries in 30 days from the accident. For international comparison, the age-standardized mortality rate (European standard population) per 100,000 inhabitants by gender is used.</i>
Relevance	<i>Human life is highly valued in a sustainable society. The general behaviour in traffic and the amount of traffic accidents reflect the values, attitudes, politeness and behaviour in the society as a whole. Often, the cause of traffic accidents is a careless attitude towards one's own life and the lives of others. This indicator is also connected with the levels of alcoholism, unemployment, depression and stress.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia, the number of deaths caused by traffic accidents has decreased since 2007. 97 people were killed in traffic accidents in 2010 – this is approximately 7 deaths per 100,000 inhabitants. This result is two and a half times lower than in 2006 when 245 persons or 18 per 100,000 inhabitants) were killed and 22% less than in 2009. Men made up three quarters of the people killed in traffic accidents. In 2010, 12 people died in traffic accidents caused by drunken drivers (compared to 28 deaths in 2009). The Estonian National Traffic Safety Programme 2003–2015 has set the goal that the number of deaths from traffic accidents should not exceed 100 by the year 2015. This goal was already achieved in 2010.</i>
International comparison	<i>In 2008, 8.2 people per 100,000 inhabitants were killed in traffic accidents on average in the European Union. Compared to 2007, the number of people killed in traffic accidents</i>

decreased in almost all EU countries. The number of these deaths per 100,000 inhabitants was the highest in Lithuania (16.8), Romania (16.6) and Latvia (15.9). In Estonia, two times more people per 100,000 inhabitants were killed in 2008 than in the Netherlands, Sweden and United Kingdom. At the same time, Estonia's indicator has approached the EU average. The values of this indicator for Estonia are affected by the small number of inhabitants – even a few major traffic accidents have a significant influence on the ratio values for Estonia.

Measures

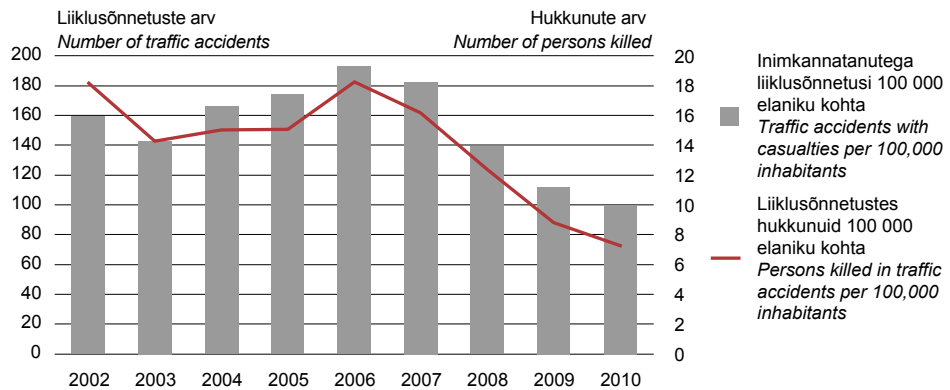
The Estonian National Traffic Safety Programme 2003–2015 stipulates five important traffic management measures: changing people's attitude, traffic education, traffic inspection, traffic environment and traffic planning. Even though it is difficult to change people's attitudes and behaviour, increased awareness and inspection will help to prevent traffic accidents. Prevention work with children is important. In terms of the traffic environment, it is essential to use electronic and automatic traffic surveillance devices. This will expand the territorial scope of traffic inspection, thereby further supporting the detection of traffic violations and compliance with traffic regulations. Improved compliance with the rules will help to decrease the number of people killed or disabled in road accidents. The development of pedestrian and cycling paths should be continued. Pursuant to the Estonian Government Action Plan 2011–2015, main roads should be equipped with the necessary barriers, entrance and exit ramps, and dangerous sections and intersections should be equipped with lighting to improve safety.

Inimkannatanutega liiklusõnnetuste ja liiklusõnnetustes hukkunute arv 100 000 elaniku kohta, 2002–2010

The number of traffic accidents with casualties and number of persons killed in traffic accidents per 100,000 inhabitants, 2002–2010

Eestis on liiklusõnnetustes hukkunute arv vähenenud.

The number of deaths caused by traffic accidents has decreased in Estonia.

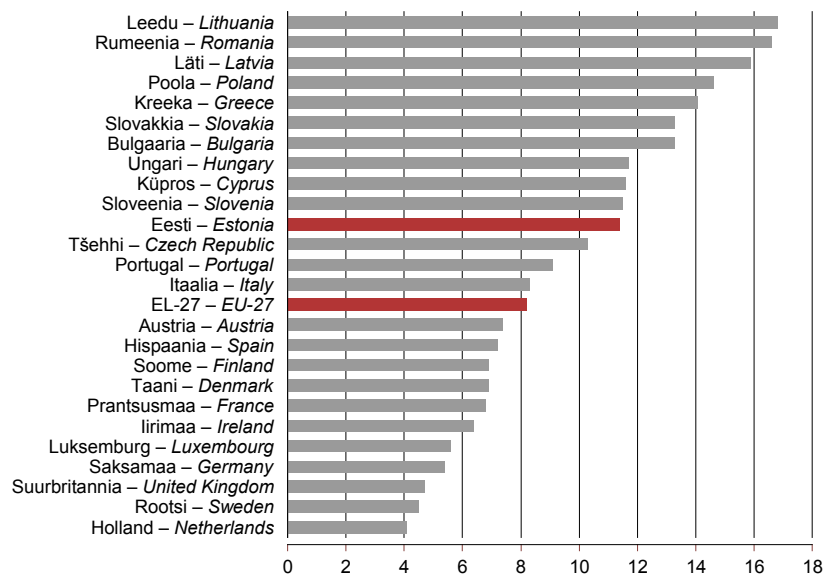

Liikluses hukkunute arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2008

The number of persons killed in traffic accidents per 100,000 inhabitants in the European Union, 2008

2008. aastal oli Eestis liiklusõnnetustes hukkunuid 100 000 elaniku kohta rohkem kui EL-is keskmiselt.

In 2008, the number of persons killed in traffic accidents per 100,000 inhabitants in Estonia was higher than the EU average.

Allikas/Source: Eurostat

TULEKAHJUDES HUKKUNUD

Definitsioon	Riigi tasandi näitaja on tulekahjudes ehk suitsu, tule ja leekide tõttu hukkunute arv 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas väärtustatakse inimelu ja on tarvitusele võetud kõik võimalikud meetmed, et suurendada inimeste tuleohutusteadlikkust ja vältida tuleõnnetustes vigastuste saamist ja hukkumist. Näitaja kajastab seda, kui tõhusad on olnud riigi meetmed tuleõnnetuste ärahoidmiseks. Siseministeeriumi valitsemisala arengukavas aastateks 2009–2012 on eesmärgiks seatud, et tulesurmade arv oleks 2011. aastal alla 109 ja 2012. aastal alla 103.
Olukord Eestis	<p>Tulekahjudes hukkunute arv vähenes ajavahemikus 2003–2009 nii absoluut- kui ka suht- arvudes. Varasemate aastate kohta võrreldavad andmed puuduvad. 2010. aastal hukkus tulekahjudes ligikaudu kuus inimest 100 000 elaniku kohta. Alates 2008. aastast on tulesurmade arv püsinud alla 100. Ajavahemikus 2003–2009 vähenes see arv 153-st 58-ni, kuid 2010. aastal kasvas surmapõhjuste registri andmetel 77-ni. 2010. aastal olid 77% tulekahjus hukkunutest mehed.</p> <p>Päästeameti tulekahjude analüüsi kohaselt oli 2010. aastal 86% tulesurmades (59 hukkunut) põhjustatud hooletusest ja ettevaatamatusest. 70% kõigist hukkunutest sai surma suitsetamise tagajärjel (34 hukkunut) ja lahtise tule (nt küünlad) kasutamisel (14 hukkunut) tekkinud tulekahjus. Kui arvestada hukkunuid sotsiaalse staatuse järgi, oli pensionäre 52% ja töötuid 30% hukkunutest. Tulekahjude arvu ja seega ka tulekahjudes hukkunute arvu vähenemisele on kaasa aidanud nii tuleohutust puudutav ennetustöö (kohustuslik suitsuandurite paigaldamine eluruumidesse), elanike teadlikkuse kasv kui ka järelevalve tõhustamine. 2010. aasta oktoobri seisuga oli suitsuandur olemas 80%-l eluruumidest.</p>
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis oli tulekahjudes hukkunute arv 100 000 inimese kohta 2010. aastal üldjuhul väiksem kui naaberriikides – Eestis 5, Lätis ja Leedus 7, Venemaal 9, kuid Soomes ainult 2.
Meetmed	Riigikogult heakskiidu saanud dokumendis „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ on nimetatud meetmed, millega vähendada tulekahjudes hukkunute arvu. Selleks on alates 2009. aasta 1. juulist kohustuslik suitsuanduri olemasolu majapidamistes ja asutustes. Et Eestis on hooletu suitsetamine ja selle tagajärjel tekkinud tulekahjud suur probleem, siis on alates 17. novembrist 2011 müügil isekustuvad sigaretid. Prognooside kohaselt peaks isekustuvate sigarettide kasutuselevõtt tulekahjude aastast koguarvu vähendama 500 võrra ja hoidma ära 10–15 inimese hukkamise. Väga oluline on suurendada inimeste teadlikkust tuleohutuse ja tulekahjude korral õige käitumise kohta. Samuti on oluline kontrollida tuleohutusnõuete täitmist hoonetes.

DEATHS CAUSED BY EXPOSURE TO SMOKE, FIRE OR FLAMES

Relevance	<i>The state level indicator is the number of deaths caused by exposure to smoke, fire or flames per 100,000 inhabitants.</i>
Definition	<i>In a sustainable society, human life is highly valued and all possible measures are taken to increase public awareness of fire safety and to prevent deaths and injuries caused by exposure to smoke, fire or flames. This indicator reflects how effective the state-level measures taken to prevent fires have been. The 2009–2012 development plan for the governing area of the Estonian Ministry of Internal Affairs has set the goal that the number of deaths caused by exposure to smoke, fire or flames must be less than 109 in 2011 and less than 103 in 2012.</i>
Situation in Estonia	<i>The number of deaths caused by exposure to smoke, fire or flames decreased in the period of 2003 to 2009, in absolute as well as relative terms. No comparable data are available for the previous years. In 2010, there were approximately six deaths caused by exposure to smoke, fire or flames per 100,000 inhabitants. Since 2008, the number of deaths caused by exposure to smoke, fire or flames has been less than 100. Between 2003 and 2009 this</i>

number decreased from 153 to 58, but in 2010 it increased to 77, according to the Register of Causes of Death. In 2010, men constituted 77% of all deaths caused by exposure to smoke, fire or flames.

The analysis of the Estonian Rescue Board shows that 86% of deaths caused by exposure to smoke, fire and flames (59 deaths) in 2010 resulted from carelessness or imprudence. Of all deaths, 70% were caused by a fire that broke out because of smoking (34 deaths) and the use of open flame (e.g. candles) (14 deaths). In terms of social status, pensioners accounted for 52% and unemployed persons for 30% of deaths caused by exposure to smoke, fire or flames. Fire-safety related prevention work (installation of smoke detectors in homes was made obligatory), increase in people's awareness and improvement of inspections have all contributed to the decrease in the number of fires and consequently in the number of deaths from fires. As of October 2010, a smoke detector had been installed in 80% of dwellings.

International comparison

In 2010, the number of deaths caused by smoke, fire or flames per 100,000 inhabitants in Estonia was usually smaller compared to Estonia's neighbours (5 in Estonia, 7 in Latvia and Lithuania, 9 in Russia, whereas only 2 in Finland).

Measures

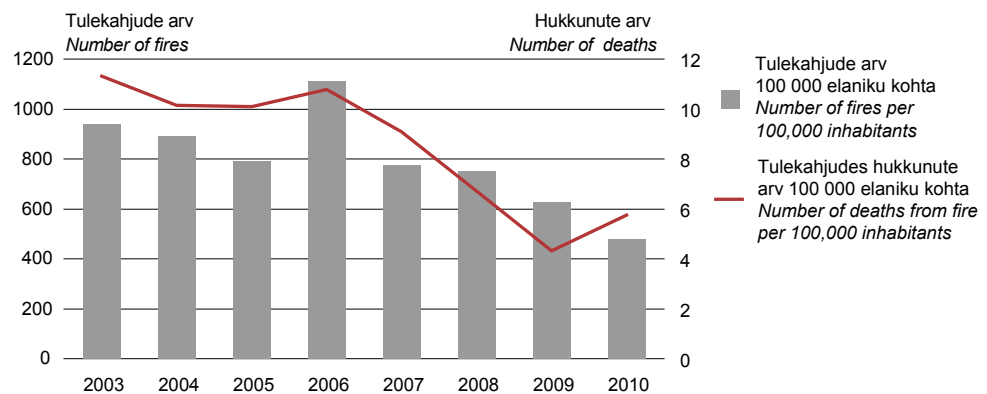
The document "Guidelines for Estonian Security Policy until 2015", which has been approved by the Riigikogu, gives a list of measures for decreasing deaths caused by exposure to smoke, fire or flames. As one measure, a smoke detector is obligatory in households and establishments since 1 July 2009. Since careless smoking and fires caused by this are a big problem in Estonia, only self-extinguishing cigarettes are sold since 17 November 2011. This should reduce the annual number of fires by 500 and prevent the deaths of 10 to 15 people. It is essential to increase public awareness of fire safety and the right behaviour in case of a fire. Inspection of compliance with fire safety requirements in buildings is also very important.

Tulekahjude ja nendes hukkunute arv 100 000 elaniku kohta, 2003–2010

The number of fires and deaths caused by exposure to smoke, fire and flames per 100,000 inhabitants, 2003–2010

Eestis on tulesurmade üks põhjuseid hooletu suitsetamine.

In Estonia, one of the reasons for deaths caused by fire is careless smoking.

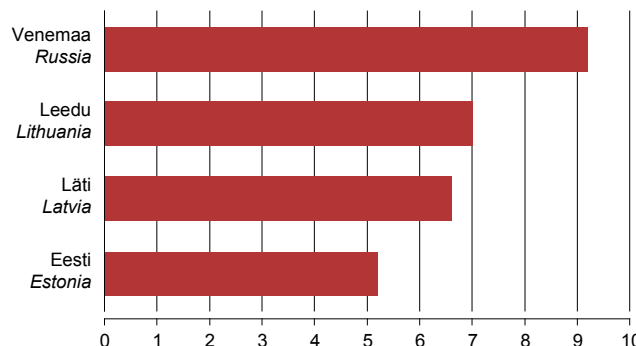

Tulekahjudes hukkunute arv 100 000 elaniku kohta võrdluses naaberriikidega, 2010

The number of deaths caused by exposure to smoke, fire and flames per 100,000 inhabitants in comparison with near-by countries, 2010

Eestis on tulekahjudes hukkunute arv 100 000 elaniku kohta lähinaabritega võrreldes väiksem.

The number of deaths caused by fire per 100,000 inhabitants in Estonia is lower than in the near-by countries.

Allikas: Päästeamet
Source: Estonian Rescue Board

TAPMISED JA MÕRVAD

Definitsioon	Näitaja väljendab registreeritud tapmiste ja mõrvade, sh tapmis- ja mõrvakatsete arvu 100 000 elaniku kohta. Rahvusvahelises võrdluses arvestatakse ainult politseis registreeritud tapmiste arvu 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas väärtustatakse inimelu niivõrd, et tapmisi ja mõrvu on harva. Näitaja väärtus väljendab seda, kui palju inimelu väärtustatakse ja milline on moraal ühiskonnas. Tapmiste ja mõrvade toimepanemist soodustavad liigne alkoholitarbimine, relvade hõlbus kättesaadavus, sotsiaalne ebavõrdsus ja vägivallekultus. Karistusseadustik eristab tapmist ja mõrva, sest kuigi mõlemal juhul on kurjategija eesmärk ohver tappa, siis mõrva korral lisanduvad raskendavad asjaolud (nt piinamine, mitu ohvrit). Võrreldes Eesti taasiseseisvumisjärgsete aastatega on tapmiste ja mõrvade, sh tapmis- ja mõrvakatsete arv praegu mitu korda väiksem.
Olukord Eestis	Eestis oli 2010. aastal 84 tapmis- ja mõrvajuhtumit ehk 6,3 mõrva ja tapmist 100 000 elaniku kohta. Sageli on tapmise või mõrva toimepanija alkoholijoobes. 2008. aasta mõrva- ja tapmisjuhtumite kohta on olemas täpsem informatsioon 62 juhtumi kohta, millest 54 juhul oli kurjategija alkoholijoobes. Küllalt sageli tuleb mõrvu ja tapmisi ette purjus seltskonnas tüli käigus. Et tapmiste ja mõrvade üldarv on väike, ei ole seda arvu maakonniti võrrelda mõistlik. Ühe kuriteo toimepanek võib väikese rahvaarvuga maakonnas seda näitajat ebaproportsionaalselt palju muuta.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu liikmesriikide seas olid Balti riigid – Eesti, Läti ja Leedu – tapmiste arvult 100 000 elaniku kohta esimesed. Eestis oli 2008. aastal tapmiste ja mõrvade arv 100 000 elaniku kohta 6,3. Ainult Leedus oli see näitaja veel suurem – ligi 9,1. Lätis oli see näitaja 5,3. Pingereas järgmine on Soome üle kahe korra väiksema näitajaga (2,5). Kõige vähem tapmisi 100 000 elaniku kohta oli Sloveenias – 0,5.
Meetmed	Tapmiste ja mõrvade arvu vähendamiseks rakendatavad abinõud on ennekõike kaudsed. Isikuvastaste kuritegude ärahoidmisel on oluline osa laste ja noorte kasvatamisel seaduskuulekaks, vägivalda taunivaks ja tolerantsemaks endast erinevate inimeste suhtes. Teiste valdkondade meetmetel (nt töötuse vähendamise, elutingimuste parandamise ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamise meetmetel) on samuti kaudne roll kuritegude ärahoidmisel. Et paljud tapmised on põhjustatud alkoholi liigtarvitamisest, siis arengukava „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“ kohaselt on vajalik koostada riiklik alkoholipoliitika raamdokument, mille eesmärk oleks alkoholi riskitarvitamise ja sellega kaasnevate kahjude vähendamine. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on üheks eesmärgiks seatud välja töötada alkoholi liigtarvitamise varajase avastamise ja nõustamise süsteem, et hoida ära kroonilise alkoholisõltuvuse väljakujunemist ja tagada ravi ja rehabilitatsioon neile, kel on motivatsiooni alkoholist loobuda.

HOMICIDES AND MURDERS

Definition	<i>The number of registered homicides and murders (incl. attempted homicides and murders) per 100,000 inhabitants. In the international comparison, only the number of homicides recorded by the police per 100,000 inhabitants is taken into account.</i>
Relevance	<i>Human life is so highly valued in a sustainable society that homicides and murders are rare. This indicator reflects the value placed on human life and the moral principles in the society. Excessive use of alcohol, easy access to weapons, social inequality and cult of violence are factors contributing to homicide and murder. The Estonian Penal Code distinguishes between homicides and murders. A person's death is the result of both of the above-mentioned crimes, but murder is a crime with aggravating circumstances (e.g. several victims, torturing). Compared to the years just after Estonia regained its independence, the number of homicides and murders (incl. attempted homicides and murders) is several times smaller today.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010 there were 84 murder and homicide cases in Estonia, which is 6.3 murders and homicides per 100,000 inhabitants. These crimes were often committed while under the influence of alcohol. There is more information about 62 homicides and murders committed in 2008, and in 54 cases the offender was intoxicated. Often, homicides and murders are committed during fights in drunken company. As the total numbers of homicides and murders are small, county-level comparisons are not feasible. In a county with a small population, just one offence can cause disproportionately big changes in the indicator.</i>

International comparison

In the international comparison, the Baltic countries (Estonia, Latvia and Lithuania) have the highest rates among EU countries as far as homicides and murders are concerned. In 2008, the respective rate in Estonia was 6.3 homicides and murders per 100,000 inhabitants. Only Lithuania had a higher figure – almost 9.1. In Latvia, the value of this indicator reached 5.3, followed by Finland where the figure was more than two times lower (2.5). The rate was the lowest in Slovenia, with 0.5 homicides per 100,000 inhabitants.

Measures

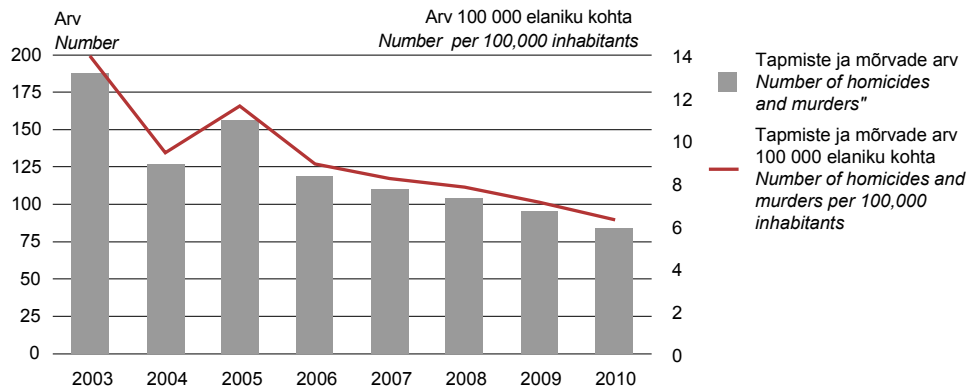
The measures taken to prevent murders and homicides are mostly indirect. Raising children and youngsters to be law-abiding citizens who are intolerant of violence and more tolerant towards people who are different plays an important role in crime prevention. Also, measures in other areas (e.g. measures for reducing unemployment, improving the living conditions, reducing social inequality) have an indirect impact in the prevention of crime. As many homicides and murders are committed while intoxicated, the document “Development of Criminal Policy until 2018” stipulates that a framework document of national alcohol policy must be prepared, aimed at reducing excessive alcohol consumption and the damage and consequences resulting from it. One of the goals of the Estonian Government Action Plan 2011–2015 is the creation of a system for early detection of alcohol abuse and for counselling, in order to prevent the development of chronic alcohol dependence and to provide treatment and rehabilitation services to those who want to give up alcohol.

Võrreldes 2005. aastaga oli tapmiste ja mõrvade arv 2010. aastal 45% väiksem.

Compared to 2005, the number of homicides and murders decreased by 45% in 2010.

Tapmiste ja mõrvade arv, 2003–2010

The number of homicides and murders, 2003–2010

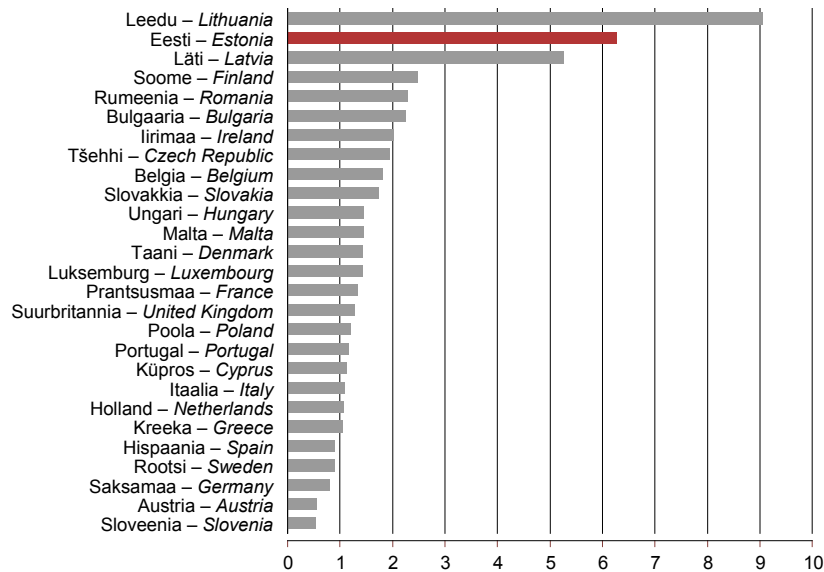

Tapmiste arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2008

The number of homicides per 100,000 inhabitants in the European Union, 2008

Balti riigid Eesti, Läti ja Leedu olid 2008. aastal tapmiste arvult 100 000 elaniku kohta EL-i liikmesriikide seas esimesed.

In 2008, the Baltic countries of Estonia, Latvia and Lithuania ranked first among the EU countries for the number of homicides per 100,000 inhabitants.

Allikas/Source: Eurostat

ENESETAPUD

Definitsioon	Näitaja väljendab enesetappude arvu 100 000 elaniku kohta. Rahvusvahelises võrdluses on näitaja vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suremuskordaja 100 000 elaniku kohta soo järgi.
Asjakohasus	Jätkusuutlikus ühiskonnas väärtustatakse inimelu. Näitaja väljendab sotsiaalse turvalisuse astet ühiskonnas, sh sotsiaalsest tõrjutusest tulenevat riski inimese elule või tervisele. Enesetapud on seotud ühiskonna stabiilsuse ja turvalisusega: turvalisuse vähenemisel ning sotsiaalsete võrgustike katkemisel suureneb enesetappude risk.
Olukord Eestis	2010. aastal oli enesetappude arv 100 000 inimese kohta 16,5 (absoluutarv 221), sh meestel 29,3 ja naistel 5,5 (absoluutarvudes vastavalt 181 ja 40). Ajavahemikus 2000–2010 oli näitaja trend langev: kordaja vähenes 27,5-st 16,5-ni (absoluutarvudes 377-st 221-ni). Hüppeliselt kasvas enesetappude arv vaid 2009. aastal, kui enesetapu tegi 269 inimest (kordaja 20,1), sh 220 meest (kordaja 35,6) ja 49 naist (kordaja 6,8). Selle üheks põhjuseks võib pidada töötust, mis on väga suur enesetapu riski allikas. 2009. aastal töötute arv peaaegu kolmekordistus. Eestis on meeste ja naiste enesetapukordajad väga erinevad – 2009. aastal oli see vahe peaaegu viiekordne. Vanuserühmiti on enesetappude suhtarv suurenenud pensioniealiste meeste seas, vanuses vähemalt 75 aastat ja vanuserühmas 55–59 aastat. 2010. aastal enesetappude arv vähenes ja selle üks põhjuseid võib olla paranenud teadlikkus depressioonist ja selle ravist.
Rahvusvaheline võrdlus	Eesti on oma kõrge standarditud enesetapukordajaga Euroopa Liidu riikide pingereas esimese viie-kuue hulgas. EL-i standarditud keskmine ajavahemikus 2000–2008 oli 10–12 enesetapujuhtumit 100 000 elaniku kohta. Kuigi enesetappude suhtarvu vähenemine on Eestis olnud kiirem kui teistes EL-i riikides, ületas Eesti näitaja 2008. aastal EL-i keskmist (10,1) üle 1,5 korra. 2008. aastal oli kõige kõrgema enesetappude suhtarvuga riik EL-is Leedu (30,7). Kõige vähem enesetappe 100 000 elaniku kohta oli Kreekas (2,8).
Meetmed	Riigi tasandil on oluline jälgida eri riskirühmade (nt töötud, vallalised, algharidusega pensionile siirdujad, lesed, immigrandid, pikaajalises depressioonis olevad inimesed) enesetappude suhtarvu ja selle trendi ajas, eriti meeste puhul. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on märgitud vajadus edendada inimeste teadlikkust vaimsest tervisest, suunates sealhulgas tähelepanu depressiooninähtude varajasele äratundmisele ja kvaliteetsete raviteenuste kättesaadavusele. Omavalitsuste tasandil on vaja alustada partnerlusel põhinevate tervisenõukogude ja tervisetöörühmade tööd ning kaasata sinna ka sotsiaalselt tundlikke rühmi. Indiviidi tasandil on väga oluline hoolida enda ja lähikondsete heaolust ning vaimsest tervisest, otsides vajaduse korral abi ise ja julgustades seda tegema ka lähikondseid.

SUICIDES

Definition	<i>The number of suicides per 100,000 inhabitants. In international comparison, the age-standardized (European standard population) mortality rate per 100,000 inhabitants by gender is used.</i>
Relevance	<i>In a sustainable society, human life is valued. The indicator reflects the degree of social security in a society, including the risk to a person's life or health resulting from social exclusion. Suicides are related to social stability and security in general, where decrease in security and disruption of social networks increases the risk of suicide.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the number of suicides per 100,000 inhabitants was 16.5 (221 in absolute figures), with a rate of 29.3 for men and 5.5 for women (181 and 40 cases, respectively). Between 2000 and 2010, the trend of this indicator was decreasing: the standardized rate of suicides fell from 27.5 to 16.5 (377 cases in 2000 and 211 cases in 2010). The only sharp increase in this indicator occurred in 2009, when suicide was committed by 269 persons (standardized rate of suicides 20.1) of whom 220 were men (standardized rate of suicides 35.6) and 49 were women (standardized rate of suicides 6.8). Unemployment, which is very big risk factor for suicide, might be considered as one of the reasons behind this growth – the number of unemployed persons increased almost three times in 2009. In Estonia, the standardized rates of suicides for men and women differ greatly. In 2009 this difference was almost fivefold. The suicide ratio increased among men in retirement age, in the age group of 75 and older as well as in the age group 55–59. In 2010, the number of suicides decreased again. A reason for this decrease could be improved awareness of depression and its treatment.</i>

International comparison

With its high standardized suicide rate Estonia is among the top 5 or 6 countries of the European Union. The EU standardized average for the period of 2000 to 2008 was 10 to 12 suicides per 100,000 inhabitants. Although the decrease in suicide ratio in Estonia has been more rapid than in other EU countries, the indicator for Estonia still exceeded the EU average (10.1) more than 1.5 times in 2008. In 2008, the highest suicide ratio in the EU was in Lithuania (30.7). The suicide rate per 100,000 inhabitants was the lowest in Greece (2.8).

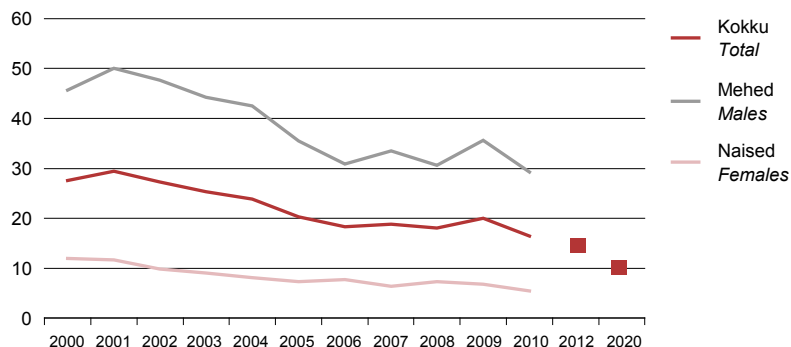
Measures

On the state level, it is important to monitor the suicide ratio of various risk groups (e.g. the unemployed, single persons, retiring persons with only primary education, widowed persons, immigrants, people suffering from long-term depression) and the trends of this ratio over time, especially for men. The Public Health Development Plan for 2009–2020 stipulates the need to promote awareness of mental health issues among the population, by focusing, among other things, on the early identification of signs of depression and the availability of high-quality treatment. On the municipal level, it is necessary to launch partnership-based health councils and working groups and to engage the socially vulnerable groups. On the individual level, it is extremely important to care about the well-being and mental health of oneself as well as that of one's family and friends, by seeking professional help, if necessary, and encouraging loved ones to do the same.

Enesetappude arv 100 000 elaniku kohta on vähenenud.

The number of suicides per 100,000 inhabitants has declined.

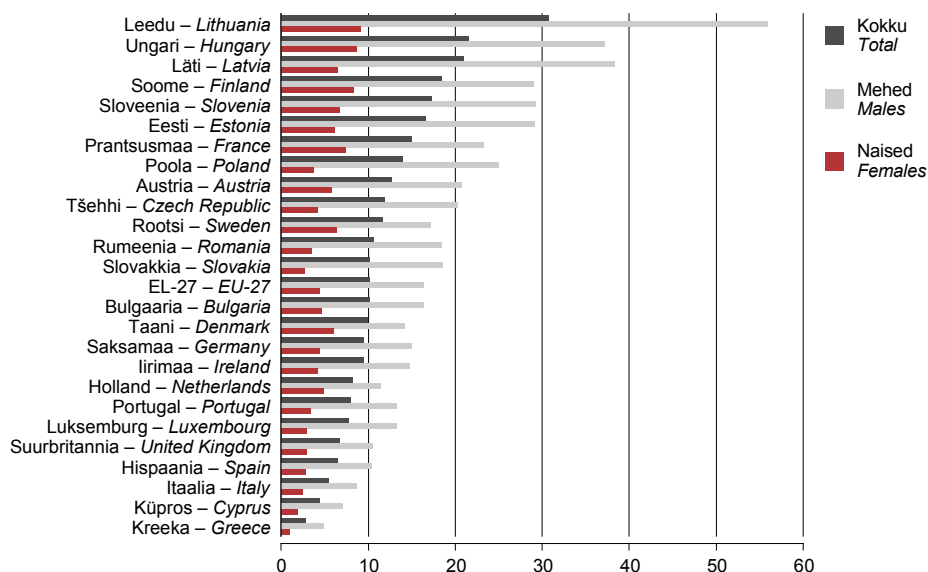
Enesetappude arv 100 000 elaniku kohta soo järgi, 2000–2010 ning 2012. ja 2020. aasta eesmärk
 The number of suicides per 100,000 inhabitants by gender, 2000–2010 and the target for 2012 and 2020

2008. aastal ületas Eesti näitaja EL-i keskmist üle 1,5 korra.

In 2008, the indicator of Estonia exceeded the EU average more than 1.5 times.

Enesetappude arv 100 000 elaniku kohta soo järgi Euroopa Liidus, 2008
 The number of suicides per 100,000 inhabitants by gender in the European Union, 2008

Allikas/Source: Eurostat

SURMAGA LÖPPENUD TÖÖNNETUSED

Definitsioon	Näitaja väljendab surmaga lõppenud tööõnnetuste arvu 100 000 hõivatu kohta. Rahvusvahelises võrdluses kasutatakse surmaga lõppenud tööõnnetuste standarditud arvu 100 000 hõivatu kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas väärtustatakse elu: nii tööandjad kui ka -võtjad järgivad tööohutuse nõudeid ning riik tegeleb tööandjate ja töötajate teadlikkuse suurendamisega. Tehnoloogia areng võib kaasa tuua uute ohutegurite ilmumise töökohtadel. Ka demograafilised muutused, mille tagajärjel suureneb eakate töötajate osatähtsus, nõuavad suuremat tähelepanu eakate töötajate töeteravishoiu probleemidele. Kõnealune näitaja kajastab töökeskkonna turvalisuse taset.
Olukord Eestis	Aastatel 2005–2010 oli tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta 560–570 vahel, seejuures 2008. aastal kasvas see arv hüppeliselt – (621) ja vähenes järsult 2009. aastal, kui oli 493 tööõnnetust 100 000 töötaja kohta. Tööõnnetuste arvu järsku kahanemist aastal 2009 on põhjendatud majanduskriisiga, mille tõttu hõivatute arv, eriti ehitussektoris, vähenes. Aastatel 2005–2010 kahanes surmaga lõppenud tööõnnetuste arv nii absoluut- kui ka suhtarvudes, väike kasv toimus vaid 2006. aastal. Alates 2007. aastast on surmaga lõppenud tööõnnetusi 100 000 töötaja kohta olnud 3,2 ja 2010. aastal oli neid 3. 2010. aastal juhtus kõige rohkem surmaga lõppenud tööõnnetusi veondus- ja laondus-sektoris (6) ning ehitussektoris (4). Eesti väiksust arvestades on surmajuhtumeid üldiselt vähe, mistõttu statistika sõltuvus mõnest üksikust tööõnnetusest on suurem. Sotsiaalministeeriumi arengukavas aastateks 2010–2013 on seatud eesmärgiks, et surmaga lõppevate tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta oleks 2013. aastal alla 3,4. Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on sama näitaja kohta seatud eesmärk, et see oleks 2020. aastal alla 2,4.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal vähenes surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta 2005. aastaga võrreldes kümnes Euroopa Liidu riigis, sh Eestis. Kõige vähem oli surmaga lõppenud tööõnnetusi 100 000 töötaja kohta Suurbritannias (0,9), Soomes (1,5) ja Prantsusmaal (1,8). Halvim oli olukord Rumeenias, kus see näitaja oli 9,7. Järgnesid Küpros (6,7), Portugal ja Leedu (mõlemas 6,3).
Meetmed	Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2009–2020 on kirjas mitu meetet, millega luua tervist toetav töökeskkond. Need on näiteks tööohutust puudutavate õigusaktide ja arengusuundade väljatöötamine, tööohutusnõuete järgimise kontrollimine, avalikkuse ja valdkonnaspetsialistide tööohutusteadlikkuse suurendamine ning töeteravishoiuteenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine. Eestis toimib ennetusele suunatud tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse süsteem. Ettevõtted investeerivad tööõnnetuste ja kutsehaiguste ärahoidmisse ja terviseedendusse. Välja on töötatud uus töeteravishoiu ja tööohutuse strateegia aastateks 2010–2013, kus tööõnnetuste arvu vähendamiseks on muu hulgas loetletud järgmised meetmed: töeteravishoiu ja tööohutust reguleeriva õigusruumi tänapäevastamine, eri sihtrühmade teadlikkuse suurendamine, lähtudes töökeskkonnast tingitud terviseriskidest ja nende maandamisest, töökeskkonnakoostise töhustamine, tööst põhjustatud haiguste ja kutsehaiguste varajase diagnoosimise korraldamine ühtses tervishoiusüsteemis, uute töökeskkonna riskide väljaselgitamise süsteemi loomine jms.

FATAL ACCIDENTS AT WORK

Definition	<i>The number of fatal accidents at work per 100,000 employees. For international comparison, the standardized rate of fatal accidents at work per 100,000 employed persons is used.</i>
Relevance	<i>Human life is highly valued in a sustainable society, and occupational safety requirements are followed by employers as well as employees. The state works on increasing awareness among both the employees and employers. Technological developments can cause the emergence of new risk factors in the workplace. Demographic changes, resulting in the increased proportion of elderly employees, require that more attention be paid to problems related to the occupational health of elderly employees. The indicator reflects the level of security of the working environment.</i>
Situation in Estonia	<i>The number of accidents at work per 100,000 employees remained between 560 and 570 in the period of 2005 to 2010, although there was a sharp increase in 2008 (621) and a steep decrease in 2009 when there were 493 accidents at work per 100,000 employees. The steep decrease in accidents in 2009 was related to the economic crisis which meant a decrease in the number of employees, especially in the construction sector. Between 2005 and 2010, the number of fatal accidents at work decreased in absolute as well as relative terms; there was a small rise only in 2006. Starting from 2007, the rate of fatal accidents at work per 100,000 employees has been 3.2 and 3 in 2010. In 2010, the number of fatal</i>

accidents was the highest in the transportation and storage sector (six cases) and the construction sector (four cases). Considering that Estonia is a small country, the number of fatal cases is quite low and therefore the rate is more sensitive to each additional accident.

The development plan of the Estonian Ministry of Social Affairs for the years 2010–2013 has set the goal that the number of fatal accidents at work per 100,000 employees should be less than 3.4 by 2013. Based on the goal for the same indicator set in the Public Health Development Plan for 2009–2020, there should be fewer than 2.4 fatal accidents at work per 100,000 employees by 2020.

International comparison

In 2008, the rate of fatal accidents at work per 100,000 employees decreased in 10 EU Member States, Estonia included, compared to 2005. The smallest number of fatal accidents at work per 100,000 employees was reported in the United Kingdom (0.9), Finland (1.5) and France (1.8). The situation was the worst in Romania (9.7), followed by Cyprus (6.7), Portugal (6.3) and Lithuania (6.3).

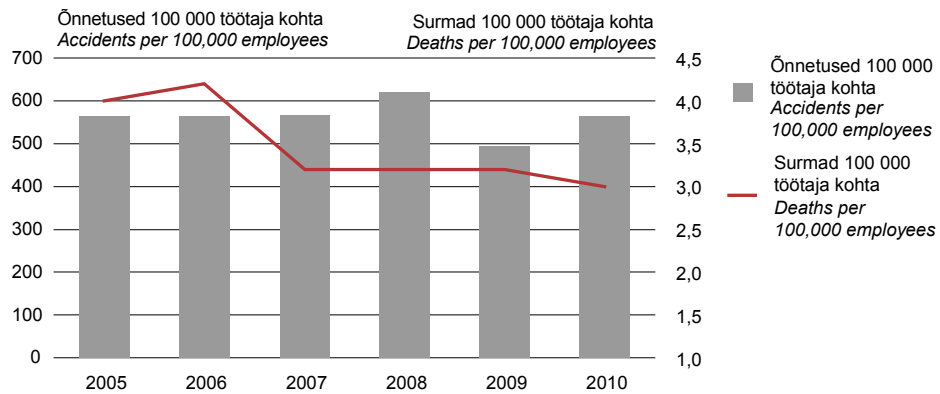
Measures

The Public Health Development Plan for 2009–2020 sets out several measures for creating a healthy working environment. These measures include the development of legislation and strategies on occupational safety, inspection of compliance with occupational safety requirements, improvement of the awareness of occupational safety among the public and relevant specialists, and improvement of the quality and availability of occupational health services. In Estonia, there is a system of insurance for occupational accidents and diseases as a preventive measure. Companies invest in the prevention of accidents at work and occupational diseases, and in health promotion. A new "Occupational Health and Occupational Safety Strategy 2010–2013" has been developed, setting out the following measures for reducing the number of accidents: updating the regulations governing occupational health and safety, raising awareness in various target groups (regarding health risks in the working environment and their minimization), improving workplace training, organization of the early diagnosis of work-related diseases and occupational diseases in an integrated health care system, the creation of a mapping system for new workplace risks and so on.

Tööõnnetuste, sh surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta, 2005–2010
The number of accidents at work, incl. fatal accidents at work, per 100,000 employees, 2005–2010

Eesti väiksust arvestades on surmajuhtumeid üldiselt vähe, mistõttu statistika sõltuvus mõnest üksikust tööõnnetusest on suurem.

Taking into account that Estonia is a small country, the number of fatal cases is quite low and therefore the rate is more sensitive to any single accident.

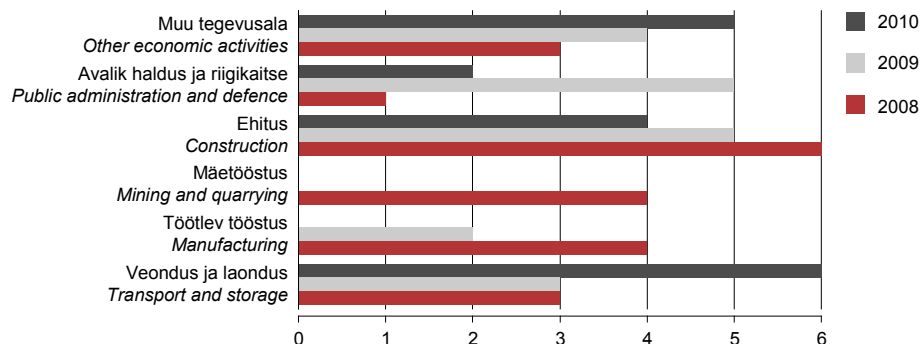

Allikas: Tööinspeksioon
Source: The Labour Inspectorate

Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv majandustegevusala järgi, 2008–2010
The number of fatal accidents at work by economic activity, 2008–2010

Kõige rohkem juhtus 2010. aastal surmaga lõppenud tööõnnetusi veondus- ja laondussektoris.

In 2010, the number of fatal accidents at work was the largest in the transportation and storage sector.

Allikas: Tööinspeksioon
Source: The Labour Inspectorate

ÜLEMÄÄRASE LOODUSLIKU KÜLMA TÕTTU SURNUD

Definitsioon	Näitaja väljendab ülemäärase loodusliku külma tõttu surnute arvu 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Jätksuutlikus ühiskonnas väärtustatakse inimelu ja tehakse kõik selleks, et surmasid ära hoida ja nende arvu vähendada. Näitaja kajastab ühiskonna vähest sotsiaalset sidusust, ühiskonnast väljalangemust ja tõrjutust. Samuti näitab see, kui tõhusad on olnud riigi meetmed, et ühelt poolt sotsialiseerida toimetulekuraskustega inimesi ja kodutuid ning teiselt poolt võidelda alkoholismi leviku vastu. Külmumissurma põhjuseid on mitu. Peamiselt surevad ülemäärase loodusliku külma tõttu pikalt välitingimustesse jäänud kodutud ja joores inimesed. Külmumissurma risk on ka metsa eksinud või pikal teekonnal väsinud inimestel ja neil, kel pole abi kutsumiseks sidevahendeid.
Olukord Eestis	Eestis kaotas 2010. aastal ülemäärase loodusliku külma tõttu elu 79 inimest ehk umbes 6 inimest 100 000 elaniku kohta. 2007. aastal oli selliseid surmajuhtumeid kokku 121 ehk 9 juhtu 100 000 elaniku kohta. Võrreldes 2003. aastaga on ülemäärase loodusliku külma tagajärjel hukkunute hulk vähenenud nii absoluut- kui ka suhtarvudes. Ajavahemikus 2003–2008 vähenes nende arv kaks ja pool korda.
Rahvusvaheline võrdlus	Rahvusvahelised võrdlusandmed puuduvad. Näitaja ei ole võrreldav kõikide Euroopa Liidu riikidega ka kliimaatiliste erinevuste tõttu.
Meetmed	Majandussurutise ajal suureneb risk sattuda toimetulekuraskustesse. See omakorda suurendab vajadust öömajade, varjupaikade, päevakeskuste, sotsiaaleluasemete ja supiköökide järele. Siinkohal saab sotsiaalhoolekandes rakendada ka kodanikualgatust ja vabatahtlike abi. Väga oluline on tagada ka põhiline esmatasandi arstiabi kõikidele elanikele hoolimata nende sotsiaalsest seisundist ja sissetulekust. Alkoholi liigtarvitamisega kaasnevad sotsiaalprobleemid, mis on ka paljude vigastuste ja surmade põhjused. Alkoholismi tõttu võib inimene jääda kodutuks või sattuda majanduslikesse raskustesse. Alkoholismi vastu võitlemiseks tuleb rakendada alkoholimüügi ja -reklaami piiranguid ja teha ennetavat selgitustööd ning panustada alkoholist loobumise nõustamise skeemi toimimisse.

DEATHS CAUSED BY EXPOSURE TO EXCESSIVE NATURAL COLD

Definition	<i>The number of deaths caused by exposure to excessive natural cold per 100,000 inhabitants.</i>
Relevance	<i>Human life is highly valued in a sustainable society and all possible measures are taken to prevent and decrease deaths. The indicator shows a low level of social cohesion in society, isolation from the society and social exclusion. Also, this indicator reflects how efficient the state measures have been for socializing the homeless and people in difficult economic condition, on the one hand, and for fighting against alcoholism, on the other hand. Deaths from exposure to excessive natural cold can be caused by many reasons. But the main risk group are homeless or drunken people who are exposed to excessive natural cold for a long period of time. People who get lost in the woods or get tired during a long walk and people who do not have the communication devices to request help are also at a greater risk of death due to excessive natural cold.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, 79 people died from exposure to excessive natural cold in Estonia, which is almost 6 deaths per 100,000 inhabitants. In 2007, such cases amounted to 121, i.e. 9 deaths per 100,000 inhabitants. Compared to 2003, the number of people dying from exposure to excessive natural cold has decreased both in absolute as well as relative terms. In the period of 2003 to 2008, deaths from exposure to excessive natural cold decreased by two and a half times.</i>
International comparison	<i>International comparison is not feasible due to the lack of data. The indicator cannot be compared across all EU countries due to different climatic conditions.</i>

Measures

There is a higher risk of economic difficulties in the times of economic recession. This in turn increases the need for night quarters, shelters, day centres, social housing and soup kitchens. Here, citizen initiative and the help of volunteers can be used in social welfare. It is also important to guarantee essential medical aid for all inhabitants despite their social status or income.

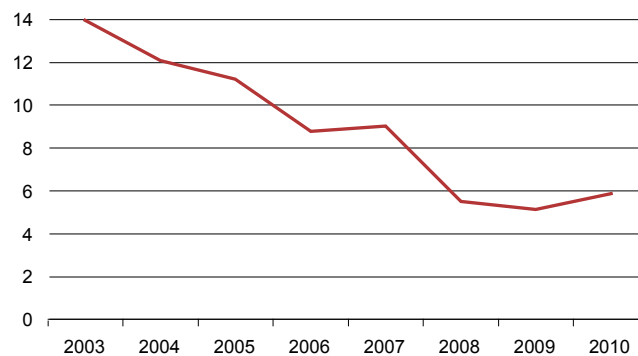
Excessive use of alcohol causes various social problems that also often lead to injuries and death. Alcoholism may lead to homelessness or economic difficulties. To fight against alcoholism, restrictions on the sale and advertising of alcohol should be applied, awareness should be increased as a preventive measure and an effective counselling system for giving up alcohol should be developed.

Ülemäärase külma tõttu surnute arv 100 000 elaniku kohta, 2003–2010

The number of deaths caused by exposure to excessive natural cold per 100,000 inhabitants, 2003–2010

Ülemäärase külma tagajärjel surnute arv 100 000 elaniku kohta on alla 10% õnnetustes hukkunute koguarvust.

The number of deaths caused by exposure to excessive natural cold per 100,000 inhabitants accounts for less than 10% of all accidental deaths.

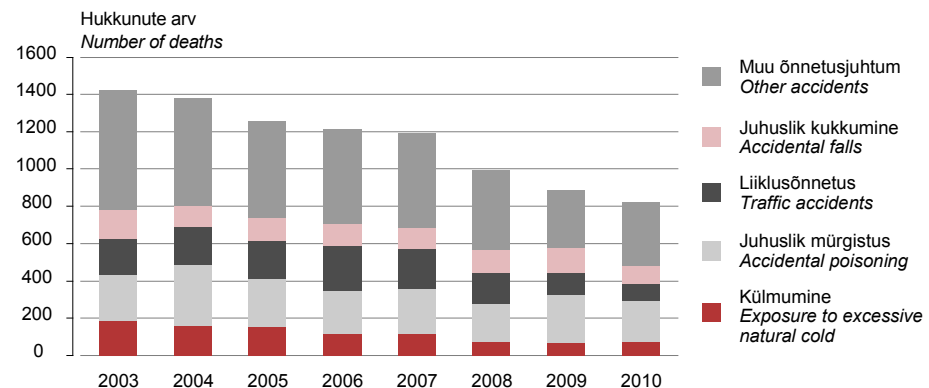

Õnnetustes hukkunute, sh ülemäärase loodusliku külma tõttu surnute arv, 2003–2010

The number of accidental deaths, incl. deaths caused by exposure to excessive natural cold, 2003–2010

2010. aastal oli ülemäärase külma tagajärjel surnute arv 11% kogu õnnetustes hukkunute arvust.

In 2010, the number of deaths caused by exposure to excessive natural cold was 11% of all accidental deaths.

JUHUSLIKU MÜRGISTUSE TAGAJÄRJEL SURNUD

Definitsioon	Näitaja väljendab juhusliku mürgistuse (sh alkoholimürgistuse) tagajärjel surnute arvu 100 000 elaniku kohta. Rahvusvahelises võrdluses kasutatakse vanuse järgi standarditud (Euroopa standardrahvastik) suremuskordajat 100 000 elaniku kohta.
Asjakohasus	Mürgistuste tagajärjel surnute suhtarv kajastab seda, mil määral inimelu väärtustatakse, kui suured on alkoholismi- ja narkomaaniaprobleemid ning millised on ühiskonna jätkusuutliku arengu kitsaskohad.
Olukord Eestis	Ajavahemikus 2000–2010 vähenes juhuslike mürgistuste tõttu surnute arv ligi 1,5 korda, kuid see on Eesti jaoks siiski endiselt muret tekitavalt suur. 2010. aastal suri juhuslike mürgistuste tagajärjel 214 inimest ehk umbes 16 inimest 100 000 elaniku kohta. Neist veidi alla poole (93 inimest) suri alkoholimürgistus. Enim inimesi suri narkootikumide tarvitamise tõttu (101 surma). Kui ajavahemikus 2000–2010 alkoholimürgistuse tagajärjel surnute arv kahanes (280-st 93-ni), siis narkomürgistus surnute arv on kasvanud (23-st 101-ni). 2010. aastal oli mürgistussurmade arv 100 000 elaniku kohta suurim 25–29-aastaste ja 30–34-aastaste elanike seas (vastavalt 46,7 ja 28,9 surma 100 000 sama vanuserühma inimese kohta), eriti meeste seas (vastavalt 79,0 ja 51,0). Majanduskriisi ajal, 2009. aastal, olid need suhtarvud meeste hulgas vanuserühmades 25–29 ja 30–34 eriti suured (vastavalt 103,7 ja 87,9). Vähemalt 35-aastaste elanike mürgistussurmade põhjus oli peamiselt alkohol. Tööealiste elanike riskirühmad vanuses 25–34 ja 50–54, eriti mehed, väärivad Eestis kahtlemata suurt tähelepanu.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal oli Euroopa Liidu riikide arvestuses juhuslikesse mürgistustesse surnute arv 100 000 elaniku kohta kõige suurem Eestis (18,4). Leedu oli selle näitajaga Eesti järel teisel kohal (16,5), järgnesid lähinaabrid Soome (14,6) ja Läti (11,2). EL-i keskmine oli 2,2 surnut 100 000 elaniku kohta. Ajavahemikus 2004–2009 oli see näitaja Eestis ja Leedus EL-i liikmesriikide suurim.
Meetmed	Juhusliku mürgistuse (sh alkoholimürgistuse) tagajärjel surnute arv väheneb ainult siis, kui ühiskonnas on suutlikkust ja motivatsiooni selliste mürgistuste põhjustega tegelda ja töötada välja meetmed nende ärahoidmiseks. Et surmaga lõppevate juhuslike mürgistuste peamised põhjused on alkohol ja narkootikumid, tuleks võtta meetmed alkoholismi ja narkomaania ärahoidmiseks ja nende leviku piiramiseks. Alkoholi liigtarbimise vastu võitlemiseks tuleb rakendada alkoholimüügi ja -reklaami piiranguid, teha selgitustööd noorte ja laste seas ning panustada alkoholist loobumise nõustamise skeemi toimimisse. Koostada tuleb riiklik alkoholipoliitika raamdokument, mille eesmärk oleks alkoholi riskitarvitamise ja sellega kaasnevate kahjude vähendamine. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on üheks eesmärgiks seatud töötada välja alkoholi liigtarbimise varajase avastamise ja nõustamise süsteem, et vältida kroonilise alkoholisõltuvuse väljakujunemist ja tagada ravi ja rehabilitatsioon neile, kel on motivatsiooni alkoholist loobuda. Narkomaania leviku tõkestamiseks peab riik rahastama elanike seas tehtavat ennetustööd ning narkomaanide ravi ja rehabilitatsiooni.

DEATHS CAUSED BY ACCIDENTAL POISONING

Definition	<i>The number of deaths caused by accidental poisoning (incl. accidental poisoning by alcohol) per 100,000 inhabitants. In international comparison, the age-standardized (European standard population) mortality rate per 100,000 inhabitants is used.</i>
Relevance	<i>The ratio of deaths by accidental poisoning reflects the value placed on human life as well as the scale of problems with alcoholism and drug abuse in the society and other bottlenecks in its sustainable development.</i>
Situation in Estonia	<i>The number of deaths caused by accidental poisoning decreased almost 1.5 times in the period of 2000 to 2010 but the number of poisoning victims in Estonia still causes concern. In 2010, 214 people lost their lives due to accidental poisoning, which is approximately 16 deaths per 100,000 inhabitants. A little less than half of these deaths (93) were caused by alcohol poisoning. The biggest cause of deaths from poisoning was the use of drugs (101 cases). While the number of deaths caused by alcohol poisoning decreased in the period of 2000 to 2010 (from 280 to 93 deaths), the number of deaths caused by drugs increased (from 23 to 101 deaths). In 2010 the number of deaths caused by accidental poisoning per 100,000 inhabitants was the highest in the age groups 25–29 and 30–34 (46.7 and 28.9 deaths respectively per 100,000 persons in the respective age group), especially among men (79.0 and 51.0 deaths respectively). At the peak of the economic crisis in 2009, the rates were especially high for males in the age groups 25–29 and 30–34 (103.7 and 87.9 respectively). Deaths by</i>

accidental poisoning among the population aged 35 and older were mainly caused by alcohol. More attention should undoubtedly be paid to the risk groups of working age population (25–34 and 50–54), especially the men.

International comparison

In 2009, the number of deaths from accidental poisoning per 100,000 inhabitants in Estonia (18.4) was the highest among all EU countries. Lithuania ranked second with 16.5 deaths per 100,000 inhabitants, followed by Estonia's close neighbours Finland (14.6) and Latvia (11.2). The EU average was 2.2 deaths per 100,000 inhabitants. In the period of 2004 to 2009, Estonia and Lithuania had the highest values of this indicator among EU Member States.

Measures

The number of deaths caused by accidental poisoning (incl. accidental poisoning by alcohol) will decrease only if the society has the capability and motivation to deal with the causes of accidental poisoning and to develop measures for minimizing these causes.

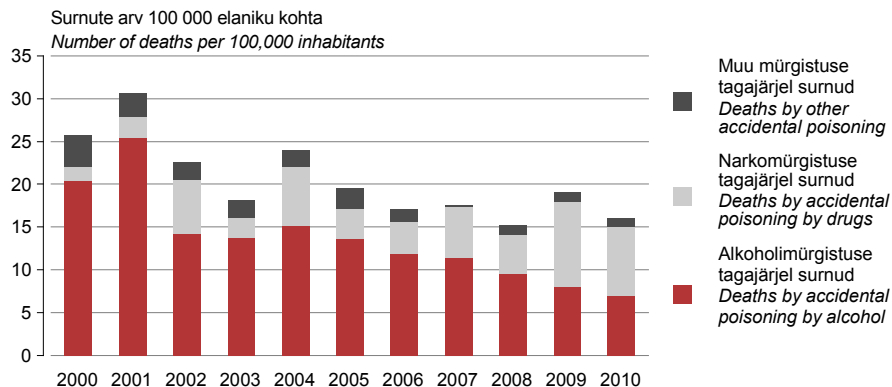
Deaths by accidental poisoning are mainly caused by alcohol and drug abuse. Therefore, measures should be taken to prevent and reduce alcohol and drug abuse. In order to fight against excessive alcohol consumption, restrictions on the sale and advertising of alcohol should be applied, the awareness of young people and children must be raised as a preventive measure and an effective counselling system for giving up alcohol should be developed. It is necessary to develop a framework document of national alcohol policy, aimed at reducing excessive alcohol consumption and the consequences arising from it. One of the goals of the Estonian Government Action Plan 2011–2015 is the creation of a system for the early detection of alcohol abuse and for counselling, in order to prevent the development of chronic alcohol dependence and to provide treatment and rehabilitation services to those who want to give up alcohol. In order to curb the spread of drug abuse, the state must fund prevention work among the population and the treatment and rehabilitation of drug users.

Juhuslike mürgistuste, sh alkoholimürgistuste tõttu surnute arv 100 000 elaniku kohta, 2000–2010

The number of deaths caused by accidental poisoning, incl. accidental poisoning by alcohol, per 100,000 inhabitants, 2000–2010

2009. ja 2010. aastal ületas narkomürgistusse surnute arv alkoholimürgistusse surnute oma.

In 2009 and 2010, the number of deaths caused by drug abuse exceeded the number of deaths caused by alcohol.

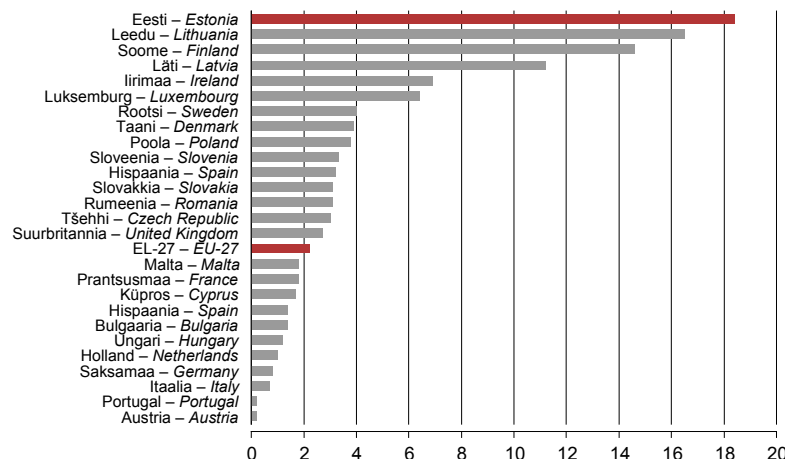

Juhuslike mürgistuste tõttu surnute arv 100 000 elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

Number of deaths caused by accidental poisoning per 100,000 inhabitants in the European Union, 2009

Eestis oli mürgistus-surnumade arv 100 000 elaniku kohta 2009. aastal EL-i riikide suurim.

In 2009, Estonia had the highest number of deaths caused by accidental poisoning per 100,000 inhabitants in the EU.

METSARAIE

Definitsioon	Näitaja väljendab metsaraie osatähtsust puidu aastases puhasjuurdekasvus.
Asjakohasus	Pikas perspektiivis on jätkusuutliku metsamajanduse peamine kriteerium metsaressursi võimalikult ühtlane kasutamine juurdekasvu ulatuses. Puidukasutus juurdekasvu piires toob ühiskonnale pidevalt tulu, seejuures säilib metsa võime pakkuda nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka keskkonnahüvesid. Peale selle, et puitu kasutatakse laialdaselt ehituses ja mööblitööstuses, on puit oluline taastuvenergiaallikas ja alternatiiv fossiilsetele kütustele. Mets toimib ka saasteainete filtrina ning metsade säästlik majandamine kaitseb metsade elurikkust, pinnast, vett ja atmosfääri.
Olukord Eestis	Metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus vähenes aastatel 2000–2008 poole võrra. Kui 2000. aastal oli raie ligikaudu miljoni tihumeetri võrra suurem kui juurdekasv, siis 2009. aastal oli raiutud puidu maht vaid 54,2% juurdekasvust. Alates 2003. aastast on raie olnud 50–80% juurdekasvust. Jätkusuutlikkuse aspektist on tähtis, et kasvava metsa pindala oluliselt ei väheneks, kuid metsamajanduse jätkusuutlikkuse hindamisel tuleb arvestada ka teisi aspekte, nagu metsade vanuseline ja liigiline jaotus, metsade seisukord ja raiete jagunemine raieliigi järgi.
Rahvusvaheline võrdlus	Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus on Euroopa riikides väga erinev. 2010. aastal (üle-euroopalise raporti „State of Europe’s Forests 2011“ andmetel) oli see näitaja suurim Šveitsis, Austrias, Rootsis ja Leedus (üle 80%). Kõige väiksem oli raiutud puidu tagavara osatähtsus juurdekasvus Venemaal, Kõprosel, Ukrainas, Hispaanias, Itaalias ja Sloveenias (alla 40%). Kui 2009. aastal oli Eesti näitaja (54,2%) veel keskmiste hulgas, siis 2010. aastal raiemaht veidi kasvas ja jõudis eksperdihinnangu kohaselt 8,3 miljoni kuupmeetri (68% juurdekasvust).
Meetmed	Eesti metsanduse 2011.–2020. aasta arengukava kohaselt tuleks pikaajalise jätkusuutlikkuse eesmärgil kasutada 12–15 miljonit kuupmeetrit metsamaterjali aastas. Hinnanguliselt kasvab igal aastal metsa juurde just selline kogus puitu. Kui viimastel aastatel on mets olnud pigem alakasutatud, siis pikas perspektiivis pole ka metsade liigne raiumine jätkusuutlik. Kõpsete metsade suure osatähtsuse korral on mõistlik ajutiselt rohkem raiuda, et noored metsad saaksid kasvada, muidu hakkab kõpsetes puistustes kogunenud puit tarbeväärtust kaotama ning metsade puidutootmisvõime ja süsiniku sidumise potentsiaal jääb kasutamata. Sellele lisandub ka sotsiaalne aspekt – metsanduses jääb töökohti vähemaks. Metsanduse arengukavas on seatud eesmärgiks metsamaa pindala säilitamine ning metsade sihipärane ja võimalikult mitmekülgne kasutamine. Selle eesmärgi saavutamise meetmed on kirjas metsanduse arengukavas.

FOREST FELLING

Definition	<i>The indicator expresses the ratio of annual felling to net annual increment.</i>
Relevance	<i>In a longer time frame, comparison of annual felling with net annual increment reflects the sustainability of forest management. Forest has cultural, socio-economic and also ecological value. Timber can be used for various purposes. In addition to the fact that timber is used in construction and furniture industry, it is an important source of renewable energy which is an alternative to fossil fuels. Forest also functions as a filter for pollutants. Sustainable forest management is important for the protection of biological diversity, soil ecosystems, water and atmosphere.</i>
Situation in Estonia	<i>During 2000–2008, the share of annual felling in net annual increment has decreased by a half. While in 2000, the annual felling exceeded the annual increment by about a million cubic metres of solid volume, then in 2009 the volume of annual felling accounted for only 54.2% of the annual increment. Since 2003, felling has remained within 50–80% of the increment in Estonia. From the perspective of sustainability, it is important that the area of standing crop will not be reduced. In assessing the sustainability of forest management it is also important to take into account additional aspects like the structure of forest age and species, sanitary state of forests and distribution of felling by types of felling.</i>
International comparison	<i>The share of forest felling in net annual increment differs greatly in the European Union Member States. In 2010 (according to data of the all-over-Europe report “State of Europe’s Forests 2011”) the respective indicator was the biggest in Switzerland, Austria, Sweden and Lithuania (over 80%). The share of annual felling in net annual increment was the smallest in Russia, Cyprus, Ukraine, Spain, Italy and Slovenia (less than 40%). If in 2009 the indicator of Estonia (54.2%) was among the average, then in 2010 the felling volume slightly increased, and according to expert estimation, amounted to 8.3 million m³ or 68% of the increment.</i>

Measures

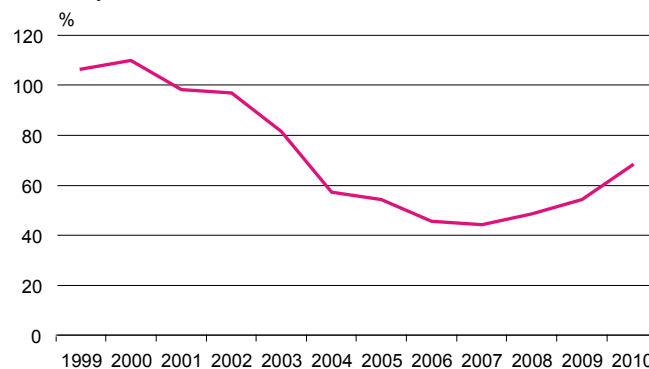
According to the Estonian Forestry Development Plan for 2011–2020, from the perspective of sustainability, 12–15 million m³ of forest material should be used annually. According to estimations, the annual volume of timber increment is 12–15 million m³. During the recent years forests are underutilized, but in a longer perspective excessive forest felling will not be sustainable either. In case of a big share of mature forest it is reasonable to increase temporarily the volume of felling in order to promote the growth of young stands: mature wood is accumulating and becomes decayed, productivity of forest land and the potential of carbon binding remain unused; also the social aspect – the decrease in employment in forestry – is revealed. The Forestry Development Plan sets the target of maintaining the forest area at least at the current level, and the purposeful use of all forests in the most many-sided way. The measures to achieve this goal are listed in the Forestry Development Plan.

Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus statistilise metsainventeerimise andmetel, 1999–2010^a

The share of annual felling in net annual increment in Estonia based on the statistical forest inventory data, 1999–2010^a

2008. aastal hakkas metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus jälle suurenema.

In 2008, the share of felling in annual increment started to increase again.

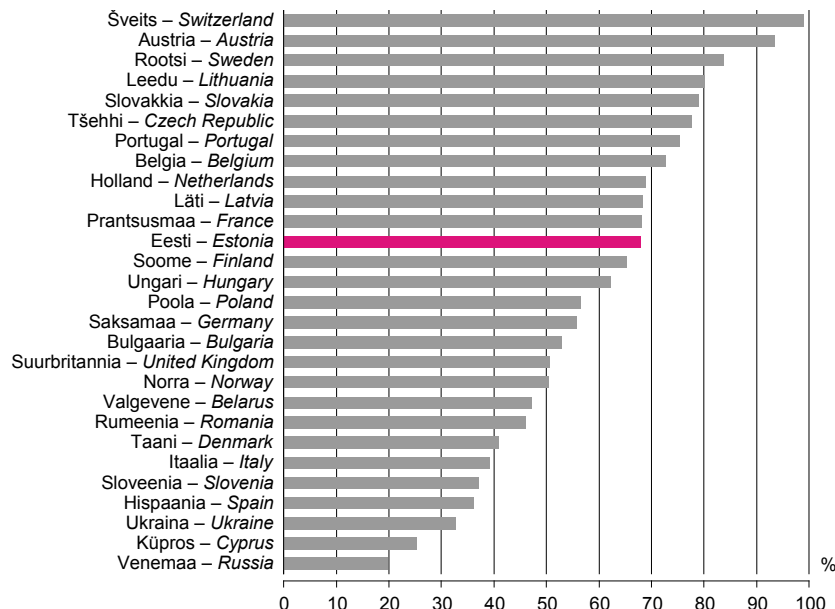
^a 2010. aasta andmed on eksperdihinnang.
^a The data for 2010 are expert estimation.

Metsaraie osatähtsus puidu aastases juurdekasvus Euroopa riikides, 2010^a

The share of felling in net annual increment in the European countries, 2010^a

2010. aastal oli Eesti metsaraie osatähtsus puidu juurdekasvus eksperdihinnangu kohaselt Euroopa riikide keskmine.

In 2010, in Estonia the share of felling in the net annual increment according to expert estimation was the average of the European countries.

^a Rumeenia, Poola, Läti ja Portugali andmed on aastast 2005. Eesti 2010. aasta andmed on eksperdihinnang.
^a The data of Romania, Poland, Latvia and Portugal are from the year 2005. The data of Estonia for 2010 are expert estimation.

Allikas: „Euroopa metsade seisund 2011 – säästva metsamajanduse olukord ja trendid jätkusuutlikus Euroopas“
 Source: State of Europe’s Forests 2011 – Status and Trends in Sustainable Forest Management in Europe

PÕLEVKIVI KAEVANDAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul kaevandatud põlevkivi kogust. Rahvusvahelises võrdluses on kasutatud aasta jooksul kaevandatud ligniidi kogust. Euroopa Liidus kasutatav tahkete kütuste klassifikatsioon jagab kütused nende süsinikusisalduse ja kütteväärtuse järgi. Põlevkivi vaadeldakse ligniidiga (pruunsöega) samas kategoorias.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärgi on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. 2002. aastal vastu võetud kuuendas Euroopa Liidu (EL) keskkonnategevuskavas aastateks 2002–2012 on määratud kindlaks keskkonnaprioriteedid. Üks neljast prioriteedist on loodusressursside jätkusuutlik kasutamine. Põlevkivi on Eesti tähtsaim loodusvara, millel põhineb Eesti energeetika ja millega tagatakse riigi teatav energeetiline sõltumatus energiat ekspordivatest riikidest. Põlevkivi kasutakse nii tahkekütusena kui ka toorainena põlevkiviõli- ja keemiatoodete valmistamisel. Põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas aastateks 2008–2015 on põlevkivi kaevandamise piiriks seatud 20 miljonit tonni aastas. Samal ajal kaasneb põlevkivi kaevandamise ja kasutamisega suur keskkonnakoormus: tekib väga palju jäätmeid (aheraine ja põlevkivi utmise jäätmed, põlevkivi poolkoks, põlevkivi pigijäätmed, põlevkivituhk jne), sealhulgas põhiosa Eestis tekkivatest ohtlikest jäätmetest. Põlevkivi põletamisel tekib suur kogus happelihaseid põhjustavaid heitgaase (SO ₂ , lämmastikoksiidid jt) ja enamik Eestis tekkivatest kasvuhooonegaaside õhuheitmetest (CO ₂). Suur osa pinnaveekogudesse lastavast heitveest on kaevandustest välja pumbatav kaevandusvesi. Samuti rikub põlevkivi kaevandamine pinnast ja alandab põhjaveetaset. 2005. aastal esitas Euroopa Komisjon loodusvarade säästva kasutamise strateegia, mille eesmärk on majanduskasvuga samal ajal vähendada loodusressursside kasutamisega kaasnevat keskkonnakoormust. Ressursikasutuse keskkonnamõju vähendamine on üks EL-i jätkusuutliku arengu saavutamise faktoreid. Kõnealune näitaja kajastab ressursikasutuse ja kaudselt ka energiatootmise jätkusuutlikkust Eestis.
Olukord Eestis	2010. aastal kaevandati Eestis 15,1 miljonit tonni põlevkivi ehk 2,5 miljonit tonni rohkem kui aasta varem. 1990. aastate alguses vähenes kaevandatud põlevkivi kogus kiiresti. Väikseim oli kogus 1999. aastal – 9,6 miljonit tonni –, edaspidi on see järjest kasvanud, kuid jäänud siiski alla 1992. aasta näitajale. Ka põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas ette nähtud piirmäär ei ole veel saavutatud.
Rahvusvaheline võrdlus	Ligniit on fossiilne kütus, mille süsinikusisaldus on 25–35% ja kütteväärtus 10–20 MJ/kg. Ligniiti (pruunsüsi ja/või põlevkivi) toodetakse üheteistkümnelt EL-i riigis. 2009. aastal toodeti suurim kogus ligniiti Saksamaal – 180 miljonit tonni. Järgnesid Kreeka (61,8 miljonit tonni) ja Poola (57,1 miljonit tonni). Ühe elaniku kohta arvestatuna tootis kõige rohkem ligniiti aga Eesti, kelle toodang oli peaaegu kaks korda suurem kui teisel kohal oleva Kreeka oma (vastavalt 9,4 ja 5,5 tonni elaniku kohta).
Meetmed	Põlevkivi kui riigi strateegilise energiaressursi kasutamise suunad peavad olema määratud põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas. Selle koostamisel ja täiendamisel tuleb kaasata eri valdkondade eksperte, et analüüsida kõiki põlevkivi kasutamise seotud majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnategureid igast küljest.

OIL SHALE MINING

Definition	<i>The indicator expresses the quantity of oil shale mined annually. For international comparison the data on the quantity of mined lignite during the year has been used. The European Union classification of solid fuels provides a classification of fuels according to their carbon content and calorific value. Oil shale belongs to the same category as lignite (brown coal).</i>
Relevance	<i>Maintenance of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. The sixth Environmental Action Programme for 2002–2012 adopted in 2002 sets out the key environmental priorities. The programme defines the sustainable use of natural resources as one of the four key priorities. Oil shale is the most important natural resource in Estonia – Estonian energy is based on oil shale ensuring energy independence of the state from energy-exporting states. Oil shale is used as solid fuel and raw material for the production of shale oil and oil shale-based chemical products. The National Development Plan for the Use of Oil Shale 2008–2015 establishes the annual limit of mining of oil shale of 20 million tonnes. At the same time mining and use of oil shale have significant environmental impact: generation of enormous quantity of waste (mine waste, retorting waste, oil shale semi-coke, oil shale tar residues, oil shale ashes, etc.) contributing to the majority of the hazardous</i>

waste generated in Estonia; large quantity of exhaust gases (SO₂, nitrogen oxides, etc.) causing acid rain and the majority of greenhouse gas emissions (CO₂) generated in Estonia; mining water pumped out of mines making up significant quantity of waste water released into surface water bodies. Mining of oil shale causes damage to the surface and decline in ground water level. In 2005 the European Commission proposed the Thematic Strategy on the Sustainable Use of Natural Resources, defining the objective of reducing the environmental impact of the use of natural resources in the context of economic growth. Reduction of the environmental impact of the use of resources is one of the factors for achieving sustainable development of the European Union. The indicator reflects the sustainability of the use of resources and indirectly the sustainability of energy production in Estonia.

Situation in Estonia

In 2010, 15.1 million tonnes of oil shale was mined in Estonia, which was 2.5 million tonnes more than in 2009. At the beginning of the 1990s the quantity of mined oil shale decreased rapidly. The smallest quantity of oil shale (9.6 million tonnes) was mined in 1999. The production of oil shale has constantly been increasing since then, but has still remained below the level of the year 1992. The limit set up in the National Development Plan for the Use of Oil Shale has not been achieved yet.

International comparison

Lignite is a fossil fuel with carbon content of 25–35% and calorific value of 10–20 MJ/kg. Lignite is produced in 11 EU Member States. In 2009, the biggest quantity of lignite was produced in Germany – 180 million tonnes, followed by Greece and Poland with 61.8 and 57.1 million tonnes, respectively. At the same time Estonia was the biggest producer of lignite in terms of production per capita exceeding almost twice Greece, the second biggest producer of lignite (9.4 and 5.5 tonnes per capita, respectively).

Measures

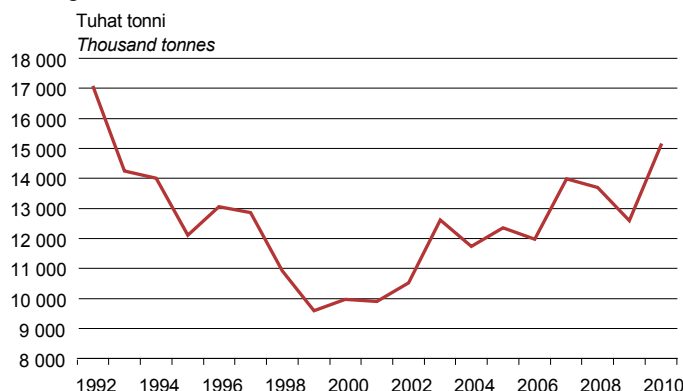
As oil shale is the strategic energy resource of Estonia, trends of the use of oil shale have to be defined in the National Development Plan for the Use of Oil shale. Various experts should be involved in preparing and updating the plan in order to carry out a comprehensive analysis of all the economic, environmental and social factors related to the use of oil shale.

Põlevkivi kaevandamine, 1992–2010

Mining of oil shale, 1992–2010

2010. aastal kaevandati Eestis 2,5 miljonit tonni rohkem põlevkivi kui 2009. aastal.

In 2010, 2.5 million tonnes more oil shale was mined in Estonia, than in 2009.

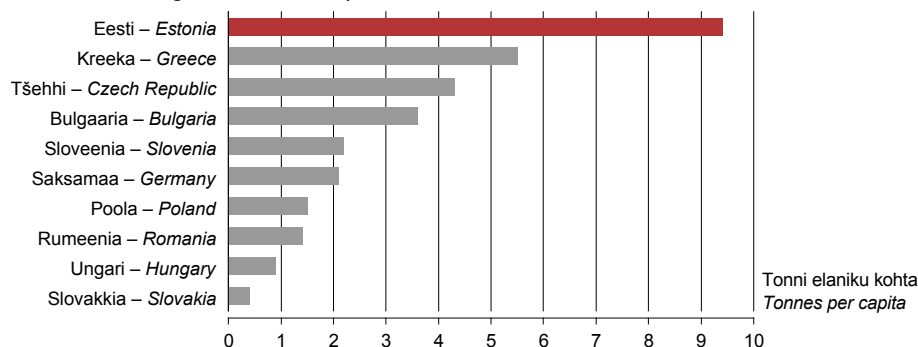
Allikas: Maa-amet
Source: Estonian Land Board

Ligniidi kaevandamine Euroopa Liidu riikides, 2009

Excavation of lignite in the European Union countries, 2009

Eestis on kaevandatud ligniidi kogus elaniku kohta EL-i riikide suurim.

Production of lignite per capita in Estonia is the biggest in the EU Member States.

Allikad: „Euroopa maavarade statistika”, Eurostat, Statistikaamet
Source: “European Mineral Statistics”, Eurostat, Statistics Estonia

EHITUSMAAVARADE KAEVANDAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab ehitusmaavarade kaevandamise mahtu kuupmeetrites. Ehitusmaavarade hulka arvestatakse liiv, savi, dolomiit, lubjakivi ja kruus. Rahvusvahelises võrdluses arvestatakse ehitusmaavarade hulka liiva, kruusa ja kipsi maht elaniku kohta tonnides.
Asjakohasus	Ehitusmaavarad on taastumatud loodusvarad, mistõttu nende majandamisel tuleb jälgida säästlikkuse põhimõtteid. Sihttasemeid ehitusmaavarade kaevandamise valdkonnas Eestis praegu kindlaks määratud ei ole. Seda on kavas teha riiklikus looduslike ehitusmaterjalide kasutamise arengukavas, mille peamine eesmärk on leida parim võimalik lahendus, et varustada Eestit looduslike ehitusmaterjalidega ilma tõrgeteta, rakendada kaevandamisel ja töötlemisel parimat võimalikku tehnoloogiat ning kasutada looduslike ehitusmaterjalide võimalikult efektiivselt ja võimalikult väikese negatiivse keskkonna- ja sotsiaalse mõjuga.
Olukord Eestis	2010. aastal kaevandati Eestis kokku 5,4 miljonit kuupmeetrit ehitusmaavarasid. Suurimad olid ehitusliiva (1,8 mln m ³), ehituskruusa (1,4 mln m ³) ja ehituslubjakivi (1,2 mln m ³) kaevandamise mahud. Aastatel 2001–2007 kasvasid ehitusmaavarade kaevandamise mahud pidevalt, saavutades maksimumi 2007. aastal, kui kaevandatud ehitusmaavarade kogumaht oli 9,4 miljonit kuupmeetrit. Järgmistel aastatel on see maht üha vähenenud – 2010. aastal kaevandati ehituslubjakivi 57%, ehitusliiva 47% ja ehituskruusa 22% vähem kui 2007. aastal. Ehitusmaavarade kaevandamise maht on vähenenud majanduskriisi tõttu, eriti teravalt on kriis puudutanud ehitussektorit.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides erineb ehitusmaavarade kaevandamise maht elaniku kohta üsna palju. Euroopa kaevandamisstatistika andmetel kaevandati 2009. aastal kõige rohkem ehitusmaavarasid Saksamaal (ligi 400 miljardit tonni). Elaniku kohta arvestatuna oli esikohal Soome (16,9 tonni), kellele järgnesid Küpros ja Iirimaa (mõlemad 14,7 tonni). Kõige väiksem oli näitaja Rumeenias (1,0 tonni elaniku kohta) ja Leedus (2,7 tonni elaniku kohta). Eestis kaevandati 2009. aastal 7,4 tonni ehitusmaavarasid elaniku kohta ehk umbes sama palju kui EL-is keskmiselt.
Meetmed	Koostamisel oleva looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava kohaselt ei saa Eestis ehitusmaavarade käsitlemisel piirduda üksnes uute ressursside kasutamisega. Üldise keskkonnakoormuse vähendamiseks tuleb rohkem tähelepanu pöörata kaevandamisjäätmete kasutuselevõtule ja materjalide taaskasutusele. Jätkusuutlikkuse aspektist on oluline kasutada kaevandamisjäätmeid ja ammendatud karjääride katendikivimeid ning töödelda ehitusjäätmeid. Keskkonna seisukohast on oluline kasutada moodsat kaevandamistehnoloogiat.

MINING OF CONSTRUCTION MINERALS

Definition	<i>The indicator expresses the volume of mining of construction minerals in cubic metres. Sand, clay, dolomite, limestone and gravel are the mineral resources used for construction. In international comparison, the volume of sand, gravel and gypsum (in tonnes) per capita are included in construction minerals.</i>
Relevance	<i>Construction minerals are non-renewable natural resources, thus it is important to implement the principles of sustainable development in their management. Targets in the area of mining of construction minerals have not been set in Estonia. Targets will be established in the National Strategy of Mining Construction Minerals. The main objective of the strategy is to develop the best possible solutions for supplying Estonia with construction minerals using the best possible technology for mining as well as for processing and using the minerals as efficiently as possible with the smallest possible negative environmental and social impact.</i>
Situation in Estonia	<i>A total of 5.4 million cubic metres of construction minerals were excavated in Estonia in 2010; of which construction sand (1.8 million m³), construction gravel (1.4 million m³) and construction limestone (1.2 million m³) made up the largest share. The volumes of excavated construction minerals increased constantly in period 2001–2007 and were the biggest in 2007 when in total 9.4 million cubic metres of construction minerals were excavated. Since then, the excavation of construction minerals has decreased from year to</i>

year. In 2010, 57% less construction limestone, 47% less construction sand and 22% less construction gravel were excavated than in 2007. The main reason for this decrease was the economic crisis, which had a substantial influence on construction activity.

International comparison

The volume of mining of construction minerals per capita differs greatly in the European Union Member States. In 2009, according to the European mineral statistics, the most construction minerals were excavated in Germany (almost 400 billion tonnes), at the same time the respective indicator per capita was the biggest in Finland (16.9 tonnes), followed by Cyprus and Ireland (14.7 tonnes both). The smallest volume of construction minerals per capita was mined in Romania (1.0 tonnes) and Lithuania (2.7 tonnes). In 2009, in Estonia 7.4 tonnes of construction minerals per capita were excavated, which was about the average level of the European Union.

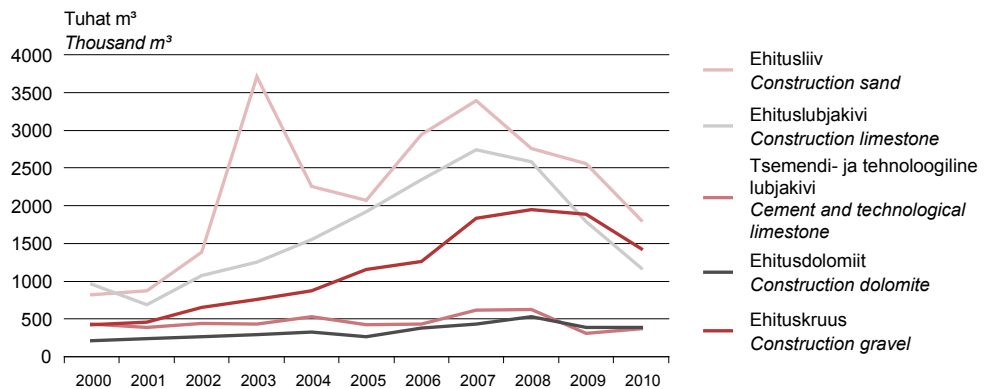
Measures

According to the draft National Strategy of Mining Construction Minerals, the management of construction minerals does not only include the use of new resources but also the use of mining waste and recovery of materials has to be concentrated on. From the aspect of sustainability it is very important to use the mining waste and caprock of depleted pits and recover the construction waste. From the point of view of the environment it is important to use the latest mining technology.

Eesti maavarade kaevandamise maht hakkas vähenema 2007. aastal.

In Estonia the volume of mining of construction minerals started to decrease in 2007.

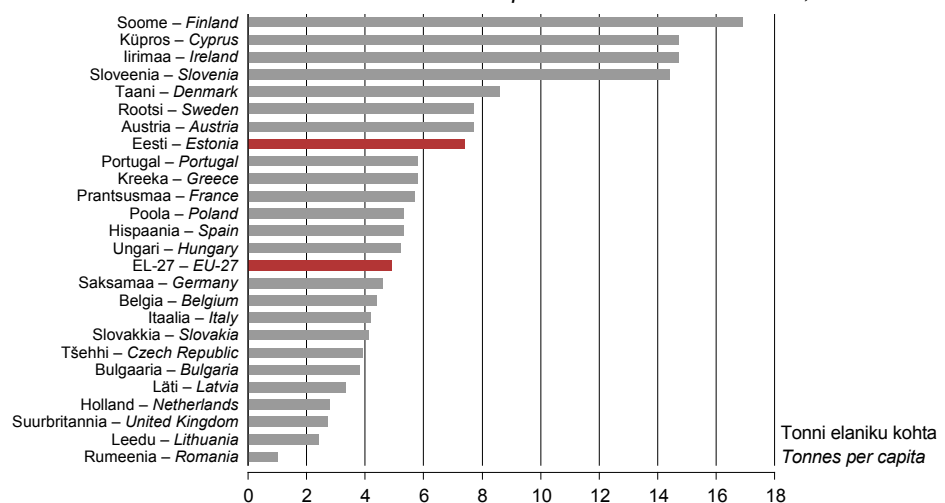
Ehitusmaavarade kaevandamise maht, 2000–2010
Volume of mining of construction minerals, 2000–2010

2009. aastal oli Eesti ehitusmaavarade kaevandamise maht EL-i riikide keskmisest suurem.

In 2009, the volume of mining of construction minerals in Estonia was larger than the average of the European Union.

Ehitusmaavarade kaevandamine Euroopa Liidu riikides, 2009
Excavation of construction minerals in the European Union Member States, 2009

Allikas: „Euroopa maavarade statistika”, Eurostat
Source: “European mineral statistics”, Eurostat

MAJANDUSE ENERGIAMAHUKUS

Definitsioon	Majanduse energiamahukus näitab energia kogutarbimist (kilogrammi õli ekvivalenti) sisemajanduse koguprodukti (SKP) ühiku (1000 eurot) kohta. Näitaja väljendab sisemaise energiatarbimise ja SKP suhet ühel kalendriaastal, mõõtes majanduse energiatarbimist ja üldist energiatõhusust. SKP näitajad on arvatud aheldamise meetodil, võrdlusaasta on 2005.
Asjakohasus	Jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline energeetika on majandusele hädavajalik. Mitmesuguste ressursside tasakaalustatud kasutamine energia tootmisel on säästliku energeetika väljakujundamise oluline tegur.
Olukord Eestis	Eesti on suure energiatarbimisega riik. 2009. aastal kasutati Eestis ühe ühiku SKP tootmiseks 3,7 korda rohkem energiat (607 kg õli ekvivalenti) kui Euroopa Liidus keskmiselt (165 kg õli ekvivalenti). Energiatarbimise suure intensiivsuse põhjus on põlevkivist energia tootmise vähenenud efektiivsus (põlevkivi elektrienergiaks muundamise efektiivsus on Eestis ligikaudu 30%). Viimastel aastatel on sellele mõju avaldanud ka SKP järsk vähenemine majanduskriisi tõttu.
Rahvusvaheline võrdlus	Energia kogutarbimine oleneb nii loodusressursside olemasolust riigis kui ka energia-süsteemi ülesehitusest. 2009. aastal olid kõige energiaefektiivsemad EL-i riigid Taani, Iirimaa ja Suurbritannia. Kõige energiamahukamad olid seevastu Bulgaaria ja Rumeenia, kus ühe ühiku SKP tootmiseks kulus ligi kaheksa korda rohkem energiat kui Taanis. Energiatarbimise intensiivsuse määrab suurel määral riigi majandusstruktuur, sest riikides, kus on suur osatähtsus teenindussektoril, on energiatarbimise intensiivsus üldjuhul väiksem kui nendes riikides, kus on suur osa tööstusel. Oma osa energiatarbimise intensiivsuses on ka kliimaatilistel tingimustel.
Meetmed	Üks jätkusuutliku energiapoliitika olulisi külgi on taastuvate energiaallikate kasutuselevõtt. Teine oluline aspekt on energiatarbimise piiramine. Selleks peavad energiakasutuse efektiivsust suurendama nii energiasektor ise kui ka lõpptarbijad. Energiapoliitika jätkusuutlikkuse suurendamisel on ühelt poolt tähtis toetada energeetika infrastruktuuri arendamiseks tehtavaid investeeringuid ja teiselt poolt võimaldada tarbijatele suuremat valikuvabadust. Eesti konkurentsivõimekavas „Eesti 2020” on riik seadnud eesmärgiks, et aastal 2020 ei ületaks energia lõpptarbimine 2010. aasta lõpptarbimise taset.

INTENSITY OF ENERGY CONSUMPTION

Definition	<i>Shows the gross inland consumption of energy divided by GDP (kilogram of oil equivalent per 1,000 euros). This indicator is the ratio between the gross inland consumption of energy and the gross domestic product (GDP) for a given calendar year. It measures the energy consumption of the economy and its overall energy efficiency. The GDP figures are taken at chain linked volumes with reference year 2005.</i>
Relevance	<i>A sustainable and competitive energy sector is essential for the economy of a state. Balanced use of various resources for energy production is a significant factor of sustainable energy.</i>
Situation in Estonia	<i>Estonia is a country with large energy consumption. In Estonia, in 2009, 3.7 times more energy (607 kg of oil equivalents) was used for the production of a unit of GDP than on average in the European Union (165 kg of oil equivalents). The reason for the big intensity of energy consumption is the low efficiency of energy production from oil shale (in Estonia, the efficiency of the production of electricity from oil shale is about 30%), The sharp decrease of GDP during the recession in recent years has also influenced that.</i>
International comparison	<i>Gross inland energy consumption depends on the availability of natural resources and the structure of energy system. In 2009, the most energy-efficient Member States in the EU were Denmark, Ireland and United Kingdom; the most energy-intensive countries were Bulgaria and Romania, the two latter using about 8 times more energy than Denmark to produce a unit of GDP. The structure of economy plays an important role in determining</i>

energy intensity; economies with large service sector require lower level of energy intensity compared to the states where the share of industry in the economy is more significant. Also, climatic conditions play an important role in the intensity of energy consumption.

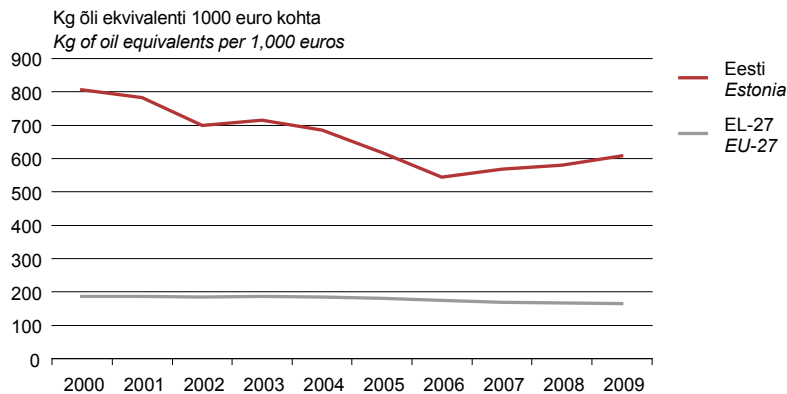
Measures

Use of renewable energy sources is an important element of sustainable energy policy. Reduction in energy consumption is another important factor. For this purpose both the energy sector and the end users have to increase the efficiency of energy use. It is important to support investments in energy infrastructure and give energy users more freedom in making choices in order to increase sustainability of energy policy. The Estonian competitiveness strategy "Estonia 2020" sets the target for 2020 not to increase the 2010 level of final energy consumption.

**Eestis on energia-
tarbimise suure
intensiivsuse põhjus
põlevkivist energia
tootmise vähene
efektiivsus.**

**In Estonia the reason
for the big intensity of
energy consumption is
the low efficiency of
energy production
from oil shale.**

Energiatarbimise intensiivsus majanduses, 2000–2009
Intensity of energy consumption in the economy, 2000–2009

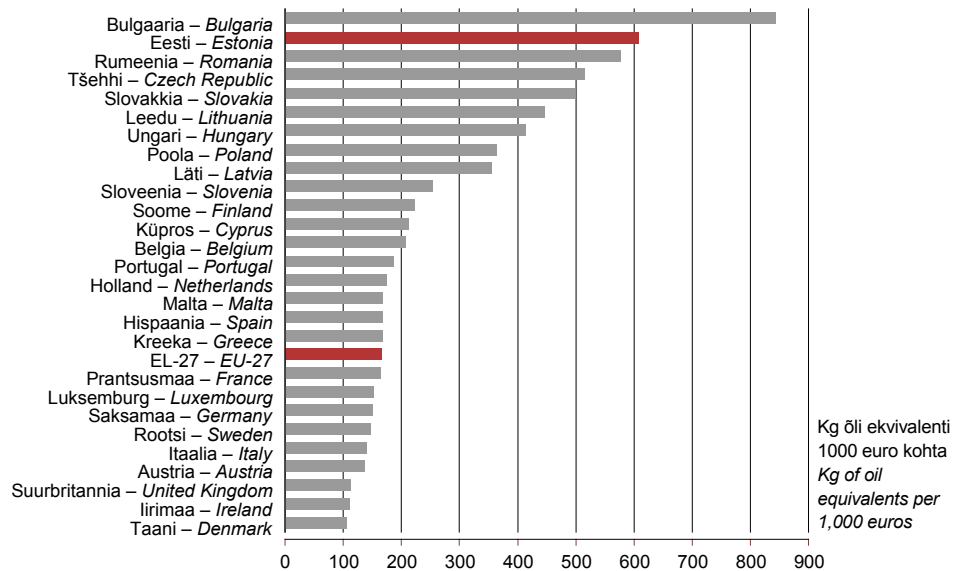

Allikas/Source: Eurostat

**Ühe ühiku SKP
tootmiseks kulub
Eestis 3,5 korda
rohkem energiat kui
EL-is keskmiselt.**

**In Estonia, 3.5 times
more energy is used
for the production of a
unit of GDP than in the
EU on average.**

Energiatarbimise intensiivsus Euroopa Liidu majanduses, 2009
Intensity of energy consumption in the European Union economy, 2009

Allikas/Source: Eurostat

TAASTUVENERGIA OSATÄHTSUS ENERGIA LÖPPTARBIMISES

Definitsioon	Näitaja väljendab taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust energia lõpptarbimises. Taastuvad energiaallikad on hüdro-, tuule- ja päikeseenergia, maasoojus, laine- ja hoovuste energia, biomass, prügilagaas, reovee puhastamisel eralduv gaas ja biogaas.
Asjakohasus	Mida suurem on taastuvatest allikatest toodetud energia osatähtsust energiatarbimises, seda jätkusuutlikum on energeetika. Taastuvallikate kasutamine vähendab sõltuvust fossiilsetest kütustest, peale selle kaasneb taastuvatest energiaallikatest energia tootmisega väiksem kasvuhoonegaaside emissioon kui fossiilkütuste kasutamisel. Samuti võimaldab see luua töökohti tootmises, mõjutab soodsalt sotsiaalset ühtekuuluvust ja aitab kaasa varustuskindlusele. Euroopa Liidus peetakse taastuvallikate kasutuselevõttu energiapoliitika võtmeküsimuseks, mis aitab vähendada sõltuvust EL-i väliste riikide energiast, vähendada süsihappegaasi emissiooni ja muuta energia hind nafta omast sõltumatuks. Euroopa Nõukogu on seadnud eesmärgiks tõsta EL-i riikide keskmine taastuvenergia tootmise määr 2020. aastaks 20%-ni. Eesti energiamajanduse arengukava eelnõus aastani 2020 on seatud eesmärgiks, et taastuvenergia osatähtsust lõpptarbimises peaks olema 25%.
Olukord Eestis	Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust lõpptarbimises on Eestis alates 2006. aastast stabiilselt suurenenud. Kui 2006. aastal oli see näitaja 16,1%, siis 2009. aastal 22,8%. Peamine taastuvenergiaallikas on biomass (küttepuit, puiduhake ja -jätmed). Hüdro- ja tuuleenergia osatähtsust on veel suhteliselt väike.
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i riikides oli 2008. aastal taastuvenergia osatähtsust energia lõpptarbimises keskmiselt 10,3% ja see näitaja on EL-i riikides viimastel aastatel suurenenud. Suurima osatähtsusega taastuvenergiaallikad on biomass ja -jätmed, järgnevad hüdro- ja tuuleenergia. Taastuvate energiaallikate kasutamise määr on looduslikest tingimustest ja energiasüsteemi ülesehitusest. Näiteks Vahemere maades, nt Küprosel, on eriti suur osatähtsust päikeseenergiast; metsarikastes maades, nt Sloveenias, Rootsis ja Lätis, kasutatakse peamiselt biomassi; mägistes maades, nt Austrias ja Rootsis, aga on eriti oluline hüdroenergia. 2008. aastal oli taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsust lõpptarbimises suurim Rootsis (44,4%), Soomes (30,5) ja Lätis (30%). Eestis oli see 19,1% ehk veidi suurem kui EL-is keskmiselt.
Meetmed	Taastuvate energiaallikate ulatuslikumat kasutamist soodustavad mitmesugused majanduslikud meetmed (fikseeritud ostutariif, rohelised sertifikaadid ja hinnalisad, uutesse tehnoloogiatesse investeerimise toetused jms). Eestis on taastuvenergia eesmärgi saavutamisele tugevalt kaasa aidanud 2007. aastal kehtestatud toetuskeem, tänu millele on Eesti 2020. aasta eesmärgi saavutamisele väga lähedal ja tõenäoliselt saavutab selle varuga. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on ette nähtud vaadata üle 2007. aastal elektrituruseadusega kehtestatud taastuvenergia toetuskeemi toetuste määrad ja viia need sõltuvusse elektri turuhinnast.

SHARE OF RENEWABLE ENERGY IN GROSS FINAL ENERGY CONSUMPTION

Definition	<i>The indicator expresses the contribution of renewable energy to gross final energy consumption. Renewable energy sources are hydropower, wind, solar, geothermal, wave and stream energy, biomass, landfill gas, gas from wastewater treatment and biogas.</i>
Relevance	<i>The bigger the share of energy produced from renewable energy sources in consumption of energy, the more sustainable the energy sector. Use of renewable energy reduces dependence on fossil fuels, besides, energy production from renewable sources generates less greenhouse gas emissions than energy production from fossil fuels. In addition, it enables to create new jobs in production having a favourable impact on social cohesion and contributing to the security of energy supply. In the EU the use of renewable energy sources is seen as a key factor in energy policy reducing the dependence of fuel supply on non-EU Member States, reducing carbon dioxide emissions and decoupling energy costs from oil prices. The Council of Europe has set the target of increasing the share of renewable energy to 20% by 2020. The Draft National Energy Sector Development Plan until 2020 provides the objective of increasing the share of renewable energy in final consumption to 25% by 2020.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the share of energy produced from renewable sources in gross national electricity consumption has increased to some extent during the past years. In 2006 the share of renewable energy in final energy consumption was 16.1%, but in 2009 22.8%.</i>

Biomass (firewood, wood chips and wood waste) is the most significant renewable energy source. The importance of wind and hydro energy is very small.

International comparison

In the EU the share of renewable energy in gross energy consumption was about 10.3% on the average in 2008. In the EU Member States the share of renewable energy in gross energy consumption has increased over the last years. Biomass and waste had the biggest share in renewable energy followed by hydropower and wind energy. The share of the use of renewable energy in gross energy consumption depends on the availability of natural resources and the structure of energy system. For example, the use of solar power is particularly high in Mediterranean countries such as Cyprus, whereas the use of biomass is high in the countries with large forest areas like Slovenia, Sweden and Latvia. Hydropower is particularly important in mountainous countries such as Austria and Sweden. In 2008 the share of the electricity produced from renewable energy sources in the gross national electricity consumption was the biggest in Sweden (44.4%), Finland (30.5) and Latvia (30%). The relevant indicator in Estonia was 19.1% or slightly above the EU average.

Measures

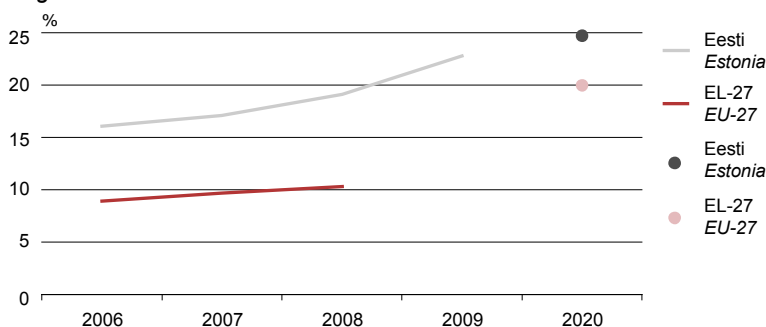
More extensive use of renewable energy sources is promoted by many economic measures (fixed price of electricity, green certificates and price mark-ups, investment subsidies for supporting new technologies etc). In Estonia the system of subsidies instituted in 2007 has significantly contributed to achievement of the target for usage of renewable energy. Estonia is very close to achieve the target already and probably will achieve this target with big reserve. Estonian Government Acton Plan 2011–2015 foresees to overlook the rates of subsidies established by Electricity Market Act in 2007 and to set these rates in correspondence with the market prices of electricity.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises, 2006–2009 ja 2020. aasta eesmärk

The share of renewable energy in gross national energy consumption, 2006–2009 and the target for 2020

Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises on Eestis stabiilselt suurenenud.

The share of renewable energy in final energy consumption has stably increased in Estonia.

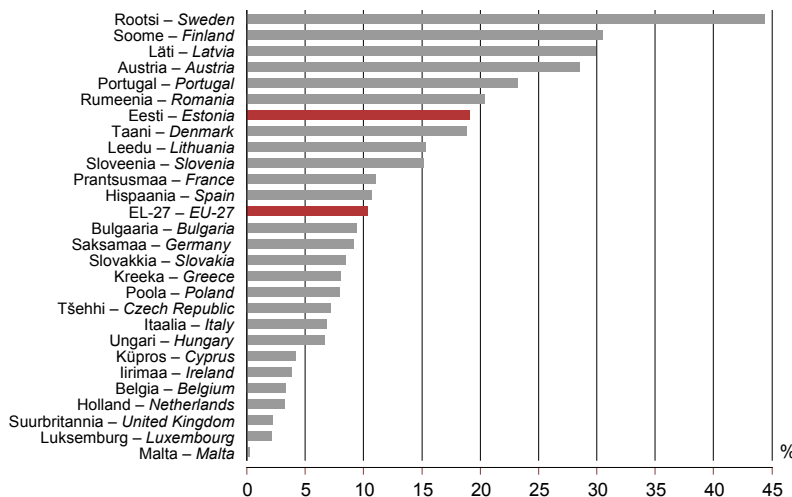
Allikas/Source: Eurostat

Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises Euroopa Liidu riikides, 2008

The share of renewable energy in final energy consumption in the European Union Member States, 2008

2008. aastal oli taastuvatest allikatest toodetud energia osatähtsus energia lõpptarbimises Eestis peaaegu kaks korda suurem kui EL-is keskmiselt.

In 2008 the share of renewable energy in final energy consumption was nearly twice as high in Estonia than in the EU on average.

Allikas/Source: Eurostat

TAASTUVENERGIAST TOODETUD ELEKTER

Definitsioon	Näitaja väljendab taastuvenergiaallikatest toodetud elektri suhet elektri kogutarbimisse. Kogutarbimise arvutamisel lähtutakse kõiki liiki kütustest toodetud elektrienergia kogutoodangust, millele liidetakse import ja lahutatakse eksport. Taastuvenergia on mittefossilsetest allikatest, s.t tuule-, hüdro- ja päikeseenergiast, maasoojusest, laine- ja hoovuste energiast, biomassist, prügilagaasist, reovee puhastamisel eralduvast gaasist ja biogaasidest saadav energia.
Asjakohasus	Taastuvate allikate kasutamine elektritootmises muudab selle jätkusuutlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Näitaja väljendab keskkonnahoidliku elektritootmise määra. Taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter on hüdro-, tuule-, päikese- ja maasoojusenergiast ning biomassist ja jäätmetest toodetud elekter. Taastuvallikate kasutamine vähendab sõltuvust fossiilsetest kütustest. Samuti võimaldab see luua töökohti, mõjutab soodsalt sotsiaalset ühtekuuluvust, aitab kaasa varustuskindlusele ja võimaldab kiiremini saavutada Kyoto protokollis seatud eesmärgi.
Olukord Eestis	Praegu toodetakse Eestis suurem osa elektrist põlevkivist ehk taastumatust energiaallikast. Siiski on taastuvate energiaallikate kasutamine elektrienergia tootmisel viimase kümne aasta jooksul märgatavalt suurenenud. Kui 2000. aastal toodeti taastuvallikatest vaid 0,1% elektrit, siis 2010. aastal 10,8%. Peamised taastuvenergiaallikad, mida Eestis elektrienergia tootmisel kasutatakse, on puiduhake ja -jätmed. Hüdro- ja tuuleenergia osatähtsus elektrienergia kogutoodangus on veel suhteliselt väike – alla 3%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus toodeti 2008. aastal taastuvatest energiaallikatest keskmiselt 16,7% kogu elektrienergiast. Peamine taastuvenergiaallikas oli hüdroenergia, millest toodeti 10% kogu EL-i elektrienergiast. Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus erineb liikmesriigiti palju. Austrias ja Rootsis toodeti taastuvallikatest üle poole kogu elektrit. Suur osa elektrist oli taastuvenergiast toodetud ka Lätis (41%), Soomes (31%) ja Sloveenias (29%). Eesti oli 2008. aastal selle näitaja (2,1%) poolest EL-i riikide pingereas viimaste hulgas – tahapoole jäid ainult Malta ja Küpros –, kuid tänu puidul töötavate uute koostootmisjaamade töölerakendamisele kasvas aastatel 2009–2010 elektri tootmine taastuvatest energiaallikatest Eestis jõudsalt. Kahjuks ei ole Eurostatil praegu nende aastate kohta rahvusvahelist võrdlust.
Meetmed	Taastuvate energiaallikate ulatuslikumat kasutamist soodustavad nii majanduslikud meetmed (fikseeritud ostutariif, rohelised sertifikaadid ja hinnalised, uutesse tehnoloogiatesse investeerimise toetused, kütuseaktsiisi vabastus, saastetasusoodustus jms) kui ka sellekohased õigusaktid (elektrituruseadus, Eesti kütuse- ja energiamajanduse arengukava aastani 2015). Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks vaadata üle 2007. aastal elektrituruseadusega kehtestatud taastuvenergia-toetuste skeemi toetuste määrad ja viia need sõltuvusse elektri turuhinnast.

ELECTRICITY GENERATED FROM RENEWABLE SOURCES

Definition	<i>Electricity generated from renewable energy sources is the ratio between the electricity produced from renewable energy sources and the gross national electricity consumption. The gross national electricity consumption comprises the total gross national electricity generation from all fuels plus electricity imports, minus exports. Renewable energy sources are renewable non-fossil energy sources (wind, solar, geothermal, wave, tidal, hydropower, biomass, landfill gas, sewage treatment gas and biogases).</i>
Relevance	<i>The use of renewable energy sources for electricity production makes electricity production more sustainable and environmental friendly. Indicator is reflecting the share of produced environmental friendly electricity. Electricity produced from renewable energy sources comprises the electricity generation from hydropower plants, wind, solar, geothermal and electricity from biomass/wastes. The use of renewable sources reduces the dependence on fossil fuels. In addition this can also create local employment, have a positive impact on social cohesion, contribute to security of supply and make it possible to meet Kyoto targets more quickly.</i>
Situation in Estonia	<i>At present, the most of electricity is produced from oil shale, which is an unrenovable energy source. However, the use of renewable energy sources for electricity production has significantly increased during last ten years. If in 2000 only 0.1% of electricity was produced from renewable energy sources, then in 2010 the respective indicator was 10.8% already.</i>

Wood chips and wood waste accounted for the largest share of energy sources used for electricity production in Estonia. The share of wind and hydro energy is relatively small – less than 3%.

International comparison

The overall share of EU-27 electricity generated from renewable sources was on average 16.7% in 2008. The most significant renewable energy source was hydropower, which share was 10% of electricity generated in EU-27. The share of electricity produced from renewable sources differs greatly among the EU Member States. In 2008, in Austria and Sweden more than half of electricity was produced from renewable sources. A substantial share of electricity from renewable sources was produced also in Latvia (41%), Finland (31%) and Slovenia (29%). In 2008, Estonia was among the last EU-27 countries in with regard to the share of electricity from renewable sources (2.1) – only Malta and Cyprus lagged behind. In 2009–2010, the share of electricity produced from renewable sources increased essentially due to the new wood fuel based combined electricity and heat generation power plants. Unfortunately there is still no international comparison for these years in Eurostat.

Measures

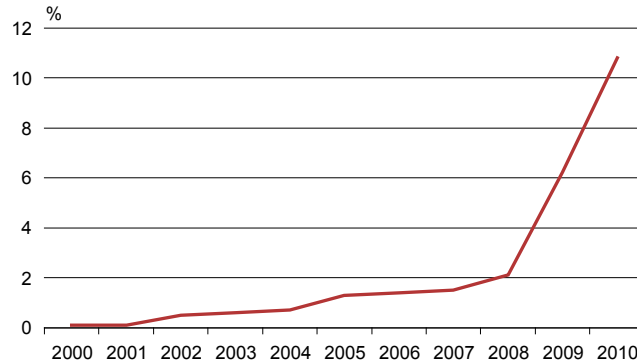
The more extensive use of renewable energy source is promoted by economic measures (fixed purchase rate, green certificates and price mark-ups, investments subsidiaries for supporting new technologies, fuel excise duty release, and pollution charge abatement), as well as by legal measures (Electricity Market Law, Estonian Fuel and Energy Management Development Plan up to 2015). The Government Action Programme 2011–2015 sets the target to review the rates of subsidies for support schemes of renewable energy and to make the rates dependent upon the market price of electricity.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus kogutarbimises, 2000–2010

The share of electricity produced from renewable energy sources in gross energy consumption, 2000–2010

2010. aastal toodeti Eestis juba üle 10% elektrist taastuvatest energiaallikatest.

In 2010 in Estonia more than 10% of electricity was produced from renewable energy sources.

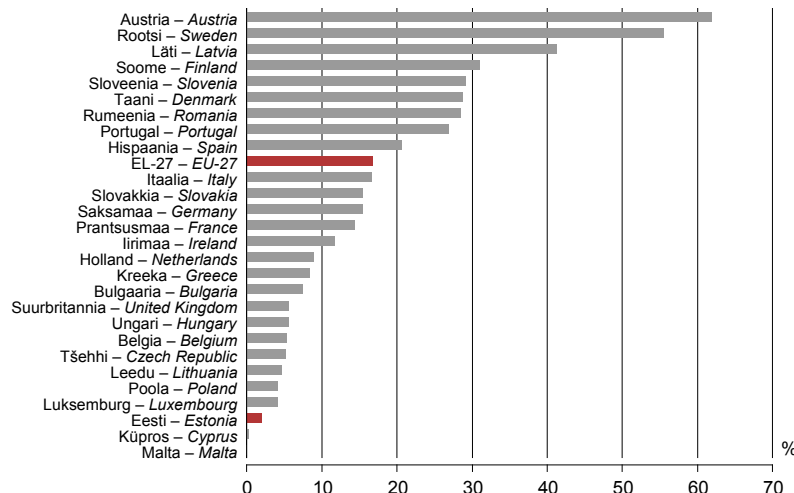
Allikad: Statistikaamet, Eurostat
Source: Statistics Estonia, Eurostat

Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia osatähtsus Euroopa Liidus, 2008

The share of electricity produced from renewable energy sources in the European Union, 2008

2008. aastal oli taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri osatähtsus Eestis üks EL-i väiksemaid.

In 2008 in Estonia the share of electricity produced from renewable energy sources was one of the lowest among the EU countries.

Allikas/Source: Eurostat

KOOSTOOTMISJAAMADES TOODETUD ELEKTER

Definitsioon	Näitaja väljendab elektri ja soojuste koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsust kogu elektritootmises.
Asjakohasus	Jätksuutlikuks arenguks peaks elektri tootmine olema säästlik, tõhus ja väikese keskkonnamuutusega. Soojuste ja elektri koostootmine võimaldab kütust tõhusamalt kasutada ja hoiab ära suure osa elektritootmisega seotud heitsoojuste kaost, sest koostootmisjaamades kasutatakse ära ka elektri tootmisel tekkiv soojusenergia. Elektri ja soojuste koostootmisel on keskkonnasaaste 30% väiksem, samuti on energia muundamise kasutegur koostootmisel 15–40% suurem kui elektrit ja soojust eraldi tootes. Seega väljendab näitaja säästlikumalt ja keskkonnahoidlikumalt toodetud elektri osa elektritootmises. Eesti kütuse- ja energiamajanduse arengukavas aastani 2015 on seatud eesmärgiks, et koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsus riigisisises (bruto)tarbimises oleks 2015. aastal vähemalt 18% ja 2020. aastal vähemalt 20%.
Olukord Eestis	Eestis toodetakse koostootmisjaamades ligikaudu 10% elektrist. Koostootmisjaamas toodetud elektri osatähtsust on 2007. aastast alates mõnevõrra suurenenud. Kui 2007. aastal toodeti nendes jaamades 7,1% kogu elektritootangust, siis 2010. aastal 10,3%. Eesti koostootmisjaamades kasutatakse kütusena põlevkivi, põlevkiviõli, maagaasi, biogaasi, küttepuitu, turvast ja põlevkiviõli tootmisel eralduvat põlevkivigaasi.
Rahvusvaheline võrdlus	Elektri ja soojuste koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsust Euroopa Liidu liikmesriikides on väga erinev. 2009. aastal oli see keskmiselt 11,4%. Kõige rohkem toodeti koostootmisjaamades elektrit Taanis (45%) ja Soomes (36%) ning kõige vähem Prantsusmaal (4%), Kreekas (3%) ja Küprosel (alla 1%). Eestis toodeti 2009. aastal koostootmisjaamades 9,2% elektrist ehk alla EL-i keskmise.
Meetmed	Energiasektori efektiivsuse suurendamisele ning selle jätkusuutlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks muutmisele aitavad kaasa nii majanduslikud meetmed (fikseeritud elektrenergia ostutariif, keskkonnasertifikaadid ja hinnalisad, uutesse tehnoloogiasse investeerimise toetused, kütuseaktsiisi vabastus, saastetasusoodustus jms) kui ka sellekohased õigusaktid (elektrituru seadus, Eesti kütuse- ja energiamajanduse arengukava aastani 2015).

COMBINED HEAT AND POWER ELECTRICITY GENERATION

Definition	<i>The indicator expresses the ratio between gross combined heat and power (CHP) electricity generation and gross electricity generation in the country.</i>
Relevance	<i>In the context of sustainable development it is important that electricity production is sustainable, efficient and with low environmental impact. The CHP generation enables more efficient use of fuel and prevents the heat generated in electricity production from emitting to the environment; instead, the remaining thermal energy is used to produce heat in CHP plants. CHP generates 30% less pollution and the conversion efficiency in cogeneration plants is by 15–40% higher than in separate electricity and heat generation. The indicator refers to the share of electricity generated in a more sustainable and environmentally friendly way. Estonian Fuel and Energy Sector Development Plan until 2015 sets the objective of increasing the share of gross CHP electricity generation of gross electricity consumption in the country to at least 18% by 2015 and to at least 20% by 2020.</i>
Situation in Estonia	<i>The share of CHP electricity in gross electricity generation is approximately 10% in Estonia. Since 2007 the electricity produced in CHP plants has slightly increased. As in 2007, 7.1% of the total electricity was produced in CHP plants, then in 2010 – 10.3%. Oil shale, natural gas, biogas, firewood and other suitable biofuels (reed, straw), peat and oil shale gas generated in oil shale production are used as fuels in CHP plants in Estonia.</i>
International comparison	<i>The share of CHP electricity in gross electricity generation in the EU Member States differs significantly. In 2009, the overall share of EU-27 electricity generated in combined heat and power plants was on average 11.4%. The share of CHP electricity of gross electricity generation was the biggest Denmark (45%) and in Finland (36%). The relevant share was</i>

the smallest in France (4%), Greece (3%) and Cyprus (less than 1%). In Estonia 9.2% of electricity was generated in CHP plants, which was less than in the EU on average.

Measures

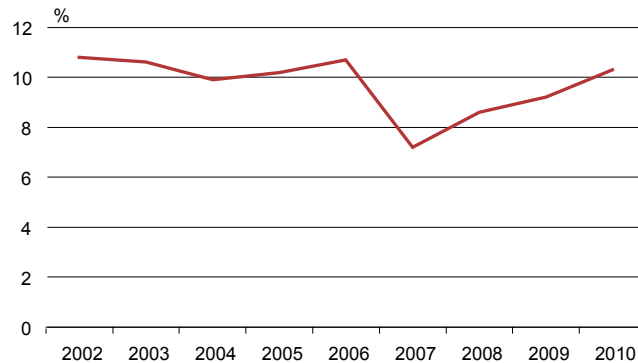
Economic measures (fixed price electricity, green certificates and price mark-ups, investment subsidies for supporting new technologies, fuel excise duty exemption, pollution charge exemption), as well as relevant legal acts (Electricity Market Act, Estonian Fuel and Energy Sector Development Plan until 2015) contribute to increasing the efficiency and sustainability of the energy sector as well as making the sector more environmentally friendly.

Koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsus elektritootmises, 2002–2010

The share of of combined heat and power generation in gross electricity production, 2002–2010

2007. aastal hakkas koostootmisjaamades toodetud elektrienergia osatähtsus jälle kasvama.

In 2007 the share of CHP electricity started to grow again.

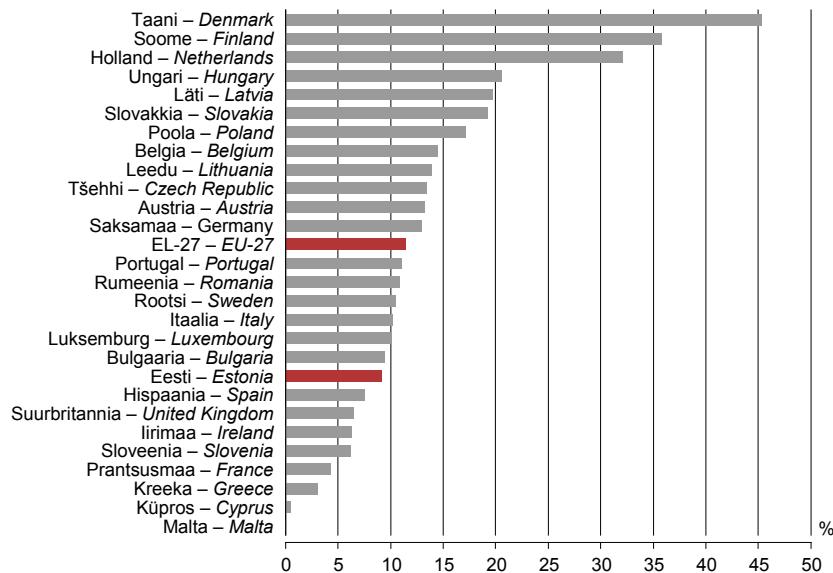

Koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsus elektritootmises Euroopa Liidus, 2009

The share of combined heat and power generation in gross electricity production in the European Union, 2009

2009. aastal oli koostootmisjaamades toodetud elektri osatähtsus Eestis 9% ehk 2% võrra väiksem kui EL-is keskmiselt.

In 2009, 9% of electricity was generated in CHP plants in Estonia, which was 2% less than in the EU on average.

Allikas/Source: Eurostat

BIOKÜTUSE OSATÄHTSUS TARBITUD MOOTORIKÜTUSES

Definitsioon	Näitaja väljendab biokütuste osatähtsust tarbitud mootorikütuste koguses. Biokütus on transpordis kasutatav vedel- ja gaaskütus (bioetanool, biodiisel), mis on toodetud biomassist. Biokütuse osatähtsust tarbitud mootorikütuste koguses näitab transpordis kasutatava biomassist toodetud vedel- ja gaaskütuse osatähtsust transpordis kasutatava bensiini ja diislikütuse koguhulgas.
Asjakohasus	Taastuvallikatest toodetud kütuste kasutamine teeb transpordi jätkusuutlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Biokütuste osatähtsust tarbitud mootorikütuste koguses näitab mittefossiilsete kütuste kasutamist transpordis ja vähendab ka kasvuhoonegaaside emissiooni. Peale selle võimaldab biokütuste ulatuslikum kasutamine luua töökohti kütusetootmises, mõjutab soodsalt sotsiaalset ühtekuuluvust, aitab kaasa varustuskindlusele ning võimaldab kiiremini saavutada Kyoto protokollis seatud eesmärgi. Euroopa Nõukogu on seadnud eesmärgiks suurendada 2020. aastaks biokütuste osatähtsust autotranspordis vähemalt 10%-ni.
Olukord Eestis	Eestis on biokütuste osatähtsust tarbitud mootorikütuste koguses väga väike – 2009. aastal oli see 0,26% ja 2010. aastal 1,76%.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus oli 2008. aastal biokütuste osatähtsust transpordis keskmiselt 3,5%. Kõige rohkem kasutati biokütust Austrias (7,1%); üle 6% oli biokütuste osatähtsust veel Saksamaal (6,5%), Slovakkias ja Rootsis (mõlemas 6,3%). Ülejäänud EL-i riikides jäi näitaja alla 4%. Eestis oli biokütuste osatähtsust tarbitud mootorikütuste koguses 2008. aastal üks EL-i väiksemaid – 0,82%.
Meetmed	Biokütuste ulatuslikumat kasutamist soodustavad mitmesugused majanduslikud meetmed (fikseeritud ostutariif, rohelised sertifikaadid ja hinnalisad, uutesse tehnoloogiasse investeerimise toetused, kütuseaktsiisi vabastus jms). Biokütuste osatähtsuse suurendamise meetmed on kirjas Eesti taastuvenergia tegevuskavas aastani 2020.

SHARE OF BIOFUELS IN TOTAL FUEL CONSUMPTION IN TRANSPORT

Definition	<i>The indicator expresses the share of biofuels in total fuel consumption in transport. Biofuels are liquid and gaseous fuels (bioethanol, biodiesel), produced from biomass consumed in transport. The share of biofuels in total fuel consumption in transport indicates the percentage liquid and gaseous fuels produced from biomass in total diesel and gasoline fuels consumed by transport.</i>
Relevance	<i>Use of fuels produced from renewable sources in transport makes transport more sustainable and environmentally friendly. The share of biofuels in total fuel consumption in transport indicates the use of non-fossil fuels in transport and reduces greenhouse gas emissions. In addition, more extensive use of biofuels helps to create new workplaces in fuel industry, has a positive impact on social cohesion, contributes to the security of supply meeting Kyoto targets. The Council of Europe has set the target of increasing the share of biofuels in transport to at least 10% by 2020.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the share of biofuels in total fuel consumption in transport is insignificant. In 2009, biofuel accounted for only 0.26% and in 2010 1.76% of total fuel consumption in transport.</i>
International comparison	<i>In the EU the share of biofuels in total fuel consumption in transport was an average 3.5% in 2008. The share of biofuels in total fuel consumption in transport was the biggest in Austria (7.1%). The share of biofuels of over 6% has been recorded in Germany (6.5%), Slovakia and Sweden (6.3% in both). The share of biofuels in total fuel consumption in transport in the rest of the EU Member States was less than 4%. In Estonia the share of biofuels in total fuel consumption in transport was one of the lowest in the EU, 0.82% in 2008.</i>
Measures	<i>Many economic measures (fixed price electricity, green certificates and price mark-ups, investment subsidies for supporting new technologies, fuel excise duty exemption, pollution</i>

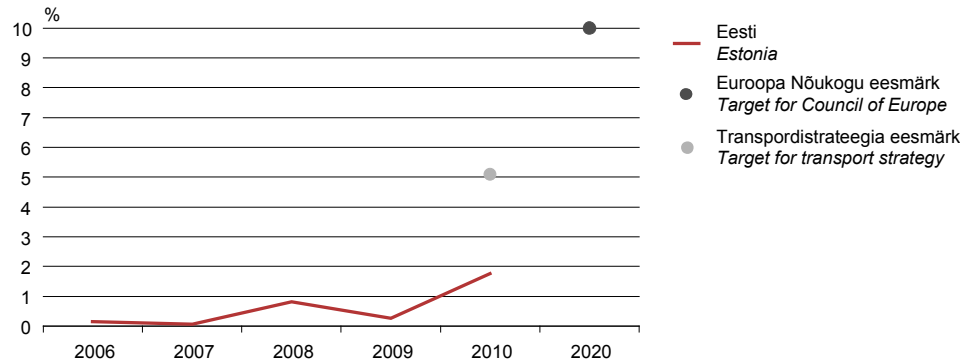
charge exemption, etc.) contribute to more extensive use of biofuel. Measures for promotion the share of usage of biofuels are foreseen in the Estonia's 2020 Renewable Energy Action Plan.

Biokütuste osatähtsus tarbitud mootorikütuste koguses, 2006–2010 ning 2010. ja 2020. aasta eesmärk

The share of biofuels in total fuel consumption in transport, 2006–2010 and targets for 2010 and 2020

EL-i eesmärgi kohaselt peaks 2020. aastal biokütuste tarbimise osatähtsus olema vähemalt 10%. Eesti on sellest eesmärgist veel väga kaugel.

The EU target is to increase the share of biofuels in total fuel consumption in transport to at least 10% by 2020. Estonia is still far from this target.

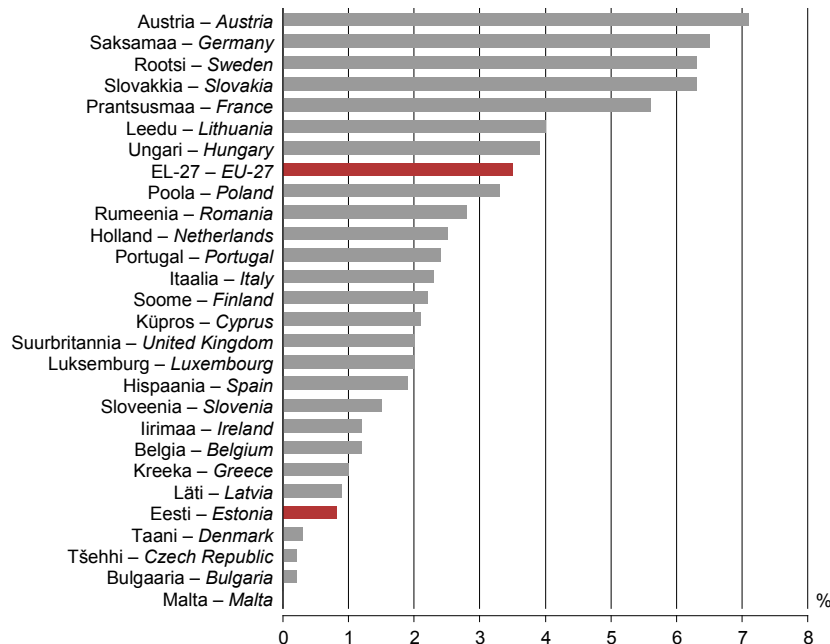

Allikas: Rahandusministeerium, Eurostat
Source: Ministry of Finance; Eurostat.

Biokütuste osatähtsus tarbitud mootorikütuste koguses Euroopa Liidus, 2008
Share of biofuels in total fuel consumption in transport in the European Union, 2008

2008. aastal oli biokütuste osatähtsus tarbitud mootorikütuste koguses Eestis üks EL-i väiksemaid.

In 2008 in Estonia the share of biofuels in total fuel consumption in transport was one of the lowest in the EU.

Allikas/Source: Eurostat

UUTE SÕIDUAUTODE KESKMINE CO₂ TASE

Asjakohasus	Näitaja väljendab registreeritud uute sõiduautode keskmist süsinikdioksiidi (CO ₂) heidet grammides kilomeetri kohta.
Definitsioon	Jätksuutlik ühiskond on keskkonnahoidlik. Üks peamisi globaalseid eesmärke on kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamine. Kyoto protokollile alla kirjutamisega kohustus ka Eesti kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendada, seega väljendab näitaja trend soovi kaasa aidata kliima soojenemise vähendamisele. Kolmveerand süsinikdioksiidide kogusest tuleb energiatootmisest ja liiklusest. Põhjamaades pärineb umbes 20% süsinikdioksiidi heitmetest liiklusest ja sellest omakorda üle 70% maanteeliiklusest. Väiksema CO ₂ emissiooniga sõiduautode ehk ökonoomsete ja väiksema kütusekuluga autode kasutuselevõtt osutab keskkonnahoidlikumate sõidukite eelistamisele. Eesti majandus on Euroopa Liidu keskmisega võrreldes transpordi- ja energiamahukam ja uute autode CO ₂ heide on üks EL-i suuremaid. EL on seadnud eesmärgi vähendada aastaks 2012 uute autode keskmist CO ₂ emissiooni 130 g/km-ni, See siht on seatud Euroopa turul tegutsevatele autotootjatele, liikmesriigiti eraldi sihttasemeid ei ole.
Olukord Eestis	Maanteeameti andmetel oli 2010. aastal uute sõiduautode keskmine CO ₂ emissioon Eestis 162,2 g/km ehk võrreldes 2005. aastaga 21,5 g/km väiksem. Seejuures oli 2010. aastal alla 130 g/km suuruse keskmise CO ₂ emissiooniga sõiduautosid 15,6% ja 2008. aastal ainult 4,5% kõigist registreeritud uutest sõiduautodest.
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i riikides oli uute sõiduautode keskmine CO ₂ emissioon 2009. aastal 152 g/km. Kõige väiksemad näitajad olid Prantsusmaal (133,5 g/km), Portugalis (133,8 g/km) ja Maltal (137,5 g/km), kõige suuremad Lätis (176,9 g/km), Bulgaarias (172,1 g/km) ja Eestis (170,3 g/km).
Meetmed	Et vähendada transpordist pärinevat CO ₂ heidet, tuleks kahandada autode kütusekulu, s.t luua ökonoomsem ja keskkonnahoidlikum sõidukipark. Transpordi negatiivse keskkonnamoju vähendamisele aitavad kaasa ühistranspordi ja kergliikluse ning keskkonnahoidlike transporditehnoloogiate arendamine, ühiskonna teadlikkuse suurendamine, teavituskampaaniate korraldamine ja elektritranspordi eelisarendamine. Ökonoomse ja keskkonnahoidlikuma autopargi kujundamiseks on võimalik kehtestada ebaökonomsete sõiduautode maks, eelistada riigihangete puhul ökonoomseid sõidukeid, luua riikliku toetuse või juhtimisega programm ebatõhusamate autode väljavahetamiseks ja kaaluda ebaökonomsete autode kasutamise piirangute kehtestamist linnades.

AVERAGE CO₂ LEVEL OF NEW PASSENGER CARS

Definition	<i>The indicator expresses the average carbon dioxide (CO₂) emissions in grams per kilometre from new registered passenger cars.</i>
Relevance	<i>Sustainable society is environmentally friendly; reduction of emissions of greenhouse gases is one of the most important global problems. Estonia agreed, by signing the Kyoto protocol, to reduce the emission of greenhouse gases, so the trend of indicator reflects the desire to contribute to reduction of global warming. Three quarters of carbon dioxides is the result of energy production and traffic. In the Northern countries traffic contributes to about 20% of the carbon dioxide emissions while road traffic accounts for 70% of the latter. Introduction of passenger cars with lower CO₂ emission that also have lower fuel costs indicates the preference for the more environmentally friendly vehicles. Compared to the EU average, the Estonian economy is more transport- and energy-intensive and CO₂ emission of new cars is among the highest in Europe. The European Union has set the target for 2012 to reduce the emission of CO₂ from new passenger cars to 130 g/km. This target was set for the car manufacturers operating on the European market, there is no separate target for the Member States.</i>
Situation in Estonia	<i>According to the data of the Estonian Road Administration the average CO₂ emission of new passenger cars was 162.2 g/km in 2010 which, compared to 2005, marked a drop of 21.5</i>

g/km. In 2010, the CO₂ emissions of 15.6% of cars remained below 130 g/km and in 2008 the respective indicator was valid for only 4.5% of all new registered cars.

International comparison

The average CO₂ emission of passenger cars of the EU countries was 152 g/km in 2009. The indicator was the lowest in France (133.5 g/km), Portugal (133.8 g/km) and Malta (137.5 g/km), the highest in Latvia (176.9 g/km), Bulgaria (172.1 g/km), and Estonia (170.3 g/km).

Measures

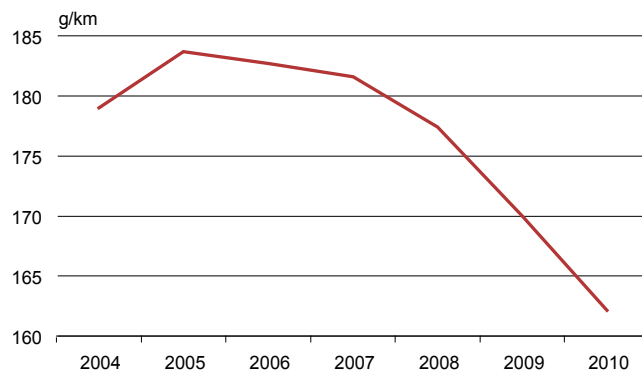
In order to reduce the emissions of CO₂ from transport the fuel use of cars should be reduced, i.e. a new vehicle pool that is more economic and environmentally friendly should be created. Developing public transport and pathways, environmentally friendly transport technologies, increasing public awareness, information campaigns, granting advantage for developing the electric transportation all contribute to the reduction of the negative impact of transport on the environment. For the forming of economic and environmentally friendly car pool, tax on the inefficient passenger cars, the terms and conditions of state procurements should give a clear-cut preference to economic vehicles, a state-supported or directed programme for replacing inefficient cars should be created, fixing restrictions on the use of inefficient cars in the cities should be considered.

Uute sõiduautode keskmine CO₂ emissioon, 2004–2010

The average carbon dioxide emissions from new passenger cars, 2004–2010

Eestis on uute registreeritud sõiduautode CO₂ emissioon langenud 160 g/km-ni.

In Estonia the CO₂ emission of the newly registered passenger cars has declined to the level of 160 g/km.

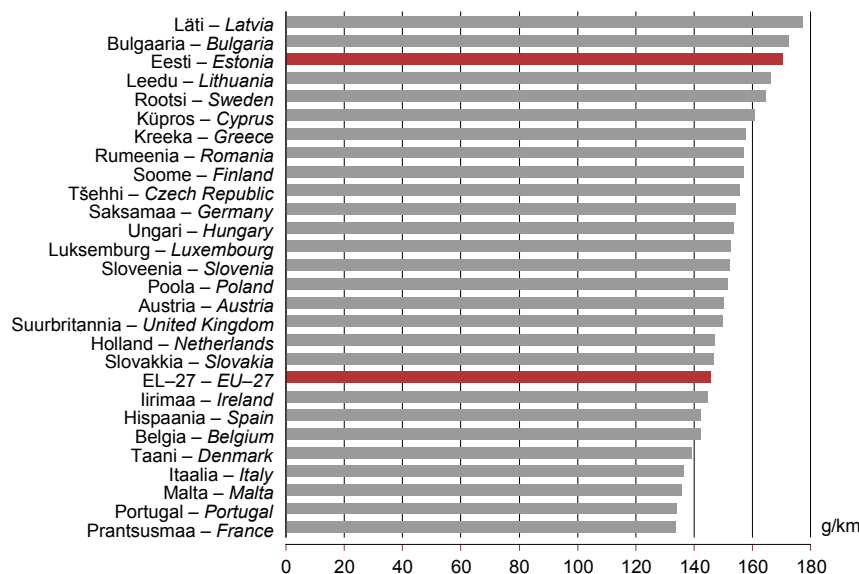
Allikas: Eurostat, Eesti Riiklik Autoregistrikeskus
Source: Eurostat, Estonian Motor Vehicle Registration Centre

Uute sõiduautode keskmine CO₂ emissioon Euroopa Liidus, 2009

The average carbon dioxide emissions from new passenger cars in the European Union, 2009

EL on seadnud eesmärgi vähendada aastaks 2012 uute autode keskmine CO₂ emissioon 130 g/km-ni.

The EU has set the target for 2012 to reduce the emission of CO₂ from new passenger cars to the level of 130 g/km.

Allikas/Source: Eurostat

ÜHISTRANSPORDI SÕITJAKÄIVE

Definitsioon	Näitaja väljendab ühistranspordi (raudtee-, maantee-, mere-, sisevee- ja õhustranspordi) sõitjakäibe suurust sõitjakilomeetrites. Üks sõitjakilomeeter vastab ühe sõitja vedamisele ühe kilomeetri kaugusele. Rahvusvaheliste andmete puhul võrreldakse ühistranspordi osatähtsust kogu maismaatranspordi ehk maantee- ja raudteetranspordi sõitjakäibes. Taksode sõitjakäivet ei ole arvestatud.
Asjakohasus	Ühissõidukite kasutamise suurusjärk on oluline transpordikorralduse jätkusuutlikkuse näitaja. Ühistransport peab tagama kõigile elanikerühmadele vähemalt minimaalsed vajalikud liikumisvõimalused, sh arvestama ka puuetega inimeste vajadusi. Üldjuhul koormavad ühissõidukid keskkonda vähem ja tõhusa ühistranspordikorraldusega on võimalik linna sees eraautode kasutamist ja sellega seotud probleemide hulka vähendada. Eesti transpordi arengukavas aastateks 2006–2013 on seatud eesmärgiks hoida ühissõidukite kasutajate osatähtsust töökäijate seas 30% juures.
Olukord Eestis	2010. aastal oli ühistranspordi sõitjakäive 4,5 miljardit sõitjakilomeetrit, mis on 25% suurem kui 2001. aastal. Viimastel aastatel on sõitjakäive vähenenud, kuid 2010. aastal suurenes veidi. Võrreldes aastaga 2006, kui sõitjakäive oli vaadeldud ajavahemiku suurim, oli 2010. aastal käive 13% väiksem. 2010. aastal oli riigisisene sõitjakäive 46% ühistranspordi sõitjakäibest. Enamiku ehk 88% riigisisest sõitjakäibest andis maanteetransport, millest kolmandik oli linnatransport (bussid, trammid ja trollid, v.a taksod). Eesti tööjõu-uuringu kohaselt kasutas 2010. aastal ühissõidukeid töö käimiseks 22,3%, sh linnalistes asulates 27,4% ja maa-asulates 9,8% hõivatutest.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal oli Euroopa Liidus ühistranspordi osatähtsus kogu maismaatranspordi sõitjakäibes keskmiselt 17%. Enim kasutati ühistransporti Ungaris (38%) ja Slovakkias (25%). Väikseim oli ühistranspordi osatähtsus sõitjateveos Leedus (9%), Suurbritannias (13%), Hollandis ja Sloveenias (mõlemas 14%). Eestis oli see näitaja 2008. aastal 21%, millega ta oli EL-is üheksa enim maismaa ühissõidukeid kasutava riigi hulgas. Raudteetranspordi kasutamise poolest oli Eesti EL-is viimase kolme hulgas (2%).
Meetmed	Ühissõidukite kasutamise suurendamiseks tuleb ühistransport viia vastavusse inimeste vajadustega, arendades ühistranspordi liike mitmekülgselt. Arvestades, et raudteetransport on kiirem, mugavam ja samal ajal ka loodussäästlikum kui maanteetransport, tuleks taastada olemasolevad mittekasutatavad raudteeliinid ja rajada ka uusi. Oluline on arendada ühistranspordi infrastruktuuri ja parandada veeremi kvaliteeti, mis teeb ühistranspordi kasutamise atraktiivsemaks.

PASSENGER TRAFFIC VOLUME OF PUBLIC TRANSPORT

Definition	<i>The indicator expresses the passenger traffic volume of public transport (railway, road, sea, inland water and air transport) in total passenger volume measured in passenger-kilometres. One passenger-kilometre is the transport of one person across a distance of one kilometre. For international comparisons the share of public transport in total land passenger traffic volume, i.e. road and rail transport, is compared. The passenger traffic volume of taxis has not been taken into account.</i>
Relevance	<i>The use of public transport is an important indicator of sustainability of the organization of transport. Public transport should ensure at least minimum needs of movement for all population groups, i.e. the needs of disabled people should also be considered. Public transport is generally less burdensome for the environment and by an effective organization of public transport the use of private cars in urban settlements and related problems could be reduced. The target of the Transport Development Plan for 2006–2013 is to keep the use of public transport among employees going to work on the level of 30%.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the public passenger transport turnover was 4.5 billion passenger-kilometres, which was 25% higher than in 2001. During the last years, the passenger transport turnover has decreased, although the small increase occurred in 2010. Compared to 2006 when the passenger traffic volume was the biggest of the years under observation, in 2010 the turnover was 13% smaller. Domestic passenger turnover made up 46% of public passenger transport in 2010. National public road transport accounted for the majority or 88% of domestic passenger turnover of which domestic urban public passenger transport (buses, trams and trolley-buses; excl. taxis) made up one third. Estonian Labour Force Survey indicated that in 2010 22.3% of persons employed used public transport for going to work, of which 27.4% in urban settlements and 9.8% in rural settlements.</i>

International comparison

In 2008, in the European Union the average share of public transport in total passenger turnover was 17%. Public transportation was used the most in Hungary – 38%, and in Slovakia– 25%. The smallest share of public transport in total passengers transportation was in Lithuania – only 9%, in the United Kingdom – 13% and in the Netherlands and Slovenia – 14% both. In 2008, in Estonia the public passenger transport turnover in total passenger turnover was 21%, which place us among nine the most public transport using countries in EU-27. At the same time with regard to the use of railway transport Estonia was among the last three EU countries (2%).

Measures

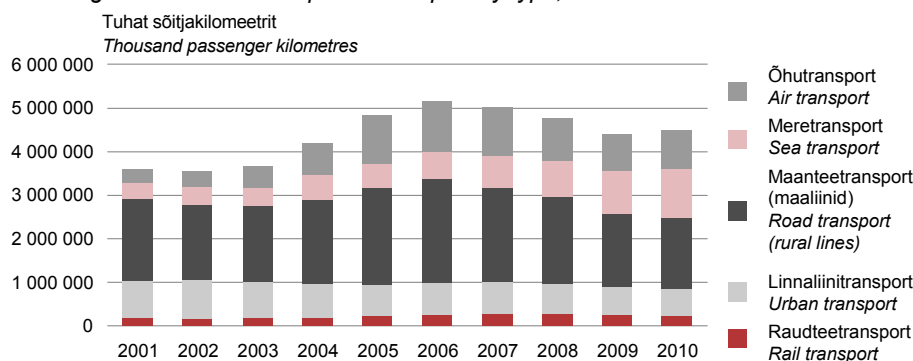
In order to increase the use of public transport it should be brought into line with the needs of people, developing different modes of public transportation. Considering that railway transport is fast and convenient and at the same time more environmentally friendly than road transport the existing non used railway routes should be reinstated and new routes should be established. In order to activate the usage of public transport, it is important to improve the infrastructure of public transport and increase the quality of rolling stock.

2010. aastal ühistranspordi kasutamise varasema aastaga võrreldes veidi suurenes tänu mere-, õhu- ja siseveetranspordile.

In 2010 the use of public transport slightly increased compared to the previous year on account of sea, air and inland water transport.

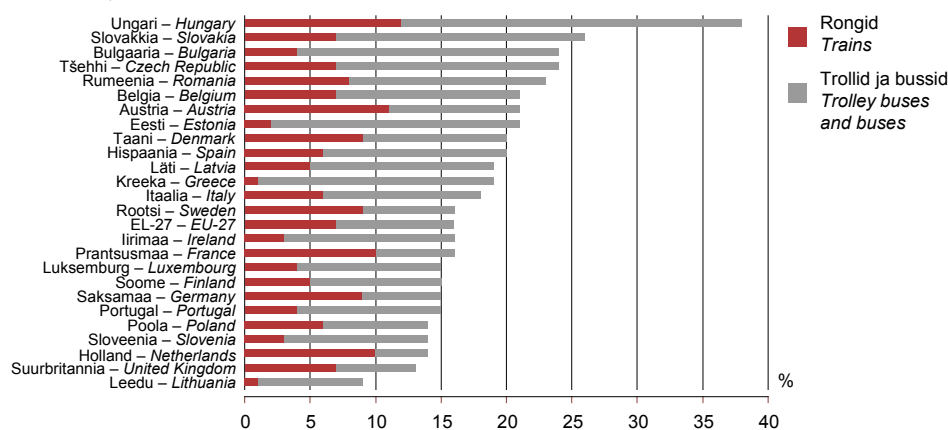
Ühistranspordi sõitjakäive liigi järgi, 2001–2010

Passenger traffic volume of public transport by type, 2001–2010

Ühistranspordi sõitjakäibe osatähtsus kogu sõitjakäibes Euroopa Liidus, 2008

The share of passenger traffic volume of public transport in total passenger traffic volume in the EU, 2008

Allikas/Source: Eurostat

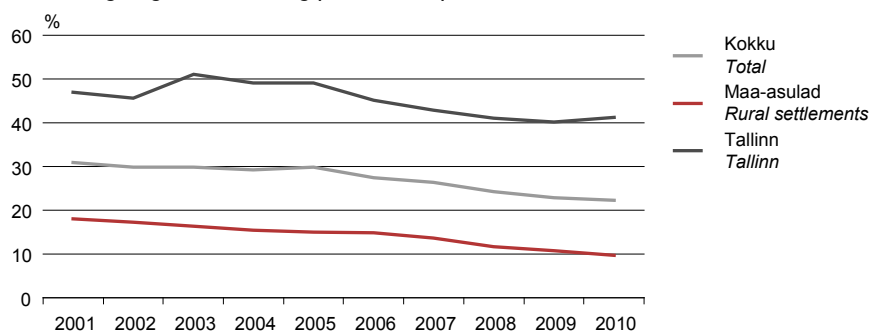
Ühistranspordi sõitjakäibe osatähtsus kogu sõitjakäibes oli 2008. aastal Eestis üks EL-i suurimaid, raudteetranspordi kasutamise poolest aga olime viimaste hulgas.

In Estonia public passenger transport turnover in total passenger turnover was one of the biggest in the EU, at the same time the use of railway transport was one of the smallest.

Ühissõidukite kasutamise töö käimiseks väheneb aasta-aastalt.

Ühissõidukiga töökäijad, 2001–2010

Persons going to work using public transport, 2001–2010

Use of public transport for going to work decreases from year to year.

KASVUHOONEGAASIDE EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud süsinikdioksiidi (CO ₂), metaani (CH ₄), diämmastikoksiidi (N ₂ O) ja F-gaaside (fluoreeritud süsivesinikud, perfluorsüsinikud ja väävelheksafluoriidid) heitkogust CO ₂ ekvivalenttonnides.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Inimtegevuse tagajärjel vabanenud kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid, metaan, diämmastikoksiid, F-gaasid jt) tõttu Maa kliima muutub. Kyoto protokolliga liitudes võttis Eesti kohustuse vähendada 2010. aastaks kasvuhoonegaaside emissiooni 8% võrreldes baasaastaga (Eestis nagu enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides on baasaasta 1990). 2002. aastal vastu võetud kuuendas EL-i keskkonnategevuskavas aastateks 2002–2012 on määratud keskkonnaprioriteedid ja esikohale on seatud kliimamuutuste tõkestamine. Nimetatud tegevuskavas on püstitatud uus eesmärk – vähendada kasvuhoonegaaside emissiooni 2020. aastaks võrreldes baasaastaga 20%. Näitaja väljendab Eesti panust globaalse kliimasoojenemise tõkestamisse ja Eesti edukust rahvusvaheliste kohustuste täitmisel.
Olukord Eestis	2009. aastal oli kasvuhoonegaaside heitkogus Eestis kokku 17 miljonit CO ₂ ekvivalenttonni. Aastatel 2008–2009 vähenes kasvuhoonegaaside heitkogus üle viiendiku võrra. 85% Eestis õhku paisatud kasvuhoonegaaside kogusest oli CO ₂ , 8% metaan ja 6% diämmastikoksiid. F-gaase oli veidi alla 1%. Tootmistevõtte vähenemise tõttu on kasvuhoonegaaside heitkogus Eestis alates 1990. aastast vähenenud 59%. Seega on nii Kyoto protokollis seatud kohustus kui ka kuuenda EL-i keskkonnategevuskava eesmärgid juba täidetud.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal tekitasid EL-i liikmesriigid kasvuhoonegaaside õhuheitmeid kokku 4,6 miljardit CO ₂ ekvivalenttonni. Kõige rohkem kasvuhoonegaase paisati õhku Saksamaal – 920 miljonit CO ₂ ekvivalenttonni ehk 20% kogu EL-i kasvuhoonegaaside kogusest. Järgnesid Suurbritannia (12%), Prantsusmaa (11%) ja Itaalia (11%). Eesti kasvuhoonegaaside heitkogus oli üks EL-i väiksemaid ehk 0,4% EL-i riikide kasvuhoonegaaside koguemissioonist. Kui aga arvestada emissiooni ühe elaniku kohta, on Eesti neljandal kohal. Suurim kogus kasvuhoonegaase elaniku kohta tekkis Luksemburgis. Samal ajal tuleb silmas pidada, et Luksemburgi näitaja hulka on arvestatud ka nn kütuseturismist (Luksemburgis müüdnud, kuid teistes riikides tarbitud autokütus) tingitud hinnangulist CO ₂ heitkogust. Kõige vähem kasvuhoonegaase ühe elaniku kohta tekkis 2009. aastal Lätis, Rumeenias, Rootsis, Leedus ja Ungaris.
Meetmed	Üks peamisi meetmeid, kuidas vähendada õhku paisatavat kasvuhoonegaaside kogust, on mitmekesistada energiaallikaid (sh suurendada taastuvenergia osatähtsust), vähendada kõikide sektorite energiatarvet ja suurendada energiaefektiivsust.

EMISSION OF GREENHOUSE GASES

Definition	<i>The indicator expresses total anthropogenic emissions of CO₂, methane (CH₄), nitrous oxide (N₂O) and fluorinated gases (hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride) expressed in CO₂ equivalent tonnes.</i>
Relevance	<i>Maintenance of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Greenhouse gases (carbon dioxide, methane, nitrous oxide, F-gases and others) released due to human activities cause changes in the climate of the Earth. With joining the Kyoto Protocol, Estonia has taken the obligation of reducing greenhouse gas emissions by 8% by the year 2010 when compared to the base year (for Estonia, as well as for the majority of the European Union countries, the base year is 1990). The sixth Environmental Action Programme for 2002–2012 adopted in 2002 provides the environmental key priorities and defines prevention of climate change as the first priority. The action programme sets a new target of cutting the emissions of greenhouse gases by 20% in 2020 when compared to the base year. The indicator characterizes the contribution of Estonia in prevention of global warming and the progress of Estonia in meeting the international obligations.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the total greenhouse gas emissions amounted to 17 million tonnes CO₂ equivalents in 2009. Emissions of greenhouse gases have decreased by more than one fifth during 2008–2009. CO₂ made up 85%, methane 8% and nitrous oxide 6% of emitted greenhouse gases. Share of f-gases stayed less than 1%. In Estonia greenhouse gas emissions have decreased by 59% in comparison with 1990 as a result of reduction in production. Therefore, the obligation of the Kyoto Protocol, as well as the targets set by the sixth Environmental Action Programme of the European Union have already been met.</i>

International comparison

In 2009 total greenhouse gas emissions of the European Union Member States were 4.6 billion tonnes CO₂ equivalents. The biggest amount of greenhouse gas emissions was recorded in Germany, accounting for 20% of total European Union greenhouse gas emissions (920 million tonnes of CO₂ equivalents). Other big greenhouse gas emitters were the United Kingdom (12%), France (11%) and Italy (11%). The quantity of greenhouse gas emissions in Estonia was one of the smallest in the European Union accounting for 0.4% of total greenhouse gas emissions in the EU. At the same time Estonia was the fourth biggest greenhouse gas emitter per capita. Luxembourg showed the highest quantity of emitted greenhouse gases per capita, at the same time it should be taken into account that the data on Luxembourg include an estimation of CO₂ emissions from “fuel tourism” (emissions from transport fuel sold in Luxembourg, but consumed abroad). In 2009, greenhouse gas emissions per capita were the lowest in Latvia, Romania, Sweden, Lithuania and Hungary.

Measures

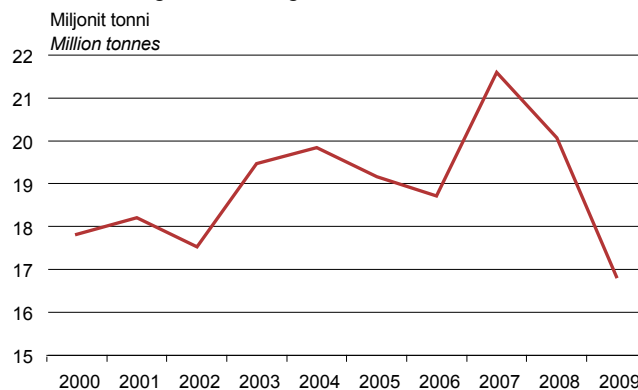
Diversifying the energy sources (including increasing the share of renewable energy), decreasing the energy consumption of all sectors and increasing the energy efficiency are the main measures for decreasing greenhouse gas emissions.

Kasvuhoonegaaside emissioon on viimastel aastatel vähenenud.

Greenhouse gas emissions have decreased in the past years.

Kasvuhoonegaaside emissioon, 2000–2009

Emissions of greenhouse gases, 2000–2009

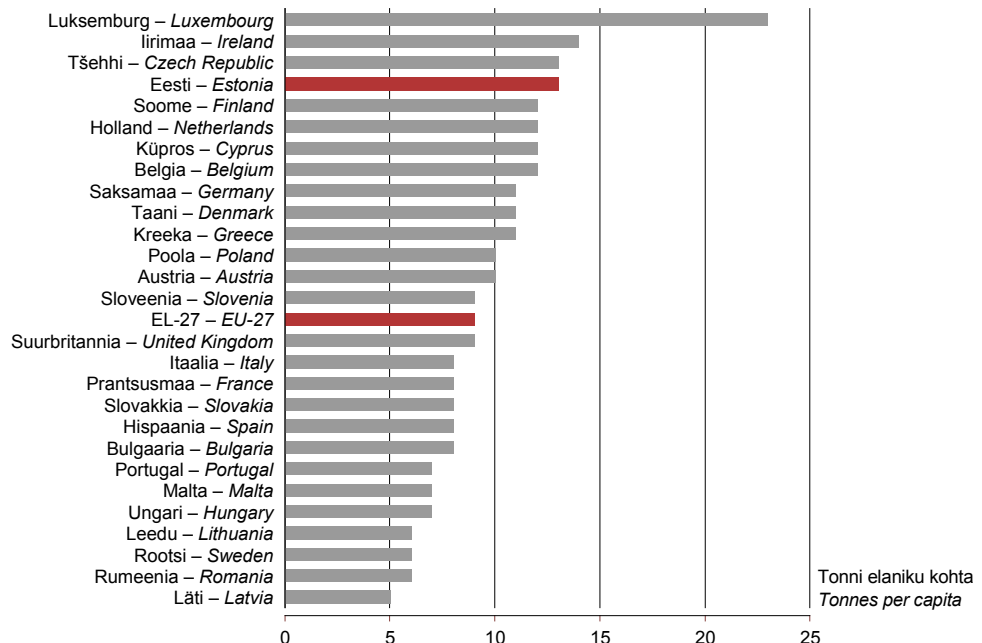
Allikas: Keskkonnaministeerium
Source: Ministry of the Environment

Eestis tekib elaniku kohta rohkem kasvuhoonegaaside õhuheitmeid kui enamikus EL-i riikides.

Estonia generates more greenhouse gas air emissions per capita than most EU countries.

Kasvuhoonegaaside emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

Greenhouse gas emissions per capita in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

SÜSINIKDIOKSIIDI EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud süsinikdioksiidi (CO ₂) kogust.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu säilitamine. Inimtegevuse tagajärjel vabanenud kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid, metaan, diilämmastikoksiid, F-gaasid jt) tõttu Maa kliima muutub. Peaaegu 90% Eestis õhku paisatud kasvuhoonegaasidest on CO ₂ , millest enamik tekib energia tootmisel. Eesti keskkonnan-tegevuskavas aastateks 2007–2013 on ette nähtud hoida süsinikdioksiidi heitkogust energiatootmises 2005. aasta tasemel. Näitaja väljendab seda, kuidas Eesti aitab kaasa globaalse kliimasoojenemise tõkestamisele ja kui edukas ta on endale võetud rahvus-vaheliste kohustuste täitmisel.
Olukord Eestis	2009. aastal paiskus Eestis inimtegevuse tagajärjel õhku 14 miljonit tonni süsinikdioksiidi. Sellest 75% tuli energeetikast ja 15% transpordist. Aastatel 2008–2009 vähenes süsinikdioksiidi emissioon ligikaudu veerandi võrra. Tootmistevõime vähenemise tõttu on CO ₂ heitkogus Eestis 1990. aastaga võrreldes vähenenud 61%. Seega on Kyoto protokolliga võetud kohustus juba täidetud.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal tekitasid EL-i liikmesriigid kokku 3,8 miljardit tonni süsinikdioksiidi õhuheitmeid. Suurim CO ₂ emissioon oli Saksamaal, kus tekkis 21% kogu EL-i CO ₂ heitkogusest (789 miljonit tonni). Järgnesid Suurbritannia (13%) ja Itaalia (11%). Eesti CO ₂ heitkogus oli üks EL-i väiksemaid – 0,4% kogu EL-i CO ₂ emissioonist. CO ₂ emissioon ühe elaniku kohta aga on Eestis üks EL-i suurimaid: 2009. aastal olime Luksemburgi ja Tšehhi järel üks suurimaid süsinikdioksiidi õhkuheitjaid. Tuleb aga arvestada, et Luksemburgi näitajas on sees ka nn kütuseturismist (Luksemburgis müüdüd, kuid teistes riikides tarbitud autokütus) tingitud hinnanguline CO ₂ heitkogus. Kõige vähem süsinikdioksiidi ühe elaniku kohta tekkis 2009. aastal Lätis, Leedus ja Rumeenias.
Meetmed	Üks peamisi meetmeid kasvuhoonegaaside õhuheitmete vähendamiseks on piirata fossiilsete kütuste (põlevkivi) põletamist. Sellele aitab kaasa nii teiste kütuseliikide kasutusele võtmine kui ka põletusseadmete kasuteguri suurendamine, soojakao vähendamine ja energia säästlik kasutamine.

EMISSION OF CARBON DIOXIDE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual anthropogenic air emission of carbon dioxide (CO₂).</i>
Relevance	<i>Maintenance of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Greenhouse gases (carbon dioxide, methane, nitrous oxide F-gases and other) released due to human activity cause changes in the Earth's climate. CO₂ makes up almost 90% of greenhouse gases emission in Estonia, of which the majority is originated from energy production. The Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 prescribes to keep the carbon dioxide emissions from energy production at the level of 2005. The indicator characterizes the Estonian contribution for prevention of the global warming and success of Estonia in fulfilment of international obligations.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009 in Estonia the total emission of carbon dioxide was 14 million tonnes. 75% of total emitted CO₂ was generated by energy and 15% by transportation. Emission of carbon dioxide has decreased by almost a quarter during the last two years. Due to the decrease in economy CO₂ emission in Estonia has reduced by 61% in comparison with 1990. Therefore, the obligations of the Kyoto Protocol have already been met.</i>
International comparison	<i>In 2009, the total air emission of carbon dioxide of the European Union Member States was 3.8 billion tonnes. The biggest emitter of CO₂ was Germany, the share of which was 21% of the total European Union CO₂ emissions (789 million tonnes). The next bigger emitters were the United Kingdom (13%) and Italy (11%). The quantity of CO₂ emitted by Estonia was one of the smallest in the European Union with the share of 0.4% of the total EU-27 emission. At the same time the quantity of carbon dioxide emission per capita in Estonia is one of the biggest among the EU-27 countries: in 2009 we were the biggest emitters of CO₂ after Luxembourg and Czech Republic. It should be taken into account that data for Luxembourg</i>

includes estimations of CO₂ emissions from “fuel tourism” (emissions from road fuel sold in Luxembourg, but consumed abroad). In 2009, the carbon dioxide emission per capita was the lowest in Latvia, Lithuania and Romania.

Measures

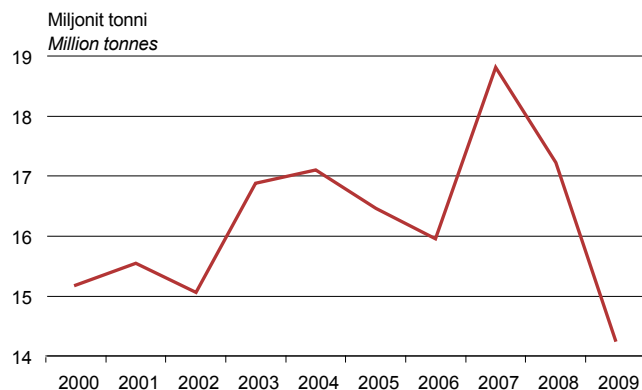
The reduction of the use of fossil fuels is one of the main measures for decreasing air emissions of carbon dioxide. The increase in the use of alternative energy sources, increasing the efficiency of combustion, reduction of losses of heat and saving of energy also contribute to achieving this goal.

Inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud süsinikdioksiidi kogus on viimastel aastatel vähenenud.

Anthropogenic air emission of carbon dioxide has decreased during the recent years.

Süsinikdioksiidi emissioon, 2000–2009

Emissions of carbon dioxide, 2000–2009

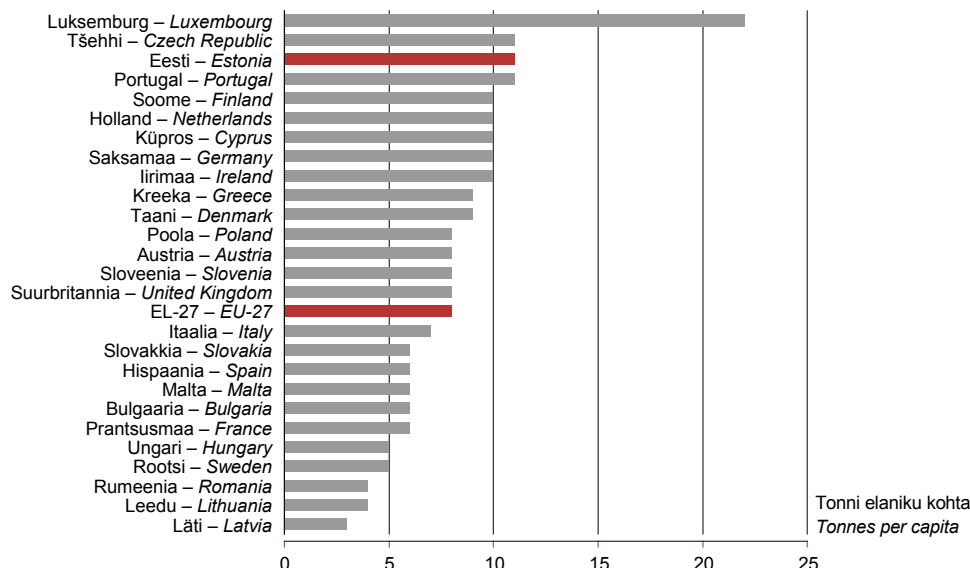
Allikas: Keskkonnaministeerium
Source: Ministry of the Environment

Eestis tekib ühe elaniku kohta rohkem süsinikdioksiidi õhuheitmeid kui enamikus EL-i riikides.

Air emission of carbon dioxide per capita in Estonia is bigger than in the most of the EU countries.

Süsinikdioksiidi emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

Emissions of carbon dioxide per capita in the European Union, 2009

Allikas: Euroopa Keskkonnaagentuur
Source: European Environment Agency

METAANI EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud metaani (CH ₄) kogust.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärgi on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Inimtegevuse tagajärjel vabanenud kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid, metaan, diämmastikoksiid, F-gaasid jt) tõttu Maa kliima muutub. Metaan on tähtsusetult teine kasvuhoonegaas, mis pärineb peamiselt põllumajandusest, heitveest ja selle töötlemisest, olmeprügilatest ning loodusliku gaasi tootmisest ja jaotamisest. Ligikaudu 8% Eesti kasvuhoonegaaside emissioonist (CO ₂ ekvivalentides) on metaaniheitmed. Metaani kasvuhooneefekti põhjustav potentsiaal on 21 korda suurem kui süsinikdioksiidil, samal ajal on tema heitkogus suurusjärgu võrra väiksem. Eesti keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 on ette nähtud hoida metaani heitkogust energiasektoris 2005. aasta tasemel. Näitaja väljendab Eesti panust globaalse kliimasoojenemise tõkestamisse ja Eesti edukust võetud rahvusvaheliste kohustuste täitmisel.
Olukord Eestis	2009. aastal oli Eestis inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud metaani kogus 67 000 tonni. Sellest 38% tuli jäätmeäitlusest, 36% põllumajandusest ja 26% energeetikast. Metaani heitkogus on 1990. aastaga võrreldes vähenenud 37%. Põllumajandustootmisest pärinev metaani heitkogus on tootmise vähenemise tõttu baasaastaga (1990) võrreldes kahanenud 2,5 korda. Loodusliku gaasi varustuses ja jaotuses tekkinud metaani õhuheitmete kogus on vähenenud 1,5 korda, samal ajal kui prügilates tekkinud metaani õhuheitmete oma on jäänud 1990. aasta tasemele. Metaani heitkogus on viimase kahe aasta jooksul kahanenud 15% peamiselt seetõttu, et energiatootmises tekkivate metaaniheitmete kogus on kolmandiku võrra vähenenud.
Rahvusvaheline võrdlus	2009. aastal tekitasid Euroopa Liidu liikmesriigid 20 miljonit tonni metaani õhuheitmeid. Suurim oli metaani emissioon Prantsusmaal, kus tekkis 16% (kolm miljonit tonni) kogu EL-i metaani heitkogusest. Järgnesid Saksamaa (12%) ja Suurbritannia (11%). Eesti metaani heitkogus oli üks EL-i liikmesriikide väiksemaid – 0,3% EL-i metaani koguemissioonist. Metaani emissioon ühe elaniku kohta aga on Eestis EL-i keskmisest veidi suurem. 2009. aastal oli metaani heitkogus ühe elaniku kohta suurim Iirimaa ja Portugalis; kõige vähem metaani ühe elaniku kohta tekkis Rootsis.
Meetmed	Metaani õhuheitmete koguse piiramisele aitab kaasa gaasilekete vähendamine gaasi-varustuses, ladestatud jäätmete hulga vähendamine, biogaasi kogumine prügilates ja sõnnikukäitlemise keskkonnasäästlikumaks muutmine põllumajanduses.

EMISSION OF METHANE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual anthropogenic air emission of methane (CH₄).</i>
Relevance	<i>Maintenance of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Greenhouse gases (carbon dioxide, methane, nitrous oxide F-gases and other) released due to human activity cause changes in the Earth's climate. Methane is the second important greenhouse gas. The main sources of methane are agriculture, wastewater and its treatment, waste landfill sites and the production and distribution of natural gas. Methane makes up about 8% of greenhouse gases emission in Estonia (in CO₂ equivalents). The methane global warming potential is 21 times higher than that of carbon dioxide, at the same time the emission of methane is lower in magnitude. The Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 prescribes to keep the methane emissions from energy production at the level of 2005. The indicator characterizes the Estonian contribution for prevention of the global warming and success of Estonia in fulfilment of international obligations.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, in Estonia the total emission of methane was 67,000 tonnes. 38% of total emitted methane was generated in waste management, 36% in agriculture and 26% originated from energy. As a result of the fall in agricultural production methane emission originating from agriculture has decreased 2.5 times compared to basic year (1990), emissions from natural gas supply and distribution has decreased 1.5 times, while emission from waste management stayed at the level of 1990. Air emission of methane has decreased by 15%</i>

during the last two years; mainly due to the fact that methane emission in energy has decreased by one third.

International comparison

In 2009, the total air emission of methane of the European Union Member States was 20 million tonnes. The biggest emitter of methane was France, the share of which was 16% of the total European Union methane emissions (three million tonnes). The next bigger emitters were Germany (12%) and the United Kingdom (11%). The quantity of methane emitted by Estonia was one of the smallest in the European Union with the share of 0.3% of the total EU-27 emission. At the same time the quantity of methane emission per capita in Estonia exceeded the average indicator of the EU-27. In 2009 the biggest emission of methane per capita was in Ireland and Portugal; the lowest in Sweden.

Measures

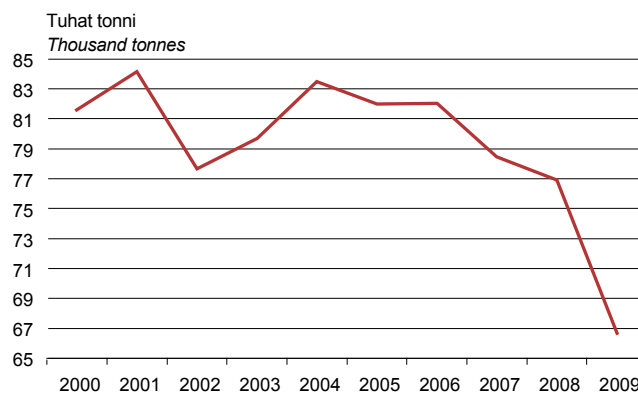
Cutting down the gas leakage in natural gas supply and distribution, reducing the quantity of landfilled waste, collection of biogas in landfills, and more environmentally friendly manure handling in agriculture will contribute to the reduction of methane emissions

Inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud metaani kogus on viimastel aastatel vähenenud.

Anthropogenic air emission of methane has decreased during recent years.

Metaani emissioon, 2000–2009

Emissions of methane, 2000–2009

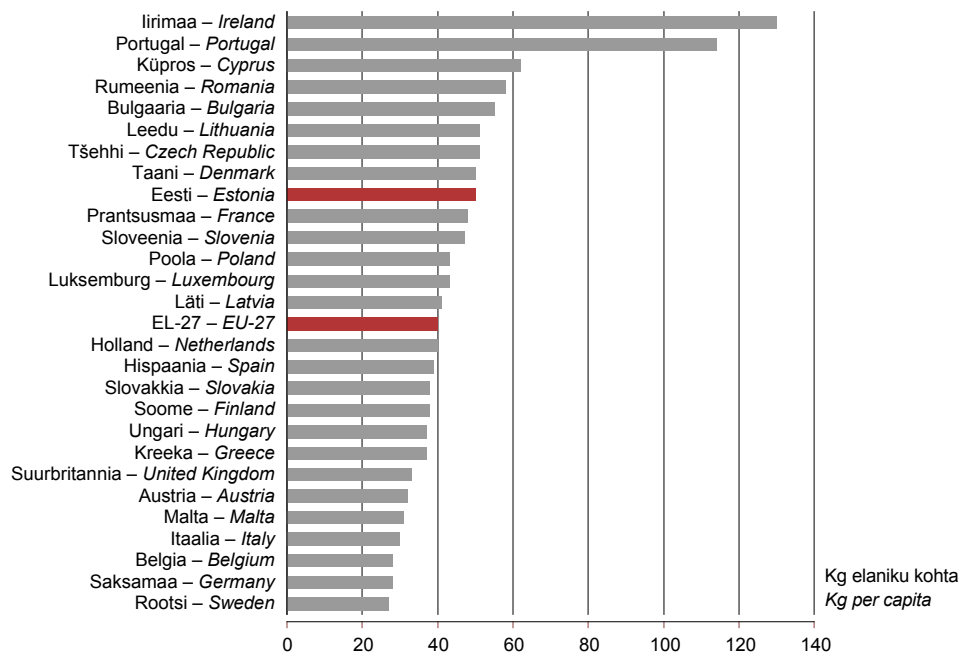
Allikas: Keskkonnaministeerium
Source: Ministry of the Environment

Eestis tekib ühe elaniku kohta rohkem metaani õhuheitmeid kui enamikus EL-i riikides.

Air emission of methane per capita in Estonia is bigger than in the most of the EU countries

Metaani emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009

Emissions of methane per capita in the European Union, 2009

Allikas: Euroopa Keskkonnaagentuur
Source: European Environment Agency

DILÄMMASTIKOKSIIDI EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud dilämmastikoksiidi (N_2O) kogust.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu säilitamine. Inimtegevuse tagajärjel vabanenud kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid, metaan, dilämmastikoksiid, F-gaasid jt) tõttu Maa kliima muutub. Dilämmastikoksiid on üks peamisi kasvuhoonegaase. Selle kasvuhooneefekti põhjustav potentsiaal on ligi 310 korda suurem kui süsinikdioksiidil, heitkogus aga mitme suurusjärgu võrra väiksem. N_2O tekib lämmastikurikas keskkonnas anaeroobsetes tingimustes. Põhiline inimtegevusega seotud dilämmastikoksiidi allikas on lämmastikurikka väetise kasutamine põllumajanduses. N_2O heitkogus oleneb nii mulla kui ka kasvatatava kultuuri ja kasutatava väetise tüübist, samuti põllumajanduslikest võtetest ja lämmastiku looduslikust sidumisest. Eesti keskkonnanäitajate tegevuskavas aastateks 2007–2013 on ette nähtud hoida energiasektori N_2O heitkogust 2005. aasta tasemel, samal ajal on energiatootmises tekkiv N_2O kogus vaid 10% kogu Eesti N_2O heitkogusest. Näitaja väljendab Eesti panust globaalse kliimasoojenemise tõkestamisse ja Eesti edukust võetud rahvusvaheliste kohustuste täitmisel.
Olukord Eestis	2009. aastal oli Eestis inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud dilämmastikoksiidi kogus 3300 tonni. Sellest 79% tekkis põllumajanduses, 13% jäätmeäitluses ja 8% energiatootmises. N_2O heitkogus on baasaastaga (1990) võrreldes vähenenud 48%. Põllumajandustootmises tekkiv N_2O heitkogus on tootmise vähenemise tõttu baasaastaga võrreldes kahanenud kaks korda ja energiatootmises 27%, samal ajal kui jäätmeäitluses on see baasaastaga võrreldes 71% suurenenud. Viimastel aastatel on N_2O emissioon mõnevõrra kasvanud, seda peamiselt jäätmeäitlusega kaasnenud N_2O emissiooni suurenemise tõttu.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu liikmesriigid tekitasid 2009. aastal kokku 1,1 miljonit tonni N_2O õhuheitmeid. Suurim kogus N_2O tekkis Saksamaal, kus paisati õhku 19% (214 000 tonni) kogu EL-i N_2O heitkogusest. Järgnesid Prantsusmaa (18%) ja Suurbritannia (10%). Eesti N_2O heitkogus oli üks EL-i väiksemaid – 0,3% kogu EL-i N_2O emissioonist. N_2O emissioon ühe elaniku kohta oli Eestis aga veidi suurem kui EL-i riikide keskmine. Suurim oli N_2O emissioon elaniku kohta Iirimaa ja Leedus, väikseim Maltal, Küprosel ja Itaalias.
Meetmed	Dilämmastikoksiidi õhuheitmete vähendamisele aitab kaasa väetiste ökoloogiliselt õige kasutamine põllumajanduses. Seda aitavad saavutada nii seadusandlikud meetmed kui ka talunikele korraldatavad koolitused.

EMISSION OF NITROUS OXIDE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual anthropogenic air emission of nitrous oxide (N_2O).</i>
Relevance	<i>Maintenance of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Greenhouse gases (carbon dioxide, methane, nitrous oxide F-gases and other) released due to human activity cause changes in the Earth's climate. Nitrous oxide is one of main greenhouse gases. The global warming potential of nitrous oxide is about 310 times higher than that of carbon dioxide, at the same time the emission of nitrous oxides is some magnitudes lower. Nitrous oxide is formed in the environment rich in nitrogen in anaerobic conditions. The main anthropogenic source of nitrogen oxide is the use of nitrogen-rich minerals and organic fertilizers in agriculture. The emission of nitrous oxide depends on the one hand on the type of the land, used fertilizers and raised crops; on the other hand on the agricultural practice and natural fixation of nitrogen by ecosystem. In Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 prescribes to keep the nitrous oxide emissions from energy production at the level of 2005, at the same time N_2O generated in energy production made up only 10% of Estonian total N_2O emission. The indicator characterizes the Estonian contribution for prevention of the global warming and success of Estonia in fulfilment of international obligations.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, in Estonia the total emission of nitrous oxide was 3,300 tonnes. 79% of total emitted nitrous oxide was generated in agriculture, 13% in waste management and 8% originated from energy production. The total Estonian nitrous oxide air emission has decreased by 48%</i>

compared to basic year (1990). As a result of the fall in agricultural production nitrous oxide emission originating from agriculture has decreased two times compared to 1990, and emission in energy production decreased by 27% while emissions from waste management have increased by 71%. However, the emission of nitrous oxide has been slightly increasing lately due to the increase of emission of N₂O in waste management.

International comparison

In 2009 the total air emission of nitrous oxide of the European Union Member States was 1.1 million tonnes. The biggest emitter of N₂O was Germany, the share of which was 19% of the total European Union N₂O emissions (214,000 tonnes). The next bigger emitters were France (18%) and the United Kingdom (10%). The quantity of N₂O emitted by Estonia was one of the smallest in the European Union with the share of 0.3% of the total EU-27 nitrous oxide emission. Nitrous oxide emission per capita in Estonia exceeded the average indicator of the EU-27 countries. The biggest N₂O emission per capita was recorded in Ireland and Lithuania; the smallest in Malta, Cyprus and Italy.

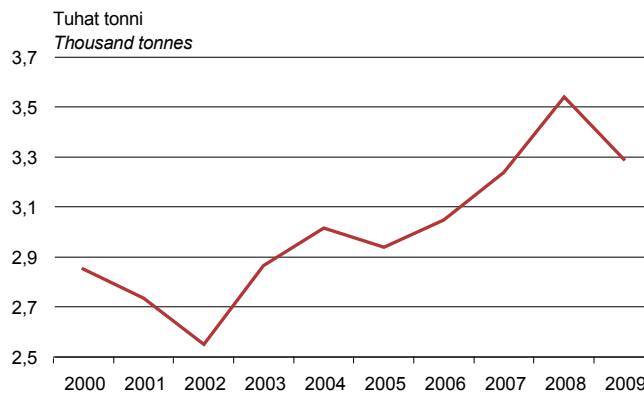
Measures

The ecologically proper use of fertilizers in agriculture contributes to reducing nitrous oxide emissions to air. The legislative measures, as well as organized training courses for farmers will help to achieve this goal.

Inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud dilämmastikoksiidide heitkogus on viimastel aastatel kasvanud.

Anthropogenic air emission of nitrous oxides has increased during recent years.

Dilämmastikoksiidi emissioon, 2000–2009
Emissions of nitrous oxide, 2000–2009

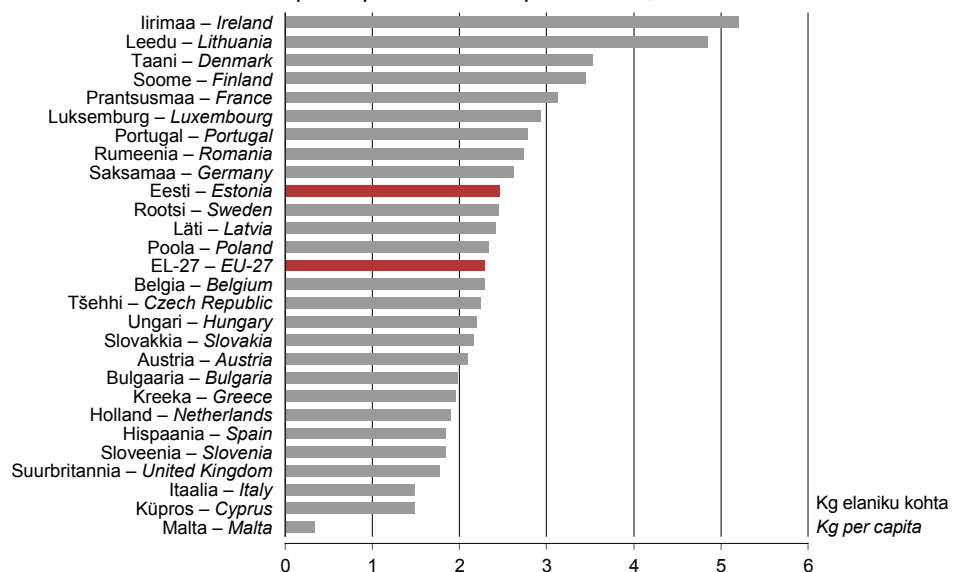

Allikas: Keskkonnaministeerium
Source: Ministry of the Environment

Eestis tekib ühe elaniku kohta rohkem dilämmastikoksiidi õhuheitmeid kui enamikus EL-i riikides.

Air emission of nitrous oxide per capita in Estonia is higher than in the most of the EU countries.

Dilämmastikoksiidi emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009
Emissions of nitrous oxide per capita in the European Union, 2009

Allikas: Euroopa Keskkonnaagentuur
Source: European Environment Agency

VÄÄVELDIOKSIIDI EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab vääveldioksiidi (SO ₂) aastast heitkogust tonnides. Maakonna tasandi näitaja on paiksetest saasteallikatest õhku paisatav vääveldioksiidi kogus. Paiksed saasteallikad on suured õhusaastelooga katlamajad ja tööstuslikud seadmed.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärgi on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Vääveldioksiidid tekivad fossiilsete kütuste põletamisel, kui väävel ja hapnik reageerivad. Selle heitmed põhjustavad sademete hapestumist. Happelised sademed (happevihmad) kahjustavad pinnast, metsi ja vee ökosüsteeme. Peale selle, et hapestumine kahjustab keskkonda, on sel potentsiaalselt negatiivne mõju ka inimese tervisele. SO ₂ võib levida õhus väga kaugemale. 2005. aastal jõustus Euroopas õhusaaste piiriülese kauglevi konventsioon hapestumise, eutrofeerumise ja pinnalähedase osooni vähendamiseks. Eesti keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 on ette nähtud vähendada SO ₂ heitkogust 2015. aastaks 48 000 tonnini.
Olukord Eestis	2009. aastal tekkis Eestis 55 000 tonni vääveldioksiidi õhuheitmeid. Ligikaudu 90% SO ₂ õhuheitmetest tekib elektrienergia tootmisel põlevkivist; sõidukid tekitavad sellest kogusest vaid 0,2%. Aastatel 2000–2009 vähenes SO ₂ õhuheitmete hulk 75% – 96 000 tonnist 55 000 tonnini. 2007. aastal kasvas SO ₂ heitkogus elektrienergia tootmise suurenemise tõttu hüppeliselt, kuid kahanes järgmisel kahel aastal tänu tootmise vähenemisele taas.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides tekkis 2009. aastal kokku viis miljonit tonni vääveldioksiidi õhuheitmeid. Viimase viie aasta jooksul on SO ₂ õhuheitmete kogus vähenenud kõigis EL-i liikmesriikides. Suurim kogus heitmeid tekkis 2009. aastal Poolas (17% EL-i riikide koguemissioonist) ja Bulgaarias (13%). Kõige vähem SO ₂ heitmeid tekitasid Malta, Läti ja Luksemburg (0,1%). Eestis tekkis ligikaudu 1% kogu EL-i vääveldioksiidi heitkogusest. Vääveldioksiidi õhuheitmete koguse poolest ühe elaniku kohta oli Eesti Bulgaaria järel teisel kohal. Heitkogus ühe elaniku kohta oli Eestis (41 kg) üle nelja korra suurem kui EL-is keskmiselt.
Meetmed	Üks võimalus, kuidas vähendada vääveldioksiidi õhuheitmeid, on piirata fossiilsete kütuste (põlevkivi) põletamist ja kasutada rohkem teisi energiaallikaid. Teine võimalus on täiustada põlevkivi põletamise tehnoloogilisi protsesse ja investeerida nn toruotsaseadmetesse, mis vähendaksid SO ₂ õhuheitmete kogust.

EMISSION OF SULPHUR DIOXIDE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual emission of sulphur dioxide (SO₂) in tonnes. The county level indicator is total annual emission of sulphur dioxide from stationary sources. Stationary sources are public conventional thermal power plants and industrial facilities having air pollution permits.</i>
Relevance	<i>Preservation of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Emissions of sulphur dioxide arise primarily from the reaction of sulphur and oxygen during the combustion of fossil fuels. Atmospheric emissions of sulphur dioxide cause acidification of precipitations. Acidified precipitations (acid rain) damage soil, forests and aquatic ecosystems. In addition to harmful effects on the environment, acidification has potential negative consequences for human health. Sulphur dioxide can travel over long distance in the air. In 2005 the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution requiring the abatement of acidification, eutrophication and ground level ozone was adopted in Europe. Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 sets the target of decreasing sulphur dioxide emissions to 48,000 tonnes by 2015.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, 55,000 tonnes of sulphur dioxide was emitted into air in Estonia. About 90% of air emissions of SO₂ were generated during electricity production from oil shale, the share of sulphur dioxide emissions from transport is only 0.2%. In the period 2000–2009 the emissions of sulphur dioxide decreased by 75% – from 96,000 tonnes to 55,000 tonnes. In 2007, emissions of sulphur dioxide increased rapidly as a result of the increase in production of electricity, but decreased again with the decrease of electricity production in 2008 and 2009.</i>

International comparison

A total of five million tonnes of sulphur dioxide emissions were generated in the EU Member States in 2009. SO₂ emissions have decreased in all EU Member States during the last five years. In 2009 the amount of emissions was the biggest in Poland (17% of the total of the EU Member States) and in Bulgaria (13%). The smallest quantities of SO₂ emissions were generated in Malta, Latvia and Luxembourg (0.1%). About 1% of the total of SO₂ air emissions of the EU Member States was generated in Estonia. At the same time, in terms of SO₂ emissions per capita, Estonia was the second biggest generator of SO₂ emissions after Bulgaria. SO₂ air emissions per capita in Estonia (41 kilograms) exceeded the average level of the European Union over four times.

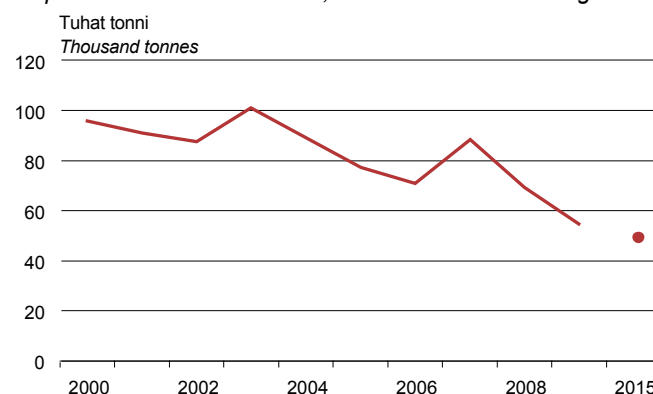
Measures

Reduction in the use of fossil fuels and increase in the use of alternative energy sources are the main measures to be taken for decreasing sulphur dioxide emissions. Also, the development of new technology for oil shale combustion and other abatement end-of-pipe technology would contribute to the decrease in SO₂ emissions.

Eestis järgib vääveldioksiidi õhuheitmete koguse muutus elektrienergia tootmise trendi.

In Estonia the change in quantities of SO₂ emissions follows the trends of electricity production.

Vääveldioksiidi õhuheitmed, 2000–2009 ja 2015. aasta eesmärk
Sulphur dioxide air emissions, 2000–2009 and the target for 2015

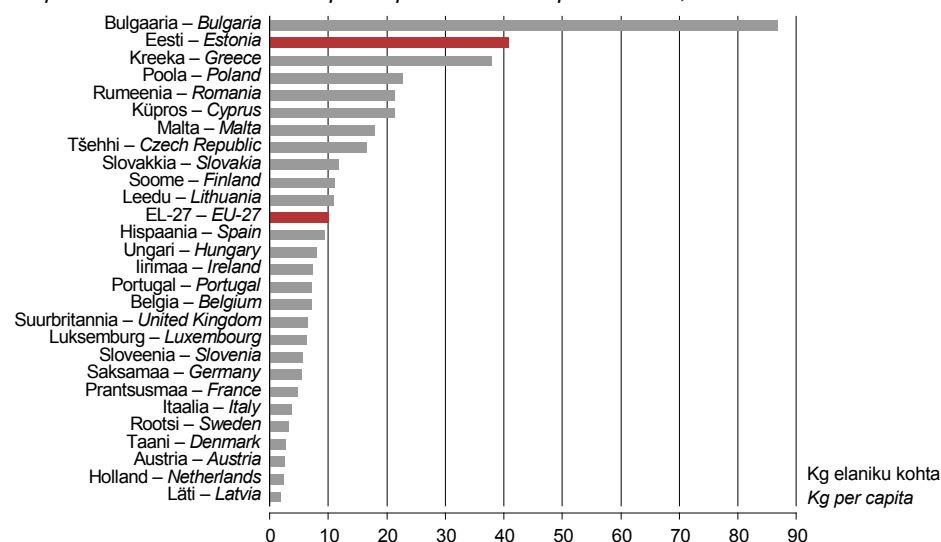

Allikas: Keskkonnateabe keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

Vääveldioksiidi õhuheitmete kogus ühe elaniku kohta oli Eestis üle nelja korra suurem kui EL-is keskmiselt.

The amount of SO₂ air emissions per capita in Estonia exceeded the average of the EU over four times.

Vääveldioksiidi õhuheitmed elaniku kohta Euroopa Liidus, 2009
Sulphur dioxide air emissions per capita in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

LÄMMASTIKOKSIIDIDE EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab lämmastikoksiidide (NO _x) aastast heitkogust tonnides. Maakonna tasandi näitaja on paiksetest saasteallikatest õhku paisatav lämmastikoksiidide kogus. Paiksed saasteallikad on suured õhusaasteloaga katlamajad ja tööstuslikud seadmed.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Lämmastikoksiidide õhuheitmete tõttu sademed hapestuvad. Happelised sademed (happevihmad) kahjustavad pinnast, metsi ja vee ökosüsteeme. Lämmastikoksiidide suur kontsentratsioon linnaõhus avaldab mõju inimese tervisele. Need oksiidid tekivad fossiilsete kütuste põletamisel, kui lämmastik ja hapnik reageerivad, ning läbivad atmosfääris pika vahemaa, enne kui sadestuvad. Energiatootmisest tuleb umbes pool lämmastikoksiidide koguemissioonist, teine pool tuleb sõidukitest. 2005. aastal jõustus Euroopas õhusaaste piiriülese kauglevi konventsioon hapestumise, eutrofeerumise ja pinnalähedase osooni vähendamiseks. Eesti keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 on ette nähtud vähendada energia tootmisel tekkivate lämmastikoksiidide heitkogust 2015. aastaks 28 700 tonnini.
Olukord Eestis	2009. aastal paiskus õhku 29 000 tonni lämmastikoksiide, millest 15 000 tonni tekitasid liiklusvahendid. Viimastel aastatel on lämmastikoksiidide õhuheitmete kogus vähenenud. 2007. aastal kasvas elektrienergia tootmise suurenemise tõttu hüppeliselt ka lämmastikoksiidide heitkogus, kuid järgmisel kahel aastal kahanes see tänu elektrienergia tootmise vähenemisele taas. Liiklusvahendite tekitatud lämmastikoksiidide emissioon vähenes 2009. aastal varasema aastaga võrreldes ligikaudu 15% ja 2007. aastaga võrreldes 20%.
Rahvusvaheline võrdlus	EL-i riikides tekkis 2009. aastal lämmastikoksiidide õhuheitmeid kokku 9,4 miljonit tonni. Suurim kogus heitmeid tekkis Saksamaal (1,4 miljonit tonni ehk 15% kogu EL-i riikide heitkogusest), Prantsusmaal (12%) ja Suurbritannias (12%). Eestis tekkinud lämmastikoksiidide heitkogus oli ligikaudu 0,3% kogu EL-i riikide heitkogusest. Ühe elaniku kohta tekkis EL-is keskmiselt 19 kg lämmastikoksiidide õhuheitmeid. Kõige rohkem tekkis neid ühe elaniku kohta Luksemburgis (38 kg), Kreekas (33 kg) ja Soomes (29 kg). Eesti heitkogus ühe elaniku kohta (22 kg) oli veidi suurem kui EL-i keskmine.
Meetmed	Üks võimalus, kuidas piirata lämmastikoksiidide õhuheitmete kogust, on vähendada fossiilsete kütuste (põlevkivi) põletamist. Teine võimalus on täiustada põletamise tehnoloogilisi protsesse ja investeerida nn toruotsaseadmetesse, mis samuti vähendaksid lämmastikoksiidide õhuheitmete teket.

EMISSION OF NITROGEN OXIDES

Definition	<i>The indicator expresses the total annual emission of nitrogen oxides (NO_x) in tonnes. The county level indicator is total annual emission of nitrogen oxides from stationary sources. Stationary sources are public conventional thermal power plants and industrial facilities having air pollution permits.</i>
Relevance	<i>Preservation of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Emissions of nitrogen oxides cause acidification of precipitation. Acidifying precipitation (acid rain) causes damage to the soil, forests and aquatic ecosystems. Big concentration of nitrogen oxides in urban air has harmful effects on the human health. Emissions of nitrogen oxides arise primarily from the reaction of nitrogen and oxygen during the combustion of fossil fuels travelling over long distance in the air before precipitation. Energy production contributes to about half of air emissions of nitrogen oxides, another half is caused by transport. In 2005 the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution requiring the abatement of acidification, eutrophication and ground level ozone came into force in Europe. The Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 sets the target of decreasing emissions of nitrogen oxides to 28,700 tonnes by 2015.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, the total air emissions of nitrogen oxides amounted to 29,000 tonnes of which 15,000 tonnes were generated by transport in Estonia. Total air emission of nitrogen oxides has decreased in the past years. In 2007, emissions of nitrogen oxides increased rapidly as a result of the increase in production of electricity, but decreased again with the decrease of electricity production in 2008 and 2009. In 2009, the NO_x emissions generated by transport decreased by 15% compared to the previous year and by 20% compared to 2007.</i>
International comparison	<i>9.4 million tonnes of emissions of nitrogen oxides were generated in total by the European Union countries in 2009. In 2009, the amount of NO_x emissions was the biggest in Germany (1.4 million tonnes or 15% of the total NO_x emissions), France (12%) and the United Kingdom (12%). In Estonia about 0.3% of the total NO_x emissions of the EU was generated. 19 kilograms of NO_x emissions per capita on average were generated in the EU. NO_x emissions per capita were the biggest in Luxembourg (38 kg), Greece (33 kg) and Finland (29 kg). The amount of emissions per capita generated in Estonia (22 kg) was slightly higher than the average of the EU.</i>

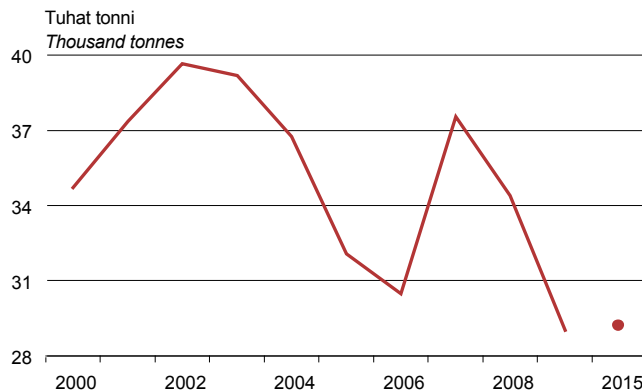
Measures

Reduction in the use of fossil fuels and increase in the use of alternative energy sources are measures to be taken for decreasing NO_x emissions. Also, the development of new technology for oil shale combustion and other abatement end-of-pipe technology would contribute to the decrease in NO_x emissions.

Lämmastikoksiidide õhuheitmete kogus on viimastel aastatel vähenenud.

The amount of air emissions of nitrogen oxides has decreased during the past years.

Lämmastikoksiidide emissioon, 2000–2009 ja 2015. aasta eesmärk
Emissions of nitrogen oxides, 2000–2009 and the target for 2015

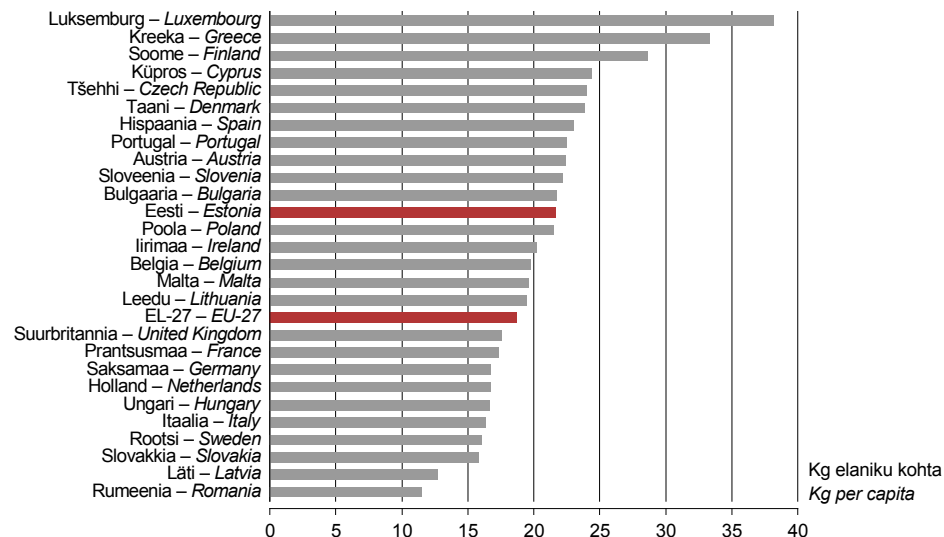

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

2009. aastal oli lämmastikoksiidide heitkogus ühe elaniku kohta Eestis suurem kui EL-is keskmiselt.

In 2009, in Estonia, the amount of emissions of nitrogen oxides per capita was bigger than the EU average.

Lämmastikoksiidide emissioon Euroopa Liidus, 2009
Emissions of nitrogen oxides in the European Union, 2009

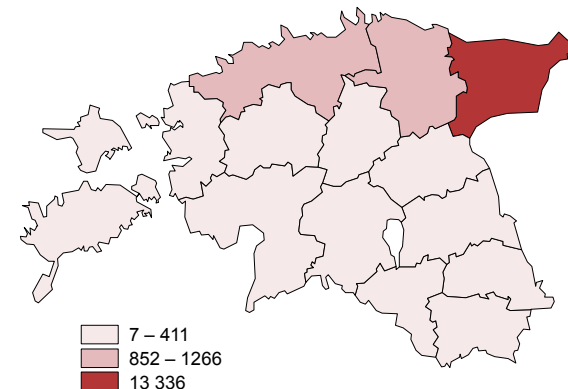

Allikas/Source: Eurostat

2010. aastal tekkis 78% lämmastikoksiidide heitkogusest Ida-Viru maakonnas.

In 2010, 78% of the emissions of nitrogen oxides were generated in Ida-Viru county.

Paiksetest saasteallikatest pärinev lämmastikoksiidide heitkogus maakonna järgi, 2010
Emissions of nitrogen oxides from stationary sources by county, 2010 (tonni – tonnes)

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

SÜSINIKOKSIIDI EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab süsinikoksiidi (CO) aastast heitkogust tonnides. Maakonna tasandi näitaja on paiksetest saasteallikatest õhku paisatav süsinikoksiidi kogus. Paiksed saasteallikad on suured õhusaasteloaga katlamajad ja tööstuslikud seadmed.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Süsinikoksiid tekib süsinikku sisaldavate kütuste mittetäielikul põlemisel ning heitkogus oleneb kasutatavast kütusest ja selle põlemise tingimustest. Süsinikoksiid on inimesele väga mürgine ja põhjustab organismis hapnikuvaegust. Kaudselt soodustab troposfääri sattunud süsinikoksiid osooni teket, mis omakorda mõjutab Maa soojusbilanssi.
Olukord Eestis	2009. aastal tekkis Eestis 168 000 tonni süsinikoksiidi õhuheitmeid. 80% heitmetest tekkis paiksetes saasteallikates, ülejäänud osa tekitasid sõidukid. Aastatel 2000–2009 vähenes sõidukite tekitatud süsinikoksiidi õhuheitmete kogus pidevalt (69 000 tonnist 33 000 tonnini). Paiksete saasteallikate tekitatud süsinikoksiidi õhuheitmete kogus aga on viimastel aastatel suurenenud, mistõttu on kasvanud ka süsinikoksiidi koguemissioon.
Rahvusvaheline võrdlus	2008. aastal tekkis EL-i riikides kokku 27 miljonit tonni süsinikoksiidi õhuheitmeid. Suurim kogus heitmeid tekkis Prantsusmaal (16% kogu EL-i riikide emissioonist), Saksamaal (14%) ja Itaalias (11%). Suured kogused süsinikoksiidi heitmeid tekkisid veel ka Poolas (10%) ja Suurbritannias (10%). Eestis tekkis ligikaudu 1% kogu EL-i süsinikoksiidi heitkogusest. Ühe elaniku kohta tekkinud heitkoguse poolest oli Eesti 2008. aastal aga esikohal.
Meetmed	Üks süsinikoksiidi heitmete vähendamise meetmeid on parandada ja täiustada põletusseadmeid ning kasutatavaid tehnoloogilisi protsesse. Teine võimalus on investeerida nn toruotsaseadmetesse, mis samuti vähendaksid süsinikoksiidi emissiooni.

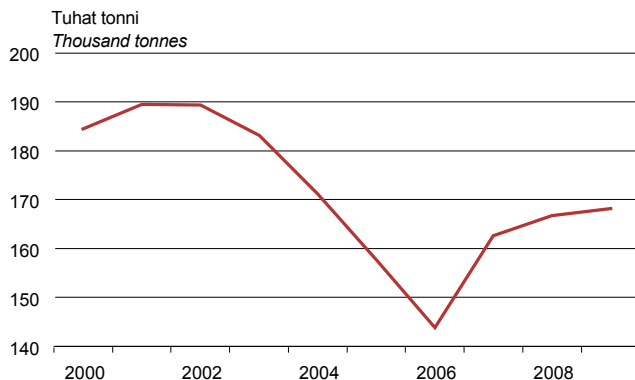
EMISSION OF CARBON MONOXIDE

Definition	<i>The indicator expresses the total annual emission of carbon monoxide (CO) in tonnes. The county level indicator is total annual emission of carbon monoxide from stationary sources. Stationary sources are public conventional thermal power plants and industrial facilities having air pollution permits.</i>
Relevance	<i>Preservation of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. Carbon monoxide is a major product of the incomplete combustion of carbon-containing compounds. Quantities of emitted carbon monoxide depend on combustion conditions and used fuel. Carbon monoxide is highly toxic to humans causing lack of oxygen in the body. Carbon monoxide contributes indirectly to the formation of tropospheric ozone which affects the heat balance of the Earth.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia 168,000 tonnes of carbon monoxide air emissions were generated in 2009. 80% of emissions of CO were generated by stationary sources, the rest originated from transport. In 2000–2009, the amount of carbon monoxide air emissions from transport has constantly decreased (from 69,000 tonnes to 33,000 tonnes). At the same time the air emission of CO from stationary sources has increased lately, and due to this the total air emission of carbon monoxide has also increased.</i>
International comparison	<i>27 million tonnes of carbon monoxide air emissions were generated in total by the European Union countries in 2008. The biggest quantity of CO emissions was generated in France (16% of the total CO emissions of the EU Member States), Germany (14%) and Italy (11%). CO emissions were also big in Poland (10%) and the United Kingdom (10%). In Estonia about 1% of the EU total CO emissions were generated. At the same time, in terms of CO emissions per capita Estonia was the biggest generator of CO emissions in 2008.</i>
Measures	<i>Improvement of technological processes and renovation of combustion equipment and facilities as well as investments in other abatement end-of-pipe technology would contribute to the reduction of CO emissions.</i>

Süsinikoksiidi emissioon, 2000–2009
Carbon monoxide emissions, 2000–2009

Süsinikoksiidi õhuheitmete koguse muutusele avaldab suurimat mõju liiklusvahendite tekitatud õhuheitmete koguse muutus.

The amount of carbon monoxide air emissions from transport has the main influence on the changes of the total amount of CO air emissions.

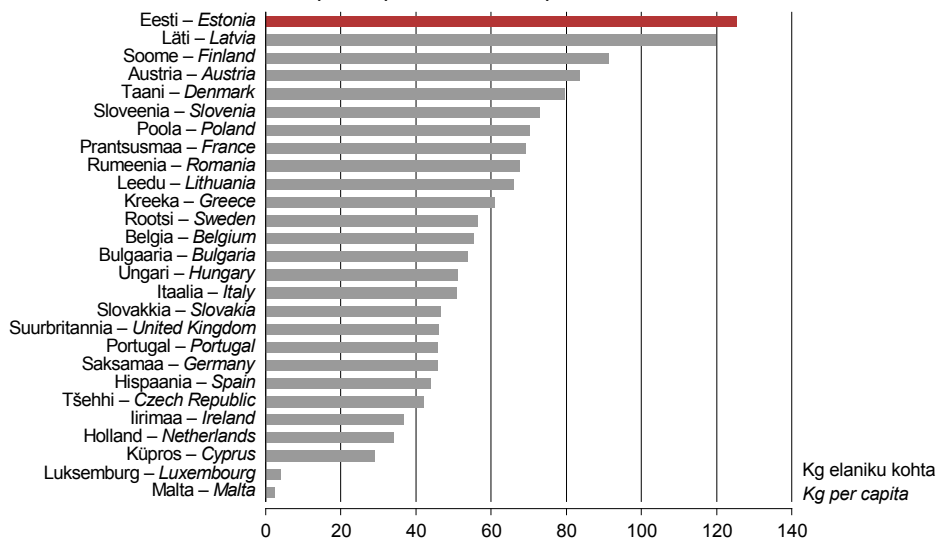

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

Süsinikoksiidi emissioon elaniku kohta Euroopa Liidus, 2008
Carbon monoxide emissions per capita in the European Union, 2008

2008. aastal oli süsinikoksiidi heitkogus ühe elaniku kohta Eestis EL-i riikide suurim

In 2008, the amount of CO emissions per capita in Estonia was the highest among the EU countries.

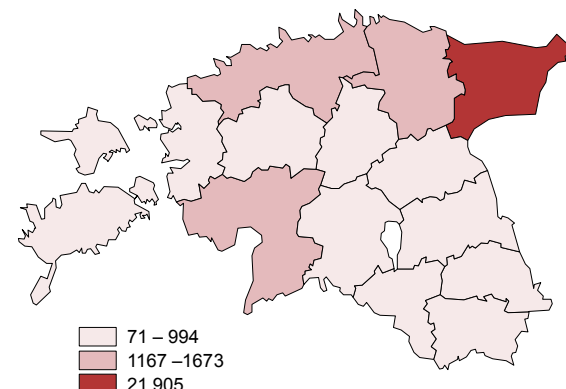

Allikas/Source: Eurostat

Paiksete saasteallikate tekitatud süsinikoksiidi õhuheitmed maakonna järgi, 2010
Carbon monoxide air emissions from stationary sources by county, 2010 (tonni – tonnes)

2010. aastal tekkis 69% paiksete saasteallikate tekitatud süsinikoksiidi õhuheitmetest Ida-Viru maakonnas.

In 2010, 69% of the CO air emissions generated by stationary sources were formed in Ida-Viru county.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

LENDUVATE ORGAANILISTE ÜHENDITE EMISSIOON

Definitsioon	Näitaja väljendab lenduvate orgaaniliste ühendite (v.a metaani) aastast heitkogust tonnides. Maakonna tasandi näitaja on paiksetes saasteallikates tekkiv lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogus. Paiksed saasteallikad on suured õhusaastelooga katlamajad ja tööstuslikud seadmed.
Asjakohasus	Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. Lenduvad orgaanilised ühendid hõlmavad suurt kogust eri omadustega orgaanilisi ühendeid, mis tekivad peamiselt lahustite kasutamisel tööstuses ja kodumajapidamistes. Lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmeid tekib ka kütuste (süivesinike) mittetäielikul põlemisel, eriti liikluses. Need ühendid tekitavad fotokeemilist sudu ja pinnalähedast osooni. Eestis tekib 80% lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmetest paiksetes saasteallikates ja 20% liikluses. 2005. aastal jõustus Euroopas õhusaaste piiriülese kauglevi konventsioon hapestumise, eutrofeerumise ja pinnalähedase osooni vähendamiseks. Eesti keskkonnanäitegevuskavas aastateks 2007–2013 on seatud eesmärk vähendada energia tootmisel tekkivate lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogust 2015. aastaks 24 000 tonnini.
Olukord Eestis	2009. aastal oli Eestis tekkinud lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmete kogus 36 000 tonni, millest 32 000 tonni pärines paiksetest saasteallikatest. Lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogus aasta-aastalt mõnevõrra väheneb. 2010. aastal tekkis enamik paiksete saasteallikate tekitatud lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmetest Ida-Viru (52%) ja Harju maakonnas (27%).
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidu riikides tekkis 2009. aastal kokku 7,8 miljonit tonni lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmeid. Suurim kogus heitmeid tekkis Saksamaal (1,3 miljonit tonni ehk 17% EL-i riikide koguemissioonist), Itaalias (14%) ja Prantsusmaal (11%). Eestis tekkis ligikaudu 0,5% kogu EL-i riikide heitkogusest. Ühe elaniku kohta tekkinud lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmete koguse (27 kg) poolest oli Eesti EL-is esikohal. Kõige vähem lenduvate orgaaniliste ühendite heitmeid elaniku kohta tekkis Maltal (5 kg).
Meetmed	Lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogust aitab vähendada tehnoloogiliste protsesside täiustamine ja nn toruotsaseadmetesse investeerimine.

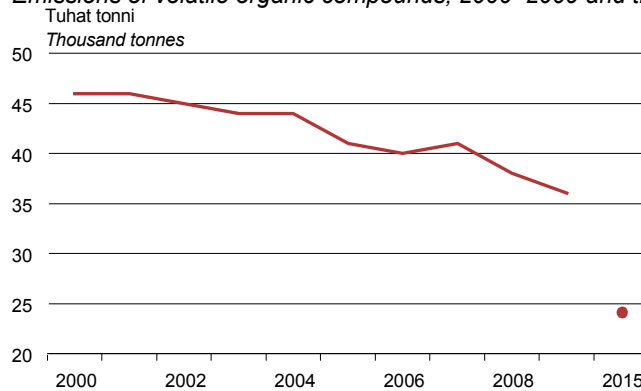
EMISSION OF VOLATILE ORGANIC COMPOUNDS

Definition	<i>The indicator expresses the total annual emission of volatile organic compounds or VOC (excluding methane) in tonnes. The county level indicator is total annual emission of volatile organic compounds from stationary sources. Stationary sources are public conventional thermal power plants and industrial facilities having air pollution permits.</i>
Relevance	<i>Preservation of ecological balance is one of the main objectives of a sustainable society. 'Volatile organic compounds' is a collective term comprising a large variety of compounds with widely diverging characteristics. Dominant source of VOC is the use of solvents in the industry and households. Also by incomplete combustion of hydrocarbons substantial quantities of VOC are emitted (in particular of car traffic). VOC generate photochemical smog and ground level ozone. In Estonia 80% of VOC emissions are generated by stationary sources, 20% originate from transport. In 2005 the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution requiring the abatement of acidification, eutrophication and tropospheric ozone was adopted in Europe. The Estonian Environmental Action Programme for 2007–2013 sets the target of decreasing emissions of VOC from energy production to 24,000 tonnes by 2015.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2009, 36,000 tonnes of VOC emissions were generated of which 32,000 tonnes were generated by stationary sources in Estonia. The quantity of the emissions of volatile organic compounds is decreasing year by year to some extent. In 2010 most of the VOC emissions from stationary sources were generated in Ida-Viru county (52%) and Harju county (27%).</i>
International comparison	<i>In 2009, a total of 7.8 million tonnes of VOC emissions were generated by the EU Member States. The biggest quantity of VOC emissions was generated in Germany – 1.3 million tonnes (17% of the total EU VOC emissions), Italy (14%) and France (11%). In Estonia nearly 0.5% of the EU total VOC emissions were generated. At the same time, in terms of VOC emissions per capita Estonia was the biggest generator of VOC air emissions (27 kg). The smallest quantity of VOC emissions per capita was generated in Malta (5 kg).</i>
Measures	<i>Improvement of technological processes and investments in other abatement end-of-pipe technology would contribute to the reduction of VOC emissions.</i>

Lenduvate orgaaniliste ühendite emissioon, 2000–2009 ja 2015. aasta eesmärk
Emissions of volatile organic compounds, 2000–2009 and the target for 2015

Lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmete kogus on kahanenud põhiliselt paiksetes saasteallikates tekkinud õhuheitmete koguse vähenemise tõttu.

The amount of air emissions of VOC has decreased mostly due to the decrease in the amount of air emissions from stationary sources.

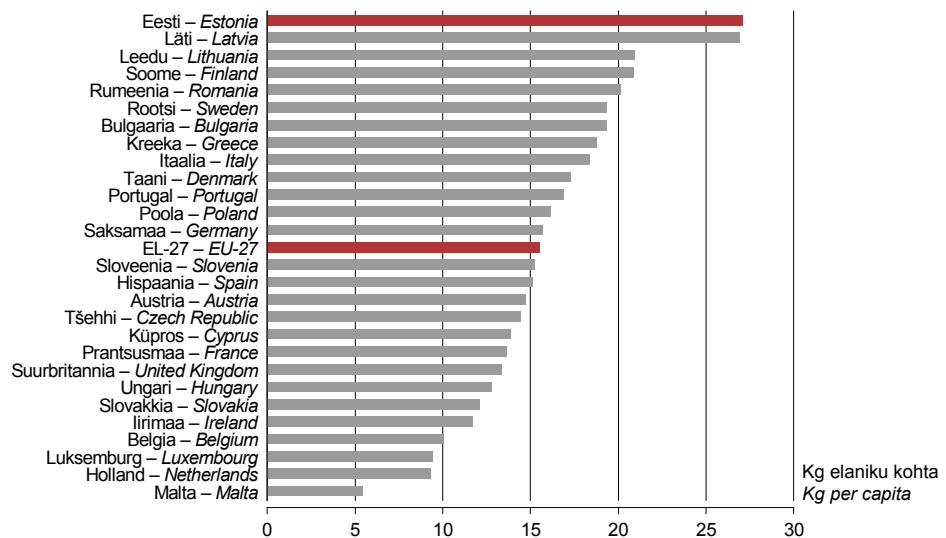

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

Lenduvate orgaaniliste ühendite emissioon Euroopa Liidus, 2009
Emissions of volatile organic compounds in the European Union, 2009

Eestis oli ühe elaniku kohta tekkinud lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmete kogus 2009. aastal EL-i suurim.

Estonia was the biggest generator of VOC air emissions per capita among the EU countries in 2009.

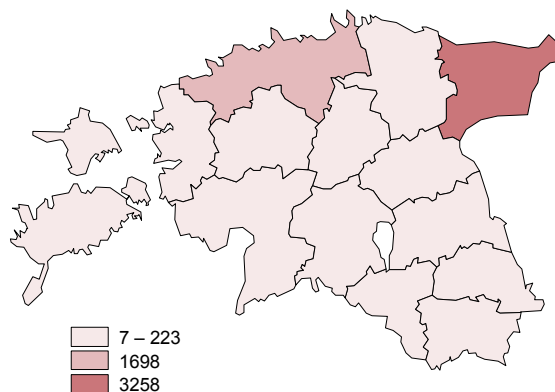

Allikas/Source: Eurostat

Paiksete saasteallikate tekitatud lenduvad orgaanilised ühendid maakonna järgi, 2010
Emissions of volatile organic compounds from stationary sources by county, 2010
 (tonni – tonnes)

2010. aastal tekkis suurem osa lenduvate orgaaniliste ühendite õhuheitmetest paiksetes saasteallikates Ida-Viru ja Harju maakonnas.

In 2010, the majority of the VOC air emissions from stationary sources were generated in Ida-Viru and Harju counties.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

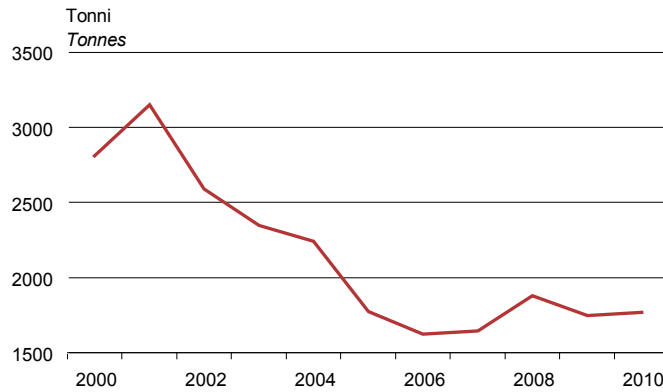
HEITVEE LÄMMASTIKU REOSTUSKOORMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab lämmastikukogust, mis on aasta jooksul reoveega vee ökosüsteemi juhitud.
Asjakohasus	Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Lämmastikuühendid toimivad veekogus taimetoiteainetena, intensiivistades vetikate ja taimede vohamist (veekogu eutrofeerumist). Peamiselt satub lämmastik veekogudesse põllumajanduses kasutatavate orgaaniliste ja mineraalväetistega ning reoveega.
Olukord Eestis	Eestis on ühe inimese tekitatud lämmastiku reostuskoormus keskmiselt 12 grammi ööpäevas. 2010. aastal juhiti puhastatud ja puhastamata reoveega veekogudesse 1770 tonni lämmastikku. Reoveega tekitatud lämmastiku koguheide on viimase kümnendi jooksul ligi kaks korda vähenenud ja viimastel aastatel stabiliseerunud. Selle põhjus on ühelt poolt tootmise vähenemine, teiselt poolt aga tänapäevaste ja vähem reostavate tootmistehnoloogiate kasutuselevõtt, reoveepuhastuse taseme paranemine, aga ka seadusandlikud meetmed, nagu saastetasu rakendamine.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem lämmastikku kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides. Võrreldes lähinaabritega on Eestis heitvee lämmastiku reostuskoormus ühe elaniku kohta aastas peaaegu kolm korda väiksem kui Leedus ja kolmandiku võrra väiksem kui Lätis.
Meetmed	Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku koguse vähendamiseks tuleb ühelt poolt tõhustada lämmastiku eemaldamist reoveest, teiselt poolt aga võtta tootmises kasutusele väiksema keskkonnakoormusega tehnoloogiad. Veekogude eutrofeerumise ohu vähendamiseks tuleks kontrollida ka väetiste kasutamisel veekogudesse sattuvat lämmastiku kogust.

POLLUTION LOAD OF DISCHARGED WASTEWATER WITH TOTAL NITROGEN

Definition	<i>The indicator expresses the quantity of nitrogen discharged into aquatic ecosystems with wastewater per year.</i>
Relevance	<i>Not purified or partly purified wastewater discharged into water bodies leads to changes in the natural balance of aquatic ecosystems. In the water body nitrogen operates as plants nutrient intensifying proliferation of algae and plants (eutrophication of water body). The main sources of nitrogen inflow to water bodies are mineral and organic fertilizers used in agriculture and discharged wastewater.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the average nitrogen pollution per capita is 12 grams per day. As a constituent of purified and not purified wastewater 1,770 tonnes of nitrogen was carried into the water bodies in 2010. The total nitrogen discharge from wastewater has decreased almost twice during the past decade and stabilised during the recent years. The reason for this is the decrease in the production on the one hand and introduction of cleaner production technologies, wastewater treatment improvements and also legislative measures like implementation of pollution charges on the other hand.</i>
International comparison	<i>In Estonia the quantity of total nitrogen per capita discharged into water bodies with wastewater during the year is smaller than in the most of the EU new Member States. Compared to our nearest neighbours, the quantity of total nitrogen per capita discharged annually with wastewater is almost three times smaller than in Lithuania, and by a third smaller than in Latvia.</i>
Measures	<i>In order to reduce the quantity of nitrogen discharge to aquatic ecosystems with wastewater the nitrogen removal from wastewater during wastewater treatment should be improved on the one hand and the technologies with less pressure to environment should be implemented on the other hand. To reduce the risk of eutrophication of water bodies the amount of nitrogen released into water bodies due to the use of fertilizers should also be monitored.</i>

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus, 2000–2010
Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen, 2000–2010

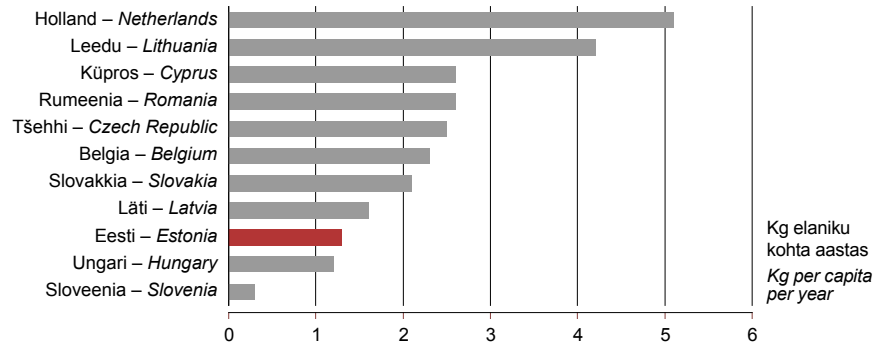

Reoveega vee ökosüsteemidesse juhitud lämmastiku kogus on Eestis viimastel aastatel stabiliseerunud.

Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen in Estonia has stabilized during the recent years.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus Euroopa Liidus^a
Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen in the European Union^a

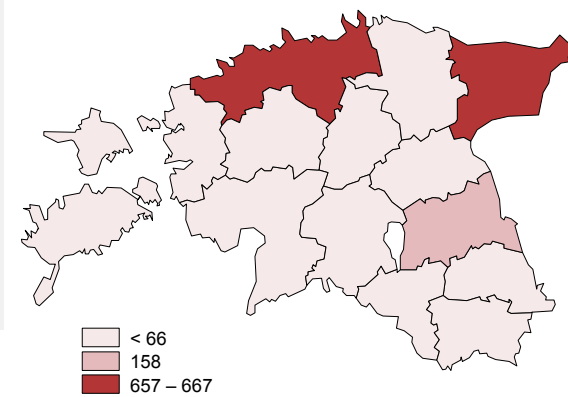
Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem lämmastikku kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides.

The quantity of nitrogen discharged into water bodies with wastewater per capita during the year is smaller than in the most new Member States of the EU.

^a Viimane võimalik aasta.
^a Last year available.

Allikas/Source: Eurostat

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud lämmastiku kogus maakonna järgi, 2010
Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen by counties, 2010
 (tonni – tonnes)

Harju ja Ida-Viru maakonnas on heitvee lämmastiku reostuskoormus tunduvalt suurem kui teistes maakondades.

Pollution load of nitrogen caused by discharged wastewater is much higher in Harju and Ida-Viru counties than in other counties.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

HEITVEE FOSFORI REOSTUSKOORMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogust.
Asjakohasus	Näitaja iseloomustab keskkonnapoliitika jätkusuutlikkust. Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Toksiliste ainete emissioon põhjustab vee-elustiku häirimist. Fosforiühendid toimivad veekogus taimetoiteainetena, intensiivistades vetikate ja taimede vohamist (veekogu eutrofeerumist). Veekogusid saastava fosfori peamised allikad on kodumajapidamised, tööstustegevus ning põllumajanduses kasutatavad orgaanilised ja mineraalväetised.
Olukord Eestis	Eestis on ühe inimese tekitatud fosfori reostuskoormus keskmiselt 1,4 grammi ööpäevas, millele lisandub umbes sama suur kogus pesuainete kasutamisest. Reovee fosfori koguheide on aasta-aastalt kahanenud. Selle üks põhjuseid on tootmise vähenemine, aga ka moodsate ja vähem reostavate tootmistehnoloogiate kasutuselevõtt, reoveepuhastuse taseme paranemine ja seadusandlikud meetmed, nt saastetasu rakendamine. 2010. aastal juhiti puhastatud ja puhastamata reoveega veekogudesse 114 tonni fosforit ehk kaks korda vähem kui 2000. aastal.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis on heitvee fosfori reostuskoormus ühe elaniku kohta aastas väiksem kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides. Võrreldes lähinaabritega on Eestis see näitaja peaaegu seitse korda väiksem kui Leedus ja kaks korda väiksem kui Lätis.
Meetmed	Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori koguse vähendamiseks tuleb ühelt poolt töhustada fosfori eemaldamist reoveest, teiselt poolt aga võtta tootmises kasutusele väiksema keskkonkakoormusega tehnoloogiad. Puhastamata reovee sattumist veekogudesse aitab vähendada ühiskanalisatsioonisüsteemide välja ehitamine ja võimalikult paljude majapidamiste liitumine nende süsteemidega. Veekogude eutrofeerumise ohu vähendamiseks tuleks kontrollida ka väetiste kasutamisel veekogudesse sattuvat fosforikogust.

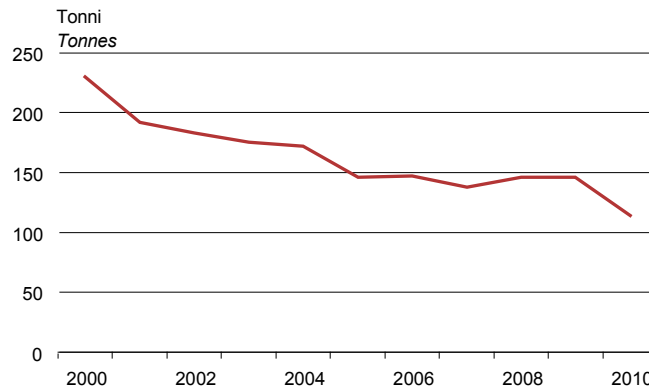
POLLUTION LOAD OF DISCHARGED WASTEWATER WITH TOTAL PHOSPHORUS

Definition	<i>The indicator expresses the quantity of phosphorus discharged into aquatic ecosystems with wastewater per year.</i>
Relevance	<i>The indicator reflects the sustainability environmental policy. Not purified or partly purified wastewater discharged into water bodies leads to the changes in the natural balance of aquatic ecosystems. Emissions of toxic substances cause disturbance of aquatic biota. In the water body nitrogen operates as plants nutrient intensifying proliferation of algae and plants (eutrophication of water body). The main sources of phosphorus pollution of water bodies are households, industrial activities and organic and mineral fertilizers used in agriculture.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the average phosphorus pollution per capita is 1.4 grams per day with, in addition, about the same quantity of phosphorus originating from detergent usage. The total phosphorus discharge from wastewater has decreased from year to year. The reason for this is the decrease in the production on the one hand and introduction of cleaner production technologies, wastewater treatment improvements and also legislative measures like implementation of pollution charges on the other hand. As a constituent of purified and not purified wastewater 114 tonnes of phosphorus were carried into the water bodies in 2010, which is about twice less compared to 2000.</i>
International comparison	<i>In Estonia the quantity of total phosphorus per capita discharged with wastewater annually is lower than in the most of new Member States. Compared to our nearest neighbours, the quantity of total phosphorus per capita discharged with wastewater annually is almost seven times lower than in Lithuania, and two times lower than in Latvia.</i>
Measures	<i>In order to reduce the quantity of phosphorus discharged to aquatic ecosystems with wastewater the phosphorus removal from wastewater during wastewater treatment should be improved on the one hand and the technologies with less pressure to environment should be implemented on the other hand. Construction of urban wastewater collection and treatment systems and connection of the possibly large number of residents with these systems helps to prevent the discharge of untreated wastewater into the water bodies. To reduce the risk of eutrophication of water bodies the amount of phosphorus released into water bodies due to the use of fertilizers should also be monitored.</i>

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus, 2000–2010
Pollution load of discharged wastewater with total phosphorus, 2000–2010

Eestis on reoveega vee ökosüsteemidesse juhitud fosfori kogus aasta-aastalt vähenenud.

In Estonia the pollution load of discharged wastewater with total phosphorus has decreased from year to year.

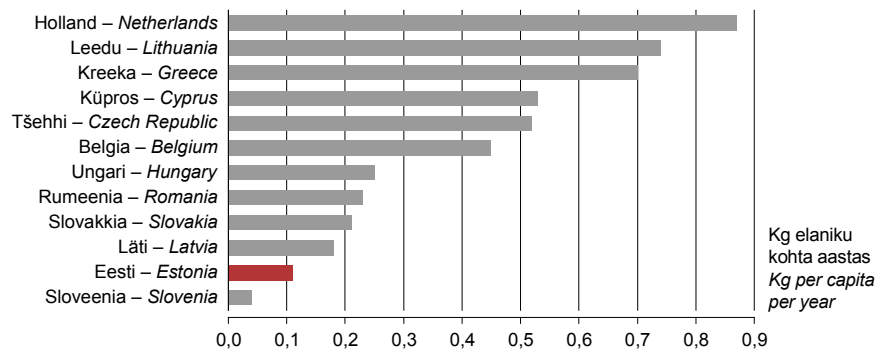

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus^a
Pollution load of discharged wastewater with total phosphorus in the European Union^a

Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem fosforit kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides.

The quantity of phosphorus discharged into water bodies with wastewater per capita during the year is smaller than in the majority of new Member States of the EU.

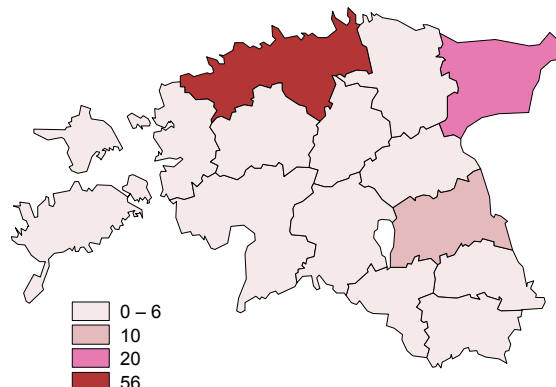
^a Viimane võimalik aasta.
^a Last year available

Allikas/Source: Eurostat

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud fosfori kogus maakonna järgi, 2010
Pollution load of discharged wastewater with total phosphorus by counties, 2010 (tonni – tonnes)

Harju ja Ida-Viru maakonnas on heitvee fosfori reostuskoormus tunduvalt suurem kui teistes maakondades.

Pollution load of phosphorus from discharged wastewater is much higher in Harju and Ida-Viru counties than in other counties.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

HEITVEE ORGAANILISTE REOAINETE REOSTUSKOORMUS

Definitsioon	Näitaja väljendab orgaaniliste reoainete koguheidet veekogudesse biokeemilise hapnikutarbe (BHT ₇) kaudu. BHT ₇ on hapnikukogus, mis on vajalik orgaaniliste ainete lagundamiseks bioloogilistes lagunemisprotsessides seitsme päeva jooksul.
Asjakohasus	Näitaja kajastab keskkonnapoliitika jätkusuutlikkust. Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Suure koguse orgaaniliste reoainete sattumine veekogusse vähendab vees lahustunud hapniku hulka, mistõttu kalad ja muu vee-elustik lämbuvad. Orgaaniliste reoainete allikas on kodumajapidamiste, toiduainetööstuse ja põllumajanduse heitvesi.
Olukord Eestis	Eestis satub ühe inimese elutegevuse tagajärjel keskkonda ligikaudu 50–60 grammi BHT ₇ orgaanilisi reoaineid ööpäevas. Punktireostusallikatest tulev orgaaniliste ainete heitkogus on alates 1990. aastate algusest tunduvalt vähenenud. Kuni 1994. aastani oli vähenemine kiire, selle peamine põhjus oli paljude tööstus- ja põllumajandusettevõtete tootmise vähenemine või lakkamine. Edaspidi on heitkogus vähenenud tänu tootmise tänapäevastamisele, uute reoveepuhastite kasutuselevõtule ja vanade uuendamisele ning ka seadusandlikele meetmetele (nt saastetasu rakendamine). 2010. aastal oli orgaaniliste reoainete koguheide veekogudesse BHT ₇ kaudu väljendatuna 1214 tonni.
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis on heitvees sisalduvate orgaaniliste reoainete reostuskoormus ühe inimese kohta tunduvalt väiksem kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides.
Meetmed	Reoveega vee ökosüsteemi juhitud orgaaniliste reoainete koguse vähendamiseks tuleb ühelt poolt tõhustada orgaaniliste reoainete eemaldamist reoveest, teiselt poolt aga võtta tootmises kasutusele väiksema keskkonkakoormusega tehnoloogiad. Puhastamata reovee sattumist veekogudesse aitab vähendada ühiskanalisatsioonisüsteemide väljaehitamine ja võimalikult paljude elanike liitumine nende süsteemidega.

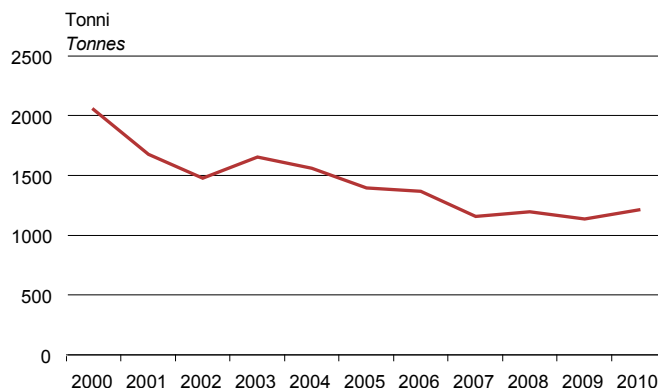
POLLUTION LOAD OF ORGANIC POLLUTANTS OF WASTEWATER

Definition	<i>The indicator expresses the total organic pollutants discharged into aquatic ecosystems with wastewater expressed in terms of biochemical oxygen demand (BOD₇). BOD₇ indicates the quantity of oxygen necessary to complete oxidation of biodegradable substances in seven days.</i>
Relevance	<i>The indicator shows sustainability of environmental policy. Untreated or partly treated wastewater causes changes in the balance of aquatic ecosystems. Large quantities of organic pollutants discharged into water bodies reduce the content of dissolved oxygen in water causing suffocation of fish and other aquatic biota. Wastewater of households, food industry and agriculture are the sources of organic pollution.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia about 50–60 BHT₇ grams of organic pollutants are discharged into the environment as a result of everyday life within 24 hours. The discharge of organic pollutants from point source pollution has significantly decreased since the beginning of the 1990s. The decrease was fast up to the year 1994 as the production of numerous industrial and agricultural enterprises was declining or stopped. Since 1994 the decrease in discharge of organic pollutants is the result of modernization of production, launching of new and renovation of old water treatment plants as well as introduction of legal measures (e.g. application of pollution charge). In 2010, 1,214 BHT₇ tons of organic pollutants were discharged with wastewater.</i>
International comparison	<i>In Estonia the pollution load of organic pollutants in wastewater per capita is considerably smaller than in most new Member States of the European Union.</i>
Measures	<i>In order to reduce the quantity of organic pollutants discharged into aquatic ecosystem with wastewater it is essential to increase the efficiency of removal of organic pollutants from wastewater and the use of production technologies with smaller environmental impact. The discharge of untreated water into water bodies can be reduced by construction of public sewerage systems and connection of the biggest possible amount of the population to the public sewerage system.</i>

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud orgaaniliste reoainete kogus, 2000–2010
The quantity of organic pollutants discharged into aquatic ecosystems with wastewater, 2000–2010

Eestis on reoveega vee ökosüsteemi juhitud orgaaniliste reoainete kogus viimastel aastatel stabiliseerunud.

In Estonia the amount of organic pollutants discharged into aquatic ecosystems with wastewater has stabilised lately.

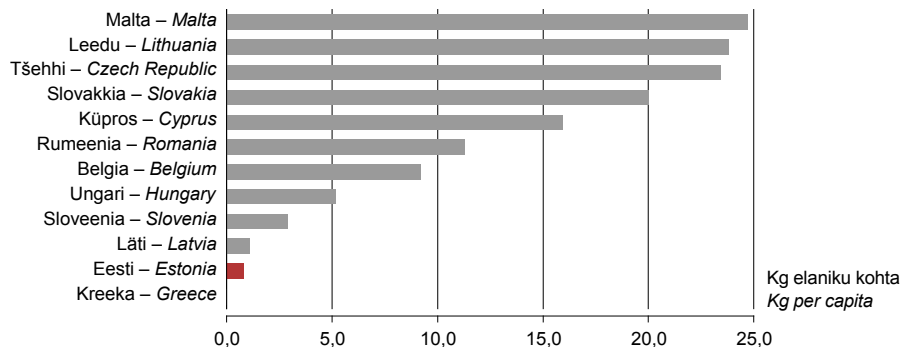

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud orgaaniliste reoainete kogus^a Euroopa Liidus^b
The quantity of organic pollutants discharged into aquatic ecosystems with wastewater^a in the European Union^b

Eestis juhitakse aastas ühe elaniku kohta veekogudesse vähem orgaanilisi reoaineid kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides.

In Estonia the quantity of organic pollutants discharged into water bodies per capita is considerably smaller than in most new Member States of the EU.

^a Rahvusvaheliselt kasutatakse BHT₇ asemel BHT₅ – hapnikukogust, mis on vajalik orgaaniliste ainete lagundamiseks bioloogilistes lagunemisprotsessides viie päeva jooksul.

^b Viimane võimalik aasta.

^a BOD₅ instead of BOD₇ is used internationally – biochemical oxygen demand during five days.

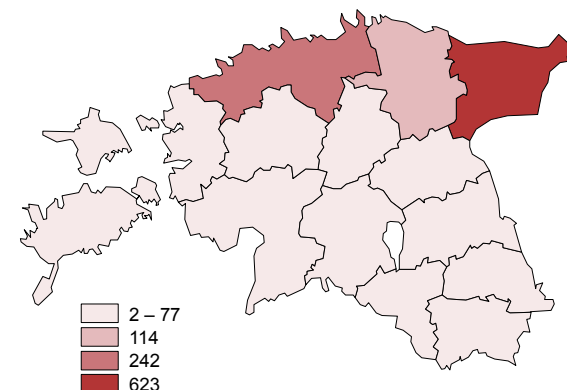
^b Latest available year.

Allikas/Source: Eurostat

Reoveega vee ökosüsteemi juhitud orgaaniliste reoainete kogus maakonna järgi, 2010
The quantity of organic pollutants discharged into aquatic ecosystems with wastewater by county, 2010
 (BHT₇ tonni – BOD₇ tonnes)

Harju ja Ida-Viru maakonnas on heitvee orgaanilise reostuse koormus tunduvalt suurem kui teistes maakondades.

In Harju and Ida-Viru counties the quantity of organic pollutants is significantly bigger than in other counties.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

ÜHISKANALISATSIOONI KASUTAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab nende elanike osatähtsust, kelle majapidamises on ühiskanalisatsioon ja kelle reovesi läbib vähemalt teise astme puhastuse.
Asjakohasus	Veekogudesse juhitud puhastamata või osaliselt puhastatud heitvesi põhjustab vee ökosüsteemi loodusliku tasakaalu muutusi. Näitaja väljendab riigi elanike reovee puhastamise taset. Eesti on võtnud kohustuse, et 2012. aasta lõpuks kogutaks ja puhastataks nõuetekohaselt asula reovesi kõigil nendel reoveekogumisaladel, mille reostuskoormus on üle 2000 inimekvivalendi (üks inimekvivalent vastab 60 grammile BHT ₇ hapnikule ööpäevas).
Olukord Eestis	Eestis satub ühe inimese elutegevuse tagajärjel ööpäevas keskkonda ligikaudu 50–60 grammi BHT ₇ orgaanilisi reoaineid, keskmiselt 12 grammi lämmastikku ja 1,4 grammi fosforit. 2009. aastal kanaliseeriti Eestis ja tehti vähemalt teise astme puhastus 80% elanike heitveele. Maakonniti oli ühiskanalisatsioonisüsteemiga liitunud elanike osatähtsus suurim Harju (96%), Ida-Viru (89%) ja Tartu maakonnas (77%) ning väikseim Põlva (35%), Hiiu (40%) ja Võru maakonnas (45%).
Rahvusvaheline võrdlus	Peeaaegu kõigi elanike heitveele tehakse vähemalt teise astme puhastus Hollandis (99%). Üle 90% on näitaja veel Saksamaal (95%), Itaalias (94%) ja Austrias (93%). Alla 20% elanike heitvesi läbib vähemalt teise astme puhastuse Rumeenias (17%). Eestis oli see näitaja 2009. aastal 80% ehk väiksem kui enamiku vanade EL-i liikmesriikide oma, kuid suurem kui enamikus uutes liikmesriikides.
Meetmed	Puhastamata reovee sattumist veekogudesse aitab vähendada ühiskanalisatsioonisüsteemide väljaehitamine ja täiustamine ning võimalikult paljude elanike liitumine nende süsteemidega.

USE OF PUBLIC SEWERAGE

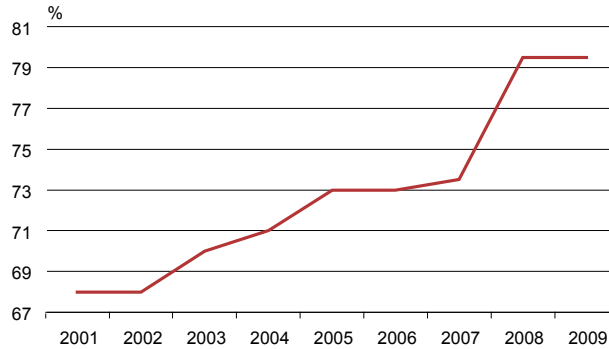
Definition	<i>The indicator expresses the percentage of the population connected to the public waste water treatment system with at least secondary treatment.</i>
Relevance	<i>Not purified or partly purified wastewater discharged into water bodies causes changes in the natural balance of aquatic ecosystems. The indicator shows the level of treatment of the wastewater of the population in the state. Estonia has taken an obligation of collection of wastewater from all areas with the pollution load of more than 2,000 population equivalents (one population equivalent is equal to 60 grams of oxygen in terms of BOD₇ per day) and ensure required treatment of wastewater by the end of 2012.</i>
Situation in Estonia	<i>In Estonia the average pollution load of water bodies per capita is about 50–60 grams of BOD₇, 12 grams of nitrogen and 1.4 grams of phosphorus per day. In 2009 in Estonia wastewater of 80% of the population was collected by public sewerage and treated with at least secondary treatment. By counties the share of the population connected to public sewerage was the biggest in Harju county (96%), Ida Viru county (89%), and Tartu county (77%); the relevant share was the lowest in Põlva county (35%), Hiiu county (40%), and Võru county (45%).</i>
International comparison	<i>In the EU the wastewater of almost all the population is treated with at least secondary treatment in the Netherlands (99%). The indicator is over 90% in Germany (95%), Italy (94%) and Austria (93%). Wastewater of less than 20% of the population is treated with at least secondary treatment in Romania (17%). In Estonia the share of the population connected to public sewerage with at least secondary treatment of wastewater was 80% in 2009, which was bigger than in the most of the new EU Member States but smaller than in the most of old Member States.</i>
Measures	<i>Construction of new and reconstruction of old public sewerage systems and connection of the largest possible number of residents with these systems helps to prevent discharge of untreated wastewater into the water bodies.</i>

Nende elanike osatähtsus, kelle majapidamises on ühiskanalisatsioon ja kelle vesi läbib vähemalt teise astme puhastuse, 2001–2009

Share of the population connected to the public sewerage with at least secondary treatment, 2001–2009

Selle elanikkonna osatähtsus, kelle heitvesi läbib vähemalt teise astme puhastuse, on suurenenud.

The share of population, whose wastewater is treated with at least secondary treatment, has grown.

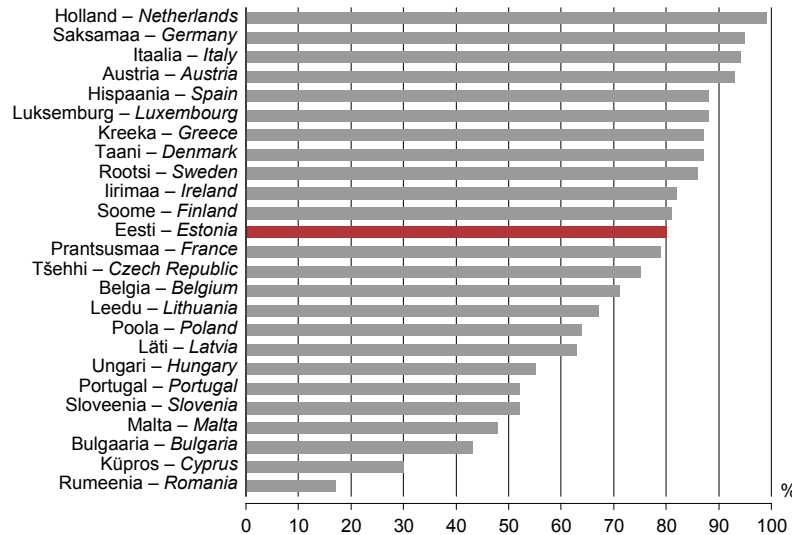
Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

Nende elanike osatähtsus Euroopa Liidus, kelle majapidamises on ühiskanalisatsioon ja kelle vesi läbib vähemalt teise astme puhastuse^a

Share of the population in the European Union who are connected to the public sewerage with at least secondary treatment^a

Eestis on neid, kelle majapidamises läbib vesi vähemalt teise astme puhastuse, rohkem kui enamikus uutes EL-i liikmesriikides, kuid vähem kui enamikus vanades liikmesriikides.

In Estonia, the share of population connected to the public sewerage with at least secondary treatment, is bigger than in most of the new EU Member States, but smaller than in most of the old EU Member States.

^a Viimane võimalik aasta.
^a Last available year.

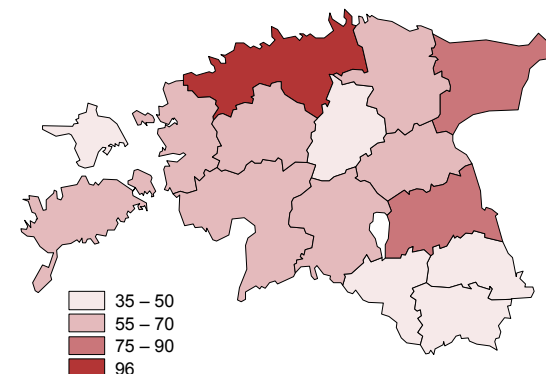
Allikas/Source: Eurostat

Ühiskanalisatsiooniga majapidamistes elavate inimeste osatähtsus maakonna järgi, 2009

Share of the population connected to public sewerage by county, 2009 (protsenti – percentages)

Harju, Ida-Viru ja Tartu maakonnas on ühiskanalisatsiooniga liitunud tunduvalt rohkem kui mujal Eestis.

The share of population connected to public sewerage in Harju, Ida-Viru and Tartu counties is much higher than elsewhere in Estonia.

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

JÄÄTMETE TAASKASUTUS

Definitsioon	Näitaja väljendab taaskasutatud jäätmete osatähtsust kogu jäätmetekkes.
Asjakohasus	Näitaja kajastab jäätmemajanduse jätkusuutlikkust. Ladestuspaikades aasta-aastalt üha kiiremini suurenev jäätmekogus sunnib prügiladestuse asemel rohkem tähelepanu pöörama integreeritud jäätmemajandusele. Suur jäätmekogus näitab ressursside ja energia raiskamist. Keskkonnastrateegia kohaselt tuleks toormaterjali kasutada säästlikult, vähendada jäätmeteket ja stimuleerida jäätmete töötlemist. Eesti keskkonnastrateegias on seatud eesmärk suurendada 2013. aastaks jäätmete taaskasutuse osatähtsus 50%-ni. Näitaja kajastab seda, kui lähedal ollakse keskkonnastrateegias püstitatud eesmärgile.
Olukord Eestis	Jäätmete taaskasutus Eestis üha suureneb. Kui 2001. aastal taaskasutati vaid 13% tekkinud jäätmetest, siis 2010. aastal juba üle kolmandiku. Kõige rohkem taaskasutatud jäätmeliigid olid 2010. aastal kaevandusjäätmed (3,1 miljonit tonni), ehitus- ja lammutuspraht (0,7 miljonit tonni), puidujäätmed (0,7 miljonit tonni) ja põlevkivi utmise jäätmed (0,6 miljonit tonni).
Rahvusvaheline võrdlus	Jäätmete taaskasutuse määr Euroopa Liidu riikides erineb suuresti. 2008. aastal taaskasutati Taanis 90% ning Saksamaal ja Poolas kolmveerand tekkinud jäätmetest. Bulgaarias aga taaskasutati tekkinud jäätmetest alla 1%, Maltal 3% ja Rumeenias 5%. EL-is keskmiselt oli jäätmete taaskasutuse määr 45%, Eesti oma (29%) oli sellest madalam.
Meetmed	Jätkusuutlikkuse seisukohast tuleks kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid ja materjale, mis ühelt poolt tekitaksid vähem jäätmeid ja teiselt poolt võimaldaksid taaskasutada jäätmeid toorainena. Kaasa aitavad ka seadusandlikud meetmed, nagu keskkonda ladestatud jäätmete eest saastetasu rakendamine.

RECOVERY OF WASTE

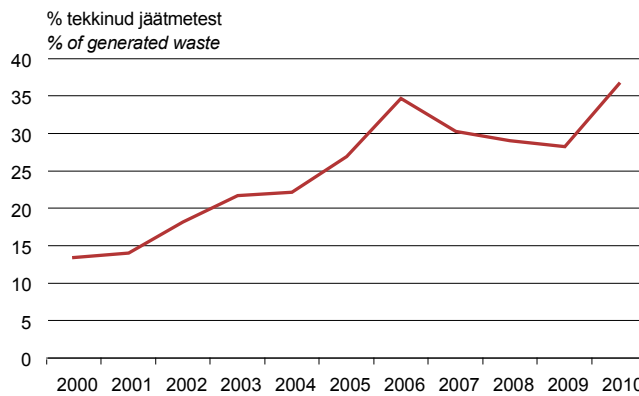
Definition	<i>The indicator expresses the share of recovered waste in total waste generation.</i>
Relevance	<i>The indicator reflects sustainability of waste management. The quantity of waste landfilled is increasing year by year, therefore, instead of waste disposal in landfills more attention should be paid to integrated waste management. Significant quantity of waste reflects wasting of resources and energy. The environmental strategy defines the objective of using raw material sustainably, reducing waste generation and encouraging processing of waste. Estonian Environmental Strategy defines the objective of increasing the rate of recovery of waste to 50% by the year 2013. The indicator shows progress in achieving the objective of the strategy.</i>
Situation in Estonia	<i>Recovery of waste is increasing in Estonia. In 2001 only 13% of the waste generated was recovered, whereas in 2010 more than one third of the waste was recovered. In 2010 the biggest quantity of waste was recovered in the following waste categories: mining waste (3.1 million tonnes), construction and demolition waste (0.7 million tonnes), wood waste (0.7 million tonnes), and oil shale retorting waste (0.6 million tonnes).</i>
International comparison	<i>The rate of recovery in the EU Member States is very different. In 2008, 90% of waste was recovered in Denmark; and three quarters in Germany and Poland. At the same time less than 1% of the waste generated was recovered in Bulgaria, and 3% and 5% in Malta and Romania, respectively. In the EU the recovery rate was 45% on average, the indicator of Estonia (29%) stayed below the average level.</i>
Measures	<i>From the perspective of sustainability the use of new technologies and materials should be encouraged to generate less waste and enable the recovery of waste as raw material. Also, legal measures such as application of pollution charge for the disposal of waste in the environment will contribute to the increase in sustainability.</i>

Jäätmete taaskasutus, 2000–2010

Recovery of waste, 2000–2010

Jäätmete taaskasutus Eestis on suurenenud – 2010. aastal taaskasutati üle kolmandiku tekkinud jäätmetest.

Recovery of waste has increased in Estonia – in 2010 more than one third of the waste generated was recovered.

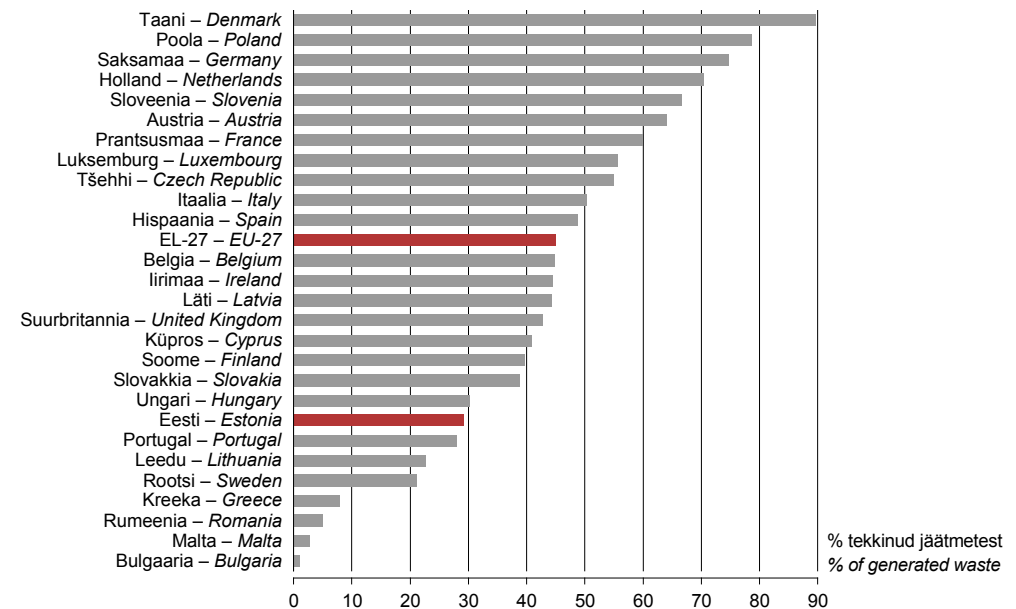
Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

Jäätmete taaskasutus Euroopa Liidus, 2008

Recovery of waste in the European Union, 2008

Jäätmete taaskasutuse määr oli Eestis 2008. aastal madalam kui EL-i keskmine.

In Estonia in 2008 the recovery rate of waste was lower than the average of the EU.

Allikas/Source: Eurostat

JÄÄTMETEKE

Definitsioon	Näitaja väljendab aasta jooksul tekkinud jäätmete kogust tonnides.
Asjakohasus	Jätksuutliku arengu üks eeldusi on ressursside säästlik kasutus ja jäätmete negatiivse mõju vähendamine. Jäätmed võivad saastada pinnast ning pinna- ja põhjavett. Biolagunevate jäätmete lagunemisel tekib metaan, mis on süsihappegaasi kõrval teine oluline kasvuhoonegaas. Keskkonda ladestatud jäätmete, sh ohtlike jäätmete kogus mõjutab nii inimeste tervist kui ka ökosüsteemi heaolu. Ühtlasi näitab suur jäätmekogus ressursside ja energia raiskamist. Jäätmetekke suurus kajastab ka tarbimise suurenemist või vähenemist.
Olukord Eestis	Pärast vahepealset langust jäätmete ke 2010. aastal varasema aastaga võrreldes suurenes. 2010. aastal tekkis Eestis veerandi võrra rohkem jäätmeid kui 2009. aastal – vastavalt 19,5 ja 15,6 miljonit tonni. Suurima kogusega Eestis tekkivate jäätmete liigid on põlevkivituhk (2010. aastal 7,3 miljonit tonni) ja põlevkivi aheraine (2010. aastal 6,8 miljonit tonni), seetõttu on jäätmetekke trend samasugune nagu elektrienergia tootmise oma. Teised suuremad jäätmeliigid 2010. aastal olid põlevkivi utmise jäätmed (1,4 miljonit tonni) ning ehitus- ja lammutusjäätmed (1,1 miljonit tonni).
Rahvusvaheline võrdlus	Eestis tekkis 2008. aastal 14,6 tonni jäätmeid elaniku kohta. Sellega oli Eesti Euroopa Liidus Bulgaaria, Luksemburgi ja Soome järel neljas. Ühe elaniku kohta tekkinud ohtlike jäätmete koguse poolest (2008. aastal 5,62 tonni) aga on Eesti EL-is esikohal, ületades teisel kohal olevat Bulgaariat (1,71 tonni) kolm korda ja kolmandal kohal olevat Belgia (0,55 tonni) ligi kümme korda. Enamik ohtlike jäätmeid tekib põlevkivi töötlemisel ja põletamisel.
Meetmed	Eesti keskkonnastrateegias on seatud eesmärk kasutada toormaterjali säästlikult, vähendada jäätmeteket, stimuleerida jäätmete töötlemist, vähendada jäätmetest tekkinud keskkonnasaastet ja jäätmereostusega alasid ning tõhustada jäätmemajandust. Jätksuutlikkuse seisukohast tuleks kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid ja materjale, mis ühelt poolt vähendaks jäätmeteket ja teiselt poolt võimaldaks taaskasutada jäätmeid toorainena. Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on seatud eesmärgiks üldise jäätmetekke vähendamine, mille saavutamiseks tuleb teha seadusemuudatusi ja koostada uus riigi jäätmekava aastateks 2014–2020.

WASTE GENERATION

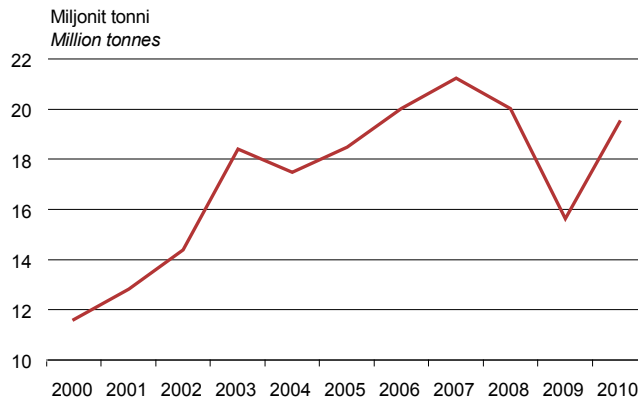
Definition	<i>The indicator expresses the total annual amount of waste generated in tonnes.</i>
Relevance	<i>The sustainable use of resources and reduction of the adverse impact of waste is one of the prerequisites of sustainable development. Waste can contaminate soil, surface water and groundwater. Decomposition of biodegradable waste generates the emission of methane, another significant greenhouse gas next to carbon dioxide. The quantity of waste (hazardous waste in particular) disposed of in the environment has an adverse impact on the health of the population and wellbeing of the ecosystem. Also, a large quantity of waste indicates wasting of resources and energy. The quantity of waste generated reflects an increase or decrease in consumption.</i>
Situation in Estonia	<i>After interim decrease in the quantity of annually generated waste, the quantity of waste generation in 2010 increased compared to the previous year. One fourth more waste was generated in 2010 compared to 2009 (19.5 million tonnes and 15.6 million tonnes, respectively). The biggest waste categories generated in Estonia are oil-shale ash (7.3 million tonnes in 2010) and oil shale excavation waste (6.8 million tonnes in 2010) therefore the quantity of waste generation follows the trends of electricity production. In 2010, the other bigger waste categories were oil-shale retorting waste (1.4 million tonnes) and construction and demolition waste (1.1 million tonnes).</i>
International comparison	<i>14.6 million tonnes of waste per capita were generated in Estonia in 2008. With this figure Estonia was the fourth biggest generator of waste after Bulgaria, Luxembourg and Finland. At the same time Estonia is the biggest generator of hazardous waste per capita (5.62 tonnes in 2008) in the European Union exceeding Bulgaria (1.71 tonnes), the second biggest generator of hazardous waste per capita three times and the third biggest generator of hazardous waste Belgium (0.55 tonnes per capita) almost ten times. Most of the hazardous waste is generated during processing and incineration of oil shale.</i>
Measures	<i>The Estonian Environmental Strategy defines the need for sustainable use of raw materials, reduction in generation of waste, encouraging of waste recovery, reduction in negative</i>

impact of waste on the environment, reduction in the size of the areas under landfills and enhancement of waste management. From the point of view of sustainability it is important to apply new technologies and materials which enable to generate less waste and recover waste as raw material. Estonian Government Action Plan 2011–2015 sets the target for the decrease of total waste generation; the legislative changes and compilation of new Estonian Waste Management Plan for 2014–2020 are foreseen to achieve this target.

Pärast vahepealset langust 2010. aastal jäätmete varasema aastaga võrreldes suurenes.

After interim decrease in the quantity of generated waste, the quantity of waste generation in 2010 increased compared to the previous year.

Jäätmeteke, 2000–2009
Generation of waste, 2000–2009

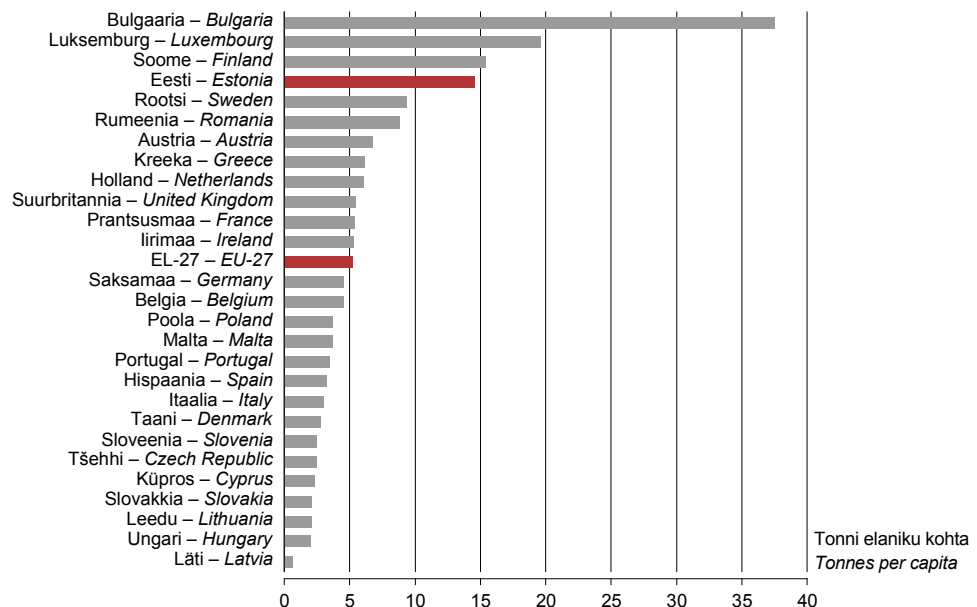

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
Source: Estonian Environment Information Centre

Jäätmeteke Euroopa Liidus, 2008
Generation of waste in the European Union, 2008

2008. aastal tekkis Eestis ühe inimese kohta 2,8 korda rohkem jäätmeid kui EL-is keskmiselt. See oli tingitud põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud suurest jäätme-kogusest.

In 2008, 2.8 times more waste per capita was generated in Estonia than on average in the EU due to big quantity of waste related to oil shale excavation and processing.

Allikas/Source: Eurostat

OLMEJÄÄTMETE LADESTAMINE

Definitsioon	Näitaja väljendab ladestatud olmejäätmete kogust elaniku kohta aastas. Olmejäätmed on kodumajapidamises tekkinud jäätmed ja kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud, koostiselt ja omadustelt sarnased jäätmed.
Asjakohasus	Näitaja kajastab riigi jäätmekäitluse jätkusuutlikkust. Mida vähem jäätmeid ladestatakse, seda väiksem on keskkonnakoormus. Ladestatud jäätmete maht sõltub ühelt poolt tekkinud jäätmete kogusest ja teiselt poolt nende taaskasutamise määrast. Seega näitab suur ladestatud olmejäätmete kogus nii tarbimise suurenemist kui ka vähest taaskasutust ehk ressurside ja energia raiskamist. Keskkonda ladestatud olmejäätmed võivad saastada pinnast ning pinna- ja põhjavett. Biolagunevate jäätmete lagunemisel tekib suure mõjuga kasvuhoonegaas – metaan.
Olukord Eestis	2010. aastal ladestati Eestis prügilatesse 200 kilogrammi olmejäätmeid elaniku kohta. Eesti keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 on seatud eesmärk, et 2030. aastal oleks ladestatud olmejäätmete kogus kõige rohkem 230 kg elaniku kohta aastas. Tekkinud olmejäätmete kogus on viimastel aastatel kiiresti vähenenud – 2010. aastal tekkis ligikaudu kolmandiku võrra vähem olmejäätmeid kui 2007. aastal. Kuigi prügilatesse ladestatud olmejäätmete osa on samal ajavahemikul mõnevõrra suurenenud (2007. aastal ladestati prügilasse 60% kogutud olmejäätmetest, 2010. aastal 65%), saavutati Eesti keskkonnategevuskavas püstitatud eesmärk juba 2009. aastal, kui prügilasse ladestatud olmejäätmete kogus inimese kohta oli 214 kg. Olmejäätmeid ladestati neljas maakonnas, suurim kogus (60% kõigist kogutud olmejäätmetest) ladestati Harju maakonnas.
Rahvusvaheline võrdlus	Euroopa Liidus ladestati 2009. aastal prügilatesse keskmiselt 192 kg olmejäätmeid elaniku kohta. Liikmesriigiti oli näitajas suuri erinevusi. Saksamaal ladestati 2009. aastal prügilatesse 2 kg olmejäätmeid, Austrias ja Hollandis 4 kg ja Rootsis 7 kg elaniku kohta, Küprosel aga 675 kg, Maltal 616 kg, Bulgaarias 451 kg ja Iirimaa 387 kg elaniku kohta. Eesti näitaja oli 2009. aastal 214 kg elaniku kohta, millega olime EL-i riikide hulgas üks keskmisi.
Meetmed	Ladestatud jäätmete kogust saaks piirata nii tekkivate jäätmete kogust vähendades kui ka nende taaskasutuse määra suurendades. Selleks tuleks kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid, mis võimaldaksid taaskasutada jäätmeid toorainena. Samal ajal tuleks suurendada olmejäätmete sorteerimist ja liigiti kogumist, millele aitab kaasa nii elanike hulgas tehtav teavitustöö kui ka jäätmekäitluse edasine arendamine.

DISPOSAL OF MUNICIPAL WASTE

Definition	<i>The indicator expresses the amount of municipal waste disposed of per capita. Municipal waste is the waste produced by households, also waste of similar ingredients and properties from commerce, service sector or elsewhere.</i>
Relevance	<i>The indicator shows sustainability of waste management in the state. The smaller the amount of waste disposed of the smaller the environmental load. The amount of waste disposed of depends on the amount of waste generated and the rate of recovery. Thus, a significant amount of disposed waste shows an increase in consumption and a small rate of recovery, i.e. waste of resources and energy. The waste disposed of in the environment can pollute soil, surface water and groundwater. Decomposition of biodegradable waste generates an essential greenhouse gas – methane.</i>
Situation in Estonia	<i>200 kilograms of municipal waste per capita was disposed of in landfills in Estonia in 2010. The Environmental Action Plan 2007–2013 provides the objective of 230 kg of waste per capita to be disposed of in landfills by 2030. The quantity of generated municipal waste has decreased rapidly during the last years (about one third less of municipal waste was generated in 2010 than in 2007). Although the share of landfilled municipal waste has slightly increased (in 2007 60% of collected municipal waste was landfilled and 65% in 2010), the objective of the Environmental Action Plan was achieved already in 2009 when 214 kg of municipal waste per capita was landfilled. Municipal waste was landfilled in four counties; the biggest quantity (60% of collected municipal waste) was landfilled in Harju county).</i>
International comparison	<i>In the European Union 192 kg of municipal waste per capita was landfilled in 2009. The value of indicator differs greatly in different Member States. In Germany only 2 kg, in Austria and Netherlands 4 kg and in Sweden 7 kg per capita of municipal waste was landfilled, whereas in Cyprus 675 kg, in Malta 616 kg, in Bulgaria 451 kg and in Ireland 387 kg of waste per capita was landfilled. In Estonia the respective indicator in 2009 was 214 kg per capita which gives Estonia a middle position among the EU countries.</i>

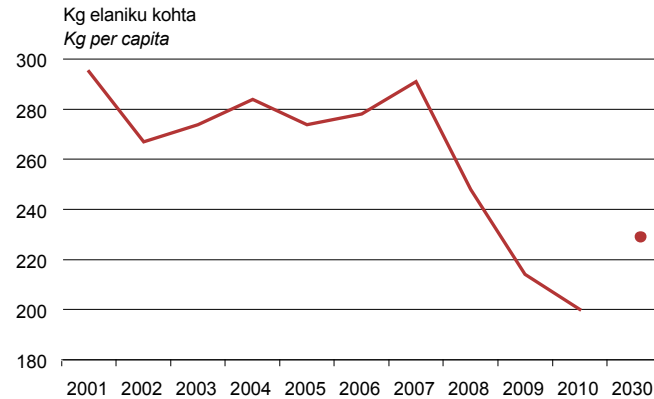
Measures

One the one hand the amount of municipal waste landfilled can be reduced by decreasing the amount of waste generated and on the other hand by increasing the rate of recovery. For the purpose of the latter use of new technologies should be initiated to enable the recovery of municipal waste as raw material. At the same time, sorting of municipal waste by type of material has to be encouraged. It is important to provide the population with relevant information and ensure the development of waste management.

Prügilasse ladestatud olmejäätmete kogus üha väheneb.

The quantity of municipal waste landfilled is continuously decreasing.

Prügilasse ladestatud olmejäätmete kogus, 2001–2010 ja 2030. aasta eesmärk
 The amount of municipal waste landfilled, 2001–2010 and the target for 2030

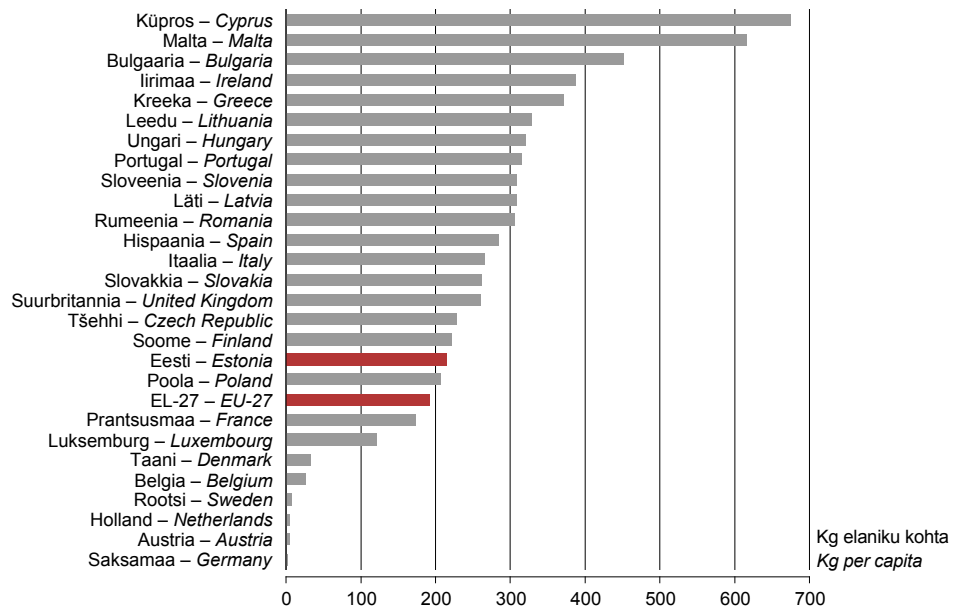

Allikas: Keskkonnateabe Keskus
 Source: Estonian Environment Information Centre

Kuigi Eestis ladestati elaniku kohta veidi rohkem olmejäätmeid kui EL-is keskmiselt, on näitaja väärtus Eestis väiksem kui enamikus EL-i riikides.

Although in Estonia the quantity of municipal waste landfilled per capita was slightly larger than in the EU countries on average, the value of the indicator is smaller in Estonia than in most of the EU countries.

Prügilasse ladestatud olmejäätmete kogus Euroopa Liidus, 2009
 The amount of municipal waste landfilled in the European Union, 2009

Allikas/Source: Eurostat

HOOLDATUD POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE PINDALA

Definitsioon	Näitaja väljendab toetusrahade abil hooldatud poollooduslike koosluste (ehk pärandkoosluste) pindala. Poollooduslikud kooslused on pikaajalise inimtegevuse mõjul kujunenud loodusliku elustiku kooslused, kus on niidetud heina või karjatatud loomi, nt puisniidud, loopealsed, soostunud niidud, soo-, ranna-, lammi- ja aruniidud ning puiskarjamaad.
Asjakohasus	Jätkusuutlik ühiskond väärtustab looduskeskkonda ning seisab bioloogilise mitmekesisuse ja loodusmaastike säilimise eest. Poollooduslike koosluste bioloogiline mitmekesisus on suur ning seal kasvavad ja elavad ka ohustatud liigid. Pärandkooslused viitavad eestlaste sajanditepikkusele traditsioonilisele maahooldusele, mis on põimunud eestlaste kultuuri-pärandiga. Poollooduslikel kooslustel on ka esteetiline ja teaduslik väärtus. Eesti poollooduslike koosluste taimestiku ja loomastiku mitmekesisus on võrreldes teiste 57. paralleelist põhja poole jäävate aladega üks maailma suuremaid ja on kantud Euroopa Liidu loodusdirektiivi I lisse kui elupaigad, mille kaitseks tuleb moodustada Natura 2000 ala. Poollooduslik kooslus hävib, kui inimtegevus lakkab.
Olukord Eestis	Aastate jooksul on hooldatud poollooduslike koosluste pindala suurus varieerunud. Alates 2007. aastast on toetusrahade abiga hooldatud poollooduslike koosluste pindala järjest kasvanud – 2010. aastal oli see 20 404 hektarit ja taastatud poollooduslike koosluste pindala 2551 hektarit, mis on kokku 0,5% Eesti maismaapinnast. See oli suurim hooldatud ja taastatud poollooduslike koosluste pindala ajavahemikul 2001–2010. Keskkonnaministeeriumi arengukavas aastateks 2010–2013 on seatud strateegiliseks eesmärgiks tagada Eestile omaste poollooduslike koosluste püsimine ja saavutada aastal 2011 hooldatud poollooduslike koosluste pindalaks 23 000 hektarit. Viimati nimetatud eesmärk saavutati juba 2010. aastal. Samal ajal on ressursid poollooduslike koosluste hooldamiseks siiski ebapiisavad – tööjõudu ja vahendeid napib ning kohalikel inimestel ei ole asja vastu huvi. 2010. aastal hooldati loodushoiu toetusrahade abil poollooduslike kooslusi kõige rohkem Läänemaal (6394 hektarit), saartel (5103 hektarit Saaremaal ja 2153 hektarit Hiiumaal) ja Pärnumaal (2310 hektarit). Nendes piirkondades on poollooduslike koosluste pindala olnud ajalooliselt ka kõige suurem, hõlmates puisniite, loopealseid karjamaid ja rannaniite.
Meetmed	Poollooduslike koosluste säilimiseks tuleb neid püsivalt hooldada (niita või karjatada). Nende hooldamine ei ole küll majanduslikult tulus, kuid on looduskaitse seisukohast väga vajalik, mistõttu alates 2001. aastast maksab riik loodushoiutoetusi pärandkoosluste majandamiseks ja taastamiseks. Hea võimalus soodustada pärandkoosluste säilimist on kasutada neid turismi- ja puhkemajanduse objektina. Samuti on oluline nõustada maaomanikke ja -kasutajaid ning äratada neis huvi poollooduslike koosluste hooldamise vastu.

THE AREA OF MANAGED SEMI-NATURAL COMMUNITIES

Definition	<i>The indicator expresses the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies. Semi-natural communities are natural communities which are developed under long-time human impact, which are regularly mowed or herded, e.g. wooden meadows, alvars, swampy meadows, waterside meadows, meadow-lands, flood-lands, meadows and wooden pastures.</i>
Relevance	<i>A sustainable society values natural environment and stands for the preservation of biodiversity and natural landscapes. Semi-natural communities are rich in biodiversity and they are habitats for endangered species. Semi-natural communities have developed as a result of centuries-long traditional land management of Estonians and are very closely related to the cultural heritage of Estonians. In addition, semi-natural communities have aesthetic and scientific value. The biodiversity of flora and fauna of Estonian semi-natural communities is one of the biggest among territories situated northwards the 57th parallel and they are listed in Annex I of the EU Habitats Directive as habitats for which Natura 2000 areas have to be established. Semi-natural communities will be perished after the ending of human impact.</i>

Situation in Estonia

The area of managed semi-natural communities has changed over the years. The area of semi-natural communities managed with the help of subsidies has increased constantly since 2007. In 2010 the area of managed semi-natural communities was 20,404 hectares and the area of restored semi-natural communities was 2,551 hectares which together made up 0.5% of the Estonian terrestrial land. This was the biggest area of the semi-natural communities during the period 2001–2010. The Environmental Action Plan for 2010–2013 provides the strategic objective to guarantee the preserving of the semi-natural communities characteristic of Estonia and annual management of 23,000 hectares of semi-natural communities in 2011. The last objective was met already in 2010. At the same time the resources for managing of semi-natural communities are still insufficient (labour shortage, insufficiency of facilities, lack of interest of local population).

In 2010 the biggest areas of semi-natural communities were managed with the help of subsidies in Lääne county (6,394 hectares), on the islands (5,103 hectares on Saaremaa and 2,153 hectares on Hiiumaa) and in Pärnu county (2,310 hectares). The areas of semi-natural communities in these regions have historically been the largest, including wooded meadows, alvar grasslands and coastal meadows.

Measures

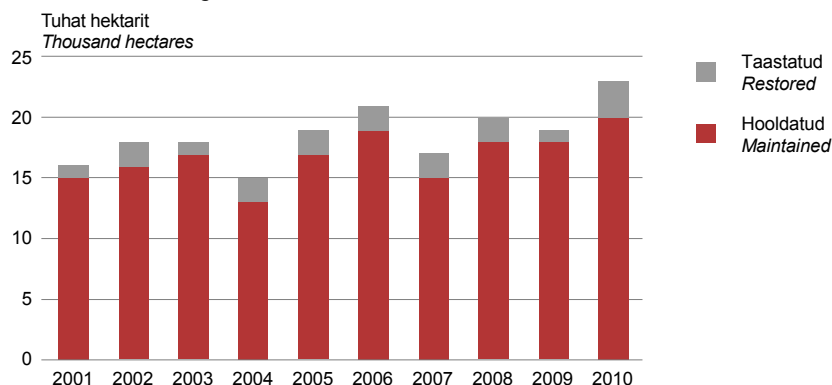
In order to ensure the preservation of semi-natural communities it is necessary to keep managing them (cutting and pasturing). Management of semi-natural communities is not cost-effective; however, it is essential in terms of nature conservation. Therefore, the state has been allocating subsidies for the management and restoration of semi-natural communities since 2001. Preservation of semi-natural communities can be enhanced by using them for the purpose of tourism and recreation. Also, it is important to provide counselling for landowners to raise their interest in management of semi-natural communities.

Hooldatud ja taastatud poollooduslike koosluste pindala, 2001–2010

The area of managed and restored semi-natural communities, 2001–2010

2010. aastal oli toetuste abil hooldatud ja taastatud poollooduslike koosluste pindala 23 000 hektarit.

In 2010, the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies made up 23,000 hectares.

Allikad: 2001.–2006. aasta andmed – Keskkonnaamet; 2007.–2010. aasta andmed – Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (PRIA)

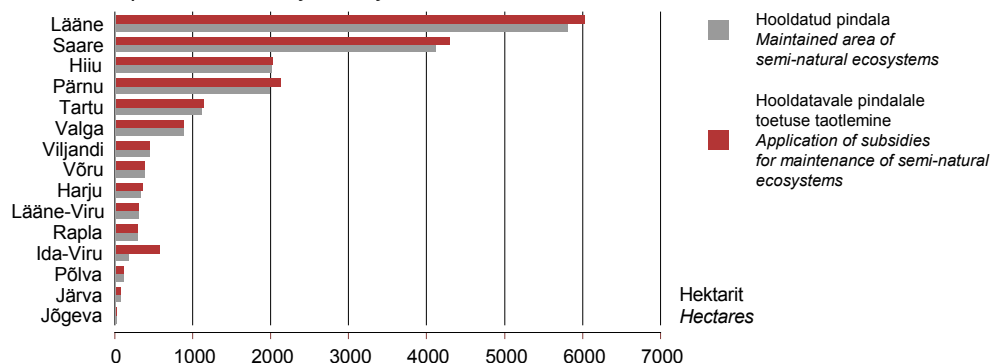
Source: Data of 2001–2006 – Environmental Board; data of 2007–2010 – Estonian Agricultural Registers and Information Board (EARIB)

Toetuse taotlemine ja toetuse abil hooldatud poollooduslike koosluste pindala maakonna järgi, 2010

Application for subsidies and the area of semi-natural communities managed with the help of subsidies by county, 2010

2010. aastal hooldati poollooduslike kooslusi enim Lääne ja Saare maakonnas.

In 2010, the biggest areas of managed semi-natural communities were in Lääne and Saare counties.

Allikas: PRIA
Source: EARIB

KAITSTAVATE LOODUSOBJEKTIDE PINDALA

Definitsioon	Näitaja väljendab elurikkuse (bioloogilise mitmekesisuse) kaitseks loodud kaitstavate loodusobjektide osatähtsust riigi territooriumis. Kaitstav loodusobjekt on looduskaitse seaduse alusel kaitstav ala või üksikobjekt, kus inimtegevus on piiratud või vahel ka keelatud (loodusreservaadid). Eestis on kaitstavad loodusobjektid jaotatud järgmiselt: kaitsealad (rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad), hoiualad, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.
Asjakohasus	Kaitstavate loodusobjektide ülesanne on säilitada elurikkus, s.t looduslike ökosüsteemide ja liikide mitmekesisus, geneetiline variatsioon ja ökoloogilised protsessid kui elustiku eksistentsi alused maakeral. Seetõttu on loodusobjektide kaitse olulisim vahend, millega vähendada inimkonna negatiivset mõju looduskeskkonnale. Üks jätkusuutliku ühiskonna peamisi eesmärke on ökoloogilise tasakaalu hoidmine. 2002. aastal vastuvõetud kuendas Euroopa Liidu keskkonnategevuskavas aastateks 2002–2012, kus on määratud keskkonnaprioriteedid, on ühena neljast prioriteedist nimetatud looduse ja loodusliku mitmekesisuse säilitamist. Näitaja kajastab Eesti panust bioloogilise mitmekesisuse ja looduskeskkonna kaitsmiseks ning säilitamiseks.
Olukord Eestis	2010. aastal oli kaitstavate loodusobjektide pindala kokku 785 000 hektarit (18% riigi maismaapinnast). Kaitstavat akvatooriumi oli 753 000 hektarit. 2010. aasta lõpus oli Eestis kokku 3565 kaitstavat loodusobjekti, mille hulgas oli 939 kaitseala (sh 131 looduskaitseala üldpindalaga 258 000 hektarit ja 5 rahvusparki üldpindalaga 197 000 hektarit), 344 hoiuala, 1073 püsielupaika, 1197 kaitstavat looduse üksikobjekti ja 14 kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavat loodusobjekti. Kaitstavate loodusobjektide kogupindala on peaaegu kolm korda suurem kui 2000. aastal.
Rahvusvaheline võrdlus	2010. aastal oli bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks loodud kaitsealade pindala 14% Euroopa Liidu riikide maismaaterritooriumist. Suurim oli kaitsealade pindala osatähtsus Sloveenias ja Bulgaarias, kus kaitse all oli peagu kolmandik maismaaterritooriumist – vastavalt 31% ja 30%. Samal ajal Taanis ja Suurbritannias oli kaitstavate alade pindala vaid 7% maismaaterritooriumist. Eesti oli bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks loodud kaitstavate alade pindala osatähtsuse poolest EL-i pingereas üsna kõrgel kohal.
Meetmed	Kaitstavad loodusobjektid on loodud seadusandlike aktidega ja peavad tagama bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja jätkusuutlikkuse. Selleks on iga loodusobjekti jaoks koostatud kaitse-eeskirjad. Süsteemi haldamiseks ja kontrollimiseks on loodud riigiasutuste võrgustik, mis tegeleb valitsemise ja kaitse korraldamisega, kaitse-eeskirjadest kinni pidamise järelevalvega ning andmete haldamise ja info väljastamisega. Ühtlasi on kõik selle võrgustiku asutused ja loodusobjektid aluseks laiaulatuslikule loodushariduse korraldamisele, millega püütakse suurendada inimeste loodusteadlikkust ja parandada suhtumist looduskeskkonda.

THE AREA OF PROTECTED NATURAL OBJECTS

Definition	<i>The indicator expresses the share of protected areas established for protection of biodiversity on the territory of the state. Protected areas are areas or individual objects protected according to the Nature Conservation Act where human activity is restricted and sometimes even forbidden (nature reserves). In Estonia the protected natural objects are classified as protected areas (national parks, nature reserves and protected landscape areas), limited-conservation areas, species protection sites, nature monuments and natural objects protected at the municipal level.</i>
Relevance	<i>The aim of the protected natural objects is to preserve the biodiversity, which is the diversity of natural eco-systems and species, genetic variation and ecological processes as the bases for the existence of the biota on the planet. Therefore the protection of the natural objects is the most important means in order to decrease the negative impact of humanity on the environment. One of the objectives of a sustainable society is maintaining of ecological balance. The sixth European Union Environment Action Programme 2002–2012 adopted in 2002 provides environmental priorities and one of the four priorities defines the preservation of nature and biodiversity. The indicator reflects the contribution of Estonia in protection and preservation of biodiversity and natural environment.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010 there were 785,000 hectares of protected areas in Estonia which accounted for 18% of the mainland territory of the state. Protected water area totalled 753,000 hectares. At the</i>

end of 2010 there were 3,565 protected natural objects as total, including 939 nature conservation areas (of which 131 landscape conservation areas with the total area of 258,000 hectares and five landscape conservation areas with the total area of 197,000 hectares), 344 limited-conservation areas, 1,073 species protection sites, 1,197 nature monuments and 14 natural objects protected at the municipal level. The area of protected areas has increased almost three times compared to 2000.

International comparison

In 2010 the area of protected areas accounted for 14% of the land area of the European Union. The share of protected areas was the biggest in Slovenia (31%) and Bulgaria (30%), where the protected areas made up almost one third of the territory. At the same time the share of protected areas in Denmark and the United Kingdom was only 7% of the territory. The share of the area of protected areas in Estonia was ranked quite high among the EU Member States.

Measures

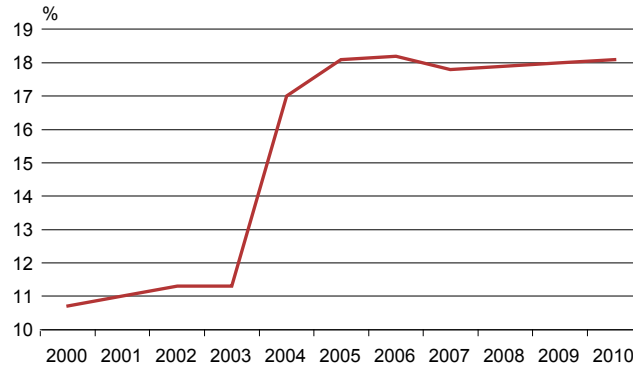
The protected natural objects have been established by legal acts in order to ensure the protection and sustainability of biodiversity. For this purpose separate protection rules have been compiled for each protected area. The network of government agencies has been created for management and organization of the protection activities, for supervision and data management. At the same time, this network serves as a basis for organizing the large-scale environmental education, in order to increase the environmental awareness and improve the attitude to the environment.

Kaitstavate loodusobjektide pindala osatähtsus maismaaterritooriumis, 2000–2010

The share of the area of protected natural objects on the mainland territory, 2000–2010

Kaitstavate loodusobjektide pindala osatähtsus 2010. aastal mõnevõrra suurenes.

The share of the area of protected natural objects increased to some extent in 2010.

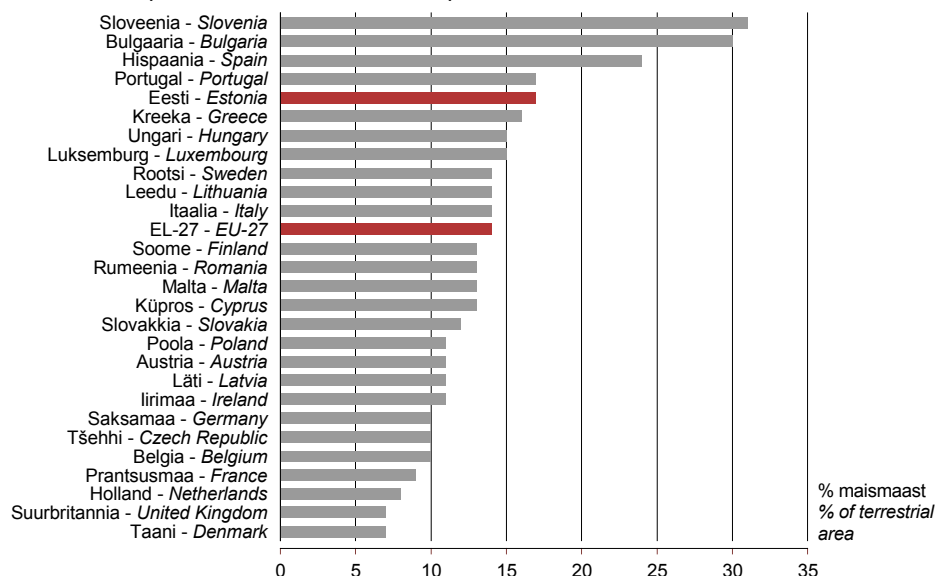
Allikas: Keskonnaregister
Source: Environmental Register

Natura 2000 võrgustikus kaitstavad alad^a Euroopa Liidus, 2010

Natura 2000 protected areas^a in the European Union, 2010

Eestis on loodusdirektiivi alusel nõutava Natura 2000 võrgustiku alade pindala osatähtsus riigi territooriumis üks EL-i suurimaid.

In Estonia, the share of the area of protected areas within Natura 2000 network in the territory of the state is one of the biggest in the EU.

^a Elupaikade direktiivile (92/43/EMÜ) vastav pindala.
^a The area proposed in the Habitats Directive (92/43/EEC).

Allikas/Source: Eurostat

RANGELT KAITSTAVA METSAMAA PINDALA

Definitsioon	Näitaja väljendab range kaitse all olevate metsade pindala osatähtsust metsamaa kogupindalas.
Asjakohasus	Arengustrateegia „Säästev Eesti 21“ kohaselt on üks jätkusuutliku Eesti neljast strateegilisest eesmärgist ökoloogilise tasakaalu ja liigilise mitmekesisuse hoidmine. Rangelt kaitstava ja kaitstava metsamaa pindala on üks ökoloogilise tasakaalu ja liigilise mitmekesisuse olulisi näitajaid, sest kajastab metsa majandamise huvide ja metsa kui looduskeskkonna kaitse huvide vahelist kokkulepitud tasakaalupunkti.
Olukord Eestis	Eesti metsamaas oli rangelt kaitstavat metsa (endine hoiu metsa kategooria ja range kaitse all olevad vääriselupaigad) 2010. aastal 0,22 miljonit hektarit ehk 10,8% metsamaa kogupindalast. Seega on kavandatud 10% sihttase saavutatud, kuid lähiaastatel vajab parandamist range kaitse all oleva metsamaa tüpoloogiline esindatus. Võrreldes 2003. aastaga on rangelt kaitstavate metsade pindala suurenenud 65,6%. Kaitstava metsamaa kogupindala oli 2010. aastal 0,34 miljonit hektarit ehk 15,36% metsamaa kogupindalast. Andmete võrdlemist raskendab asjaolu, et rangelt kaitstavate ja kaitstavate metsamaade klassifitseerimise põhimõtted on aja jooksul veidi muutunud. Andmeallikana kasutatava statistilise metsainventeerimise kohaselt on ka mõõtmismetoodikast tulenev viga suhteliselt suur. Maakonniti on rangelt kaitstavat metsa kõige rohkem Lääne maakonnas (15,1%) ja kõige vähem Võru maakonnas (1,5%).
Meetmed	Mitmesuguste kaitsepiirangutega metsamaad oli Eesti metsades 2010. aastal kokku 25,4% (see hõlmab ka 6400 ha vääriselupaiku) ehk ligikaudu samas suurusjärgus kui 2003. aastal. Eesti metsanduse arengukavas aastani 2020 on seatud eesmärgiks suurendada rangelt kaitstavate metsade pindala vähemalt 10%-ni metsamaa pindalast. Selleks on oluline täpsustada rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esindatust, hinnata vajakuid ja realiseerida need peamiselt olemasolevate kaitse- ja hoiualade arvelt.

STRICTLY PROTECTED FOREST LAND AREA

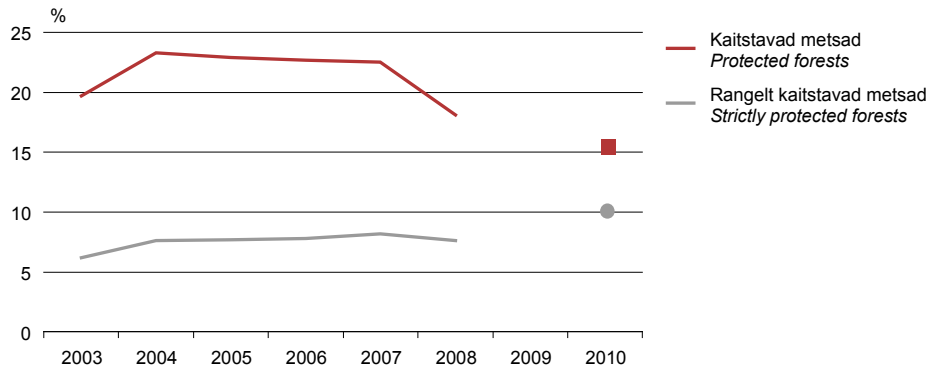
Definition	<i>The indicator expresses the share of the area of strictly protected forest land in the total area of forest land.</i>
Relevance	<i>According to the development strategy "Sustainable Estonia 21" the maintenance of ecological balance and biodiversity is one of the four strategic objectives. The area of protected forest land is an important indicator of ecological balance and biodiversity as it reflects the agreement regarding the balance between the interests of forest management and nature protection values of the forest.</i>
Situation in Estonia	<i>In 2010, the area of strictly protected forest land (formerly protected forests and key biotopes under strict protection) in Estonia was 0.22 million hectares, i.e. 10.8% of the total forest land. Thus the expected 10% target has been achieved, but in the coming years the typological representation of the strictly protected forest land area needs to be improved. Compared to 2003, the area of strictly protected forest land has increased 65.6%. In 2010, the total area of protected forests was 0.34 million hectares, i.e. 15.36% of the total forest area. Data comparison is complicated by the fact that classification principles for strictly protected and protected forest areas have changed over time. According to the estimations of the statistical forest inventory used as a data source, the measurement error arising from measurement method was also relatively big. By counties, the share of strictly protected forests was the highest in Lääne county (15.1%) and the lowest in Võru county (1.5%). The total area of forest land area in Estonia that was subject to some types of protective restrictions amounted to 25.4% in 2010 (including 6,400 hectares of key biotopes in commercial forests), i.e. approximately as much as in 2003.</i>
Measures	<i>The Estonian Forestry Development Programme until 2020 sets the target to increase the percentage of forest land under strict protection to at least 10% of the total forest land. In</i>

addition is important to specify the typological representation of strictly protected forests, estimation and realization of deficiencies, mostly within the existing protection and conservation areas.

Kaitstavate metsade osatähtsus metsamaa kogupindalas, 2003–2010^{ab}
The share of protected forests in the total forest land area, 2003–2008^{ab}

2010. aastal oli rangelt kaitstavaid metsi 10,08% metsamaa kogupindalast.

In 2010, the share of strictly protected forests in the total forest land area in Estonia was 10.08%.

^a Kuni 2008. aastani oli termini „rangelt kaitstav mets“ asemel kasutusel termin „hoiumets“ ja termini "kaitstav mets" asemel "kaitsemets".

^b 2009. aasta andmed puuduvad.

^a Since 2008 the term "protected forest" has been replaced with the term "strictly protected forest".

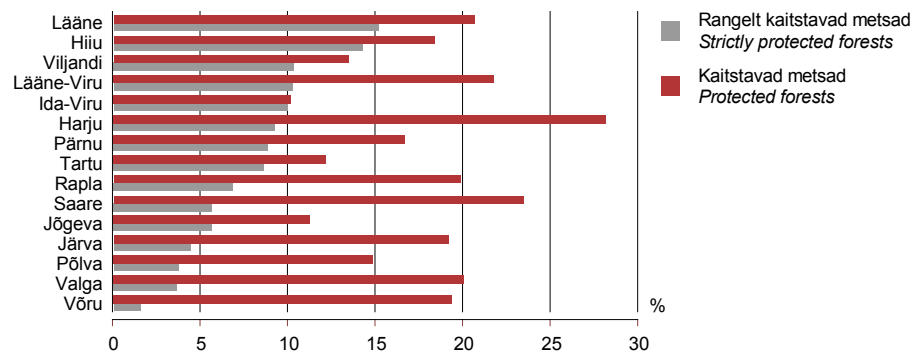
^b The data for 2009 are missing.

Allikas: riiklik metsainventeerimine
 Source: Statistical Forest Inventory

Kaitstavate metsade osatähtsus maakonna metsamaa pindalas maakonna järgi, 2008
The share of protected forests in the forest land by counties, 2008

2008. aastal oli rangelt kaitstavaid metsi maakonna metsamaa kogupinnal kõige rohkem Läänemaal.

In 2008, the share of strictly protected forests in the total forest land area of counties was the highest in Lääne county.

Allikas: riiklik metsainventeerimine
 Source: Statistical Forest Inventory

ALLIKAD SOURCES

Aruanne Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ rakendamise tulemustest. (2008). Vabariigi Valitsus.
[www] http://www.riigikantselei.ee/failid/SE21_aruanne_20_11_2008.pdf (04.05.2011).

Aruanne „Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ täitmisest 2010. aastal. (2011). Siseministeerium. [www]
<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/siseministeerium/Turvalisuspoliitika%202010.%20a%20aruanne.pdf> (25.08.2011).

Asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmine Eestis. (2010). Keskkonnaministeeriumi veeosakond, Keskkonnateabe Keskus. [www]
http://www.keskkonnainfo.ee/failid/vesi/Art_16_aruanne_2010.pdf (02.09.2011).

Central bank. (2011). [www] <http://www.bis.org/cbanks.htm> (05.10.2011).

Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Internet governance: the next steps. – COM(2009) 277 final. (2009). [www]
http://ec.europa.eu/information_society/policy/internet_gov/docs/communication/comm2009_277_fin_en.pdf (06.09.2011).

Eesti elektrimajanduse arengukava 2005–2015. (2005). [www]
http://www.kredex.ee/esk2/failid/Eesti_elektrimajanduse_arengukava_.doc (07.09.2011).

Eesti Haigekassa arengukava 2011–2014. (2011). Haigekassa. [www]
http://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/Eesti_haigekassa_arengukava_2011-2014.pdf (13.06.2011).

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030. (2007). Riigikogu. [www]
<https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/0000/1279/3848/12793882.pdf> (11.08.2011).

Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013. (2007). Keskkonnaministeerium. [www]
http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=380093/Keskkonnategevuskava+2007-2013_20022007_rtf_1.pdf (12.09.2011).

Eesti kütuse- ja energiamajanduse pikaajaline riiklik arengukava aastani 2015. (2004). Riigikogu. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/829062> (12.09.2011).

Eesti maaelu arengukava 2007–2013. (2010). [www] http://www.agri.ee/public/MAK_2007-2013_muudatus_4_2010.doc#_Toc266777510 (06.05.2011).

Eesti metsad 2005. Metsavarude hinnang statistilisel valikmeetodil. (2006). Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus. [www] http://www.keskkonnainfo.ee/publications/16281_PDF.pdf (13.06.2011).

Eesti metsad 2006. Metsavarude hinnang statistilisel valikmeetodil. (2007). Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus. [www] http://www.keskkonnainfo.ee/publications/16279_PDF.pdf (13.06.2011).

Eesti metsad 2007. Metsavarude hinnang statistilisel valikmeetodil. (2008). Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus. [www] http://www.keskkonnainfo.ee/publications/16277_PDF.pdf (13.06.2011).

Eesti metsad 2008. Metsavarude hinnang statistilisel valikmeetodil. (2009). Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskus. [www] http://www.keskkonnainfo.ee/publications/16314_PDF.pdf (14.06.2011).

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020. (2010). Keskkonnaministeerium. [www]
<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1160296/MAK2020vastuvoetud.pdf> (15.06.2011).

Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm 2003–2015. (2003). Maanteeamet. [www]
<http://www.mnt.ee/atp/index.php?id=998> (29.08.2011).

Eesti regionaalarengu strateegia 2005–2015. (2005). Siseministeerium. [www]
http://www.siseministeerium.ee/public/ESTI_REGIONAALARENGU_STRATEEGIA_2005_2015.doc (04.07.2011).

Eesti riiklik HIV ja AIDSi ennetamise strateegia aastateks 2006–2015. (2005). Sotsiaalministeerium. [www]

- http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/HIV_ja_AIDSi_strateegia_2006-2015.pdf (06.07.2011).
- Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015. (2008). Riigikogu. [www] <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12979629> (25.08.2011).
- Elektrituruseadus. (2003). Riigikogu. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/830279> (12.09.2011).
- Euroopa keskkonnaagentuuri andmebaas. [e-andmebaas] <http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice> (11.08.2011).
- European mineral statistics 2005–2009. (2011). British Geological Survey. [www] <http://www.bgs.ac.uk/mineralsuk/statistics/europeanStatistics.html> (25.08.2011).
- Eurostati andmebaas. [e-andmebaas] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (07.10.2011).
- Gross External Debt Position. (2011). World Bank. [www] http://ddp-ext.worldbank.org/ext/ddpreports/ViewSharedReport?REPORT_ID=13532&REQUEST_TYPE=VIEW (20.09.2011).
- Heinlo, A. (2011). Teadus- ja arendustegevus. – Eesti statistika aastaraamat 2011. (2011). Tallinn: Statistikaamet, lk 377–386.
- Jüssi, M., Poltimäe, H., Sarv, K., Orru, H. (2010). Säästva transpordi raport 2010. [www] <http://www.seit.ee/failid/782.pdf> (14.09.2011).
- Kaljumäe, K. (2011). 2010. a tulekahjudes hukkunute kokkuvõte ja analüüs. Päästeamet. [www] http://issuu.com/estonianrescueboard/docs/2010_hukkunute_analysys_paasteamet (05.09.2011).
- Keskonnateabe Keskus. [www] <http://www.keskonnainfo.ee/index.php?lan=EE&sid=244&tid=230&l3=38&l2=36&l1=2> (22.08.2011).
- Kommel, K. (2008). Loomemajandus. [www] <http://www.stat.ee/30714> (14.09.2011).
- Kommel, K. (2009). Kultuur ja loomemajandus. *Culture and creative industries*. – Kultuur. 1997–2007. *Culture*. Tallinn: Statistikaamet, lk 18–27.
- Konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm aastateks 2007–2013. (2006). Euroopa Parlament ja nõukogu. [www] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0230+0+DOC+XML+V0//ET#BKMD-4> (23.08.2011).
- Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“. (2011). Vabariigi Valitsus. [www] http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/strateegia/_b_konkurentsivoime-kava_b_b_eeesti-2020-strateegia/Konkurentsiv%C3%B5ime%20kava%20Eesti%202020.pdf (17.06.2011).
- Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. (2010). Justiitsministeerium. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13329831> (02.09.2011).
- Kultuuriministeeriumi strateegiline arengukava 2009–2012. (2009). Kultuuriministeerium. [www] http://www.kul.ee/webeditor/files/KUM_ARENGUKAVA_2009-2012.pdf (20.06.2011).
- Kyoto protokoll kliimamuutuste kohta. (2009). EL-i õiguse kokkuvõtted. [www] http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_et.htm (06.09.2011).
- Looduslike ehitusvarade kasutamise riiklik arengukava 2010–2020. (2010). Keskkonnaministeerium. [www] <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1103410/ArengukavaEelnou.pdf> (12.09.2011).
- Maanteeameti aastaraamat 2010. (2010). Maanteeamet. [www] http://www.mnt.ee/public/statistika/MNT_aastaraamat_2010_A4.pdf (20.06.2011).
- Mälestised. (2011). Kultuurimälestiste riiklik register. Muinsuskaitseamet. [www] <http://register.muinas.ee/?menuID=monument> (24.08.2011).
- Nakkushaigustesse haigestumine. HIV ja AIDS. (2011). Terviseamet. [www] <http://www.terviseamet.ee/nakkushaigused/nakkushaigustesse-haigestumine/hiv-ja-aids.html> (11.07.2011).
- Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020. (2008). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/ASO/RTA/Rahvastiku_tervise_arengukava_2009-2020.pdf (04.07.2011).

- Riigi eelarvestrateegia (2011–2014, 2012–2015). Rahandusministeerium. [www] <http://www.fin.ee/index.php?id=100927> (10.06.2011).
- Riiklik vähistrateegia aastateks 2007–2015. (2007). Sotsiaalministeerium. [www] http://www2.tai.ee/teated/arenduskeskus/Vahistrateegia/Riiklik_vahistrateegia_aastateks_2007_2015est.pdf (23.08.2011).
- Salla, J., Tammiste, B. (2009). Vägivallakuritegevus. – Kuritegevus Eestis 2008. Justiitsministeerium. [www] <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=42867/Kuritegevus+Eestis+2008.pdf> (09.07.2011).
- Salla, J. (2010). Alaealiste vägivallakuritegevus. [www] <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=49167/Alaealiste+v%E4givallakuritegevuse+anal%FC%FCs,+Justiitsministeerium.pdf> (23.08.2011).
- Sirts, T. (2008). Avariilised mälestised – kasutuseta ja lagunevad arhitektuuripärlid. – Muinsuskaitse aastaraamat 2007. Tallinn: Muinsuskaitseamet, Tallinna Kultuuriväärtuste Amet, EKA Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond, lk 6.
- Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2009–2012. (2009). Siseministeerium. [www] <http://www.siseministeerium.ee/17410/> (01.07.2011).
- Siseministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2010–2013. (2010) [www] <http://www.siseministeerium.ee/17410/> (01.07.2011).
- Sotsiaalministeeriumi arengukava 2010–2013. (2009). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/APO/Arengukavad/Sotsiaalministeeriumi_arengukava_2010-2013.pdf (02.07.2011).
- State of Europe's Forests 2011. Status & Trends in Sustainable Forest Management in Europe. (2011). [www] http://timber.unece.org/fileadmin/DAM/publications/Forest_Europe_report_2011_web.pdf (29.06.2011).
- Strateegia „Euroopa 2020“ Eesti eesmärgid. (2010). Riigikantselei. [www] http://www.riigikantselei.ee/failid/Euroopa_2020_Eesti_eesmaergid.pdf (19.09.2011).
- Säästev Eesti 21. Eesti säästva arengu riiklik strateegia. (2005). Riigikantselei. [www] http://www.riigikantselei.ee/failid/Saastev_Eesti_21.pdf (30.09.2009).
- Säästva transpordi raport 2010. (2010). Säästva Arengu Komisjon. [www] <http://www.seit.ee/failid/782.pdf> (14.09.2011).
- Südame- ja veresoonkonnahaiguste ennetamise riiklik strateegia 2005–2020. (2005). Riigikogu. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/852525> (12.07.2011).
- Targad vanemad, toredad lapsed, tugev ühiskond. Laste ja perede arengukava 2012–2020. (2011). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/lapsed/lastekaitse/Laste_ja_perede_arengukava_2012-2020.pdf (26.09.2011).
- Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007–2013. (2007). [www] <http://www.riigikantselei.ee/failid/TEI20072013.pdf> (12.09.2011).
- The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2002–2012. (2002). [www] <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm> (14.09.2011).
- Transpordi arengukava 2006–2013. (2007). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/0000/1278/4604/12784610.pdf> (11.08.2011).
- Töötervishoiu ja tööohutuse strateegia 2010–2013. (2010). Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Toovaldkond/TAO/TTTO_strateegia_2010-2013.pdf (13.06.2011).
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015. (2011). [www] https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/3100/5201/1001/VVk_209_lisa1.pdf (10.10.2011).
- Võimalused Eesti tervisesüsteemi rahalise jätkusuutlikkuse tagamiseks. (2010). Sotsiaalministeerium, Haigekassa. [www] <http://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/E93445%20in%20Estonian.pdf> (16.06.2011).
- i010 – A European Information Society for growth and employment. COM(2005) 229 final. (2005). [www] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:EN:PDF> (16.09.2011).